

UIT HET LEVEN VAN DS. J. VAN HAAREN

LEVENSOVERZICHT

VIJF PREKEN

Meditaties

Predikant van de Gereformeerde Gemeenten

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

Levensoverzicht Ds. J. VAN HAAREN (1933-1983)

5 PREKEN

1. Ds. J. VAN HAAREN¹

Het verkondigde Evangelie

Afscheidspredicatie op 18 juli 1961 van de Gereformeerde Gemeente te Kampen.

2. Ds. L. RIJKSEN

Oproep tot het betekenisvol ontvangen van het Woord

Predicatie op 8 augustus 1961 bij de bevestiging van Ds. J. van Haaren te Rijssen.

3. Ds. J. VAN HAAREN

Het Woord dat de dienaar des Woords moet prediken

Intredepredicatie op 8 augustus 1961 te Rijssen.

4. Het geestelijke leven

"Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet; want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren." 1 Johannes 3: 9

5. Sions Koning en Zijn volk

"Hij zal den arme en nooddruftige verschonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij zal hun zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen. En Hij zal leven; enz." Psalm 72: 13-15

MEDITATIES

1. Het geklank kennen
2. Door God niet vergeten
3. Het laatste oordeel

MEDITATIES OVER PSALM 84

1. Gods pelgrims
2. De lieflijkheid van 's HEEREN woningen
3. De liefde in beoefening (1)
4. De liefde in beoefening (2)

DE GROTE AFVAL. Toespraak door Ds. J. Van Haaren, gehouden op de te Amersfoort, op 17 oktober 1969 ivm oprichting Reformatorisch Dagblad.

MENINGSVERSCHIL OVER AANBOD VAN GENADE

1. Saambinder 2 november 1967, Ds. van Haaren.
2. De Wachter Sions, 17 november 1967 reactie van ds. F. Mallan.
3. (Aan)raden tot het geloof, of aanbieden?
4. Bewogen toogdag Gereformeerde Bijbelstichting in Utrecht
5. Samenwerking?
6. Slotvisie

---

¹ Uitgave: W. M. DEN HERTOOG — UTRECHT

Levensoverzicht Ds. J. VAN HAAREN (1933-1983)

**Overgenomen uit: ELK VERHAALT ZIJN WEG EN ZAKEN.
DE GESCHIEDENIS VAN DE 'KLEÁNE KOARKE' TE RIJSSSEN 1836-2011**

Afkomst

Jan van Haaren wordt op 10 september 1933 geboren te Rotterdam. Hij is de vierde in het gezin van Gerardus Cornelis van Haaren en Hendrika de Winter. Zijn ouders behoren tot de beter gesitueerden en hebben aan de Lange Hilleweg in Rotterdam-Zuid een winkel in goud, zilver en uurwerken. Van enige kerkelijke meeleven is geen sprake. Van huis uit behoort zijn vader tot de Rooms-Katholieke Kerk. Op jonge leeftijd heeft hij daar echter al mee gebroken. Zijn moeder komt uit een Godvrezend geslacht, dat de gezelschappen in de Maasstad bezoekt. Na het overlijden van haar grootvader kiest zij, tot verdriet van haar familie, voor de wereld. Omdat Gerard onkerkelijk is, wordt hun huwelijk ook niet kerkelijk bevestigd. Tussen 1918 en 1933 worden zij gezegend met de geboorte van vier kinderen. Omdat Riek aan haar familie heeft beloofd eventuele kinderen in de Nederlandse Hervormde Kerk te laten dopen, gebeurt dat ook met de oudste twee, Jac en Riek. De jongste twee, Leny en Jan, blijven echter ongedoopt.

Door schuldbesef getroffen

Enkele familieleden van moeder Van Haaren hebben zich inmiddels aangesloten bij de Gereformeerde Gemeenten en kerken bij ds. G.H. Kersten aan de Boezem- singel. Als Jans zuster, Riek, daar in 1936 tijdens familiebezoek onder het Woord komt, maakt dat diepe indruk op haar en verwekt het jaloersheid in haar hart. Als ze hoort dat er in Rotterdam-Zuid ook zo'n gemeente bestaat, besluit ze daar ook eens te gaan luisteren. Omdat de prediking van ds. W.C. Lamain haar aanspreekt, blijft het al spoedig niet bij één zondagse dienst. Voor haar vader vormt dat aanleiding om te informeren wat daar allemaal gebeurt. Als Jans zuster hem dan met glanzende ogen het geluk van Gods volk uittekent, is zijn nieuwsgierigheid gewekt en besluit hij een keer met zijn dochter mee te gaan.

Tijdens de eerste dienst die hij bij ds. Lamain bijwoont, grijpt de Heere hem in het hart! Door schuldbesef getroffen en verslagen keert hij die dag huiswaarts. Vanaf dat moment slaat hij geen kerkdienst meer over en wordt zijn gezin gereformeerd.

Na verloop van tijd zet ook zijn vrouw zich 's zondags onder het Woord. Nadat ze samen belijdeniscatechisatie hebben gevolgd, leggen ze op zondag 4 december 1938 openbare belijdenis des geloofs af en worden de jongste kinderen, Leny en Jan, gedoopt.

Jan is dan vijf jaar. De doopsbediening maakt een onuitwisbare indruk op hem. Hij staat het dan ook niet toe dat men het doopwater van zijn hoofd afwist.

Op de trap bij ds. G.H. Kersten

Behalve dat de Heere genade in zijn hart verheerlijkt, heeft Jan van jongsaf aan ook een betrekking op het predikambt. Als hem gevraagd wordt wat hij later wil worden, antwoordt hij: 'Dominee.' In het ouderlijk huis hebben de wereldse vrienden inmiddels plaatsgemaakt voor Gods volk. Tijdens de gesprekken zit hij als jongen van een jaar of zeven, acht vaak onder tafel mee te luisteren. Als het ouderlijk gezin tijdens de Tweede Wereldoorlog regelmatig het huis moet verlaten om elders een schuilplaats te zoeken, neemt Jan telkens de Statenbijbel onder zijn arm mee! De liefde voor Gods Woord is dan al duidelijk. Te midden van alle angst en gevaar mag hij tijdens de oorlogsjaren meermalen troost putten uit Psalm 91:1: 'Die in de schuilplaats des

Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.' Als Jans oudste zuster verkering krijgt met Jan Wisse Kersten, een zoon van ds. G.H. Kersten, mag hij regelmatig met haar mee naar de pastorie. Ds. Kersten neemt hem dan wel eens mee naar de studeerkamer. Later getuigt hij er dikwijls van dat hij, bij ds. Kersten op de trap zittend, het preken heeft geleerd. Ds. Kersten is er namelijk van 's hemelswege bij bepaald geworden, *dat Jan later ook als arbeider in Gods wijngaard werkzaam zal zijn*. De vele lessen van ds. Kersten zijn hem zijn hele leven bijgebleven.

Verdieping van het geestelijke leven

Om gezondheidsredenen verhuist het ouderlijk gezin in 1946 van Rotterdam naar Putten. Nadat Jan hier de lagere school heeft afgemaakt, gaat hij naar de 'opleidingsklas' voor het Christelijk Lyceum in Harderwijk. Na met goed gevolg het toelatingsexamen te hebben afgelegd, volgt hij in Harderwijk de opleiding gymnasium alfa. Kerkelijk is het ouderlijk gezin aangesloten bij de Gereformeerde Gemeente te Barneveld. Omdat er 's zondags geen vervoermiddelen zijn, kerkt men in die tijd ook regelmatig in de plaatselijke Nederlandse Hervormde Kerk, bij ds. G. Boer, ds. Jac. van Dijk en ds. L. Kievit.

Het overlijden van ds. G.H. Kersten, op 6 september 1948, maakt diepe indruk op Jan. Met jaloersheid staart hij zijn vaderlijke vriend na. Samen met zijn ouders woont hij de begrafenis bij. In zijn dagboekje schrijft hij: 'We waren er zeer bedroefd onder. Want een grote is in Israël begraven. Hij was een Comrie en een Brakel en nu is hij niet meer. De aarde is een groot voorbidder verloren. Maar nu is hij Boven en mag de mooie kroon aan de voeten van de Heere leggen.'

In zijn Puttense jaren vindt er ook een verdieping van het geestelijke leven plaats. Hij kan voor God niet bestaan. Met al zijn ervaringen en gevoelens wordt hij aan een eind gebracht. Enkele jaren later schrijft hij in een brief aan ds. H. Ligtenberg sr., voorzitter van het Curatorium:

'Schuld kende ik niet, wel smart. En dat gemis woog mij zwaarder dan mijn zonden. Maar dat werd anders. De Heere had ik gezocht met tranen en hoopte langs die weg de vrede te verkrijgen en bij Hem aangenomen te worden. Maar het ging niet; slecht werd ik in de ervaring van mijn hart. Mijn zonden werden levendig, mijn tedere hart - dat ik de Heere aanbood - werd stug en ongevoelig. Ik ging mij ergeren aan alles, vooral aan die terugtrekkingen van Gods liefde. Als God dan niet wilde, dan kon ik er ook niets aan doen. Dan maar voortleven! Maar dat ging al helemaal niet. Ik werd ongelukkig en verfoeilijk voor Gods aangezicht. Al mijn werkzaamheden waren op niets uitgelopen; ik had schuld met schuld vermeerderd. De heilige eis van Gods rechtvaardigheid werd een weinig in mijn ziel ontsloten. De dood zat mij soms op de hielen, totdat er ruimte kwam, toen ongedacht en onverwacht, terwijl ik mij verwerpelijk voor Gods ogen kende en het hartelijk bekennen mocht: Ik heb gedaan wat kwaad was in Uw oog, als een openbaring van de hemel, het de Heere behaagde om Christus voor mijn zieleoog te ontsluiten, Die de Weg, de Waarheid en het Leven is. Vooral Zijn bereidwilligheid brak mijn hart. Dat Hij nu zo laag boog om zulk een tot de zaligheid te nodigen! O, toen heb ik mijn eigen bereidwilligheid als pure vijandschap voor God beleden en ook beweend.'

Onder het lezen van een preek van ds. E. Fransen over de Laodicezen wijst de Heere hem op zijn lauwe vroomheid:

'Zo dan, omdat gij lauw zijt, en noch koud noch heet, Ik zal u uit Mijn mond spuwen.' In bovengenoemde brief schrijft hij daarover: 'Dat was volkomen rechtvaardig. Maar nu het grote wonder, dat juist aan die lauwen zulk een heerlijk aanbod van genade

werd verkondigd. Hoe was het toch mogelijk, dat de Heere nog met zulken bemoeienissen wilde hebben. 'Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop; indien iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem avondmaal houden, en hij met Mij!' De Heere was het Die klopte, maar de Heere was het ook Die de deur van mijn hart openbrak en het wonderlijke was, dat de Heere het op mijn rekening schreef. Weggewonderd heb ik me daar.'

Een afgesneden zaak

Bij zijn 121/2-jarig ambtsjubileum blikte hij nog eens op deze aangrijpende periode uit zijn leven terug: 'En als we dan terugdenken, dan moet schaamte ons aangezicht bedekken. Schaamte! Waarom? Omdat het zolang duurde eer dat we nou eens echt zondaar voor God werden. Eer dat we het eens onvoorwaardelijk met God ééns werden. Hoe lang dat geduurd heeft? Toen we zestien jaar waren geworden, toen heeft God er een punt achter gezet. Toen ging God dóórtrekken met Zijn heilig recht. Nee, we gaan er niet in den brede over spreken. Maar Gods gerechtigheid ging voldoening vorderen en niet anders te hebben dan schuld en zonde. Voor God niet te kunnen bestaan en alle gerechtigheid een wegwerpelijk kleed. Daar te beleven der verderving waard te zijn. Daar wordt 'amen' gezegd op Gods gerechtigheid. Daar kon God nooit meer kwaad doen, ook al zou Hij me voor eeuwig wegslingeren in het naar verderf. Nooit, nooit zullen we die zondag vergeten, dat de Heere een afgesneden zaak maakte en dat we capituleren mochten. Maar wat een wonder ook!

Want daar gebeurt wat! Daar leef je geen week in, ach welnee! Nog niet een dag. Als God er een punt achter zet, dan moet er wat gebeuren. En wat gebeurde er dan?

Wel geliefden, menend in de hel weg te zinken, daar ging de hemel open! Daar werd nu die ruimte ontsloten, die er in een Ander is tot zaligheid. Die gekomen is, niet om gediend te worden, maar Die gekomen is om te dienen. Welk een verwondering - en dat is dankbaarheid - verwondering over de rijkdom in Gods genade. O, alles ademde vrede. Dadelijk smakende die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, harten en zinnen bewaart in Christus Jezus. Vrede als je naar de hemel keek, vrede als je keek in het rijk der natuur. Die zoete betrekking tussen God en het hart!

En geliefden, wij zouden door kunnen gaan, maar dáár Hem nu nodig gekregen te hebben, om door Hem met God verzoend te kunnen worden. Want ik dacht toen: zien is hebben. En zeker, zolang als je het ziet, heb je het, maar zien is geen hebben. Daar kom je wel achter. Nu moet dat toegepast worden. Hem nodig gekregen, om door Hem dadelijk met God verzoend, om door Hem ingezet te worden in de gemeenschap Gods, want dat is toch het leven.'

Op 15 april 1952 legt Jan in de Gereformeerde Gemeente te Barneveld openbare belijdenis des geloofs af. Omdat de plaatselijke predikant, ds. Chr. van de Woestijne, wgens ziekte verhinderd is, gaat zijn zwager, ds. J.W. Kersten, in deze dienst voor.

Toegelaten tot de studie

Vanuit de innerlijke overtuiging geroepen te zijn tot het predikambt wil hij zich daar zo goed mogelijk op voorbereiden. Daarom volgt hij, als enige van zijn klas, op het gymnasium de lessen Hebreeuws. Naar eigen zeggen wordt hij hierin op een bijzondere wijze ondersteund. Daarvan maakt hij ook gewag in zijn dagboek: 'De Heere leerde mij alles van Hem te verwachten en tot Hem op te zien.' Als hij op 29 mei 1954 voor zijn eindexamen slaagt, noteert hij: 'Geslaagd voor 't eindexamen van 't gym. Gode alleen zij dank en ere. Soli Deo Gloria!'

Vergadering Curatorium

Dinsdag en Woensdag jongstleden vergaderde het Curatorium voor onderzoek naar de gronden, waarop degenen, die zich daartoe gemeld hadden, wensten toegelaten te worden tot de Theologische School, alsmede tot het afnemen der examens van de studenten.

"Onderzocht werden negen personen, die zich met een attest van hun kerkenraad gemeld hadden. Van deze personen werden er drie toegelaten, te weten de heren P. Blok te Bleskensgraaf, J. van Haaren te Genemuiden en C. Wisse te Tholen.

Woensdag hadden de examens der studenten plaats. Student A. Elshout legde met goed gevolg eindexamen af, waarop het Curatorium dan ook alleszins vrijmoedigheid vond hem beroepbaar te stellen voor de gemeenten.

Student Molenaar deed tot aller tevredenheid overgangsexamen en werd bevorderd tot het laatste leerjaar, terwijl student A. Hofman zijn eerste examen met gunstig gevolg aflegde en bevorderd werd tot het tweede cursusjaar.

Student Vogelaar deed geen examen, daar hij nog steeds zich helaas niet in staat gevoelt de lessen te volgen. De Heere moge in deze moeilijke en teleurstellende omstandigheden genadiglijk uitkomst schenken.

Zo heeft dan deze gewichtvolle vergadering van het Curatorium weer plaats gehad. Het is verheugend, te midden van de bangheid der tijden, waarin wij leven, dat de Heere op kennelijke wijze Zijn -goedgunstigheid doet ervaren. Niet alleen dat in eensgezindheid en liefde mocht worden vergaderd, maar dat ook een drietal dergenen, die zich gemeld hadden, mocht worden aangenomen tot opleiding aan de Theologische School.

Ook geve de Heere, dat Candidaat Elshout duidelijkheid mag verkrijgen om zich in de gunst Gods aan één der gemeenten te mogen verbinden en alzo in de volle bediening van Woord en sacramenten bevestigd te warden, tot de eer des Heeren en tot heil der gemeenten.

Het is de wens van het Curatorium, dat de Heere Zijn onmisbare zegen aan al de arbeid verbindt, en het beveelt zich met docenten en studenten, en in het bijzonder ook hem, die thans beroepbaar is, gaarne in uw voorbede aan."

Omstreeks dezelfde tijd meldt hij zich bij de kerkenraad om een attest voor het Curatorium. De kerkenraad vindt echter geen vrijmoedigheid om aan zo'n jong lid een attest af te geven. Op advies van de plaatselijke predikant, ds. Chr. van Dam, beroept hij zich op de classis. Op 10 juni 1954 buigt de classis Barneveld zich over deze zaak. In de notulen wordt de uitslag als volgt verwoord: 'De Classis Barneveld, hebbende gehoord het jeugdig lidmaat Van Haaren, zijn werkzaamheden tot het leraarsambt en zijn zielservaringen, heeft geen vrijmoedigheid gevonden genoemd persoon geen attest te verlenen tot onderzoek voor het Curatorium der Theologische School. Maar de Classis is eenparig van oordeel een attest voor het Curatorium te geven, terwijl ook de kerkenraad van Barneveld zich volkomen aansluit bij het oordeel der Classis.'

Door het Curatorium wordt hij echter afgewezen! In het besef van zijn onwaardigheid mag hij daarin buigen onder de Heere. Na zijn afwijzing door het Curatorium laat Jan zich inschrijven als student aan de Theologische Faculteit van de Rijksuniversiteit te Utrecht. De studie stelt hem echter in vele opzichten teleur, vooral omdat er door verschillende docenten aan de onfeilbaarheid van Gods Woord wordt getwijfeld.

In het voorjaar van 1955 ontvangt hij opnieuw een attest voor het Curatorium, deze keer van de kerkenraad van Genemuiden, waar zijn ouders naartoe zijn verhuisd. Op 21 juni 1955 vindt het onderzoek plaats.

In 'De Saambinder' van 23 juni 1955 deelt het Curatorium daar het volgende over mee: 'Onderzocht werden negen personen, die zich met een attest van hun kerkenraad gemeld hadden. Van deze personen werden er drie toegelaten, te weten de heren P. Blok te Bleskensgraaf, J. van Haaren te Genemuiden en C. Wisse te Tholen. (...) Het is verheugend, te midden van de bangheid der tijden, waarin wij leven, dat de Heere op kennelijke wijze Zijn goedgunstigheid doet ervaren. Niet alleen dat in eensgezindheid en liefde mocht worden vergaderd, maar dat ook een drietal dergenen, die zich gemeld hadden, mocht worden toegelaten tot de Theologische School.'

Omdat het gewenst is dat de studenten in de buurt van Rotterdam wonen, betreft student Van Haaren kort daarop met zijn ouders de pastorie van de Gereformeerde Gemeente te Moerkapelle. Als tegenprestatie verlangt de kerkenraad dat hij de jeugd catechiseert. Via deze weg komt hij in contact met Janny van der Spek uit Zevenhuizen, met wie hij op 25 juli 1957 in het huwelijk treedt. Tijdens de kerkelijke bevestiging spreekt ds. J.W. Kersten over Romeinen 12:12: *'Verblijdt u in de hoop. Zijt geduldig in de verdrukking. Volhardt in het gebed.'* Hun huwelijk wordt gezegend met de geboorte van vier kinderen.

Tijdens de studie op de Theologische School moet student Van Haaren regelmatig een preek maken. Dat valt niet altijd mee.

'Wat gaat daar toch een tijd mee heen. Eerst kun je geen tekst vinden, dan weer geen punten of een inleiding; heb je deze dingen dan met veel moeite en zuchten saamvergaderd, dan ga je wel 100 maal ondersteboven met het uitwerken van de punten, zodat je, als je hem meent af te hebben, van moedeloosheid geneigd zou zijn om de hele zaak maar weer te verscheuren. Toch mag ik niet klagen. De Heere laat Zich menigmaal niet onbetuigd. Hij maakt het weleens waar: Hij geeft de moeden kracht en vermenigvuldigt de sterkte, dien, die geen krachten heeft. Dan kunnen we niets anders zeggen, dan dat Zijn dienst een liefdedienst is, die mij nog nooit heeft verdrotten.'

Bevestigd in Kampen

Omdat het Curatorium aan student Van Haaren heeft toegezegd dat hij zijn studie in drie jaar mag voltooien, vindt op 25 juni 1958 het kandidaatsexamen plaats. Hierna wordt hij samen met student A. Hofman beroepbaar gesteld. Er worden twaalf beroepen op hem uitgebracht. Omdat er tijdens zijn studententijd een bijzondere betrekking op Kampen is gevallen, neemt hij het beroep naar deze gemeente aan. Aan de kerkenraad schrijft hij:

'Uit de twaalf op mij uitgebrachte beroepen heeft de Heere mij vrijmoedigheid gegeven de roeping naar uw gemeente aan te nemen. Toen Ds. Molenaar destijds als kandidaat het beroep naar Leiden aannam, zei hij tot mij, dat hij eigenlijk maar één beroep had ontvangen; daarom viel het aannemen hem niet zwaar. Ik begreep dat toen zo niet, doch thans versta ik het beter. Broeders, vanaf de eerste maal dat ik in uw gemeente voorging, werd er een bijzondere betrekking in mijn ziel op Kampen geboren. En nu hebben we in onderscheiden gemeenten met blijmoedigheid het Woord mogen uitdragen, doch in Kampen was het anders, inzonderheid ook de Pinksterdagen, die we in uw midden mochten doorbrengen. Ik kan niet zeggen wat er toen in mijn ziele omging, maar toen we 's middags in de trein zaten die van Zwolle naar Kampen rijdt en we zo Kampen aan de overzijde van de IJssel zagen liggen, was het alsof de Heere zei: *Dit zal straks je standplaats worden.* Dat greep mij aan, want het stond toen nog helemaal niet vast of ik wel kandidaat zou worden, zoals gij wel

weet! Sindsdien heb ik Kampen niet meer kwijt gekund. Toen de tijd dan ook daar was, dat ik kandidaat gesteld werd, was ik ervan verzekerd dat het beroep van Kampen komen moest, al is dat nog wel bestreden geworden. Vooral die woensdag toen we 's avonds opgebeld werden door broeder Vreugdenhil. Toch hebben we gewacht met het aannemen van het beroep tot de Heere meerder klaarheid gaf! Want zo ooit, dan was het toen wel, dat we te worstelen kregen met onze onbekwaamheid! Ik zo jong nog en dan naar zulk een grote gemeente! Wat zou daarvan terecht komen? Want, broeders, ge moet er maar op rekenen, dat ge een onervaren en onbekwame dienstknecht krijgt! Maar ach, als dan de Heere Zijn woord wil waarmaken waarmede Hij mijn bezwaren kwam weg te nemen, dan zal het wel gaan! Want de Heere bepaalde mij bij Jeremia 1:6-7. Daar toch roept de profeet uit: 'Ach, Heere HEERE, zie, ik kan niet spreken, want ik ben jong. Maar de HEERE zeide tot mij: Zeg niet: Ik ben jong; want overal, waarheen Ik u zenden zal, zult gij gaan, en alles wat Ik u gebieden zal, zult gij spreken.'

Broeders, daar hoop ik het op te wagen. Misschien komt het later nog wel in de bestrijding, maar thans kan ik niet anders dan u mededelen, dat ik geen vrijmoedigheid heb om uw beroep af te wijzen, maar dat ik het met vrijmoedigheid hoop te aanvaarden.'

Op 2 september 1958 wordt hij door zijn zwager ds. J. W. Kersten bevestigd tot predikant. Deze bedient daarbij het Woord uit Jesaja 51:16: 'En Ik leg Mijn woorden in uw mond, en bedek u onder de schaduw Mijner hand, om den hemel te planten en om de aarde te gronden, en om te zeggen tot Sion; Gij zijt Mijn volk.'

Omdat de pastorie aan de Vloeddijk is verhuurd en de huurder niet wil vertrekken, is ds. Van Haaren gedwongen nog een half jaar heen en weer te reizen tussen Moerkapelle en Kampen. Van zaterdagavond tot woensdagochtend logeert hij bij diaken D. Kroneman.

In Kampen doet ds. Van Haaren de nodige ambtelijke ervaring op. Ervaren en geoefende kerkenraadsleden zijn hem die jaren tot grote steun.

Aan de Noorderkerk verbonden

Ds. Blok moest in januari 1960 worden geopereerd. Tijdens het bezoek dat ds. Aangeenbrug hem een dag ervoor bracht, mocht bemerkt worden dat er een geestelijke band lag. Enkele dagen na de operatie overleed ds. Blok; hij werd 51 jaar. Zijn overlijden kwam in de nacht. De Heere maakte het aan ds. Aangeenbrug bekend dat zijn 'broertje', zoals hij ds. Blok vaak noemde, de strijd te boven was en was thuisgehaald in de hemelse heerlijkheid. Hij maakte zijn vrouw wakker en deelde het ook aan haar mee.

Nadat de classis Kampen op 25 oktober 1960 ds. M. Blok emeritaat heeft verleend, wordt er als eerste een beroep uitgebracht op ds. Van Haaren. Ondanks de aandrang van ds. Blok ('Ik zou hem wel naast mij willen hebben'), heeft hij geen vrijmoedigheid het beroep aan te nemen. Wel leidt hij als consulent op 24 januari 1961 de rouwdienst, voorafgaand aan de begrafenis van ds. Blok.

Drie maanden later volgt er opnieuw een beroep uit Rijssen. Ditmaal ligt het anders in zijn hart. Later zegt hij daarover: 'Mijn hart ingewonnen en overgebogen. En echt, een andere predikant gaat nog wel eens naar een bepaalde gemeente toe met een kast vol schetskaarten, maar die had ik niet meer. Ik had zo vaak in Rijssen gepreekt, er zo vaak getrouwd, dus van een extraatje was geen sprake. En dan die grote gemeente!

Zoveel keer trouwen, zoveel keer begraven, zoveel keer preken!

Op 8 augustus 1961 wordt hij in de Noorderkerk door ds. L. Rijkssen bevestigd. Deze spreekt daarbij over Jakobus 1:21c: 'Ontvangt met zachtmoedigheid het Woord dat in u geplant wordt, hetwelk uw zielen kan zaligmaken.'

's Avonds doet ds. Van Haaren zijn intrede met 2 Petrus 1:19: 'En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de Morgenster opga in uw harten.' Het thema van de preek luidt: Het Woord dat de dienaar des Woords moet prediken. Dat Woord is:

1. een enig Woord;
2. een vast Woord;
3. een lichtend Woord;
4. een eeuwigdurend Woord.

Zie voor complete preek, *de intredepredicatie in deze bundel*

Aan het einde van de dienst wordt ds. Van Haaren toegesproken door ds. P. van der Bijl, ouderling J. Vreugdenhil uit Kampen en ouderling G.J. van der Stouw. Namens de plaatselijke kerken voert ds. D.L. Aangeenbrug, predikant van de Eskerk, het woord. Op zijn eigen wijze vertolkt hij zijn gevoelens van blijdschap: 'U werkt in de Noorderkerk en ik mag door genade werken in de Eskerk, maar het is toch één dienst, de mensen mogen ervan maken wat ze willen en van denken wat ze willen, maar God heeft maar één Kerk en één dienst op aarde en zal Zijn volk vergaderen hier op aarde, om ze straks allen tezamen in de triomferende Kerk te brengen.'

Kort daarop heeft ds. Van Haaren een persoonlijk gesprek met ds. Aangeenbrug. Laatstgenoemde reikt hem daarbij de hand met de woorden: *'Ik ben een vriend, ik ben een metgezel van allen, die Zijn Naam ootmoedig vrezen.'* Deze woorden markeren het beginpunt van een levenslange zielenvriendschap.

Een zware taak

Op de schouders van de nieuwe predikant rust een zware taak. Naast de preekbeurten en het onderwijs aan zo'n 500 catechisanten gebeurt het wel dat er in één week vier begrafenissen en vier trouwerijen zijn! Later zegt hij daarvan: 'Ik denk er nog wel eens aan terug hoe het kon. Honderden catechisanten en het toch allemaal alleen mogen doen. Nee, niet de mens de eer, maar de Heere, Die mij bekrachtigde. Dat heeft Hij gedaan.'

De verhouding met de kerkenraad is goed. Ds. Van Haaren ervaart dat hij door de broeders wordt gesteund. Na afloop van de kerkenraadsvergaderingen wordt er met de ouderlingen J. Koster en J.C. Meeuse nog wel eens nagepraat bij ouderling H. Haase. Hoewel de gemeente wel enigszins aan de 'geleerde' predikant moet wennen, wordt zijn schriftuurlijk-bevindelijke prediking bijzonder gewaardeerd. Dat hij zijn preken goed voorbereidt, is voor iedereen duidelijk. Sommige mensen kunnen zijn preken jaren later nog goed herinneren. Bijvoorbeeld:

'Op Tweede Paasdag 1961 deden we belijdenis in de Noorderkerk. Omdat ds. M. Blok enkele maanden tevoren was overleden, werd deze dienst geleid door de consulent, ds. Van Haaren. Deze sprak over de ontmoeting van de Heere Jezus met Petrus aan de Zee van Tibérias, zoals deze beschreven staat in Johannes 21:15-17. In de Statenvertaling wordt drie keer het woord 'liefhebben' gebruikt, als de Heere Jezus aan Petrus vraagt of hij Hem liefheeft. Ook Petrus gebruikt tot drie keer toe het woord

'liefhebben' als hij de Heere Jezus antwoord geeft. In de Griekse grondtekst is te lezen dat er verschillende woorden worden gebruikt. De Heere Jezus gebruikt de eerste twee keer het woord 'agapao'. In dit woord wordt de hoge werkelijkheid van de liefde van en tot God uitgedrukt. Petrus durft dit woord echter niet te gebruiken. Aarzelend gebruikt hij het woord 'fileo', dat ook wel gebruikt wordt voor aardse liefde en genegenheid. Als de Heere voor de derde maal aan Petrus vraagt of hij Hem liefheeft, gebruikt ook Hij dit woord: 'filefis'. Omdat Hij laag afdaalt, durft Petrus, opnieuw gebruikmakend van het 'gewone' woord 'fileos' zonder aarzeling te zeggen, dat hij de Heere liefheeft. Zelfs nu, na bijna vijftig jaar, kan ik me deze uitleg nog goed herinneren.²

Een eigen kerkbode

Onder leiding van ds. Van Haaren wordt een aantal zaken geregeld, dan wel gewijzigd. Zo verschijnt er op zijn initiatief een kerkbode en worden er bij de bediening van het Heilig Avondmaal voor het eerst tafelwachten aangewezen. Ook worden er voortaan preken op de band opgenomen. Een praktisch punt betreft de begrafenissen. Hoewel het nog steeds de gewoonte is om overledenen vanuit hun woning te begraven, is ds. Van Haaren er om praktische redenen een sterke voorstander van dit voortaan vanuit de kerk te doen.

Op 15 juni 1962 verschijnt het eerste nummer van de kerkbode. A. Otten, als redacteur van de kerkbode schreef hij vele interessante artikelen over de geschiedenis van de gemeente.

Het huis- en ziekenbezoek draagt hij een warm hart toe. Dit blijkt onder andere uit de vele bezoeken die hij aan de familie J. Baan brengt, medefirmant van transport-onderneming Baan & Ten Bolscher, waarvan een tweeling overlijdt. De bezoeken

---

² Toen dominee Van Haaren nog niet zo lang in Rijssen stond preekte hij op een zaterdagavond te Meliskerke. Zijn tekst was Romeinen 7 vers 1 tot en met 4. *Weet gij niet, broeders (want ik spreek tot degenen, die de wet verstaan), dat de wet heerst over de mens zolang tijd als hij leeft? Want een vrouw die onder de man staat, is aan den levenden man verbonden door de wet; maar indien de man gestorven is, zo is zij vrijgemaakt van de wet des mans.* Enzovoort. De predikant verklaarde in de 1e plaats een ziel onder de wet in haar onbekeerde staat. Dood ligt ze in zonden en misdaden onder de vloek van de wet en het doodsvonnis. Dat duurt totdat de Geest van God een zaligmakende overtuiging gaat werken. Dan wordt ze gewaar in welk een diep rampzalige staat ze verkeert door haar zonden. De predikant schetste de overtuigingen in de ziel en de beginnende werkzaamheden om zich te reformeren. Dan begint er belangstelling te komen naar de verzoening met God, welke in het Evangelie geopenbaard wordt. Daaruit vloeien nieuwe werkzaamheden. Maar een ziel rust nog onder de bedreiging van de wet en het de rechtvaardigheid Gods. Die moet voldaan worden. *De wet heerst over de mens*, zegt de tekst. Wat moet er nu gebeuren? Volgens de wet moet de zondaar sterven; of de wet moet zelf sterven. Dat laatste kan nooit. Dus moet een zondaar sterven aan zijn hoop en verwachting en vertrouwen op eigen werken en doen en laten om God te bevredigen. Daaruit volgt een weg waarin onderwijs wordt ontvangen van het Evangelie. En dat gaat zo lang, totdat de Heere alle hoop en verwachting op zichzelf en op haar werken en ervaringen afsnijdt en zij God geheel mag toevallen. Dan openbaart Christus Zich die de wet heeft vervuld. Hij stelde Zich in de plaats van een zondaar en als Borg heeft Hij de vloek van de wet gedragen en de straf daarop weggedragen. *Zo dan, gij zijt ook der wet gedood door het lichaam van Christus, opdat gij zoudt worden eens anderen, namelijk Des genen die van de doden is opgewekt, opdat wij Gode vruchten dragen.* Enzovoort.

Onder zijn gehoor bevond zich iemand die na 50 jaar de essentie van de preek nog geheel kan herinneren.

getuigen van grote bewogenheid met dit gezin. 'Het lijken zijn eigen kinderen wel, zo wordt er door sommigen gezegd. Zelf heeft hij die betrokkenheid mogelijk niet zó ervaren, want enkele jaren later, als hij al in Amersfoort staat en er in zijn eigen gezin een zootje is overleden, schrijft hij aan de familie Baan dat hij nu pas begrijpt, welk verdriet hen enige jaren geleden heeft getroffen.

Op 3 maart 1964 wordt het gezin van de predikant uitgebreid met een zootje en broertje, dat Gerard wordt genoemd. Reeds voor de geboorte mag ds. Van Haaren geloven *dat hij eens samen met dit kind de Heere zal mogen grootmaken.*

Levensschets 'oude Dika'

Tijdens zijn ambtsbediening in Rijssen moet ds. Van Haaren verschillende kinderen des Heeren grafwaarts dragen. Een van hen is **H. Egbertsen-van de Riet**, beter bekend als 'Duuskers Dika' of 'oude Dika'. Op 10 september 1962 neemt de Heere haar op de leeftijd van 101 jaar en 8 maanden uit dit leven weg.

Hendrika van de Riet wordt op 6 januari 1861 geboren te Notter, een buurtschap tussen Rijssen en Wierden. Hoewel deze buurtschap officieel tot de gemeente Wierden behoort, zet het ouderlijk gezin zich 's zondags in Rijssen onder het Woord. In de Christelijke Gereformeerde Kerk dient haar vader als ouderling.

Op 2 mei 1885 treedt Hendrika in het huwelijk met Gerrit Jan Egbertsen ('n Ooln Duusker'). Hij is op 20 februari 1862 geboren te Rijssen. Zijn voorouders komen uit Beieren, in 'Duutslànd'. Na hun trouwen betrekken ze een woning in de Bouwstraat. In de volksmond wordt deze woning het 'Duuskersshoes' genoemd. Hun huwelijk wordt gezegend met de geboorte van een dochter, Hendrina. Zij trouwt later met Jan Willem Baan, een zoon van ouderling A. Baan ('Toijn Oarnd') uit de Eskerk.

In de jaren dertig betrekken Hendrika en Gerrit Jan een nieuwe woning in de Bleekstraat. Later bouwen vier van hun kleinkinderen daar ook een woning, zodat er dan vijf 'Duuskersgezinnen' bij elkaar wonen.

Reeds op jonge leeftijd heeft Hendrika indrukken van dood en eeuwigheid. Als ze op een avond na de catechisatie naar huis terugkeert en onderweg het feestgedruis van de jaarmarkt aanschouwt, voelt ze dat ze daar niet thuishoort. Ze had een andere weg moeten nemen! Als haar vader vraagt waar ze geweest is en ze dat eerlijk vertelt, zegt hij: 'Dika, lees je straks Psalm 1?' Meer hoeft hij niet te zeggen. In geestelijk opzicht is het vooral ds. J. Diephuis, die in die jaren veel voor haar betekent. Bij hem doet ze ook belijdenis.

Bij het ouder worden neemt Hendrika een grote plaats onder Gods volk in Rijssen en omgeving in. Vanwege de rijke lessen die de Heere haar heeft geleerd, wordt zij door velen als 'een moeder in Israël' beschouwd.

Daarnaast gaat ze samen met Mientje Vrijdag nogal eens op ziekenbezoek. In verschillende brieven doet laatstgenoemde daar verslag van.

Zo schrijft ze in juli 1942 aan Aaltje Smelt te Vriezenveen dat ze bij 'de oude Bruins' op bezoek zijn geweest, 'die zo gemakkelijk de dood afwachtte' en waar Dika 'toch zo dierbaar gebeden heeft'. In dezelfde brief schrijft ze: 'We zijn maandagavond met oude Dika naar Van Langen geweest, die ook ziek is, maar het ging toen nogal. O Aaltje, ik kan toch met oude Dika zo goed de weg op. Een heldere ziel, die in het armenhuis terechtgekomen is.'

Ook met ouderling A. Dekker te Vriezenveen onderhoudt Hendrika contacten. In de zomer van 1949 schrijft Dekker: 'Zaterdag zijn wij, Hulbets en ik, naar Rijssen geweest. Oude Duuskers Dika is met Pinksteren goed te pas geweest en zo vol van de

liefde, dat zij dachten dat zij ging sterven, maar is net weer aangesterkt. Een paar meisjes van haar dochter zijn laatst op Vriezenveen geweest, en hebben de boodschap meegebracht dat wij maar een keer zouden komen, Hulbets en ik.

Wij zijn met de bus gegaan, eerst naar de oude *vrouw Schreurs*, die wordt de andere maand 85 jaar. Een heldere, door God bekeerde vrouw. Jaren geleden, 25 en langer, had ik ze wel eens ontmoet. Toen leefde zij nog in een bekommerde staat, maar dat is met haar ook door een diepe weg gegaan. Twee volwassen zonen heeft zij door den dood verloren, maar in die weg is God mede overgekomen en heeft die wegen aan haar ziel geheiligd. (...)

Toen zijn wij naar Jan Vrijdag gegaan, een poosje. Van daar naar Geesje ten Hove en toen oude Dika. Zij is 88 jaar en heel goed van geheugen. Wat viel dat gemakkelijk toen die oude Dika aan het praten kwam. In haar jonge tijd heeft God haar bekeerd. Is zij oud en grijs geworden. Ook haar had ik vroeger wel eens ontmoet; een moeder in Israël. Wat kreeg ik daar aansluiting mede, toen zij praatte uit die gangen. Dat waren de gangen van mijn God en Koning. Al is die oude vrouw veel verder dan ik *in de genade*, zij sprak een bekende taal voor mij en had veel blijdschap daarin.'

Gedurende een lange reeks van jaren behoort Hendrika tot de Eskerk. Ten tijde van ds. W.C. Lamain, als blijkt dat de vereniging van beide kerken geen doorgang vindt, laat ze zich overschrijven naar de Walkerk. Overigens speelt de prediking van ds. Lamain daarbij ook een rol.

Verschillende predikanten voelen zich nauw aan haar verbonden en komen regelmatig bij haar op bezoek. Een van hen is ds. Lamain, die in dezelfde straat woont en bijna wekelijks bij haar over de vloer komt. Ook andere predikanten weten de weg naar haar huis te vinden. Veelal heeft ze een bemoedigend woord voor hen.

Omdat ze echter nogal resoluut is, moet ze ook wel eens een woord terugnemen. Dat gebeurt bijvoorbeeld als ds. P. Honkoop zich aan de Walkerk heeft verbonden. Omdat zij liever een andere predikant op de kansel had gezien, legt zij dit voor de Heere neer. Dan klinkt het in haar ziel: 'Gijlieden hebt niet recht van Mij gesproken, gelijk als Mijn knecht Job.' Tijdens het eerste bezoek van ds. Honkoop belijdt ze tegenover hem haar verkeerde gedachten. Mede daardoor valt er tussen hen een band die de eeuwigheid verduurt.

Ook met ds. Van Haaren heeft ze een goede verstandhouding. Als hij haar na zijn intrede voor de eerste keer bezoekt, zegt ze: 'Dominee, als u het gebedenboek maar niet in Kampen hebt laten liggen.' Is er kritiek op zijn preken, dan klinkt het bemoedigend: 'Het geeft niet hoor dominee, zolang u der vromen tent maar hoort weergalmen.'

Andere inwoners van Rijssen komen eveneens bij haar op bezoek, zoals J.C. Nieuwenhuis (1883-1971). Vanwege zijn kleine postuur wordt hij meestal 'Nieuwenhuiske' genoemd. Behalve eigenaar van een boekhandel in de Grotestraat, is hij ook officier bij het Leger des Heils. Omdat hij preekbevoegdheid heeft, gaat hij binnen het korps regelmatig voor. Met Hendrika heeft hij een vriendschappelijke verhouding. Over zijn persoon is zij mild gestemd. Als haar kleinkinderen vragen hoe zij over Nieuwenhuis denkt, antwoordt ze: 'Ik kan heel fijn met hem praten en het is een hele nette man.' Overigens spreken ook anderen in Rijssen met respect over Nieuwenhuis. Zo is er een man, die zegt niet te geloven in het bestaan van een hemel: 'Maar áls er een hemel is, zijn er in ieder geval twee die daarin mogen gaan: Nieuwenhuiske en Chris Jantje.'

Hoewel Hendrika vele malen Gods trouwe zorg over haar en haar gezin mag ervaren, blijft verdriet haar niet bespaard. Zo worden er twee inwonende kleinkinderen door de dood weggenomen: Mientje van 3 jaar en Jan van 21 jaar. Verder overlijdt haar schoonzoon, op de leeftijd van 59 jaar, en haar man, op de leeftijd van 87 jaar. Te

midden van alle droefheid spreekt ze dan zelf steeds een woord van vertroosting tot anderen.

In haar ouderdom wordt ze door haar dochter verzorgd. Opvallend is dat ze tot op hoge leeftijd helder van gedachten is en naast een aantal Bijbelteksten en Psalmverzen ook de Heidelbergse Catechismus uit haar hoofd kan opzeggen. Reeds ten tijde van ds. Diephuis heeft zij die uit haar hoofd geleerd. Of zij de antwoorden van de Catechismus ook tijdens de kerkdiensten in het openbaar heeft opgezegd, zoals in de tijd van ds. Diephuis gebruikelijk was, is niet bekend. Wel heeft zij er gedurende haar hele leven gemak van gehad.

Op 6 januari 1961 ontvangt ze ter gelegenheid van haar honderdste verjaardag talloze felicitaties. Ook krijgt ze die dag veel bezoek. Een van de bezoekers is burgemeester C.B.J. Landweer. Als hij binnenkomt, vraagt ze hem beleefd om even te gaan zitten, omdat ze op dat moment over de Koning der koningen spreekt. Hij is het immers, Die haar leven leidt en bestuurt en haar ook zolang heeft gespaard. De burgemeester heeft daar alle begrip voor.

Op 10 september 1962 neemt de Heere haar tot Zich. Vijf dagen later wordt zij op de oude begraafplaats aan de Lentfersweg begraven. Tijdens de rouwdienst spreekt ds. Van Haaren over Romeinen 14:8: *'Want hetzij dat wij leven, wij leven den Heere; hetzij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren.'*

Aan de geopende groeve wordt het woord gevoerd door ds. Lamain, die juist enkele weken in ons land is. Op haar begrafenis wordt niet gezongen. Tijdens haar leven heeft Hendrika meermalen aangegeven daar niet voor te zijn. Ook de gewoonte om op de dag van de begrafenis afscheid van de overledene te nemen kon zij niet waarderen. Om die reden hebben alleen de naaste familieleden haar tot de avond voor de begrafenis kunnen zien.

Leven van Jan Ligtenberg

Omdat het aantal leden en doopleden nog steeds toeneemt, is het voor ds. Van Haaren en de kerkenraad verblijdend dat er goed in de ambten kan worden voorzien. Zo wordt in 1962 J. Ligtenberg gekozen tot diaken.

Jan Ligtenberg ('Stoet'n Jan') wordt op 14 augustus 1908 geboren te Rijssen. Zijn ouders zijn (de latere predikant) Herman Ligtenberg en Janna Nijland. In zijn jonge jaren gaat zijn hart uit naar de dingen van de wereld. Later denkt hij daar vaak met droefheid aan terug. Om in zijn levensonderhoud te voorzien is Jan werkzaam op 'n Stoom.

Op 3 maart 1932 treedt hij in het huwelijk met Fenneke ter Harmsel. Zij is op 12 januari 1909 geboren te Rijssen. Hun huwelijk wordt gezegend met de geboorte van acht kinderen. Een van de kinderen, Herman, overlijdt op 7 april 1945 op tweejarige leeftijd aan de gevolgen van kroep. Hoewel de droefheid over zijn verscheiden groot is, hoeft er niet te worden getreurd als degenen die geen hoop hebben. Op kinderlijke wijze heeft Herman in zijn leven getuigenis gegeven van het genadewerk Gods in zijn hart. Als ds. H. Ligtenberg sr. het overlijdensbericht van zijn kleinzoon ontvangt, merkt hij op: 'Dat kind van Jan is Boven.'

De Heere heeft hem kennelijk bepaald bij Psalm 69:14:

*Daar zullen zij, Gods knechten met hun zaad,
zij, die Zijn Naam beminnen, erf'lijk wonen.*

Tijdens de begrafenis geeft de Heere eveneens getuigenis aan Zijn eigen werk. 2

Petrus 1:19: 'En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats. totdat de dag aanlichte en de Morgenster opga in uw harten.'

Voor Ligtenberg wordt zijn veertigste verjaardag onvergetelijk. Als ouderling J. Ligtenberg ('Akk'n Jan') hem die dag vraagt hoe oud hij is geworden, klinkt het uit zijn mond: 'Veertig jaar. Ik heb de helft erop zitten.' Dat antwoord vormt voor ouderling Ligtenberg aanleiding om op te merken: 'Weet je dat wel zeker? Weet je wel zeker dat je er morgen nog bent?'

Die woorden slaan bij Jan naar binnen en laten hem niet meer los. In korte tijd werkt de Heere met hem door en wordt hij voor het Goddelijk gericht gedagvaard. Als hij meent voor eeuwig te zullen omkomen, treedt de Borg tussenbeide en spreekt de Rechter hem vrij.

In 1962 wordt Ligtenberg gekozen tot diaken. Vijf jaar later volgt zijn verkiezing tot ouderling. Hoewel hij rap van tong is en in de omgang gemakkelijk contacten legt, is hij niet vrijmoedig. Zo ziet hij altijd tegen het preeklezen op. Tot zijn ambtswerk behoort ook het geven van catechisatie. Omdat hij uit ervaring weet wat er in het hart van de jeugd omgaat, kan hij goed met hen overweg. Mede vanwege zijn humor en zijn oprechte belangstelling voor hen is hij bij vele jongeren in de gemeente geliefd. Als – in later tijd - ds. A. Bregman tijdens een van de catechisatielessen eens binnenkomt en vraagt hoe het gaat, antwoordt Ligtenberg: 'Het gaat prima, dominee. Als we nog eens nieuwe lezers nodig hebben, dan hebben we er hier genoeg!' Toch verzuimt hij nooit de jeugd een duidelijke boodschap mee te geven en hen te wijzen op de ernst van het leven.

In de loop van 1985 krijgt Ligtenberg met zijn gezondheid te kampen en moet hij in het ziekenhuis worden opgenomen. Als daar blijkt dat zijn milt is aangetast en hij een risicovolle operatie moet ondergaan, merkt een van de doktoren op: 'Ligtenberg, je moet je voorbereiden op het ergste.' Als de betreffende arts zich de volgende morgen opnieuw bij Ligtenberg vervoegt om te vragen of hij toestemming krijgt hem te opereren, antwoordt Ligtenberg: 'Dokter, ga gerust je gang. Het gaat goed. Ik kom weer thuis. Dat heeft de Heere me vannacht beloofd.' Later merkt de dokter tegen de kinderen op: 'Uw vader kon met de Heere naar de operatiekamer.'

Als Ligtenberg enkele weken voor zijn overlijden met een van zijn kinderen in gesprek is, zegt hij: 'Ik had gedacht dat ik 80 jaar zou worden, maar als de Heere het anders wil, is het ook goed.' Hoewel de strijd in de daaropvolgende dagen niet uitblijft en hij meermalen moet uitroepen: 'Ik heb geen Borg, is de Heere geen land van uiterste donkerheid. Als Hij in die tijd overkomt, wijst Ligtenberg met zijn vinger naar boven.

Op 21 september 1985 neemt de Heere hem uit dit leven weg, op de leeftijd van 77 jaar.

In de kerkbode wordt er bij zijn overlijden en begrafenis stilgestaan. 'Na geruime tijd van ziekte overleed op zaterdag 21 september j.l. ouderling Jan Ligtenberg. Opnieuw kwam er een ledige plaats. Allereerst in zijn gezin en familie, maar ook in onze gemeente. Ruim 23 jaar mocht hij dienen in alle eenvoud en getrouwheid, eerst als diaken en later als ouderling. Ds. Kleppe sprak in de voorlaatste zondagmorgendienst op passende wijze enkele woorden ter nagedachtenis van de ontvallen ouderling. Hij noemde de overledene 'een ongekunsteld man' en daarmee werd hij juist getypeerd. Uit de omgang met hem was duidelijk te merken dat hij soms aangedaan en met een

gebroken stem zijn verlangen uitsprak naar de gemeenschap met God, aldus ds. Kleppe. Ook was hij ervan overtuigd dat hij nu de strijd te boven is en dat wij als gemeente hem met jaloersheid kunnen nastaren. Als hij op huis- of ziekenbezoek kwam, konden wij als gemeenteleden merken dat hij door zijn eertijds laag aan de grond werd gehouden en anderen uitnemender kon achten dan zichzelf. Vaak kon men in zijn gebed bewogenheid met de gemeente waarnemen. In alle eenvoud ging hij zijn weg en in zeer veel gezinnen is hij met ds. Bregman op bezoek geweest. Met hem ging een geliefde en gewaardeerde ouderling heen.

Ds. Karels ging in verband met afwezigheid van ds. Kleppe voor in de rouwdienst, welke naar schatting door ongeveer duizend personen werd bijgewoond. De dienst werd geopend met het zingen van Psalm 103:9: Maar 's HEEREN gunst zal, over die Hem vrezende, in eeuwigheid altoos dezelfde wezen. De Schriftlezing was uit Openbaring 7:9 e.v. Nadat ds. Karels in gebed was voorgegaan, sprak hij: 'Geliefde weduwe, kinderen en kleinkinderen, het heeft de Heere behaagd uw geliefde man, vader en grootvader weg te nemen. Hij is niet alleen uit de familie weggenomen, maar ook uit de gemeente. Hij was een vriend van de hele gemeente, een man met een aangenaam karakter, een vriend van oud en jong. Onze vriend en broeder mocht 23 jaar dienen in het ambt en nu is er een ledige plaats gevallen. Hij heeft zijn wens verkregen.'

Ds. Karels gewaagde van de gesprekken die hij met de overledene, voor het eerst in Rotterdam, maar later ook hier in de pastorie, mocht hebben. Daaruit bleek wel dat hij wist hoe Jan Ligtenberg voor en na zijn veertigste jaar door het leven is gegaan.

Na enkele bijzonderheden daarvan te hebben medegedeeld ging hij over tot een korte predicatie over Genesis 49:18: 'Op Uwe zaligheid wacht ik, HEERE.' (...)

Aan het open graf sprak ds. Bregman. Hij noemde zijn vriend een goudeerlijke man, zowel in het burgerlijke als in het godsdienstige leven. Hoewel Jan Ligtenberg niet mocht komen tot de vaste wetenschap van in Christus te zijn, was hij er wel van overtuigd dat hij nu alle strijd te boven is. In dit verband werd genoemd Psalm 34:7: 'Deze ellendige riep, en de HEERE hoorde; en Hij verlostte hem uit al zijn benauwdheden.' Na enkele gedachten over deze tekst te hebben gesproken, werd nog gezongen: Want God, de HEER, zo goed, zo mild. (...) Getuige de wel zeer grote belangstelling was Jan Ligtenberg een beminde en geliefde ambtsdrager. Geve de Heere vervulling in de opengevallen plaats.'

Beroepen in Amersfoort

Vanwege het vele werk in de gemeente besluit de kerkenraad in 1964 een tweede predikant te beroepen. Dit resulteert in de komst van kandidaat A. Bregman uit Benthuizen. Op 22 september wordt hij door ds. Van Haaren bevestigd. Diezelfde dag krijgt ds. Van Haaren te horen dat hij in Amersfoort op tweetal staat. Onmiddellijk laat de Heere hem zien dat hij het beroep zal krijgen en dat hij het ook zal moeten aannemen! 'Ik vergeet nooit, dat het vanaf het eerste ogenblik gelijk doorsloeg naar binnen, nog vóór ik het beroep van Amersfoort had, toen alleen nog maar meegedeeld was, dat ik op tweetal stond. Ik kan het plekje nog wel wijzen, waar het mij duidelijk werd, dat dát mijn gemeente zou worden.'

Wegens omstandigheden moet de ledenvergadering in Amersfoort echter drie weken worden uitgesteld. Voor ds. Van Haaren is dat een beproeving. Als het beroep enkele weken later alsnog komt, neemt hij het met vrijmoedigheid aan.

Aan de kerkenraad van Amersfoort schrijft hij: 'Na veel strijd hebben wij het beroep naar Amersfoort aangenomen. Vanaf het ogenblik dat wij het beroep van Amersfoort

ontvingen, werd de gemeente mij op het hart gebonden en dat, terwijl wij reeds enige maanden geleden werden losgemaakt van Rijssen. Toch heeft het ons veel strijd gekost om deze beslissing te nemen. Er kwam zoveel tegenop; immers voor 99 procent hangt de gemeente aan mij. En van alle kanten ontvingen wij brieven en telefoontjes met het verzoek toch te blijven. Misschien kunt u begrijpen, dat ons dat aan het schudden bracht. Als wij dachten aan de kleine gemeente van Amersfoort, werden wij telkens bepaald bij wat de Heere tot de apostel Paulus sprak: 'Ik heb veel volk in deze stad.' Ik weet niet wat de Heere met Amersfoort voor heeft, doch wie merkt niet uit alle dezen, dat de hand des Heeren zulks doet? Met Yerseke hadden wij niets te doen. Het beroep zei mij niets en wij hebben er in het geheel geen werk mee gehad. Amersfoort daarentegen was dag en nacht in onze gedachten.'

Omdat men in Amersfoort geen geschikte pastorie te pakken kan krijgen, wordt het besluit om het beroep aan te nemen danig op de proef gesteld.

Later schrijft zijn vrouw daarover: 'In Amersfoort was geen pastorie en geen school, alleen maar een veel te grote kerk, zo werd geredeneerd. Om nu zeker te weten dat het Gods wil was dat hij naar Amersfoort zou gaan, vroeg hij de Heere om een teken, net als Gideon, niet uit ongelovigheid, maar om zijn geloof te versterken en de bestrijders de mond te snoeren. Toen hij op een avond in Hoogeveen moest preken, vroeg hij de Heere of ik, als hij werkelijk naar Amersfoort moest, bij zijn thuiskomst naar buiten zou mogen komen met de boodschap, dat men uit Amersfoort had gebeld, dat men een pastorie had kunnen kopen. Naar de mens gesproken was dit een onmogelijkheid, daar de gemeente in Amersfoort maar klein was en men onlangs ook al een dure kerk had gekocht; maar als de Heere hiervoor toch zou willen zorgen, dan zou dat het teken zijn dat mijn man de juiste beslissing had genomen. Uiteraard wist ik hier zelf niets van.

Maar terwijl mijn man naar Hoogeveen was, belde ouderling Schreuder dat de kerkenraad op een wonderlijke manier een pastorie had kunnen kopen. Zodra mijn man thuiskwam, liep ik nietsvermoedend naar de garage, iets wat ik anders nooit deed, om hem het grote nieuws te vertellen.

Ik zag hem wit wegtrekken en ik vroeg of hij niet goed werd. Toen vertelde hij wat er gebeurd was. Op deze bijzondere wijze wilde de Heere de juistheid van zijn beslissing bevestigen. Later zei hij wel eens: 'Ik ben op een zeer bijzondere wijze in Amersfoort gekomen. Als ik ooit naar een andere gemeente zou moeten gaan, dan zou dat op een even bijzondere wijze moeten gebeuren, anders zou ik Amersfoort niet durven verlaten.'

Op 2 december 1964 neemt hij afscheid van zijn tweede gemeente. Hij bedient daarbij het Woord uit 1 Petrus 5:10: 'De God nu aller genade, Die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, Dezelve volmake, bevestig, versterk en fundere ulieden.'

Aan het einde van de dienst wordt hij toegesproken door ouderling N.W. Schreuder uit Amersfoort, ds. P. van der Bijl en ds. A. Bregman.

Zelf besluit ds. Van Haaren zijn toespraak met de woorden: 'Gemeente van Rijssen, het ga u goed. Vaarwel!'

Na afloop merkt ouderling J. Koster tegen ouderling Schreuder op: 'Nu krijgen jullie elke zondag wat nieuws!'

Ik heb veel volk in deze stad

Op 16 december verbindt ds. Van Haaren zich aan zijn derde gemeente. Niemand kan op dat moment bevroeden dat hij hier negentien jaar zal staan én dat het zijn laatste gemeente zal zijn! In Amersfoort wil de Heere zijn arbeid rijk zegenen. Tijdens zijn

ambtsbediening wordt het ledental verdrievoudigd. Groter is echter dat er ook groei in de diepte mag worden waargenomen. Mede daardoor voelt hij zich in Amersfoort op zijn plaats. Aan ouderling Koster schrijft hij dan ook: 'Ik sta hier niet met tegenzin. Integendeel, ik mag hier zijn, ik moet hier zijn en ik begeer hier te zijn. Wij zijn aan de gemeente in Amersfoort verbonden geworden en de gemeente aan ons. Er is hier gelukkig een zuchtend volk, dat ook de leraar niet vergeet! En het voornaamste is dat God Zich van het Woord nog bedienen wil, hoe bang de tijden ook zijn. Hij vervult Zijn Woord: 'Ik heb veel volk in deze stad!' (...) Vele deuren heeft de Heere hier willen openen, waarvan ik het bestaan niet vermoedde. Maar het grootste is, dat de Heere harten wilde openen. Dat geeft toch weer moed om door te gaan.'

Op 11 augustus 1966 wordt er bij hun jongste zoon *Gerard* een agressieve en ongeneeslijke vorm van leukemie geconstateerd. Na een ziekte van zeven maanden verwisselt hij op 27 februari 1967 het tijdelijke met het eeuwige, op de leeftijd van drie jaar. Op de rouwkaart worden de woorden uit Job 1:21b gezet: 'De HEERE heeft gegeven en de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd.' De ouders en anderen van Gods kinderen en knechten mogen vast geloven dat het jongetje een beter lot is bereid. Ds. Van Haaren doorleeft in deze tijd zijn eigen zielen nood en vooral zijn schuld. In eigen waarneming is hij in zijn gezin zoveel tekort geschoten. De Heere vertroost hem echter vanuit Psalm 103:17: 'Maar de goedertierenheid des HEEREN is van eeuwigheid en tot eeuwigheid over degenen, die Hem vrezen, en Zijn gerechtigheid aan kindskinderen.' Innerlijk gelouterd mag hij in deze beproevingsweg met David instemmen: 'Ik weet, HEERE, dat Uw gericht de gerechtigheid zijn, en dat Gij mij uit getrouwheid verdrukt hebt.'

Ook Ds. Aangeenbrug mocht dit ook geloven. Hij schreef ds. en mevrouw Van Haaren daarover een brief. Deze hebben enige tijd later ds. Aangeenbrug een bezoek gebracht in Ederveen waar hij als emerituspredikant stond.

Op 8 november 1966 overlijdt de vader van ds. Van Haaren, op de leeftijd van 72 jaar. In zijn leven heeft hij mogen getuigen van de hoop die in hem was. Op zijn sterfbed zegt hij: 'Nu zal ik met Gerardje straks eeuwig God grootmaken.'

Na alle droefheid heerst er op 14 augustus 1968 blijdschap in de pastorie, als er opnieuw een zoontje wordt geboren, dat ook Gerardus Cornelis wordt genoemd.

Op 2 maart 1970 herdenkt ds. Van Haaren zijn 121/-jarig ambtsjubileum. In een speciaal daarvoor belegde herdenkingsdienst staat hij stil bij 1 Timótheüs 1:12: 'En ik dank Hem, Die mij bekrachtigd heeft, namelijk Christus Jezus onzen Heere, dat Hij mij getrouw geacht heeft, mij in de bediening gesteld hebbende.'

Tijdens deze dienst wijst hij onder meer op Gods trouwe zorg: 'Aanvankelijk had ik deze dag stil voorbij willen laten gaan, maar de broeders kerkenraad hebben er, terecht, op gewezen, dat het toch Gods weldadigheden zijn, die we zeker wel mogen en moeten gedenken in het midden Zijns tempels. Werkelijk, ootmoedige verwondering is er in het hart, dat de Heere mij in Zijn dienst wilde stellen en al die jaren getrouw wilde dragen en menigmaal in de bediening van het Woord en de sacramenten wilde medekomen. Want dat mag ook niet verzwegen worden. Dan is er toch verwachting, dat mijn arbeid niet ijdel is in den Heere.'

Op vele terreinen actief

Naast alle arbeid in zijn eigen gemeente is ds. Van Haaren ook op andere terreinen actief. Zo krijgt hij in 1966 zitting in het Curatorium van de Theologische School en

wordt hij in hetzelfde jaar gekozen tot voorzitter van de Stichting tot Handhaving van de Statenvertaling, de huidige Gereformeerde Bijbelstichting.

Na het vertrek van ds. A. Vergunst naar Kalamazoo, in 1980, wordt hij benoemd tot docent aan de Theologische School te Rotterdam. Met grote ijver en nauwgezetheid zet hij zich in voor het onderwijs aan toekomstige predikanten. Hij geeft onderwijs in de vakken exegese van het Oude Testament, hermeneutiek (letterlijk: kunst der uitlegging) van het Oude Testament, Hebreeuws, catechetiek, symboliek, liturgiek en ethiek.

Samen met ds. K. de Gier verzorgt hij tevens de lessen dogmatiek. Een belangrijk onderdeel van zijn werk, het vastleggen van de studiestof in een dictaat, mag hij nog net voor zijn overlijden voltooien.

In zijn eigen gemeente is ds. Van Haaren nauw betrokken bij de totstandkoming van de Johannes Calvijnsschool voor basisonderwijs en verschillende 'eigen' scholen voor voortgezet onderwijs. Ter gelegenheid van de inhuldiging van koningin Beatrix, op 30 april 1980, spreekt ds. Van Haaren op zondag 4 mei over 1 Kronieken 29:20: 'Daarna zeide David tot de ganse gemeente: Looft nu den HEERE uw God. Toen loofde de ganse gemeente den HEERE, den God hunner vaderen; en zij neigden het hoofd en zij bogen zich neder voor den HEERE en voor den koning.'

Een bandopname van deze dienst wordt aan koningin Beatrix aangeboden. Als voorzitter van het Deputaatschap bij de Hoge Overheid woont hij in januari 1982 de nieuwjaarsreceptie van de vorstin bij.

Gevouwen handen

Rond de Kerstdagen van 1982 krijgt ds. Van Haaren met zijn gezondheid te kampen en klaagt hij over buikpijn en vermoeidheid. Diepe indruk maakt de nieuwjaarsdienst van 1983, als hij spreekt over Psalm 91:1: 'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.' Tijdens deze dienst komt de Heere over met een persoonlijke en kinderlijke zegen en mag hij kennelijk delen in Zijns volks genoegen en zich met Zijn erfdeel blij beroemen.

Kort daarop krijgt hij longklachten en in maart moet hij in het ziekenhuis een onderzoek ondergaan. De uitslag van dit onderzoek is aangrijpend: zijn longen zijn aangetast! Om de kwaal te bestrijden ondergaat hij een aantal bestralingen. Tijdens deze behandelingen wordt hij meermalen door de Heere vertroost. Omdat de bestralingen zijn stembanden hebben beschadigd, valt het spreken hem daarna uitermate moeilijk. Toch mag hij nog verschillende keren in de gemeente voorgaan.

Op 29 juni 1983 gaat hij voor de laatste keer in Amersfoort voor. Nadat hij op 20 juli nog een huwelijk heeft bevestigd in de Nederlandse Hervormde Kerk te Blauwkapel, gaat het hard achteruit.

In de dagen daarna mag hij een- en andermaal getuigen van zijn verlangen om heen te gaan. Reeds eerder heeft hij opgemerkt moe te zijn van de zonde: 'Als ik nog twintig jaar zou mogen leven, dan zou ik ook nog twintig jaar moeten zondigen.' In de nacht van 1 op 2 augustus 1983 neemt de Heere Zijn moegestreden kind en knecht tot Zich, op de leeftijd van 49 jaar. De manier waarop hij overlijdt, is tekenend geweest voor zijn leven: Hij overlijdt met gevouwen handen.

‘Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij’

Op 6 augustus wordt hij onder grote belangstelling begraven. Tijdens de rouwdienst spreekt ds. J.J. van Ekeveld over Psalm 23:4: 'Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij; Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij.' Verder wordt er in het kerkgebouw nog gesproken door ouderling G.

van den Hove. Aan de geopende groeve voeren ds. K. de Gier, ds. P. Blok en ds. L. Blok het woord, waarna J. van Esch namens de familie een dankwoord spreekt. In 'De Saambinder' van 11 augustus staat ds. K. de Gier bij zijn overlijden stil. 'Op de leeftijd van bijna 50 jaar heeft de Heere hem ingehaald in de hemelse heerlijkheid. Op 10 september zou hij 50 jaar zijn geworden. Tevens zou hij in september zijn 25-jarig ambtsjubileum hebben mogen herdenken, maar de Heere heeft het in Zijn Raad anders geoordeeld. Aan een druk en arbeidzaam leven is een einde gekomen en in veel opzichten laat hij een ledige plaats achter. (...) Bij alle gaven en talenten die de Heere onze vriend en medebroeder had gegeven, was het grootste, dat hij zelf op de hoogste school was onderwezen in de vrije gunst en in de eeuwige ontferming des Heeren. Ook in het bloed van Christus was hij opgenomen om te mogen delen in de vergiffenis en in de verzoening van alle persoonlijke en ambtelijke zonden, om te mogen ingaan in de eeuwige rust en de heerlijkheid bij een Drieënig God.'

5 PREKEN

1. Het verkondigde Evangelie

Afscheidspredicatie over Galaten 1: 11 gehouden door Ds. J. van Haaren, op 18 juli 1961 te Kampen.

Psalm 131: 4.

Lezen: Galaten 1: 1-12.

Psalm 84: 2 en 3;

Psalm 89: 1;

Psalm 31:19.

Geliefden,

Zo is dan nu het ogenblik aangebroken, dat we voor het laatst als uw eigen herder en leraar het Woord Gods u wensen te brengen, en werkelijk het viel mij zwaar ditmaal de kansel te beklimmen, en ik weet dat er ook velen onder u zijn, die met een bedrukt hart en een bedroefd gemoed naar deze plaats vanavond gekomen zijn om afscheid te nemen. Ja werkelijk, scheiden valt zwaar en dat voelen wij juist dan als het uur van scheiden is aangebroken. En toch, het is nu eenmaal niet anders. We konden toch aan de roeping die van de gemeente van Rijssen tot ons kwam, ons niet onttrekken. We moesten die aannemen, omdat de Heere Zelf de weg daarheen kwam aan te wijzen.

We weten, dat er onder u zijn, die dat niet kunnen overnemen, die menen dat we weg gaan om andere oorzaken, maar, geliefden, we zijn niet om mensen gekomen en we gaan niet om mensen weg. Met vrijmoedigheid mogen we getuigen, en gij zijt er getuigen van, dat we nimmer uw goud of uw zilver hebben gezocht en dat we daarom ook niet om gouden appels vertrekken.

Wat de arbeid betreft, die we in uw midden in alle zwakheid hebben verricht, ja, daar kleefde veel gebrek aan. Maar toch, het was ons een innerlijke behoefte om u gedurig heen te wijzen naar Hem, in Wien toch alleen maar het eeuwige leven is, Die is de inhoud van het liefelijke Evangelie, buiten Wien geen leven is, maar een eeuwig zielsverderf. Hem voor ogen te stellen en Zijn schoonheid u aan te prijzen, dat was mijn lust en mijn leven. Om u af te brengen van alles wat geen God en Christus is, opdat u gefundeerd worde op het enige fundament der apostelen en profeten.

Zo ook hopen we vanavond op Hem te wijzen. We begeren vanavond niet in het middelpunt van de belangstelling te staan, nee, het is mijn hartelijke wens en begeerte, dat ook vanavond niemand gezien werd, dan die Jezus alleen. Op Hem wilden we u nogmaals voor de laatste maal wijzen en dan tegelijkertijd terugzien op de prediking, die we u in die drie jaren hebben gebracht.

De tekstwoorden die we daartoe met des Heeren hulp wilden overdenken kunt u vinden in het u voorgelezen Schriftgedeelte, namelijk Galaten 1 en daarvan nader het 11^e vers, alwaar wij des Heeren Woord als volgt lezen:

"Maar ik maak u bekend, broeders, dat het Evangelie dat u van mij verkondigd is, niet is naar de mens."

Wij worden dan vanavond bepaald bij:

HET VERKONDIGDE EVANGELIE

en we letten op een drietal gedachten.

1. De inhoud van dat Evangelie;

2. De vijandschap tegen dat Evangelie;
3. De zaligheid in dat Evangelie.

Geliefden,

Onze tekstwoorden zijn genomen uit Paulus' brief aan de Galaten. Paulus had met dat schrijven vanzelf een bedoeling. Hij had immers aan de Galaten het Evangelie van vrije genade gebracht en de Enige Naam tot zaligheid hen voor ogen gesteld en verklaard. En de Heere wrocht in die prediking krachtig mede, zodat het voor velen geworden was een kracht Gods tot zaligheid. Maar toen Paulus weggegaan was, kwamen er in de gemeente wolven, gekleed in schaapsklederen, die het Evangelie van vrije genade begonnen te verdoezelen en het enige fundament der apostelen en profeten begonnen te ondergraven. Ze stelden het volk dit voor, dat ze zalig moesten worden óók door de werken der wet.

Nee, ze loochenden het werk van Christus niet, maar toch moesten ze niets hebben van het Evangelie, dat Paulus predikte. Uit genade zalig worden, zonder de werken der wet? Welnee, uit genade zalig worden dóór de werken der wet! Ja, die prediking maakte grote opgang onder de Galaten en dat was nu juist hetgeen, waardoor de apostel Paulus zo ontroerd was, waarover hij zo diep bedroefd was. Dat deed dan ook deze brief geboren worden en die brief is een scherpe brief, maar die toch niet op het oog had hen te krenken of te kwetsen, maar die zocht hun geestelijk en hun eeuwig welzijn. Ja, Paulus kon scherp zijn. Zeker, hij was zeer zachtmoedig, hetgeen wel blijkt uit hetgeen wij lezen in Rom. 9: 3, want daar zegt hij: *ik zou zelf wel verbannen willen zijn van Christus voor mijn broederen, die mijn maagschap zijn naar het vlees*. Paulus was inderdaad zachtmoedig, want hij kon al zijn voorrechten missen als het ging om de zaligheid van anderen, maar toch, als het ging om de waarheid dan week hij geen duimbreed.

Nee, hij hield er niet van om met die waarheid Gods te schipperen, er was altijd een vaste lijn in zijn prediking, namelijk dat we behouden en zalig moeten worden om niet, uit loutere genade, alleen om de verdiensten van Christus. En daarom is hij zo scherp in de bestrijding van deze dwaalleer. Lees maar hoe scherp hij is in het 8e en 9e vers van ons teksthoofdstuk. Hij schrijft daar immers: Want al ware het ook dat wij, of een engel uit de hemel u een Evangelie verkondigden buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt. En gelijk wij tevoren gezegd hebben, zo zeg ik ook nu wederom, indien iemand u een Evangelie verkondigt buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt. Paulus is er zich van bewust en hij is er zelf ook van overreed, dat hij is een dienaar van het Evangelie en ook een dienaar van Christus. Daarom heeft hij niet te vragen naar de mening van een mens, daarom heeft hij de mensen niet te behagen, maar hij heeft alleen maar de volle raad Gods te prediken. En ja, Paulus is nooit een mensenbehager geweest, hij is er nooit op uit geweest om de goedkeuring van de mensen te ontvangen, het is hem er nooit om te doen geweest om de vijandschap van de mensen te ontgaan.

Nee, Paulus had er een behagen in om Gode aangenaam te mogen zijn. Hij hield er niet van om met het Evangelie te gaan schipperen en om alzo te prediken dat een ieder daar een welbehagen in had. Hoort maar hoe duidelijk hij dat zegt in het 10e vers: Want, zegt hij, *predik ik nu de mensen of God, zoek ik nu de mensen te behagen, want indien ik nog mensen behaagde, zo ware ik geen dienstknecht van Christus*.

Mensen behagen en Christus dienen kan nu eenmaal niet samengaan. En waar Paulus er nu van overtuigd is, dat hij dat Evangelie, hetwelk hij door des Heeren genade mag verkondigen, dat dit Evangelie hem niet is toegekomen van een mens, maar dat hij het ontvangen heeft van de Heere, daarom wijkt hij geen duimbreed, om lief noch leed, en

hij schroomt het niet om het de Galaten toe te roepen dat het Evangelie hetwelk hij hun gepredikt heeft, niet was naar de mens.

Geliefden, wij willen onszelf geenszins op één lijn stellen met de apostel Paulus. O, nee, verre zij het daar vandaan, maar toch mogen we met vrijmoedigheid zeggen dat ook wij niet geschipperd hebben met dat Evangelie van vrije genade. Ondanks alle verzet en ondanks alle tegenstand. Nee, waarlijk, we hebben niet geprobeerd om bij u in het gevele te komen, we hebben niet gespeculeerd op uw goedkeuring, integendeel. Het was ons een vermaak om de goedkeuring Gods in de ziel te mogen ontvangen. Zonder dus iemand te ontzien, of om iemand te sparen hebben we door des Heeren genade, want denkt er om, er was niets van ons bij, hebben we door des Heeren genade dat Woord Gods u mogen verklaren. Nogmaals zij het gezegd, het was met veel gebrek en met veel tekortkomingen, maar toch mogen wij het de apostel nazeggen dat het Evangelie hetwelk wij u hebben voorgehouden niet was naar de mens.

1. Wat was dan de inhoud van de prediking?

Ziedaar onze eerste gedachte, wat was dan de inhoud? Wel het was het Evangelie. Lees het maar in de tekst: Maar ik maak u bekend, broeders, dat het Evangelie hetwelk van mij verkondigd is, niet is naar de mens. Het was dus een Evangelieverkondiging. Ja, maar wat was dan de inhoud van die Evangelieprediking? Wel, om dat te verstaan moeten we met elkander eens nagaan en naspeuren wat nu eigenlijk het woordje Evangelie betekent. Evangelie, wel, wat is het? Het is een blijde boodschap. Jawel, maar alleen voor een gevallen zondaar. In dat Evangelie immers roept de Heere die diepgevallen zondaar, die hem naar de kroon heeft gestoken toe, dat Hij toch geen lust heeft in zijn dood, maar daarin dat hij zich zoude bekeren en leven. Ja, Hij komt dit als met ede te bevestigen en te bekrachtigen: *Zo waarachtig als ik leef, spreekt de Heere*. Ja, in dat lieflijk Evangelie komt die Allerhoogste Majesteit het u toe te roepen: *Dit is de weg, wandelt in dezelve*. O, wat lieflijk Evangelie, wat kostelijke boodschap, ja wat blijde boodschap is dat dan. Of is het niet een eeuwig wonder dat nu die verheven Majesteit met ons doemschuldige schepselen te doen wil en te doen kan hebben? Dat Hij met ons die Hem toch naar de kroon hebben gestoken, toch nog bemoeienis wil hebben. Werkelijk, Hij zou geen onrecht doen als Hij ons van de aarde voor eeuwig zou verdelgen en als Hij het ons zou toeroepen, *gij snode, gij goddeloze zondaar, Ik zal u verpletteren in Mijn toorn en Ik zal u vertrappen in Mijn grimmigheid*.

Wij immers, geschapen naar Gods beeld, dat zelfs van de engelen niet geschreven staat, wij in zulk een heerlijke staat geschapen, zodat we alles hadden wat ons hart bekoorde, wij zijn toch moed- en vrijwillig van dien God afgevallen en hebben Hem de rug en de nek toegekeerd. Ja, op een snode wijze hebben wij ons van God losgescheurd en een voorzichtig verdrag met de hel gesloten. O, hoe goddeloos is toch die afval van de Heere geweest.

Geliefden, daar zijn geen woorden voor. Die goeddoende, die verheven Majesteit, we hebben Hem een slag in het aangezicht gegeven en dat doen we nog van ogenblik tot ogenblik, van polsslag tot polsslag. We roepen het Hem gedurig toe met onze gedachten, woorden en werken: *Wijk toch van mij, want in de kennis uwer wegen heb ik geen lust, ja, ik wil niet dat Gij over mij koning zou zijn*. Nogmaals, is het dan niet een eeuwig wonder dat de Heere met zulke mensen toch nog te doen wil hebben? Ja, dat Hij over zulke mensen, van eeuwigheid reeds, gedachten des vredes heeft gehad? Dat Hij zich een volk heeft geformeerd, opdat het Zijn lof zou vertellen? Waarlijk, Hij behoefde de mensen niet opdat die Hem meerdere heerlijkheid zouden geven, want

Hij is de volheerlijke, de volzalige in Zichzelf vanaf de stilte der eeuwigheid. Hij behoefde waarlijk niet van mensenhand gediend te worden, of gevreesd te worden als iets behoevende. God had de mens niet nodig, maar toch wilde Hij van mensenhand gediend worden.

Dat eeuwige soevereine welbehagen, wat is het toch een bron en een fontein van zaligheid, als we er iets van krijgen te aanschouwen, in de toepassing van de Heilige Geest aan het hart. Waar Hij door niets van ons bewogen is geworden, maar bewogen is geweest alleen om het vrije van Zijn welbehagen. En krachtens dat eeuwige welbehagen nu heeft Hij een weg uitgedacht, waarlangs die diep gevallen zondaar weer zalig kan worden, waarlangs dat wederhorige kroost weer in Zijn zaligheid kan worden ingezet en dat niet met terzijde stelling van Zijn Goddelijke deugden, maar in de volle verheerlijking, in de volle opluistering van die deugden. Immers, dat volk is in Christus verkoren en in Hem hebben nu de vrede en de waarheid elkander gekust. En dan gaat het van het ene wonder naar het andere. Want Christus heeft ook van eeuwigheid de Knecht des Vaders willen zijn, opdat door Zijn hand het welbehagen des Vaders gelukkiglijk zou kunnen voortgaan.

Welk een lieflijk Evangelie beluisteren we uit engelenmonden als ze die herders toeroepen: *en ziet ik verkondig u, ik evangeliseer u, grote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus de Heere in de stad Davids.*

Ja, *alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem geloofd, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben.* En ziet dan eens in de kribbe, daar aanschouwen we nu het vleesgeworden Woord. Daar aanschouwen we het vleesgeworden Evangelie .... daar ligt het Evangelie, daar ligt de volle inhoud van het Evangelie in de kribbe van Bethlehem's stal. Christus is immers de grote Inhoud van het Evangelie. In Hem wordt de verborgenheid van het Evangelie geopenbaard. Neem Christus weg, en er is geen Evangelie meer. Neem Christus weg, en Gods volk dat het leven in Hem heeft mogen vinden heeft geen toekomst meer. Hij alleen is het Lam Gods dat de zonden der wereld wegdraagt en Zijn bloed reinigt alleen maar van alle zonden.

En langs welk een weg heeft Hij die zaligheid voor Zijn volk willen aanbrengen. Het was een weg van diepe vernedering, een weg van lijden en sterven. Ja, die weg die Hij baande door Zijn dierbaar bloed, liep dwars door de hof van Gethsémané, waar Hij kroop als een worm in het stof, over de vloekheuvel Golgótha. Daar, daar heeft Hij voor Zijn volk de schuld betaald tot aan de laatste penning toe. Daar heeft Hij het uitgeroepen: *Het is volbracht.* Afbetaald is de schuld voor de doemschuldige zondaar. Deze kan nu in en door Mij behouden worden op rechtsgronden. *Sion kan en zal nu door recht worden verlost en haar wederkerigen door gerechtigheid.* Ja, daar mag dat volk zingen:

*De schuld Uws volks hebt G' uit Uw boek gedaan,
Ook ziet Gij geen van hunne zonden aan.*

Niets, ja niets van ons kan of mag aan dat borgwerk van Christus worden toegevoegd. Hij is de enige, maar ook volkomen Zaligmaker en in Hem kan nu dat arme volk vinden wat ze nodig hebben om weer met God verzoend te worden. En toen Christus opstond uit de doden is de kracht van dat Evangelie heerlijk openbaar geworden. Immers, toen heeft God de Vader als Handhaver van de geschonden gerechtigheid het zelf getuigd dat Hij niets meer te eisen had en dat Zijn heilig recht volkomen was bevredigd. Ja, daar in de hof van Jozef, heeft Hij bekend gemaakt, hetgeen we lezen in Eféze 1: 19: Welke de uitnemende grootheid zijner kracht zij aan ons, die geloven,

naar de werking der sterkte zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de doden heeft opgewekt. Ziedaar, de lieflijke inhoud van het Evangelie. Dat heeft de apostel Paulus de Galaten voorgehouden.

En, geliefden, in alle zwakheid en in alle gebrek hebben ook wij dat Evangelie u zondag op zondag gepredikt.

Maar dat Evangelie moet toegepast, dat moet uitgewerkt worden in ons hart door de werking van de Heilige Geest. Eerst dan wordt dat Evangelie ons een kracht Gods tot zaligheid. Dan slaat dat Evangelie die oude mens met al zijn werken aan het kruis. En dan is het niet te verwonderen dat er grote vijandschap tegen dat Evangelie van vrije genade ontbrandt. Zo komen we tot onze tweede gedachte, namelijk de vijandschap tegen dat Evangelie.

We zeiden u zo-even dat dit Evangelie van vrije genade in de toepassing door de Heilige Geest aan ons hart wordt een kracht Gods tot zaligheid. Nu staat er in de grondtekst voor dat woordje *kracht* een woord dat veel lijkt op ons woordje *dynamiet*. We weten wel wat dynamiet is en wat dynamiet doet. Welnu, als dat Evangelie door de bediening van de Heilige Geest, kracht gaat doen in ons hart, dan blijven de dingen zo maar niet rustig op zijn plaats liggen, maar dan werkt dat Evangelie als dynamiet. Ja, als een nieuw huis gebouwd moet worden op de plaats van een oud huis, dan moet dat oude huis eerst radicaal worden afgebroken. Welnu, datzelfde doet de Heere door dat Evangelie. Want dan wordt het huisje van eigengemaakte vroomheid en eigenwillige godsdienst de lucht ingeblazen. Dan doet dat Evangelie zijn kracht in het omverwerpen en neerstoten van alles wat van ons is en dan blijft daar geen steen van overeind staan. Dan moet de Jood zijn eigengerechtigheid verliezen, en dan moet de Griek bekennen de onmacht van zijn weten, dan wordt de mens alles, stuk voor stuk ontnomen waarmede hij zoekt Gode te behagen. Dan worden alle bedekte en heimelijke gronden onderstboven geworpen, ja, meer en meer wordt de mens dan ontdekt en ontledigd van al het zijne. Zo, langs die weg, komt er plaats voor het Evangelie.

Dàt Evangelie nu is niet naar de mens. Natuurlijk niet, dat is wel te verstaan. Het is wel te verstaan dat de apostel schrijft: maar ik maak u bekend, broeders, dat het Evangelie dat van mij verkondigd is, niet is naar de mens. Immers, dat is niet naar de mens, maar dat is tegen de mens, dat begeert vlees en bloed nooit, daar komt de mens van nature tegenop. Zijn hoogmoed en zijn vijandschap is veel te groot dan dat hij daaronder zou buigen. O ja, een mens wil wel naar de hemel. Dat willen wij allemaal wel, vraag het maar aan de kinderen op de catechisatie en ze zullen allemaal de vinger omhoog steken. En zo is het bij ons allen van nature, we willen allen graag naar de hemel, we willen allemaal bekeerd worden, maar om nu uit genade zalig te worden, zonder de werken, terwijl zelfs het geloof als grond wegvalt, dat gaat ons te ver. Trouwens, wij achten dat ook niet nodig, dat hoeft toch niet, want wij hebben toch ook nog wel wat. Heeft de Heere dan van ons niets meer nodig, is er dan in ons helemaal niets meer waarmede de Heere nog beginnen kan? Woont er dan in ons helemaal geen goed meer?

Och, een mens van nature heeft toch zulke goede gedachten van zichzelf.

O ja, zijn belijdenis is wel rechtzinnig, daar hapert het niet aan, goed gereformeerd is hij nog wel, maar om nu te bekennen dat hij gans verdorven is en gans verloren en gans onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, dat bekent een mens nooit van zichzelf. Zeker, hij geeft toe dat het bij hem niet is zoals het behoort te zijn, dat er wel veel aan ontbreekt, maar toch, ja, toch zit er nog wel wat dat Gode aangenaam moet zijn. Immers, we zijn toch zulke trouwe kerkgangers en we ijveren zo voor de

zuivere waarheid en is onze levenswandel niet onberispelijk?! Wij gaan niet naar plaatsen van werelds vermaak, daar houden wij ons verre vandaan en bovendien, we zijn toch gedoopt en hebben belijdenis gedaan en we kunnen toch ook spreken van diepe indrukken in ons gemoed, zó zelfs dat we wel eens geschreid hebben en bewogen zijn geweest. We kunnen toch spreken van slapeloze nachten dat we ons heen en weer bewogen op ons bed, we kunnen spreken van diepgaande ontroeringen, van krachtdadige overtuigingen, van wonderlijke gebedsverhoringen en bovendien we gaan toch ook aan het Avondmaal en zelfs Gods kinderen geloven het van ons. Ze leggen ons toch de handen op. Alles welbeschouwd zijn we toch nog wel tevreden met onszelf. En daarom hebben we er geen oog voor dat we vijanden zijn van het kruis van Christus, dat we vijanden zijn van dit lieflijk Evangelie. We hebben er geen erg in dat de farizeeër gluurt door de rafels van ons tollenaarspakje heen. Want wat bad die Farizeeër? "Heere, ik dank U, dat ik niet ben als andere mensen, overspelers, onrechtvaardigen, en zoals die tollenaar daar in de verte. Want ik vast tweemaal per week en ik geef tienden van alles wat ik bezit, Heere, u moest wel blij met mij zijn dat U zo'n trouwe onderdaan in Uw dienst hebt. Doch die tollenaar stond van verre en durfde zijn ogen zelfs niet op te heffen naar de hemel, scheurde zijn klederen, sloeg op zijn borst en kermde: O, God, wees mij zondaar genadig, en die ging af gerechtvaardigd naar zijn huis, meer dan die andere."

Van nature is er in ons hart geen plaats voor het Evangelie van vrije genade, geen plaats voor dat Evangelie hetwelk de apostel Paulus predikte. Want hoe vroom en hoe godsdienstig de mens ook moge zijn, denk er om, hij is een vijand van dit Woord Gods. Om uit genade zalig te worden, door het geloof en dat nog niet eens uit ons en dan nog zonder de werken, daar wil een mens niet aan, daar wil hij niet voor bukken. Een mens van nature zal zich nooit der wet Gods onderwerpen, want hij kan het ook niet. De ellende van onze val is niet slechts dat we blind geworden zijn, maar dat we blind zijnde, menen te zien. Daarom is het dat een ieder van nature, elk mens, niemand uitgezonderd, vijandig staat tegen de prediking van Jezus Christus als de geheel enige Zaligmaker. Dat is een Evangelie niet naar de mens. O, ja, we mogen in een Jezus roemen en een Jezus prijzen, maar toch zijn we vijanden van Sions gezalfde Koning, die door Israëls God de Zijnen gegeven wordt. Een Evangelie dat niets van ons eist en dat alles ons schenkt om niet, uit genade, dat Evangelie bekoort een mens van nature niet. Dat Evangelie dat alles wat van ons is in stukken slaat en dat niets van ons vraagt dat noemen we geen Evangelie, daar halen we onze schouders voor op, want dat is een Evangelie waarvan de apostel Paulus hier zegt dat het niet is naar de mens.

We willen een Evangelie waarbij wij in leven kunnen blijven, we noemen dat een Evangelie als er van de kansel gepredikt wordt, u moet geloven in Jezus, u moet naar Jezus gaan, u moet Jezus aannemen, als uw Heiland, als uw Zaligmaker, dat is Evangelie. En volgens ons beantwoordt dié prediker pas aan zijn roeping (dwing ze om in te komen) die zulk een Evangelie predikt.

Inderdaad, die prediking vindt maar al te veel opgang, ook hier bij de Galaten. Paulus komt er echter met kracht tegen op. Nee, dat Evangelie hetwelk Paulus predikte, was niet naar de mens, maar dat was tégen de mens en daar is Paulus zich goed van bewust. En dat leren Gods kinderen hartelijk beamen. Want ook zij, hoort ge, ook Gods kinderen, moeten van dat Evangelie, niets, maar dan ook niets hebben. Waar ligt dan de haper? We willen niet worden wie we zijn. We willen niet als goddelozen aan de kaak worden gesteld, als onrechtvaardigen, als helwaardigen, als doemschuldigen, want die alleen wil de Heere met goederen vervullen, die worden zalig om niet uit genade, ja, die worden zo gemakkelijk zalig.

Doch daar willen we niet aan, ook Gods kinderen niet. Als de Heere hun het deugdenkleed uit komt trekken, zodat ze daar in hun naaktheid voor God komen te staan, dan komen ze in verzet. Dan schuren ze daar tegenaan. Doch wat voorrecht, dat de Heilige Geest, in de zaligmakende bearbeiding onwederstandelijk werkt. Hoe Gods kind daar ook tegen aanschuurt, hoe hij de vuisten ook balt, hoe hij zich ook zoekt te handhaven, maar de Heere gaat door en de Heilige Geest geeft hem kennis van zijn diepe ellende uit de Heilige Wet Gods.

Want in die spiegel van Gods Heilige Wet krijgt hij zijn gedaante te zien, zijn afzichtelijkheid, zijn goddeloosheid. O, daar vallen alle gerechtigheden van hem stuk voor stuk weg, wat gaat men dan schrikken van zichzelf! O, wee mij, dat ik zo gezondigd heb. Dan schieten al hun deugden te kort en dan komen ze er achter dat hun beste werken niet anders zijn dan een wegwerpelijk kleed. O, wat is Paulus arm geworden, toen de Heere hem dat Evangelie van vrije genade kwam leren.

Maar wat een voorrecht om nu zó door de Heilige Geest zaligmakend te worden bearbeid. Want toch zo alleen komt er plaats voorn dat Evangelie, dat wel niet is náár de mens, maar dat toch is vóór de mens. Om niet, uit genade. Immers de wet is niet alleen een kenbron der ellende, het is ook een tuchtmeester tot Christus, want het einde der wet is Christus. En waar de ziel uitgewerkt en doodgewerkt raakt, waar hij moet uitroepen: het is buiten hope, waar alle hoop hem gans en al ontvalt en waar hij de dood leert schrijven op al zijn gerechtigheden, dáár is het dat het de Heere behaagt, Zijn Zoon in hun harten te openbaren. Daar krijgt dat verloren volk te zien, hoe, en door Wien ze nu zalig kunnen worden.

Hoe wordt dan dat Evangelie, hen een blijmare, wat een liefelijke boodschap, ja wat een ruimte ligt er dan in Hem. Dan kan gans de wereld, maar dan kunnen óók zij, zalig worden. Nee, dan is het niet eng en dan is het niet bekrompen, dan is het niet zo, ik kan nog net zalig worden maar verder niemand, nee, dan kan de gehele wereld behouden worden. Dan is niemand een te groot zondaar en niemand een te groot overtreder. O, die zaligheid die ze dan krijgen te aanschouwen, die ruimte, ze kunnen er nooit te ruim van spreken. Ze zouden het de gehele wereld gunnen.

Maar is dan hun vijandschap voor goed gebroken? Is dan dat volk van God voor goed er voor ingewonnen om uit genade zalig te worden?

We zouden willen zeggen, volk des Heeren geef daar nu zelf maar eens een antwoord op. En dan zult u moeten bekennen, o, verre is het daar vandaan. Zeker, dat ogenblik zal ik nooit meer vergeten, toen ik op dat plaatsje mocht liggen, wat was dat aangenaam. Maar toen ik weer overeind gekrabbeld was, wilde ik er niet meer naar toe. Het vlees begeert altijd maar weer tegen de geest en dat vlees wordt nooit bekeerd. Gods kinderen willen zo graag wat zijn, wat betekenen.

Die oude mens is er altijd maar weer op uit, als het enigszins kan, om met de nieuwe mens te gaan pronken. Gods kinderen zijn zo graag de bekeerde man, of de bekeerde vrouw en dan gaan we rusten op de ontvangen weldaden en op allerlei bevindingen en ervaringen. Dan maken we een grond van hetgeen we hebben meegemaakt, een grond om daarmee voor God te verschijnen. En wat gebeurt er dan?

Er komt donkerheid over onze ziel. Waarom? Wel, we bedroeven de Heilige Geest, de Heere verbergt Zich. Het geestelijke leven gaat kwijnen, het tiert niet, want dat tiert alleen maar in de gemeenschap met de Heere. En waar we nu rusten op datgene, wat geen God en Christus is, daar rusten we op een valse grond, al is het nog zo liefelijk en al is het nog zo kostelijk, het is Christus niet, alhoewel het van Christus is. En als we rusten op hetgeen geen God en Christus is, dan ervaren we ook niet de vrijmakende bediening van dat lieflijk Evangelie.

En zou dat niet één van de oorzaken zijn waarom het geestelijk leven van Gods

kinderen op zulk een laag peil staat? Dat Gods kinderen zo klagen moeten over dorheid en dodigheid?

O, bedenk het toch, het leven uit dit Evangelie, het leven uit Christus, want Die is de Inhoud van dit Evangelie, is een sterven aan onszelven. Het is een: *Hij moet wassen en ik moet minder worden*. En daar hebt u het nu. Want daar komt de mens er weer tussen. Want, o, Dat is zo pijnlijk voor onze natuur, zo pijnlijk voor vlees en bloed. Zeker als we op dat plaatsje mogen liggen en wij aan Gods zijde mogen vallen, dan willen we niet anders, dan begeren we niet anders. Maar, o, wee als ze weer overeind gekrabbeld zijn, dat zalig worden om niet, uit genade, wat baart het in de harten van Gods kinderen een tegenstand en vijandschap! Wat verzetten zij zich daar menigmaal tegen. En dat blijft nu in de harten van Gods volk, net zo lang totdat de Heere hen er wéér onder brengt. Telkens maar weer moeten ze het leren: *wie zijn leven zal willen behouden, die moet het verliezen, en die het verliezen mag, die mag het behouden*. Doch nu staat dat volk zichzelf telkens weer in de weg en ze leren het maar nooit, dat zalig worden zo gans anders gaat dan zij hadden gedacht, gehoopt en begeerd.

Aanvankelijk meenden ze dat het zou gaan van kracht tot kracht en van heerlijkheid tot heerlijkheid en van deugd tot deugd en van de ene genieting naar de andere genieting. Doch nu komen ze er achter in de praktijk van het leven dat de weg naar boven een weg naar beneden is. *Ik zal Mij doen overhouden een ellendig en een arm volk, maar dat is een gelukkig volk, want dat zal op de naam des Heeren betrouwen*. Waartoe nu maakt de Heere Zijn volk ellendig en arm? Opdat ze hier in beginsel reeds zouden gaan zingen: *Door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen*.

3. En zo komen we dan als vanzelf tot onze laatste gedachte: **de zaligheid in dat Evangelie**.

We hebben u eerst bepaald bij de inhoud van dat Evangelie: Jezus Christus en Die gekruisd, we hebben vervolgens stil gestaan bij de vijandschap tegen dat Evangelie, de vijandschap van de mens van nature, maar ook de vijandschap in het hart van Gods volk als ze niet op het plaatsje zijn waar ze wezen moeten. Maar dan ook tenslotte nog de zaligheid in dat Evangelie.

Want al is het dan dat die oude mens zich tegen het Evangelie verzet, en riet uit genade zalig wil worden, wie de kracht van dat Evangelie zalmakend aan zijn ziel mag ervaren, voor wie het worden mag een kracht Gods tot zaligheid, die krijgt het in beginsel lief en die wenst geen ander Evangelie. Ja, die krijgt het zó lief, dat hij het niet verdragen kan dat er iets aan verdraaid wordt en dat het vermengd wordt. Ja, de liefde tot dat Evangelie neemt steeds toe, naarmate de Heilige Geest dat volk de geheimen van het Evangelie, zoals ze verklaard liggen in Christus, meer en meer doet kennen. Ja, als ze Christus leren kennen als de van God gegevene, tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en tot volkomen verlossing, dan weidt hun ziel met een verwond'rend oog. Dan mogen ze des Heeren liefelijkheid en Zijn vrije gunst aanschouwen. Ja, dan krijgen zij zich voor God over en mogen ze de zoetheid, de liefelijkheid van dat Evangelie ondervinden. Dan wordt dat Evangelie hun zo zoet, omdat God daarin op het hoogst wordt verheerlijkt en de mens daarin op het diepst wordt vernederd. Dan heeft dat volk er een behagen in om zichzelf uit te spuwen voor Gods aangezicht, om zichzelf bij God aan te klagen en laag te bukken voor Hem. Dan zien ze het wonder dat de Heere nu juist in die weg verheerlijkt wordt. Dan zijn er tijden in hun leven dat ze uitroepen, zalig, driewerf zalig, niets te zijn in eigen oog voor God. *Niet ons, o Heere, niet ons, maar Uwe Naam alleen geef eer*. Dan mogen ze ook de voorsmaken ervaren van het eeuwig zalig hemelleven. Immers God te mogen verheerlijken en Hem alleen te mogen bedoelen, van zichzelf af te wijzen, dat is de

vreugde van de gezaligden.

Dat wordt door Gods kerk hier in beginsel geleerd, maar straks mogen ze dat in eeuwige volkomenheid beoefenen. Dan zullen ze huppelen van zielevreugd waar ze hun wens verkregen zullen hebben. Dan zal eeuwige blijdschap op hun hoofden zijn. Doch nu krijgen ze dat Evangelie lief, niet alleen omdat God er in verheerlijkt wordt, want ze hebben een betrekking op de Heere gekregen en God te verheerlijken is hun het één en het al, maar ze krijgen dat Evangelie ook lief, omdat daarin hun zaligheid zo vast ligt. Want hun zaligheid is vrucht van des Heeren vrijmachtig welbehagen en die zaligheid ligt gefundeerd in het borgwerk van Christus.

Dat fundament kan geen enkele vijand ondergraven of ondermijnen. Dat fundament ligt veilig buiten het bereik van alle vijanden. Daar heeft de vijand boog en schild en vurige pijlen op verspild. Ja, dan mogen ze, als ze de vastheid in Christus mogen ervaren, uitroepen: wie zal ons scheiden van de liefde Gods in Christus Jezus, onze Heere?

Laat dan de vorst der duisternis hen beschuldigen, hen wijzen op hun vuile klederen, op hun tekortkomingen, op hun zonden en op hun gebreken, maar de Heere zal hem schelden die Jeruzalem verkiest. Laat dan de wereld hen haten, laat dan de wereld hen vervolgen, Hij zegt: *Ik heb de wereld overwonnen.*

Laat dan de dood hen benauwen, beangstigen, verschrikken, Hij zegt: Ik heb de dood verslonden, tot eeuwige overwinning. Zie hier de sleutels van hel en van dood. Ja zelfs de zonden van dat volk kunnen hun zaligheid niet teniet doen, waar de Heere hen liefgehad heeft met een eeuwige liefde en hen daarom ook zal liefhebben tot het einde toe. Daar Hij getuigd heeft: *Ik zal ze vrijwillig liefhebben.* Hij heeft ze lief, zonder iets van hen daarbij in aanmerking te nemen.

Daarom, dat volk wordt zalig omdat God het wil. Welnu zegt het, zouden ze dan dat Evangelie van vrije genade niet lief krijgen? O, dan kan het, dan is er zo'n ruimte, dan is het zo'n vaste zaligheid. Dan wordt het hen een oorzaak van aanbidding en eeuwige verwondering, dan zijn er tijden dat ze het waarlijk niet op kunnen en ze het uitroepen: *Komt maakt God met mij groot. Och, of nu al wat in mij was Hem prees. Ik zal U al mijn liefde waardig schatten, wijl Gij mijn rechterhand woud vatten.*

Geliefden, we gaan eindigen.

Dat is nu het Evangelie; hetwelk we in alle zwakheid u hebben gepredikt en we zijn er ons van bewust, dat we de helft u nog niet hebben kunnen aanzeggen, ja nog niet het duizendste gedeelte. Want dat Evangelie is te ruim en wij zijn te arm en dat gevoelen we juist dan als de Heere met Zijn zalvende bediening ons komt vervullen en iets van die ruimte wordt aanschouwd, juist dan komen we er achter daar slechts iets van te kunnen stamelen. Gemeente; dat u nooit een ander Evangelie zou begeren, dat u nooit naar een ander Evangelie zou staan, want er is geen ander. Hoort het slechts wat Paulus zegt: *die een ander Evangelie predikt, die is vervloekt.* Laat u door de schijn niet mislijden of bekoren, dit is het Evangelie dat een Kracht Gods is tot zaligheid door de bediening van de Heilige Geest. Maar het is een Evangelie waar de mens van nature niet aan wil.

Wat heeft nu dat Evangelie in die jaren op uw hart uitgewerkt? Zie, dat is de grote vraag die nu op ons afkomt. Denkt er om, dat Evangelie keert nooit ledig tot de Heere weder, het zal doen wat Hem behaagt en het zal voorspoedig zijn in hetgeen waartoe Hij het zenden zal. En is het dan niet een reuk des levens ten leven, dan zal het zijn een reuk des doods ten dode. Is het niet een kracht Gods tot zaligheid, dan is het een kracht Gods tot rampzaligheid.

Er zijn dus twee zijden, dat we daar toch ernstig rekening mee zouden houden. We

vragen het u, wat voor uitwerking heeft het gepredikte Woord op uw harten gehad? Eéns komt de dag dat we met elkander staan zullen voor die grote witte troon en dan zullen wij rekenschap moeten afleggen of we de volle raad Gods u hebben verklaard, maar ook gij zult er rekenschap van moeten afleggen wat gij met dit Evangelie-gedaan hebt. Bracht dit u waarlijk eens aan de grond, want waarlijk, er is niemand te slecht, en niemand te goddeloos om behouden te worden. O, laat u toch zaligen!

Doch daar hebt u nu de moeilijkheid. Al onze werken overboord. Nee, we zeggen dat niet om lijdelijke mensen te kweken, maar dat het nu enkel genade is van 't begin tot het einde, dat wil niet zeggen dat wij niet verantwoordelijk zijn, o, nee, we zijn geen stokken of blokken, we zijn ten volle verantwoordelijk en daarom is het zo gevaarlijk met dat Woord Gods te spelen, want dan spelen we als met vuur. Wanneer we al die vermaningen en die roepstemmen naast ons neerleggen en er geen acht op geven, geen acht geven op die grote zaligheid, dan zal ons einde zo ontzettend zijn. Dan is het zo vreselijk om te vallen in de handen van die grote Majesteit. Maar wat moet ik dan doen om zalig te worden, ziet, dat is de vraag die de mens van nature maar bezig houdt. Ik wil wat doen, ik wil meewerken. Weet u wat u doen moet?

Door de knieën zakken en uitroepen, *o, God, wees mij zondaar genadig. Heere, bekeer me, gelijk u al uw volk bekeert!* En dan niet zo maar eens een keertje proberen, waarlijk niet, maar aanhouden, volhouden. Wie Hem aanroeft in de nood, vindt Zijn gunst oneindig groot! Klopt, en u zal worden opengedaan, zoekt, en gij zult vinden! Nee, dan komt niemand er vrij tussen uit, want het is een Evangelie dat niet tot een bepaald volk wordt gebracht, het is een Evangelie dat gebracht wordt tot ons zoals we opgaan onder dat Evangelie. Daarom, nogmaals, wat hebben we er mee gedaan? Wat is onze schuld dan toegenomen, als we tot op heden geweigerd hebben de knie voor Koning Jezus te buigen! Och, de Heere brenge u alsnog in het stof.

Jonge mensen, kinderen, hoe menigmaal vermaand, ouden, vergrijsden, 't kan nog! Welnu dan, toef niet langer, verhardt uwe harten niet, laat u leiden!

Anderzijds, volk van God, dat u de kracht van dat Evangelie meer zou ondervinden. Want werkelijk, al is het dat die oude natuur er tegenaan schuurt, en zich der wet Gods nooit onderwerpen, zou u op een andere wijze zalig willen worden? Hebt u in een ander uw zaligheid gevonden? Weet u een andere naam? Er is er toch geen? Welnu, zoek dan in Hem roeping en verkiezing vast te maken, zoek in Hem op te wassen, ja, als nieuwgeboren kinderen, zijt toch zeer begeerlijk naar die redelijk onvervalste melk, opdat u door dezelve zou mogen opwassen. De Heere bevestigte Zijn Woord aan uw harten en Hij fundere u op het enige fundament der apostelen en profeten, Christus Jezus. Hij geve u de troost uit dat Evangelie dadelijk te ervaren. Hij doe u zien op Hem, die is de Overste Leidsman en de Voleinder des geloofs, die nooit laat varen het werk Zijner handen. AMEN.

Voor we deze plaats verlaten, wilde ik nog met een persoonlijk woord van enkelen afscheid nemen:

In de eerste plaats dan een woord tot *wethouder Broek*, die namens B & W en gemeentebestuur in ons midden wilde zijn. Hartelijk dank voor uw tegenwoordigheid en ik hoop dat de Heere in het midden van uw vergaderingen mag zijn, opdat zulke besluiten zouden mogen worden genomen die in overeenstemming zouden zijn met des Heeren Woord, opdat het welzijn van het volk zou worden gediend en de Naam des Heeren niet zou worden gelasterd, maar veeleer geprezen.

Vervolgens wend ik mij tot de broeders *ouderlingen en diakenen*. Ja, broeders, het ogenblik is daar dat we u gaan verlaten. Drie jaren hebben we in uw midden verkeer, ja, waar zijn ze gebleven, de tijd is voorbijgesnel. Maar, wat is er in die drie jaren veel gebeurd. Menigmaal hebben we gestaan voor hete vuren, het is u welbekend, doch ja, dan heeft de Heere ook doorgehouden en uitgered, en mochten wij ervaren dat de Heere de Getrouwe bleef, *de Ik zal zijn die Ik zijn zal*, gelijk zo menigmaal broeder Riezebos in de consistorie heeft opgemerkt.

U hebt me leren kennen broeders als één die niet altijd ja en amen knikte, menigmaal botsten onze meningen, maar toch hebben we in alle eenvoudigheid, zij het nogmaals gezegd, met veel tekort, de belangen van de gemeente gezocht en behartigd. En dan mochten we toch telkens elkander de hand drukken en bleef er niets achter en dat is een voorrecht vooral in deze tijden. De Heere moge u nabij zijn in het vele werk dat nu vooral op de schouders rust van de broeders ouderlingen. Een zwaarwichtig werk, een verantwoordelijk werk. Hij verbindt u, broeders, met oprechte broederlijke liefde en schenke u Zijn zegen. Hij doe u zijn gunst ervaren, die beter is dan dit tijdelijk leven en die meer sterkt dan de uitgezochtste spijzen.

Ja, ook bij het klimmen der jaren, en dan denken we inzonderheid aan oude broeder Riezebos, zij de Heere u een vriendelijk Ontfermer. We hebben menigmaal gedacht dat we u nog eens een keer ten grave moesten dragen, u zijt vaak ernstig ziek geweest en nu moogt u er nog zijn. Niet alleen hebt u de intrepredicatie mogen beluisteren, maar ook onze afscheidspredicatie. De Heere spare u nog tot in lengte van jaren.

Geliefde gemeente, we gaan afscheid nemen. Nee, laten we elkanders hart niet week maken, want inderdaad het is met smart en met innerlijke pijn dat we afscheid gaan nemen en dat is ook voor velen wederzijds. Nooit zullen we de tijd vergeten die we in uw midden hebben doorgebracht, die tijd waarin we zo menigmaal de liefde van u hebben mogen ondervinden. En niet alleen ik persoonlijk maar ook degenen die mij lief en dierbaar zijn, mijn vrouw en mijn ouders.

Waarlijk gemeente, daar zijn banden gevallen, banden waarvan we geloven dat ze de eeuwigheid verduren zullen. Het Woord heeft zijn kracht gedaan en ja, dan komt er altijd ook vanzelf een band aan hem die dat Woord brengen mag. Dat Woord hebben we drie jaar in uw midden neergelegd en we weten het, soms moesten we scherp zijn, maar het was niet de bedoeling u te krenken, 't was niet de bedoeling om u te beledigen, maar 't was opdat uw ogen zouden worden geopend voor de valse gronden waarop we zo gemakkelijk in slaap vallen en waarop we zo gemakkelijk de reis naar de eeuwigheid aandoen.

Nee waarlijk, God weet het, we hebben uw dodelijke dag nimmer begeerd, maar we hebben ook niet gevreesd om u leven en dood, zegen en vloek voor ogen te stellen. Wat nu de vruchten op die arbeid betreft?

'k Geloof niet, dat mijn komst naar Kampen doelloos geweest is. De Heere heeft Zich niet onbetuigd gelaten, nee, de prediking heeft Hij niet ongezegd gelaten. In menig hart mocht het zijn kracht doen tot zaligheid, Gods volk mocht er door worden vertroost en geoefend. Doch ik geloof dat er ook zijn die tot bekering mochten komen, 'k geloof dat er ook in Sion zijn geboren geworden. En al is het dat veel van die vrucht verborgen en bedekt blijft, maar de eeuwigheid zal het openbaren. Dat u nimmer van dat fundament der apostelen en profeten zou afwijken. De Heere bouwe u op in het allerheiligst geloof.

En degenen die nog vreemdeling van genade gebleven zijn, ach, Hij bekere ze nog, het kan nog, Hij is die God die genadiglijk schenkt en die nooit verwijt. De Heere geve u spoedig weer een eigen herder en leraar. Bidt daarom veel tot de Heere des

oogstes, dat Hij arbeiders zoude mogen uitstoten in Zijn wijngaard.

Ja, de Heere gedenke de rouwdragenden in uw midden, want we hebben lief, maar ook leed met elkander gedeeld. Menig huwelijk hebben we bevestigd, maar we hebben ook gestaan bij het sterfbed van hen die u lief en dierbaar waren. Hoe menigmaal hebben we de reis naar het graf met u gemaakt. Daar zijn er die we met jaloerse blikken hebben nagestaard, waarvan we geloven mogen dat ze juichen mogen voor Gods troon, maar hoe het ook zij, de Heere moge de ledige plaatsen bij u vervullen en dat u uw troost moge zoeken bij Hem die alleen maar troosten kan. De Heere dekke u dan tezamen onder Zijn Goddelijke vleugelen en de eeuwige God zij u tot een woning. Vaarwel, ja, vaarwel!

Catechisanten, met blijdschap mogen we terugdenken aan de jaren dat we u hebben onderricht. 't Was me geen moeilijk werk. 'k Heb menigmaal mogen ervaren dat er beslag lag, er ging wat van het Woord uit. 'k Weet ook, jonge mensen, dat er onder u zijn, voor wie het zwaar valt dat we heengaan, maar toch: vraagt naar de Heere en naar Zijne sterkte, want Hij kan toch alleen maar uw heil bewerken. We hebben menigmaal u vermaand, zelfs met tranen, dat ook gij u niet goed kon houden, dat u schreiend heenging. Blijf toch getrouw in het bezoek, vraag toch of de Heere de catechisaties zegenen wil, tot welzijn van uw onsterfelijke ziel. Verlaat de wereld, de wereldse vrienden, de wereldse vermaken. Want bedenkt, de wereld gaat voorbij en al degenen die de wereld hebben liefgehad zullen met de wereld vergaan.

Daarom, jongelingen en jongedochters, *gedenkt toch aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen en de jaren waarvan u zeggen zult: ik heb er geen lust meer in.*

Ook de **verenigingen** wensen we des Heeren rijke zegen toe. Dat u veel des Heeren Woord biddende zou mogen naspeuren, waar Christus zelf zegt: onderzoekt de Schriften, want die zijn het die van Mij getuigen. Doch dat u er niet genoeg aan zou hebben het Woord slechts van buiten te kennen, maar dat het uw begeerte werd dat het Woord geheiligd werd aan het hart. Dat u het met uw historische kennis niet meer zou kunnen doen, maar dat u er naar mocht staan om Hem te kennen die het eeuwige leven is.

Evenzeer zeggen we de financiële commissie hartelijk dank voor de wijze waarop we met hen hebben mogen samenwerken. De toewijding waarmede zij de stoffelijke belangen van de gemeente hebben behartigd was groot. Ik hoop dat u ook in de toekomst met diezelfde nauwgezetheid en toewijding uw arbeid zult mogen verrichten. De Heere zegene u en uw arbeid.

Schoolbestuur en personeel der school, beveel ik naast de Heere ook aan de gemeente. Dat u bij de eenvoud van Gods Woord en bij de eenvoud van Zijn getuigenis bewaard moge blijven. Dat u de noodzakelijkheid om tot God bekeerd te worden toch veel binden mocht op de harten van de jonge kinderen. Wijst ze toch gedurig de enige weg tot zaligheid aan, ja, maakt u vrij van hun bloed, opdat dat bloed niet eens van uw hand zal worden geëist. De Heere schenke u getrouwmakende genade in uw arbeid en sterke u. Dat u het brood uitgestrooid op het water vinden mocht na vele dagen.

Ook de **koster**, zijn vrouw en kinderen wensen we des Heeren rijke zegen toe. We hebben ontzettend veel liefde van u mogen ondervinden in deze drie jaren. Niets was voor u te veel en niets was voor u te zwaar en als vanzelf moeten we dan terugdenken

aan die tijd dat u uw woning voor ons hebt open gezet. Daarom, het is ons een behoefte van deze plaats, mede namens mijn vrouw en ouders, u hartelijk dank te zeggen voor het vele goede dat u ons geschonken hebt. Dat ge, koster, dat werk nog vele jaren moge doen in goede gezondheid en de Heere zij u nabij en goed. Hij doe u zingen:

*'k Waar liever in mijn Bondsgod woning,
een dorpelwachter, dan gewend,
aan d' ijd'le vreugd in 's bozen tent.*

Over het werk van de **organisten** gebiede de Heere Zijn rijke zegen. Ze nemen een belangrijke plaat in, in de dienst des Woords. Immers, de begeleiding kan niet gemist worden bij het Psalmgezang, maar dat ze dan ook veel bedenken mochten dat het orgel waarop ze spelen niet is een bioscooporgel, maar een kerkorgel. Dat u u nooit zou laten verleiden om voor of na de dienst gezangen te spelen. Blijf toch organisten bij de eenvoudige Psalmen die Gods kinderen lief zijn en die Hij menigmaal heeft willen gebruiken tot rijke zegen. Hij zij u dan in al uw werkzaamheden nabij.

Broeders, **kerkenraad van Rijssen**, wat zal ik tegen u zeggen. u verkeert eigenlijk op oorlogsterrein, want we hebben vele stemmen gehoord van hen die u eigenlijk niet kunnen verdragen. Wat zijn dat toch voor mensen in Rijssen? Ze houden zich helemaal niet aan de kerkelijke orde, ze houden zich niet aan de classicale besluiten, het lijkt nergens op, ze komen zo maar de dominee weghalen. Nee, er zijn velen die mij aan u niet gunnen. Het doet me goed, broeders, dat u in zo groten getale naar deze plaats gekomen zijt. En toch, zo ooit iemand dan zijt gij het toch wel, die van nabij meegemaakt hebt de strijd die wij hebben gestreden om ons los te maken van deze gemeente en om het beroep naar uw gemeente aan te nemen. u weet van m'n worstelingen, u hebt het van nabij gezien. Maar de Heere heeft het hart geneigd en alle bezwaren weggenomen. 'k Hoop, broeders, dat we straks in liefde en in vrede zullen mogen samenleven. We staan niet helemaal vreemd tegenover elkander, immers als consulent uwer gemeente hebben we menigmaal in uw midden verkeerd en het Woord bediend. Dat de banden die nu reeds gevallen zijn versterkt mogen worden. De Heere doe Zijn rijke gunst met elkander ons ervaren. In Rijssen zullen we wel andere mensen ontmoeten, maar niet een andere God en dan is het onze wens en bede dat Hij Zijn vriendelijk aangezicht over ons doe lichten, want dat geeft alleen maar vrolijkheid en blijdschap.

De afgevaardigden van andere gemeenten, broeders ouderlingen en diakenen en ook de afgevaardigden van andere kerken, predikanten en ouderlingen, we zeggen hen hartelijk dank voor hun tegenwoordigheid en voor hun bewijzen van medeleven en belangstelling. De Heere geve ook U in uw ambtelijke werkzaamheden wat u nodig hebt en dat u in een biddend opzien tot Hem, dat werk zou mogen verrichten. Hij stelle het tot rijke zegen en dat Hij Zijn kracht in uw zwakheid maar moge verheerlijken.

Het is me tot blijdschap dat ook mijn geliefde broeder **Ds. Ligtenberg** hier tegenwoordig wilde zijn.

Ook **student Verhoef** zeggen we hartelijk dank voor zijn tegenwoordigheid. 'k Hoop dat de Heere u eerlang moge stellen in de volle bediening van Woord en Sacrament. Bedenk het maar, Hij die roept is ook getrouw, die het ook doen zal.

En Ds. Ligtenberg, al menigmaal hebben we elkanders aangezicht gezien, we kennen

elkander reeds een weinig, op school reeds en nu in dezelfde classis werkzaam. 'k Hoop dat we aan elkander veel mogen hebben ook in het ambtelijke leven en dat we met elkander de belangen van de classis mogen behartigen.

Zij dan met u allen Gode bevolen en dat de Heere ons zijn mocht een vriendelijk Ontfermer.

Namens de plaatselijke kerken spreekt *Ds. J. van Malestein*, Nederlands Hervormd predikant het volgende:

Geachte collega,

Als afgevaardigde van de centrale kerkenraad van Kampen mag ik een enkel woord tot u spreken vanavond. Wij zijn dankbaar dat wij een uitnodiging mochten ontvangen om deze afscheidsdienst bij te wonen en aangezien mijn collega Ds. Sonnenberg met vakantie is, die hier aanwezig was op 2 september 1958 bij uw intrede, hebben wij deze gelegenheid aangegrepen en ook in blijdschap aanvaard.

We zeggen u dank voor deze uitnodiging en vonden het fijn, dat hoewel er wel niet zoveel contacten zijn geweest, dat wij deze avond deze dienst mochten meemaken. U bent hier drie jaren geweest en hebt hier mogen arbeiden. Ja, God heeft u rijk begenadigd en u hebt hier het Woord Gods mogen verkondigen zoals u dat ook vanavond hebt gedaan. We hebben met grote voldoening en genoegten u mogen beluisteren. Wij hebben ook wel eens over deze tekst gepreekt en dan komen er zo verschillende gedachten in ons op en dan denken we wat is er in kern toch weinig verschil in onze prediking, dat mag dan een enkel accentverschil zijn, maar dan toch zeer weinig.

Dan kan het toch wel eens droefheid in het hart geven, en dat hebben we al meermalen meegemaakt, 12 april was het afscheid van Ds. Van Zwoll en half juni de intrede van Ds. Carlier, in de Chr. Geref. Kerk, maar wat is het dan toch jammer dat in ons kerkelijk Nederland de grote verscheidenheid daar is. Vanavond zullen we daar niet verder over spreken, maar het kan ons toch wel eens zo benauwen dat we zeggen in deze huidige staat van de wereld, waar de kerk al meer en meer benauwd wordt door allerlei omstandigheden, de wereldgelijkvormigheid en de macht van de satan en vijandschap waarover u ook vanavond hebt gesproken tegen het Evangelie, dat we zeggen: als Christus nu eens weder zou komen en Hij zou onze gescheidenheid zien, wat zouden we ons weg moeten schamen als Hij eens daarover bezoeking deed. En nu is dat wel moeilijk op te lossen, er is al zoveel over geschreven in de kerkelijke bladen, daar is al zoveel aan gedokterd om samen te komen, maar de basis kan men maar niet vinden en dat is juist zo jammer tegenover de wereld. We vrezen dat Christus' Naam daardoor smaadheid wordt aangedaan en dat Christus' Naam om onzentwil, zoals u ook vanavond gezegd hebt, daardoor wordt gelasterd, terwijl Zijn Naam juist om onzentwil veeleer geprezen moest worden. Dat is het wat mij ook vanavond weer zo aangreep, zoals ik dat ook vorige malen heb meegemaakt.

Maar anders is het zodat er ook blijdschap mocht zijn. Naast droefheid dus ook blijdschap. Ook in deze gemeente is, we hebben het vandaag nog eens nagezien, er veel strijd geweest en daar heeft u ook iets van mogen ervaren in die drie jaren hier. God heeft dit echter nog willen gebruiken en al was er dan weinig contact met elkaar, op het ziekenhuis hebben we elkaar wel eens ontmoet, en dat kan ook wel eens bedroeven. 't Ging mij daarmee zoals ik vorige week nog ondervond, toen ik stond bij het stoffelijk overschot van een godzalig ouderling uit mijn geboorteplaats.

Een man van wie ik veel steun had gehad in mijn studietijd en ook op gezelschappen veel had geleerd en toen ik bij mijn vader terug kwam van vakantie, hoorde ik dat broeder Posthouwer was overleden. God had Zijn kind tot Zich genomen en op zijn

rouwbrief stond:

*Mijn God, ik zal U eeuwig loven,
omdat Gij 't hebt gedaan.*

Zijn vrouw en kinderen hebben wij gecondoleerd, maar hij had gezegd: u moet niet wenen als ze mij uitdragen, want ik ga naar mijn Koning, die majesteitlijke Koning en ik zal Hem daar eeuwig loven. Doch toen ik daar bij zijn kist stond, hield ik die spijt bij mij, toen ik die hemelse glans op dat gezicht zag, dat ik die man in het laatst van zijn ziekte niet gesproken had. Zo ging het mij vanavond ook. Wij hebben die drie jaar dat u hier gewoond hebt, naast elkander geleefd, waar er zoveel punten van overeenkomst waren, dat wij zo weinig samen gesproken hebben. Immers, wij hebben een ambt van God gekregen, een ambt dat zeer moeilijk uit te voeren is naar Schrift en belijdenis, dan is het toch zo fijn als men ook eens met collega's samen mag spreken, ook in de strijd die men heeft. Doch dit is allemaal geweest, dit is voorbij.

U hebt het hier niet gemakkelijk gehad die drie jaar. Ik heb ook drie jaar in mijn eerste gemeente gestaan en dan is het zo heerlijk als men een kerkenraad heeft die weet wat het is om jonge mensen op te vangen, die zo van de school komen en dat zij dan ook medelijden hebben met hun zwakheden. Onder uw preek hebben we gedacht, Ds. Van Haaren heeft het nier moeilijk gehad, omdat hij hier het Woord Gods recht heeft willen snijden en dat botst met de mens en omdat u vele heilige huisjes hier hebt moeten afbreken, dat geeft dan ook wel de strijd.

Doch God heeft u kracht gegeven om daarboven te staan en met Gods kracht is u verder gegaan en dat heeft u telkens weer de moed gegeven om hierin telkens verder te gaan, zoals u wist hierin van God geroepen te zijn. Zo dus zonder aanzien des persoons en ook al zouden de broeders het er niet mee eens zijn, dan toch doorgaan. Kerkenraad en gemeente het zo aanzeggen, het wel en het wee, de zegen en de vloek, het leven en de dood, die twee wegen.

Nu gaat u naar Rijssen, de grootste kerk van Nederland, 4500 zielen, 2600 zitplaatsen, welk een opdracht. Ik heb wel eens als ik zo die predikbeurten nazag in de krant, gedacht: wat heeft die dominee toch een beurten te vervullen, ook in die vakante gemeenten en dan in de week nog een Bijbellezing, dan dacht ik: hoe houdt hij het uit, daar moet u toch wel bijzonder voor ondersteund worden en dat bent u dan ook. Daarom hoop en wens ik dat God u ook in die grote gemeente nabij mag zijn. Wij zijn dankbaar voor hetgeen u hier ook mocht ontvangen en ik hoop dat God u ook kracht mag geven dat zo voort te zetten, deze prediking van een allesmeebrengende Christus voor een arm, verloren zondaar. Christo-centrisch.

Dat heeft u ook vanavond gebracht en daar waren we blij mee. God heeft u gezegend en Hij moge ook u op uw verdere weg geleiden. Ik zou u als wens mee willen geven de laatste regels van die beide Psalmen die we gezongen hebben: *Zijn onbezweken trouw zal nooit uw val gedogen*, en hun geeft Hij moed en krachten die hopen op Hem wachten.

Wat is het heerlijk zo bedienaar van het Woord te mogen zijn. Wij zijn ambassadeurs van Christuswege en wij mogen het appél en de kritiek die wij ontvangen doorgeven aan Hem. Hij is de grote Bedienaar van het heiligdom, Die de zeven sterren in Zijn rechterhand heeft en wandelt tussen de zeven gouden kandelaren. Hij geve u ook in de toekomst wat u nodig hebt. Dank voor al hetgene, al was het dan in geringe mate, dat we van u mochten ontvangen, en dus namens alle andere kerken, en dat zijn er nogal wat, willen wij u bij dit afscheid een hartelijke groet meegeven en Gods zegen toewensen in uw verdere leven en bovenal uw ambtelijke leven en werkzaamheden.

Namens de classis Kampen spreekt *Ds. H. Ligtenberg*, van Oudemirdum het volgende:

Waarde broeder,

Namens de classis en ook als vriend een enkel woord. U gaat de classis niet verlaten, dus een afscheid van de classis is het hier niet, maar wel een afscheid van uw gemeente die u lief was. We kunnen ervaren in ons hart, niet wat het zegt om een gemeente te verlaten, maar wel wat het inhoudt als de Heere aan een gemeente verbindt, die u als herder en leraar moet leiden in de weiden van het Goddelijk Evangelie. Immers, de Heere roept Zijn knechten, Hij haalt ze als een Saulus uit de eigengerechtigheid en waar Hij ze vindt. Hij stelt ze als ambtsdragers, als leraars om Zijn Kerk te leiden, maar ook als herders. Een herder heeft zijn kudde te leiden en een herder waakt als een kudde slaapt. Hoe menigmaal is 't ook ongetwijfeld in uw leven geweest, in de stille nachten dat u als herder moest worstelen, biddend, wakend aan de troon der genade of het God behagen mocht de bediening des Evangelies te zegenen te midden van het volk dat aan uw leiding was toebetrouwd.

Immers, de Heere stelt Zijn knechten als wachters op Sions muren, Hij geeft ze de bazuin des Evangelies om te blazen, de woorden des Evangelies, wat u verkondigd hebt de rijkdom in Christus voor ellendigen. Waar Jesaja van sprak: *de ellendigen en de nooddruftigen zoeken water, Ik de Heere, zal ze verhoren, Ik de God Israëls zal ze niet verlaten.*

De inhoud van het Evangelie, wat u gezegd hebt, wat niet is naar de mens, maar wat is tegen de mens, maar wat toch is, gelijk u opmerkte, vóór de mens. Voor diegenen die gans hulpeloos tot hem mogen uitgaan. Wat heerlijk dan om te mogen verkondigen de onnaspeurlijke rijkdom Zijner genade voor een volk dat midden in de dood ligt, voor diegenen die het leven in eigen hand niet meer kunnen houden. Ja, de inhoud van het Goddelijke Evangelie, Jezus Christus en Die gekruist.

Waarde broeder, we kunnen geloven dat er een weinig droefheid in uw hart is, maar toch ook een stille rust, wetende, dat al gaat u deze gemeente verlaten, de God van deze gemeente blijft. Hij toch is de onveranderlijke God, *de Ik zal zijn die Ik zijn zal*, de El, de Elohim, de Adonai, maar ook de Jehovah, die de Onveranderlijke en de Getrouwe is.

Dat dan de God aller genade verder met u zij, als u straks deze gemeente verlaat en de grote gemeente van Rijssen dienen moet. In de gemeente waar wij zo lang in geleefd hebben en waar we nog altijd aan verbonden zijn gebleven. Dat Hij u samenbinde met de broeders, waarmede wij zo lange jaren gearbeid hebben. Dat de God des vredes, de vrede onder elkaar doe vermenigvuldigen. Ja, dat u elkaar dragen moge op de vleugelen des gebeds opdat vervuld worde: *Bid met een algemene stem, om vrede voor Jeruzalem, wel moeten zij varen die u beminnen.*

Dat de Heere u gedachtig zij, met uw vrouw, uw kinderen en uw ouders. Opdat Hij u leide op uw verdere levenspad en wij voorts in broederlijke liefde mogen blijven samenwerken, opdat alzo de kerk worde gebouwd, Zijn Naam mocht worden verheerlijkt, Zijn deugden opgeluisterd en wij daarvan de zalige troost in onze harten mogen wegdragen.

Gemeente, kerkenraad, uw leraar gaat u verlaten, maar God blijft. Hij is de Onveranderlijke en de Getrouwe, ach, wie weet het, misschien is er reeds een Filippus op weg. Dat wist de kamerling ook niet, dat Filippus al op weg was. Dat u verbonden was aan de troon zijner genade, *want wie Hem need'rig valt te voet, zal van Hem zijn wegen leren.* Dan zal Hij u geven de begeerte uws harten, opdat alzo de man Zijns raads tot u zou mogen afkomen, om in de plaats van uw scheidende leraar, het Evangelie te verkondigen, naar de rijkdom Zijner Goddelijke genade.

Namens de kerkenraad van Rijssen, spreekt ouderling G. J. van der Stouw, als volgt:

Geliefde dominee,

Het valt voor mij niet mee, aan deze plaats, in de gemeente van Kampen, u toe te spreken. Als we het mogen beleven, met elkaar, over een week of drie, en u doet uw intrede bij ons, dan is dat natuurlijk veel anders, dan aan deze plaats waarvan u afscheid neemt.

Maar om nu nog een enkel woord toe te voegen aan hetgeen u reeds toegewent is, nu hopen wij dat u straks, met uw vrouw, uw kinderen en uw ouders, komt in onze gemeente, daar het huis klaar staat, waar u wonen kunt en waar de kansel ledig staat, waar u prediken kunt. Voor ons was er in het begin van dit jaar een grote droefheid, dat onze leraar ons door de dood ontvallen is.

Wij, als ambtsdragers, stonden toen voor die grote gemeente, zodat zeer veel werk op onze schouders rustte. Het was voor ons dus een grote blijdschap, dat op het beroep dat we hadden uitgebracht, na een en ander maal teleurgesteld te zijn, op dat beroep uw toestemming kwam om tot ons over te komen, zodat gij straks, dominee, bij ons in Rijssen de herdersstaf zult opnemen.

Gij zijt nog jong van jaren, maar we hebben het beluisterd uit het Woord, de inhoud van het Evangelie, een rijke Christus voor een arme zondaar, maar ook de tegenstand daartegen die vanuit de mens voortkomt, tegen die vrije genade, maar die alleen door de Almachtige genade, wordt verbroken in de mens en komt de mens voor God te buigen in het stof. Dat is nu het grootste wonder wat hier op aarde plaats kan hebben door genade. Het is een groot voorrecht dat de Heere Zijn Woord en Getuigenis nog geeft op onderscheidene plaatsen in ons Vaderland, waar er toch ook zo veel plaatsen in ons land gevonden worden waar met dat woord gebroken is, en waar dat woord verworpen is.

U zijt als leraar geroepen, dat Woord uit te dragen en nu zijt gij voor de vrucht niet verantwoordelijk, dat is alleen Gods werk, de bekering, maar voor het zuivere uitdragen voor dat Woord, bent u en alle leraars verantwoordelijk. Immers, straks zullen alle ambtsdragers eenmaal staan voor God en rekenschap moeten afleggen voor alles wat we gesproken en de leraars voor wat ze gepredikt hebben. En als nu de Heere die moed en die krachten in uw jeugdig leven mag komen te schenken om die rijke Christus te verkondigen voor mensenkinderen die zich vrij en moedwillig van God hebben losgescheurd, in ons Verbondshoofd Adam, maar die nu ook vrijwillig leren bukken en buigen in het stof, want dan heeft de Heere toch een vrijwillig volk op de dag van Zijn heirkraft, als Hij spreekt zullen de doden leven.

Gemeente van Kampen, de laatste jaren hebt u verschillende leraars gehad, met verschillende gaven bedeed en met verschillende talenten van God geschonken, dat Woord is u gebracht en we hopen dat dit Woord zijn kracht nog mag doen, als een reuk des levens ten leven.

Dat er in uw midden, ook onder de jeugd, nog gevonden mochten worden, die de knieën voor God leerden buigen, opdat die prediking niet tevergeefs mocht zijn geweest.

Gij ambtsdragers van deze gemeente, wij kunnen het enigszins gevoelen dat gij bedroefd zijt, want evenals wij enige tijd geleden, staat gij nu voor de zware taak deze gemeente te leiden. De Heere mocht u krachten schenken om dat gewillig en in alle oprechtheid te mogen doen. We hopen ook dat u weer spoedig een eigen leraar mag ontvangen, maar dan moeten de middelen daartoe gebruikt worden.

U, dominee, wensen we toe dat we gezamenlijk in Rijssen mogen leven tot eer van

Gods Naam, in broederlijke liefde, tot verheerlijking van Gods Naam en tot heil van de gemeente.

Namens kerkenraad en gemeente van Kampen zegt ouderling H. J. van der Weerd:

Geliefde Leraar,

Zo is dan het einde voor ons gekomen, dat u in uw bediening van ons zal vertrekken. Ja, wij hadden het wel gedacht, maar toch nog niet verwacht!

Het was een kort ogenblik voor ons, dat u in ons midden mocht zijn, maar toch niet té kort, zodat de Heere Zijn Woord nog onder ons liet verkondigen maar het ook nog tot een zegen mocht stellen. U mocht er zelf nog getuigenis van bekomen, nietwaar? Hij, Die u zoveel zondagen ook onder ons heeft gegeven, om het Woord, het Zaad des Woords te mogen uitdragen, Hij geve, och, dat het nog zijn vrucht moge bekomen! Want dan is het niet hij die plant, of hij die nat maakt, maar dan is het toch alleen de Heere, Die de wasdom geeft. En wat dan nog onder de kluiten mocht liggen, dat mocht Hem behagen ook onder ons nog ten zegen of tot vrucht te doen gedijen.

En ja, u hebt het er over gehad, och ja, dan zeg ik ook: Het schommelde wel eens in het scheepje, maar het mocht toch niet breken! Dan was er toch nog een band, als ik zag op de bediening, die de gemeenschap deed binden. We hebben er met elkander ook wel over gesproken en in de bediening maakte gij het nog openbaar, dat de Heere Zijn volk wel bekeert, maar Hij verlost ze niet van hun natuur!

En gelukkig, als we in die strijd, waarover we het ook gehad hebben, ook meer en meer geoefend mogen worden. Ook in ons leven de oude mens meer en meer mocht terneder geworpen worden, opdat steeds meer de ere Gods ook in zijn hart zijn betekenis mocht bekomen. Zie, dan zou er ook meer gemeenschap met elkander worden gevonden!

En ja, nu gaat u van ons vertrekken naar een grote gemeente! Het brengt meer zorgen, het legt meer druk op uw schouders. En och, dan zou ik het zo voor u begeren, dat het zo mocht wezen, gelijk als een Mozes met het volk van Israël, dat de Heere in Zijn gunst en in Zijn goedheid voortoog in de wolkkolom en des nachts in een licht des vuurs. Zo mocht de Heere ook in het optrekken u zijn tot een Licht van Zijn vriendelijk aangezicht!

En niet alleen voor u, maar ook voor uw vrouw, voor uw kinderen, voor uw ouders! Ja, dan denk ik aan uw vader, die aan de zwakheid des lichaams is onderworpen. Hij moge nog sterkte bekomen, om met u te mogen optrekken, ja, hij moge wezen gelijk een Jethro, Mozes' schoonvader, die was voor Mozes een goede raadgever; in de zwaarte van uw ambtelijke bediening, opdat u nog enige verlichting moge bekomen.

De Heere make uw bediening heerlijk onder dat volk en Hij stelle u als een Boanerges, als een zoon des donders, om vaten te roven van des vijands macht! Maar Hij geve u ook te zijn een verkondiger van de rijkdom van het Evangelie, om te mogen zijn tot troost voor het zwakke en het ellendige volk. Hij bouwe Sion op in het allerheiligst geloof en geve u als een getrouw herder en leraar te mogen blijven bouwen op het Enige Fundament, op die Enige Rotssteen Jezus Christus!

Maar Hij geve u ook genade, opdat de macht des bozen over u geen heerschappij voere, ja, Hij geve u, wat u nodig hebt, opdat die heerschappij in het hart niet mocht heersen, opdat de bediening niet mocht worden verhinderd. Hij geve u een nabij leven, opdat ook het Woord - we mochten het vanavond nog weer horen! - wat we ook zo veelvuldig onder uw bediening hebben gehoord zijn vervulling moge bekomen: "En zij hielden over! En zij zagen niemand anders dan Jezus alleen!" Zie, dat moge de Heere vervullen naar het vrije van Zijn eeuwig welbehagen!

Tenslotte verzoekt deze de scheidende leraar toe te zingen: Psalm 121: 4.

Nadat tenslotte Ds. Van Haaren de onderscheiden sprekers hartelijk dank heeft gezegd voor de welgemeende woorden en nogmaals gewezen heeft op het ontroerende van het afscheid nemen, waarbij hij nogmaals de gemeente toebidt de nabijheid des Heeren en het ervaren van Gods vriendelijk aangezicht, dat toch alleen maar vrolijkheid geeft en licht, legt zijn Eerwaarde voor de laatste maal de zegen op de gemeente.

Van de gelegenheid om persoonlijk afscheid van Ds. Van Haaren en zijn familie te nemen wordt na de dienst door velen gebruik gemaakt.

2. Oproep tot het betekenisvol ontvangen van het woord

Predicatie over Jakobus 1: 21 (laatste gedeelte)

door **Ds. L. Rijkse**n, bij de bevestiging van Ds. J. van Haaren te Rijssen,
op 8 augustus 1961.

Voorzang: Psalm 132: 6 en 9.

Lezen: Jakobus 1: 10-einde.

Votum en zegenbede.

Gebed.

Zingen: Psalm 119: 29, 47 en 52.

Gemeente van Rijssen,

Deze dag is voor u een dag van droefheid, maar ook een dag van blijdschap! Van droefheid, durf ik te zeggen, als u ziet, dat deze dag de plaats van uw zo geliefde leraar wordt ingenomen door een ander, waar de Heere hem na zijn ernstige ziekte opnam in heerlijkheid, om het loon der getrouwe dienstknechten te ontvangen. Was dat voor hem een aflossing om eeuwige blijdschap te mogen ontvangen, daar, waar droefenis en zuchtingen wegvlieden; u was daarmee uw leraar kwijt, wijl ik meen te weten, dat u met uw ganse hart aan hem verbonden waart en begeerd had, dat hij zoveel jaren nog in uw midden het Woord had mogen uitdragen en u voorgaan in de bediening van het Getuigenis des Heeren.

Maar de weg des Heeren was zo anders! En terwijl u in uw herderloosheid hem moest missen, zie, hoe de Heere nu uw droefheid veranderen wil in blijdschap, om reeds nu één onzer jongere broederen aan u te verbinden, die zijn hart overgebogen werd om in het midden van u dienstbaar te zijn in Woord en Sacrament, ja, u in alles bij te staan, wat nuttig en profijtelijk is overeenkomstig de Woorden Gods.

Gewis is die blijdschap groot en mag die groot zijn! Niet om de persoon, want och, als we ons in personen gaan verheugen, gaat het meestal verkeerd; maar het is gelukkig, als we de goede hand Gods in dat alles mogen opmerken, waar de Heere toch alles in Zijn hand heeft en alles bestuurt naar Zijn raad en welbehagen, getuigende: "Mijn Raad zal bestaan en Ik zal al Mijn Welbehagen doen!"

O zeker, het gaat dikwijls in die weg van Gods welbehagen zo anders, als wij ooit hadden gedacht; zo anders, als wij dikwijls menen, dat goed en nuttig voor ons is, maar toch geeft de Heere het te verstaan, als wij mogen bukken onder Zijn beleid, om van alles afgebracht te worden, maar aan Zijn voeten neer te zinken en het nodig te hebben door Hem geleid, door Hem geleerd en bekeerd, door Hem bediend en vervuld te worden, dat Hij de hoogste plaats inneme en ons voor Zijn rekening neme naar ziel en lichaam voor de tijd en de eeuwigheid, dat het wordt ervaren, wat de dichter zegt: "De weg des Heeren is volmaakt en de rede Gods is doorlouterd!"

Welk een weldaad is het dan ook, als u op deze dag de hand Gods moogt zien over u uitgestrekt ten goede; maar u dan ook nodig hebt de onderwijzingen des hemels te mogen ontvangen door middel van de dienst des Woords, opdat u niet blij zou zijn met het ontvangen van een nieuwe leraar, maar dat u verheugd zou zijn met te bemerken, dat de Heere het Woord uit uw midden niet wegnam, maar de levende bediening van Zijn Woord in uw midden wilde bestendigen.

En nu wordt u opgeroepen ook in deze dag, om niet alleen uw nieuwe leraar, maar in het bijzonder dat Woord des Heeren te ontvangen. Hoor dat ook maar in het woord

van onze tekst, waarbij wij uw aandacht in deze ogenblikken met de hulpe des Heeren willen bepalen, nl. Jakobus 1: 21 (laatste gedeelte):

"Ontvangt met zachtmoedigheid het Woord, dat in u geplant wordt, hetwelk uw zielen kan zaligmaken."

In onze tekst vinden we:

EEN OPROEP TOT BETEKENISVOL ONTVANGEN VAN HET WOORD

en willen stilstaan bij:

1. De planting van dat Woord.
2. Het Woord, dat geplant wordt en
3. Het Heil, dat hieraan verbonden is.

Ten eerste willen we dan letten, als we stilstaan bij de oproep tot betekenisvol ontvangen van het Woord, ***op de planting van dat Woord.***

De Kerk des Heeren wordt menigmaal onder allerlei beelden in Gods Woord voorgesteld. Nu eens wordt de Kerk vergeleken bij een schip, dan weer bij een huis, maar ook, zoals in het verband van onze tekst, bij een akker! Gods akkerwerk, Gods gebouw, zo roept de Apostel uit, zijt gij!

Tot de middellijke bearbeiding nu van de akker zijn ook knechten nodig, ook wel planters genoemd. Daarbij is het zo waar, wat de Apostel ook zegt, dat, noch hij, die plant, noch hij, die natmaakt, iets is, maar God alleen, Die de wasdom geeft! Immers, onze tekst zegt het: Ontvangt met zachtmoedigheid het Woord, dat in u geplant wordt! Maar om nu die arbeid te verrichten is in het natuurlijke zelfs een aanstelling nodig. Niet iedereen mag een akker maar oplopen en daar gaan arbeiden en gaan planten of zaaien, wat hij zelf maar wil! Zo iemand moet daartoe zijn aangesteld! Maar men moet er ook toe bekwaam gemaakt worden, om die akker zó te bearbeiten als de Opperlandman dat wenst. Hij mag ook geen willekeurig zaad gebruiken bij het bezaaien van die akker, maar het zaad, dat hem wordt toebetrouwd, heeft hij te strooien!

Zo is het nu ook met Gods knechten! Want de Heere wil immers Zijn Kerk vergelijken met een akker! Gods akkerwerk zijt gij! In de middellijke weg stelt Hij dan ook knechten aan, om op die akker van Zijn Kerk werkzaam te zijn. En hoe komt het uit, dat zij die aanstelling ook behoeven, want niemand neemt zichzelf die eer aan, maar die van God geroepen wordt, gelijkewijs als Aäron, lezen we (Hebr. 5: 4). En hoe zullen ze arbeiden, indien ze niet gezonden zijn? Hoe noodzakelijk is het dan ook voor Gods knechten te weten met Goddelijke genade bewelddadigd te zijn, maar ook zelf door Hem in Zijn dienstwerk ingezet te zijn! En hoe krijgen ze dan ook daarin het bewustzijn, dat ze van zichzelf zo gans onbekwaam zijn tot die arbeid en het zo noodzakelijk is, dat ze door de grote Opperlandman Christus Jezus zelf bekwaam gemaakt moeten worden.

En dan is het voorrecht zo groot voor Gods knechten, als ze hun onbekwaamheid telkens en telkens meer inleven en het beoefenen bij aan- en voortgang, om van zichzelf niets te vermogen, maar het nodig te hebben, dat de Heere daartoe schenke, wat ze behoeven, opdat het zijn moge: *Uw bekwaamheid is uit God!*

Hoe moeten ze menigmaal met een Gideon inleven, zeggende: Wie ben ik, Heere en wat is mijn huis? Wat is mijn stam? De allerkleinste, de aller-nietigste, de geringste! Onbekwaam, gans en al!

Hoe zullen ze dan dat werk, dat God hun opdraagt, kunnen volvoeren overeenkomstig

Zijn wil, tot Zijn eer en de gemeente tot heil? Maar welk een weldaad is het, als ze daar, in diepe nood verzinkend, het nodig hebben, dat de Heere Zich verheerlijke! Als ze dan mogen inleven, dat de Heere zegt: Ga heen in deze uwe kracht, heb Ik u niet gezonden? Wanneer zij niets zijn van zichzelf, zij het niet kunnen, het steeds minder kunnen, maar het nodig hebben, dat de Heere daar betoont, dat Hij ze aangordt en ook verder schenkt, wat zij daarin behoeven, om aan Hem verkleefd te zijn en te mogen ervaren, dat Hij dezulken dan ook nooit beschaamt.

O, het is juist dat wonderlijke voor Gods knechten, dat ze wel eens zeggen, zoals ik het de oude dominee Kersten eens hoorde uitdrukken, die zeide: 'Ik preek al veertig jaar en als je denkt, dat je het kunt, dan gaat het niet! En leren doe je het nooit!'

En dat is nu zo gelukkig, als we in die afhankelijkheid mogen blijven en Hem maar nodig hebben, de eer des Heeren en het heil der gemeente op ons hart hebbend, dat Hij bekwaamt! Want het is maar niet een beetje werk doen! 't Is maar niet, 'nu ja, goed, we zijn daarin nu eenmaal gesteld en wij moeten onze arbeid verrichten!' nee, geliefden! Maar van de rechte arbeider wordt vereist, zegt Paulus, dat hij getrouw bevonden worde! Dat dezulken liefde hebben tot de arbeid en met verloochening van zichzelf daarin werkzaam zijn!

Ook niet murmureren, dat een andere akker beter en vruchtbaarder is dan de akker, die zij hebben, die hun toebetrouwd is. Want zij zijn aan die akker verbonden, ze hebben de last op die akker en opdracht om dáár werkzaam te zijn.

O, wat is het daarom gelukkig, als we verwaardigd worden in de dienst des Heeren onszelf te leren verloochenen, maar de Heere te beogen en het welzijn der gemeente. Want dan gaan we ook niet heersen, dan willen we van onszelf ook niet wat zijn of wat worden, maar dan wordt het zo'n weldaad als we dienstbaar mogen zijn tot verheerlijking van Zijn Naam en dat aan de vijand zijn vaten ontroofd worden en Zijn volk geoefend wordt op de weg des levens.

O, dan hebben we juist dat heil zo op het oog; dan gaat het helemaal niet in de eerste plaats om onszelf; dan dienen we ook niet om loon, maar juist, geliefden, om te mogen dienen zoals het dan is, om onszelf daarin te mogen verpanden. Calvijn begeerde verteerd te worden in de dienst des Heeren, als God maar werd verheerlijkt en de gemeente het heil daarin zou mogen ontvangen.

Zie, het komt er zo op aan, om achter de grote Landman aan te komen, zodat we in afhankelijkheid van de Opperlandman Christus Jezus werkzaam zijn, die immers niet alleen tot Zijn kinderen, maar ook tot Zijn knechten zegt: Volg Mij! En die twee woorden zijn maar kort, maar wat hebben ze toch een betekenis! Want daarin openbaart Hij, dat Hij het is, die naar het welbehagen Zijns Vaders Zich gaf. Waar het het Welbehagen des Vaders was om dezulken, die door Hem van eeuwigheid geliefd waren, in Zijn gemeenschap te herstellen, ja, Zijn Goddelijke deugden in dezulken te verheerlijken tot hunne zaligheid! Waar dat recht Gods nu volkomen voldoening hebben moest en zij met alle anderen zich het oordeel Gods hadden waardig gemaakt, om eeuwig te verzinken! Maar, dat Hij Zich toen naar dat Welbehagen gegeven heeft, al was het, dat Hij wist, dat Hij Zich aan zo'n onbeschrijfelijk lijden moest overgeven, waarvan Paulus zegt: Hij heeft Zichzelve vernietigd, de gestalte eens dienstknechts aannemende, de broederen in alles gelijk wordend, uitgenomen de zonde, terwijl Hij toch bleef, die Hij was, namelijk de Zone Gods, Die hemel en aarde geschapen had!

O, dat Hij Zich wilde geven, door allerlei smaad, druk, vervolging en verwerping, ja tenslotte zelfs gegrepen wilde worden door Zijn vijanden en Zich overgaf om genageld te worden aan het hout der vervloeking, waar immers de vloek der Wet op een elk rust, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der Wet, om dat te doen!

O, hoe zou dat volk, waarvoor Hij Zich gaf, in de liefde des Vaders kunnen delen, tot hunne zaligheid? Daartoe moest Hij Zich aan dat vloekhout geven, moest Hij Zich zelfs tot de verlatingen Zijns Vaders overgeven, ja, gelijk de grondtaal zegt, het uitbrullend: "Mijn God! Mijn God! Waarom hebt Gij Mij verlaten?" Hij, de Vorst des Levens moest de drievoudige dood in! Opdat Hij de dood verslinderde tot overwinning en het leven onsterfelijk uit de dood aanbrengt!

Ja, Hij is het, die ze terugbrengt ook in die gemeenschap des Vaders en ze voor Zijn rekening genomen heeft voor tijd en eeuwigheid en nu tot al Zijn volk, maar ook tot Zijn knechten zegt: *Volg Mij!*

Dan vraagt Hij wel eens: Wat Ik nu deed voor al mijn volk, heb Ik dat niet voor u gedaan? En wilt u Mij dan naar het Welbehagen des Vaders niet volgen? Wilt ge u dan niet overgeven in die weg, onvoorwaardelijk, wat er ook aan verbonden is? Om u onvoorwaardelijk over te geven, om ook in dat werk werkzaam te zijn; niet verdienend, want wat zouden wij verdienen?!

Wij kunnen het alleen maar bederven! Maar juist achter Hem aan te komen, om door Hem gesterkt, getroost en bemoedigd te worden, ja, te ervaren, dat we zo zwak zijn, dat we in onszelf geen ogenblik kunnen staan, en dat we tegen die grote menigte, die tegen ons opkomt, ook geen kracht hebben! Maar, om het te ondervinden, dat, als de bede mag zijn: Maar onze ogen zijn op U!, dat Hij het zegt: *Ziet hier ben Ik! Ziet hier ben Ik! Ik ben uw heil alleen!*

Soms kan het een weg zijn, waarin ze denken onder het ongenoegen Gods onder te zullen gaan, wanneer de Heere Zich verbergt. Maar, om dan te mogen ervaren, dat Hij uit liefde Zich verborgen hield, om ze daarna te troosten, dat het een weg was, waarin ze wel sterven moeten aan zichzelf, maar om te ervaren, wat ze aan hun God hebben!

En wat Hij nu voor zulken aangebracht heeft en ze uit Hem nu bediend met Paulus mogen zeggen: *Ik vermag alles, door Christus* - niet door mijn wetenschap, niet door mijn kennis, mijn kunnen, mijn bekering, of wat u maar wilt - maar, ik vermag alles, door Christus, Die mij kracht geeft!

Wat is het gelukkig dan zo werkzaam te mogen zijn in het midden der gemeente! Zouden we dat uw nieuwe leraar niet toebidden? Zouden we u niet toewensen, dat de Heere Zich in uw midden zo verheerlijke, om zo saam aan Hem verkleefd, Zijn bediening te ontvangen? Om zelf maar weg te zakken, niets te kunnen, niets te willen worden, maar nu, o wonder, nog een instrument in Zijn hand te mogen zijn, dat Hij Zich in het midden verheerlijke en Zijn bediening groot make! Maar daarom heeft de akker de planter ook te ontvangen, ja nog meer het Woord, dat hij heeft te brengen en daarom staat in onze tekst: *Ontvangt met zachtmoedigheid het Woord, dat in u geplant wordt!*

Want immers, die akker heeft die zending des Heeren te ontvangen, heeft die arbeid - laten we het zo mogen zeggen - toe te laten! En nu zegt de Apostel: Weet u, hoe dat nu wezen moet? Met eigenzinnigheid? Om van dat Woord te zeggen: *Zó wil ik het hebben? Zó moet dat Woord worden uitgedragen? En in die geest moet het worden geplant? Daar wordt hier gezegd: Ontvangt met zachtmoedigheid, d.w.z. gewillig, onderworpen, geheel en al, in ware ootmoedigheid, zich daarin gevend, om dat Woord, dat in u geplant wordt, te beluisteren en te ontvangen!*

Och, ons verstand staat daar menigmaal zo tegenover en wil die planting niet op die wijze, zoals voor ons noodzakelijk is. Want immers, als die akkerman daar bezig is, hoe moet hij ervaren, dat die akkergrond zo hard en zo versteend is! Of is dat niet zo bij u? Waar we door onze diepe val, in ons verbondshoofd Adam, ons van God losgescheurd hebben en zo'n stenen hart hebben, o geliefden, als God het niet te

morzel slaat door de kracht van Zijn Geest is het eeuwig kwijt! Maar hoe noodzakelijk is het daarom, dat die akker bearbeid wordt met die bearbeiding, waartoe de Heere ook Zijn knechten uitzendt!

Maar ziet, geliefden, in die zending met zijn zaad, dat hem toebetrouwd is en de Opperlandman daar Zelf in meekomt, al is Hij verborgen, wat kan het dan wonderlijk voor die akker der ziel gaan worden.

En daarom is het zo'n weldaad, als we mogen opmerken, dat de Heere de levende bediening uit ons midden niet weert, waar onzerzijds alles verzondigd ligt, maar genadiglijk schenken wil, opdat Zijn Woord zijn vrije loop zou hebben. Maar hoe komt het er dan op aan, hoe wij dat ontvangen! O, laat ons toch niet proberen ons te verontschuldigen, om te zeggen: 'Ja, maar als de Heere er niet aan te pas komt, och, dan is het aan mijn kant toch kwijt!'

Wij proberen toch zo gauw God de schuld te geven! Weet ge, wat nu het kenmerk van genade is? Als de Heere Zich in ons hart verheerlijkt, dan kunnen we God de schuld niet meer geven en dan krijgen we smart, dat we zo verdorven zijn en dat we zo hard zijn, dat er niets in kan en dat de Heere er zo aan te pas moet komen in alles. En dat alles wat van ons is allemaal verdorven is, dat uit deze boom geen vrucht meer voort kan komen in der eeuwigheid! Maar daarom wordt dat heil dan ook zo groot, waarin Hij Zich dan wil verheerlijken in dezulken, die zichzelf leren verfoeien en veroordelen en het niet waard zijn, dat de Heere Zijn hoge hemel scheure en Zich openbare en in Zijn bediening Zich verheerlijke; dat Hij het wil waar maken: *Uw vrucht is uit Mij gevonden!*

2. Want kom, daar letten we in de tweede gedachte ook op, als we eens nader willen stilstaan bij **het Woord, dat wordt geplant.**

Onze tekst zegt: Ontvangt met zachtheid het Woord, dat in u geplant wordt. Gods knechten hebben dus werkzaam te zijn ... waarmee?? Met hun eigen bekering, om die op de voorgrond te stellen? Met visioenen, met gezichten, met dromen, met wonderlijke gebeurtenissen hier op de aarde? En daar de tijd mee te vullen tijdens de dienst des Woords?

Geliefden, Gods knechten hebben arbeidzaam te zijn met het WOORD! Achter de grote Landman, die telkens en telkens zeide, als Hij tot de vijand ook sprak: *Er staat geschreven!* En denk eens aan Filippus, als de Heere hem zond op die weg naar Gaza, welke woest was! Wjl er een man was, waar het ogenblik van Gods welbehagen voor gekomen was, doch die in diepe nood het niet verstond, wat hij zat te lezen in Jesaja 53. Toen ging Filippus niet, als hij op die wagen geklommen was, zeggen: Ja, ik zal eens vertellen, hoe ik dat nu ervaren heb!

Ze mogen het wel eens vertellen onderling in de huiskamer of als ze met elkander in gezelschap mogen zijn, dan kan het tot grote stichting zijn. Maar bovenal heeft in de eerste plaats altijd het Woord heerschappij te hebben en in het bijzonder, mijne geliefden, op de predikstoel! Want dan hebben zij het Woord te planten. Wij lezen van Filippus: En beginnende van die Schrift - hij zei geen woord van zichzelf! - verkondigde hem Jezus!

O, wat is het gelukkig, als dat Woord bij ons zo'n hoge waarde heeft, dát al het onze daarbij wegvalt!

Je hebt mensen - van Doperse richting! - die hun bevinding boven Gods Woord stellen en die zeggen: 'De letter, och, dat is maar een dode letter! Het komt op de geest aan!'

Maar men misbruikt Gods Woord erbij, want er staat niet: De letter is dood, maar: De letter *doodt!* Want de letter, Gods Woord, is niet dood, hoor! 't Is geest en leven! Maar ons is zo nodig, dat wij uit de dood levend gemaakt worden en dat doet de Heere door

Zijn Woord en Geest. En als er staat: *De letter doodt*, ziet Paulus op de dienst van de eis der Wet onder het Oude Testament die juist het karakter had tot ontdekking, om de verlorenheid in te leven. Hij noemt het daarom ook: "de bediening der verdoemenis" in 2 Cor. 3: 6-9.

Want die doet ervaren, hoe kwijt of het is, hoe verloren aan onze kant in de Goddelijke eis der Wet, om alzo in de hand des Geestes plaats te maken voor de rijkdom, die in Christus is. Hij is het, die Zich in Zijn Woord openbaart!

De Heere Zelf heeft ons dat Woord gegeven! Ziet, daarin openbaart Hij de grote verborgenheden des Heils! Niet alleen dat Hij het is, die de Oorsprong van alle dingen is, die alles voortgebracht heeft door het Woord van Zijn kracht, maar ook openbaart, hoe hij met gevallen Adamskinderen nog te doen wil hebben, die Hij als het pronkstuk Zijner hand voortbracht, doch, die Zich moed- en vrijwillig van God hebben losgescheurd en zich het rechtvaardig oordeel Gods hebben waardig gemaakt, maar om dan reeds in Genesis 3 de verborgenheid der verlossing te ontsluiten!

Moet u eens denken! Daar hebt u slechts 3 hoofdstukken! De Heere spreekt daarin van de schepping! Hij spreekt van de val, om in Genesis 3 al te openbaren de grote rijkdom der verlossing, die in Christus is, voor zulke gans verlorenen! Om een hele Bijbel vol te geven er over, wie de mens is en blijft in zichzelf en dat er van de mens nooit enige verwachting meer is, maar telkens de rijkdom, die in Christus is, daarin te openbaren voor zulke gans verlorenen, tot hun volkomen zaligheid!

Maar ook, daarin te wijzen op de noodzakelijkheid, om in Hem te worden ingelijfd, om in de gemeenschap met Hem te mogen staan en leven, waar het zo waar wordt: Uit deze boom geen vrucht meer in der eeuwigheid!

O, geliefden, in dat Woord, daar wil de Heere Zich immers in Hem openbaren, die Zelf is het vleesgeworden Woord, waar de apostel Johannes ook van zegt: Het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid, als des Eniggeborenen van de Vader, vol van genade en waarheid.

En Zijn Woord is dan ook het Zaad, wat gebruikt wordt op de akker van Gods Kerk. Denk maar, hoe de Heere Jezus Zelf in de gelijkenis van het zaad zegt: Het Zaad is het WOORD Gods! En Petrus ook spreekt: Gij zijt wedergeboren, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het eeuwig blijvende woord Gods.

En ziet, met dat Woord hebben dan ook Gods knechten hun arbeid te verrichten, welke arbeid met zachtmoedigheid moet worden ontvangen. Aanstonds immers hebben zij met het Woord te beginnen en altijd door weer dat Woord in het midden te stellen, want alles, wat niet naar den Woorde Gods is, het zal ook geen dageraad hebben!

En als dan gesproken wordt over dat Woord, hebben we te zien, hoe dat Woord is: Wet en Evangelie! De Kanttekenaren zeggen: *Hier wordt onder het Woord verstaan: "de leer des Evangelies, door de leraren gebracht!"*

Als we dan ook spreken van de leer des Evangelies, moeten we dit niet willen zien, zoals sommigen van onze dagen, die van de ellende des mensen niet willen weten, maar alzo óók niets verstaan van de verlossing, hoor!

Want hoe zal de verlossing, die in Christus Jezus is, dierbaar zijn, als de ellendestaat niet wordt gekend en de verlorenheid aan onze kant?

Maar juist, geliefden, wordt nu door dat Woord getekend, wie wij in onszelf zijn! Hoe verloren, hoe kwijt of het is en geen enkele verwachting meer! Maar om alzo plaats te maken, om door dat Woord te ontsluiten de verborgenheden, die in Christus zijn, tot eeuwige zaligheid. En dat Woord moet dan ook worden ingeplant. Dat Woord is

levend! Het wordt genoemd een tweesnijdend zwaard en dringt door tot de verdeling der ziel en des geestes en der samenvoegselen en des mergs en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten!

O, want juist dat Woord is het immers, dat ontdekt onze verloren staat! Als de Heere Zijn levendmakende kracht in ons verheerlijkt, o, wat krijgt dat Woord dan toch een waarde! Maar dan moet er ingezien worden, dat overal, waar wij ons leven in zoeken en het nog van verwachten, niet anders dan de dood is, om onder het oordeel eeuwiglijk te verzinken en het dan ook zo noodzakelijk is, dat de Heere Zich in ons verheerlijke.

Ach, voor velen is dat Woord des Levens, dat Gods knechten te brengen hebben, helaas, als het zaad, dat valt op de weg en vertreden wordt! 't Is zoveel als het zaad, dat tussen de doornen valt en verstikt wordt door de zorgvuldigheden des levens, de bekommelingen van de tijd en de ijdelheid des vleses, zodat het alzo geen vrucht voortbrengt, hoewel het nochtans eenmaal voor ons zal zijn ten oordeel of ten voordeel.

Maar hoe anders wordt het toch, als dat Woord op ons hart gebonden wordt! Denk slechts, om een voorbeeld te noemen, aan Abraham. Die man leefde daar in het heidendom, in de afgodendienst, rustig voort met zijn familie. En dan zegt de Heere tot Abraham: *Ga uit uw land en uit uw maagschap en Ik zal met u zijn!* En weet ge, wat dan het wonderlijke is, als de Heere er aan te pas komt en dat Woord daartoe dienstbaar stelt? Dat ze door dat Woord zo ingenomen worden en door die liefdestrekkingen, die Hij dan in het hart verheerlijkt, tot zulk een onvoorwaardelijke overgave komen, dat Abraham gaat, niet wetend, waar hij komen zal. Hij geeft zich zo onvoorwaardelijk over!

Zie, dat is dat Woord, mijn geliefden, dat de Heere daar dienstbaar stelt, om tot die overgave te komen, ja zelfs zó, dat als de Heere straks tegen hem zegt: *neem nu uw enige, uw zoon, die gij liefhebt, Izaák, en offer hem op één van de bergen, die Ik u wijzen zal*, brengt dat woord Abraham tot zulk een vernedering en tot zulk een overgave, dat hij gáát in deze raadselachtige weg! Paulus zegt wel: Hij geloofde, dat God machtig was hem uit de dood weer te geven! Maar het kwam er toch op aan in dat gaan! Doch wat komt het toch goed met dezulken uit!

Denk eens aan Hiskia, om maar niet meer te noemen. Die man, die een goddeloze opvoeding had gehad, maar in de genade Gods mag staan en reformeren mag, al wat hij kan! Toen hij 39 jaar oud was en dodelijk ziek wordt, terwijl de vijanden hem rondom omringen, waarbij het een verloren zaak scheen te zijn en het is, alsof de Heere hem zal overgeven. Als daarbij dan zijn vriend komt, de knecht des Heeren, de profeet Jesaja, die zegt: *Geef bevel aan uw huis, want gij moet sterven!*

O, dan moet u eens bemerken, wat dat Woord doet!

Roept hij zijn hofhouding? Gaat hij zijn zaken regelen? De Heere had het nog gezegd ook! Wel nee! Hij krijgt de ere Gods zó op zijn hart gebonden en het heil van Zijn volk, dat hijzelf bijkomstig wordt.

Hij moet echter gaan inleven, dat hij niet bestaan kan en de dood door de zonde ingekomen is en daar hij geen zoon had en nu stierf, Gods beloften afgesneden zouden zijn! En daarom keert hij zich naar de wand en in diepe nood kirt hij als een duif en piept als een zwaluw, uitroepende: *O HEERE! ik word onderdrukt, wees Gij mijn Borg!* O, wat valt het dan echter mee voor hem! En zó wil de Heere Zijn Woord kracht doen hebben, dat zelfs, als hij straks hoort: *Vijftien jaren tot uw leven toegedaan en ten derden dage opgaan in het Huis des Heeren!*, terwijl hij dodelijk ziek is, dat hij in de zalige vertroosting daaruit getuigt in Jesaja 38: *De HEERE was gereed om mij te verlossen; daarom zullen wij op mijn snarenspeel spelen, al de dagen*

onzes levens, in het huis des HEEREN.

O dat Woord doet zulk een kracht alle tijden door, als de Heilige Geest dat dienstbaar stelt; wat wortelt het dan toch diep in de ziel. Niet alleen dus om te leren kennen, wie wij zijn in onszelf, maar ook wie God voor zulke gans verlorenen in Christus wil zijn, tot hunne zaligheid!

Och, hoe dorstig en droog kan echter die akker van hun ziel zijn, zo zelfs, dat ze in diepe nood uitroepen:

*O God! Gij zijt mijn toeverlaat;
Mijn God, U zoek ik met verlangen,
Zo ras wij 't morgenlicht ontvangen,
Bij 't kriecken van de dageraad.
O Heer! mijn ziel en lichaam hijgen,
En dorsten naar U, in een land,
Dat dor en mat, van droogte brandt,
Daar niemand lafenis kan krijgen.*

Hoe wil de Heere het zulken mee doen vallen, door de gezegende ontsluitingen van de verborgenheden des Heils, waar Hij ook zegt: *Wat Ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan!*

O, dan komt het zo uit, dat Hij wel beproeft, maar nooit beschaamt en op Zijn tijd ontsluit, wat het betekent: *Ziet, hier ben Ik! Ziet, hier ben Ik! Ik ben uw Heil alleen!*

Moeten ze onder het Goddelijk recht wegzinken en zeggen, verdiend te hebben eeuwig onder te gaan, hoe wil de Heere het zulken mede doen vallen, want dat Woord is ook het Woord des Kruises, d.w.z. het openbaart de verborgenheden van het volbrachte werk, dat in Christus is, voor zulke doodschuldigen, gans verlorenen, tot hun eeuwig heil!

Die gezegende algenoegzaamheid, waardoor God komt aan Zijn eer en zulke gans verlorenen de zaligheid mogen ontvangen, geeft in de toepassing des Geestes van Christus en Zijne gerechtigheid met Paulus te mogen uitroepen: *Wij dan, gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus!*

O, geliefden, die Geest getuigt in hun ziel: *Wie zal nu beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, die rechtvaardig maakt! Wie is het, die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is, ja, wat meer is, die ook opgewekt is!* Want de opstanding, zegt de Apostel, is meer nog dan Zijn sterven, daar Hij het leven uit de dood heeft aangebracht! *Ja, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt!* Rom. 8: 34.

O ziet, geliefden, hoe Hij die gemeenschap hersteld heeft, om nu uit Zijn volheid zulken in de Vaderlijke gunst en liefde, in zulk een vrede te doen delen, die alle verstand te boven gaat!

O, wat wonderlijk mag die akker van zulke zielen daaruit dan zijn vruchten voortbrengen: nee, niet uit zichzelf, want uit zichzelf kan het nooit meer, maar door die inplanting komt die vrucht ook naar buiten uit: Want uw vrucht wordt uit Mij gevonden!

En wat heeft dat Woord dan ook betekenis voor hen! O, dat Woord, wat ze zo zoet en zo lieflijk is, waarvan ze wel uitgeroepen hebben:

*Hoe zoet zijn mij Uw redenen geweest!
Geen honing kon 't gehemelt' beter smaken;*

*Alleen door Uw bevelen krijgt mijn geest
Verstand van God en Goddelijke zaken.*

Hij houdt ze dan ook in stand, want al is het, dat de vijand aanvalt en probeert onkruid te zaaien en dat goede zaad uit te trekken, Hij maakt Zijn Woord waar, hoe machteloos ze in zichzelf ook zijn: *Niemand zal ze uit Mijn hand, noch uit de hand Mijns Vaders rukken! Ja, Ik heb u in beide Mijne handpalmen gegraveerd en uwe muren zijn steeds voor Mij!*

Want Hij neemt ze voor Zijn rekening en Hij beschaamt ze nooit. Daarom, dat Woord sterkt ook zo in de strijd, troost in nood, bemoedigt in de diepste smart! Ja, lost al de raadselen op en dan verdwijnen al onze "waaroms?" in het "daarom!", omdat God het wil! En dan mogen zij het uitroepen:

*Zijn doen is enkel majesteit,
Aanbiddelijke heerlijkheid,
En Zijn gerechtigheid onendig!*

Hoe valt het dan altijd mee! De Heere beschaamt ze nooit, want Hij is een jaloers God op Zijn eer! Dan wil Hij wel eens kennelijk doen ervaren, wat ze aan hun God hebben!

Hij is het, die licht geeft in de donkerheid van de nacht, ja, in een weg, wel van sterven aan onze kant, maar opdat het leven van Christus in onze sterfelijke lichamen geopenbaard, zij in de levensgemeenschap met Hem mogen staan en die vruchten voortbrengen, die Gode welbehaaglijk zijn door Jezus Christus en de ziel alzo tot zaligheid! O, daarom is het zo'n weldaad, als dat Woord in ons geplant wordt!

Bij de aanvang en bij de voortgang kunnen we dat Woord nooit missen. O, dat u toch waarderen mocht, wat God heeft gedaan, ook in deze dag weer, daar u ook thans toegeroepen wordt: Ontvangt met zachtmoedigheid, d.w.z. met een open, toegenegen hart, het Woord, dat in u geplant wordt, opdat dát heerschappij hebben moge in alles!

Wat is het gelukkig, als we dan maar veel onderwijs van de hemel behoeven, dat we bang voor onszelf gaan worden en het nodig krijgen, dat er plaats in ons hart voor dát Woord komt.

Want er zijn zoveel woorden, waar we wel naar luisteren en die plaats in ons hart krijgen, maar die we allemaal kwijt moeten. Och, dat Woord des Kruises, dat is de Jood een ergernis en de Griek een dwaasheid! En hier zitten misschien ook wel Joden en daar zijn misschien ook wel Grieken. Joden, die in de weg der werken hun grond zoeken en stil hopen, dat het nog wel mee zal vallen. Grieken, die in filosofische wijsheid de heilgeheimen willen beschouwen en in de verborgenheden der zaligheid willen indringen met hun verstand. Maar het komt zo uit, dat het zulken zeer spoedig een ergernis en een dwaasheid is, ja, alle tijden door!

Gelukkig is het voor onszelf nodig te hebben, dat de Heere de ergernis, die bij een elk van nature is, ten onderbrengt en de dwaasheid bij ons ontdekt en wij Goddelijk onderwijs behoeven. Want dan zal dat Woord onmisbaar zijn voor ons en wordt het een wonder, dat de Heere de levende bediening ons nog geeft!

Dan gaan we 's zondags ook niet op, omdat het zondag is, maar dan kan het zijn, dat er een hijgend verlangen is, om dat Woord te horen. Ja, dat we leven van sabbat tot sabbat, het gehoorde overdenkend, daarmee werkzaam en dan weer opgedroogd, weer uitzierend naar de volgende sabbat, om dat Woord opnieuw te mogen horen! Dus juist dat Woord, daar moet het om gaan, waarom de Heere middellijk Zijn knechten zendt en dienstbaar stelt.

Het is een weldaad daarom, als er maar veel gebed mag zijn, dat de Heere Zijn

knechten dienstbaar daarmede doet zijn in Zijn Goddelijke gunst, tot uw heil en tot ere van Zijn Naam.

3. Want, nog een enkel woord over onze derde gedachte, als we willen letten op **het heil, hieraan verbonden**.

Want immers, er staat verder: *Hetwelk uwe zielen kan zaligmaken!* Er wordt hier zo duidelijk gezegd, dat dat Woord niet is tot bevrediging van ons verstand; dat dat Woord maar niet is tot aangenaamheid voor ons gemoed en gevoel, om daarin gestreeld te worden, maar de Apostel zegt: Hetwelk uwe zielen, dat is uw leven, kan zaligmaken!

O, dat hebben we toch allemaal zo nodig! Want door onze val in Adam liggen we dood en kunnen niet anders dan doodsvruchten voortbrengen; is er geen waar leven meer bij ons, maar bemerk nu dat geheim: *Uw zielen kan zaligmaken!* Wijl de grote Zaligmaker de Opperlandman is, Wiens Naam Jezus is: Zaligmaker! En zalig maken wil zeggen: verlossen van het grootste kwaad en brengen tot het hoogste goed!

Zie die woeste, onvruchtbare akker, van des mensen staat van nature, waar nooit meer iets van te verwachten is!

Maar o, nu dat Heil! Te midden van totale onvruchtbaarheid, tweemaal verstorven; dat Hij zulken nu zó beweldadigen wil, verlossen van het grootste kwaad en brengen tot het hoogste goed, dat is in de verzoende en herstelde gemeenschap Gods!

O, geliefden! Weer te kunnen beantwoorden aan het doel, waartoe God de mens geschapen heeft, dat is, tot Zijn eer en tot Zijne verheerlijking! Zie, hetwelk uwe zielen kan zalig maken, d.w.z. uit de dood overgezet in het leven, dat in Christus is en niet meer zichzelf te leven, maar Dien, die voor zulken gestorven en opgewekt is, om nu in de levensgemeenschap met Hem goede vruchten te mogen voortbrengen, om alzo in de Goddelijke gunst u daarin ook te mogen verlustigen!

Hoe gelukkig, die de **toepassing** daarvan mag verkrijgen!

Kennen we er iets van, mijne geliefden? Is dit voor ons een zaak, waarvan we moeten zeggen: Die is niet helemaal vreemd voor mij!? Dat heb ik in mijn ziel mogen ervaren? Ook onder de prediking van het Woord, onder het lezen van dat Woord, onder het overdenken van dat Woord! Of gaat u nog zo rustig daarheen?

Het mocht eens nood worden in uw ziel, wanneer u dit zou missen, opdat u dat Woord boven alles lief zou krijgen en nodig hebben, dat de Heere door dat Woord Zich in u verheerlijke! Hij stelle Zijn knecht daartoe dienstbaar in uw midden, opdat de hel beschaamd, maar Zijn Naam in uw midden verheerlijkt werd en uwe zielen de zaligheid ontvangen mochten.

O, wat is het een weldaad, in het bijzonder ook voor jonge mensen, daarin te mogen delen, en alzo op te mogen wassen in die kennis en genade van onze Heere Jezus Christus, want dat is die kennis, die nooit beschaamt en die blijft! Alle kennis vervalst, maar die kennis, mijne geliefden, wordt eens een volmaakt kennen, om in heerlijkheid te mogen pralen!

En laat dat volk, dat er iets van heeft mogen inleven toch de Heere gedurig benodigen, dat Hij Zijn knecht daartoe dienstbaar make en door zijn dienst ook u zijn vervulling schenke, opdat Hij in het midden van u Zijn wandelingen make en Zijn gunst u doe ervaren, en u alzo tezamen, te midden van alle droefheid enerzijds, verblijd zou worden door Zijn Goddelijke daden en zou mogen zeggen:

*Dit werk is door Gods Alvermogen,
Door 's Heeren hand alleen geschied!*

*Het is een wonder in ons ogen;
Wij zien het, maar doorgronden 't niet!*

Amen.

Zingen: Psalm 66: 4.

Na het lezen van het bevestigingsformulier en het door Ds. J. van Haaren uitgesproken: "Ja, ik, van ganser harte", spreekt Ds. Rijksen deze als volgt toe:

Geliefde Broeder,

Een gewichtvol woord is thans van u gevraagd en hebt u doen horen voor het aangezicht des Heeren. Gij zult het met mij in moeten stemmen, dat het hart daartoe genegen kan zijn, maar er van ons geen verwachting is, om dat ooit te kunnen volbrengen! En nu is mijn hartewens, dat de Heere u geve die gedurige bediening uit Zijn volheid te mogen verkrijgen; dat u moogt ervaren, dat Hij, als de grote Opperlandman op het volmaaktst weet, wat u in die arbeid tot bearbeiding van de gemeente Rijssen, van node hebt! Wij zijn van gisteren en weten niets! Och, Gods volk zegt wel eens: *Hoe menigmaal heb ik achteruit gemoeten*; maar nu is het zo gelukkig, dat de Heere nooit achteruit gaat. En al is het, dat wij menigmaal met onszelf beschaamd uit moeten komen, maar met de Heere komen we nooit beschaamd uit!

En als we het daarom soms schijnbaar slecht hebben, of menen, dat het niet goed gaat, dan moeten we altijd maar zeggen: Dat zal wel aan onszelf liggen! Want als we op de ware plaats mogen verkeren, en Hem maar benodigen, al is het, dat Hij soms door wonderlijke wegen gaat, doet Hij ervaren, dat Hij nooit beschaamt!

Ik wens u zo van harte toe, dat de Heere u verkwikke en u de onderwijzingen des Geestes zelf rijkelijk schenke, om in het midden der gemeente vruchtbaar te mogen dienen, opdat Zijn Naam verheerlijkt werd en de Heere Zijn kracht bij Zijn Woord pare, dat er velen toegebracht werden tot de Gemeente, die zal zalig worden en Zijn volk oefening verkrijge, om uit de gebondenheid verlost in die vrijheid der kinderen Gods te mogen staan, om niet uit de weldaden, maar om uit Christus te leven en Hem gedurig als hun Levensbron maar te benodigen.

Welk een blijdschap is het immers, als de Heere ons daartoe dienstbaar stelt. God kan het ook onmiddellijk, maar het is een weldaad, als de Heere in het midden der gemeente ons dienstwerk daartoe gebruiken wil. Zo mocht Hij u bewaren voor al hetgeen, wat zo tegen kan staan en voor al hetgeen, wat ons altijd maar zoekt af te trekken, en ons zo schadelijk en de ere Gods rovende is!

De dichter riep uit:

*Geen meerder goed, Heer, Gij mij geven meugt,
Dan dat Gij mij vernedert en maakt kleine.*

De ware grootheid, mijn geliefde broeder, wordt gevonden in het niets in onszelf te zijn, opdat Zijn werk en heerlijkheid uitstrale en dan willen wij niet anders ook. Dan komt het er voor ons niet op aan, hoor! Als Hij dan maar verheerlijkt wordt en de gemeente welvaart!

Wat zou het groot zijn, als de Heere de beoefening daarvan zou geven in deze grote gemeente van Rijssen!

De Heere mocht ook onder jonge mensen nog eens wonderen doen, opdat Zijn weldadigheid zou uitstralen en Hij u rijkelijk daartoe tot die arbeid dienstbaar stelle. Hij ontneme u maar, wat u daartoe missen moet, maar schenke u ook, wat u daartoe van node hebt! Anderzijds geve de Heere u een plaats in het midden der Gemeente!

Als we in een andere gemeente komen, moeten we daar ook weer een plaats krijgen. De Heere geve u dat, alsook uw vrouw, om alzo samen in liefde en eenheid in deze gemeente te mogen! wonen en te ervaren, dat de Heere Zelf u hier in het midden ten zegen wilde stellen.

Hij mocht het ook met Mevrouw Blok wel maken in haar grote droefheid. Ze is hier wel niet tegenwoordig, maar wij kunnen begrijpen, wat het voor haar is, haar man kwijt te zijn en een ander zijn plaats te zien innemen. De Heere mocht haar sterken en eenswillend maken met Zijn doen en Zichzelf in deze weg in haar verheerlijken!

O, zo mocht de Heere betonen in het midden der gemeente wonderen te willen werken. Ook geve Hij de broeders van de Raad der kerk, in eenheid met u saam te leven. 't Is zo'n weldaad, wanneer de een de ander uitnemender acht dan zichzelf! Dan wil de Heere wel eens kennelijk betonen in het midden te willen zijn!

Wanneer wij ons gaan verheffen, onttrekt de Heere Zich aan ons en als de mens dan op de troon komt, valt het niet mee. O, wat is het daarom gelukkig, wanneer het heil van de gemeente maar op ons hart gebonden is en wij het een weldaad achten te mogen dienen.

De Heere binde u aan elkander en bovenal aan Zijn troon en Hij stelle u, geliefde broeder, tot rijke zegen in het midden der gemeente, opdat Zijn Naam daarin worde toegebracht alle eer, lof, aanbedding en dankzegging, ja, tot in alle eeuwigheid.

Amen.

Staande wordt de nieuwe leraar toegezongen: Ps. 134: 3.

Na verdere afhandeling van het bevestigingsformulier, klinkt als slotzang Psalm 89: 3.

3. Het Woord dat de dienaar des Woords moet prediken

Intrede-predikatie over 2 Petrus 1: 19
gehouden door Ds. J. van Haaren op 8 augustus 1961 te Rijssen.

Psalm 25: 1 en 10.

Lezen: 2 Petrus 1.

Psalm 119: 65 en 72;

" 36: 3;

" 72:11.

Geliefden,

Wat zijn des Heeren wegen toch hoger dan onze wegen, en wat zijn Zijn gedachten toch hoger dan onze gedachten. Want wie had kunnen denken, enkele jaren geleden, dat we nu hier intree zouden preken. Als het ons enkele jaren geleden gezegd zou zijn, onze haren zouden ten berge zijn gerezen. En zie, onverwachts weggeroepen uit de gemeente Kampen, die ons lief was geworden, om hier nu vanavond de herdersstaf op te nemen. Nee, het is niet zonder strijd gegaan, niet zonder worsteling, want aanvankelijk wilden we ons niet overgeven. We hebben er tegenin geworsteld en allerlei bezwaren rezen op in ons hart, ziende op de grootte van de gemeente en op de beperktheid van onze krachten. En toch konden we, toch mochten we niet bedanken voor het beroep dat op ons werd uitgebracht, waar de Heere ons gedurig kwam wijzen op dat Woord, wat Hij sprak tot Zijn knecht Mozes: *Ik Zal Zijn, heeft mij tot ulieden gezonden.*

En daarvoor moesten wij onvoorwaardelijk vallen, hoewel we gepoogd hebben ons er nog aan te onttrekken, hoewel we gepoogd hebben om dat Woord nog naast ons neer te leggen, maar er was geen ontkomen aan en wij werden losgemaakt van Kampen en overgebogen naar uw gemeente. En al is het dan, dat we met blijdschap des harten het beroep hebben aanvaard, waar we buigen mochten onder de soevereiniteit van Hem, Die tot de één zegt gaat en hij gaat, en tot de ander zegt komt en hij komt, toch is het met grote vreze en schuchterheid dat we vanavond hier de kansel hebben beklommen. Zien we op de vele arbeid die ons hier wacht, ach, dan zinkt ons hart bijna ineen toch, we konden niet anders.

Zeker, soms rijst de vraag wel eens op in ons hart, waarom toch moest onze geliefde broeder, aan wie we zo nauw verbonden waren, onze geliefde broeder Ds. Blok, zo jong nog worden weggenomen? Waarom toch? En waarom moest nu juist ik, als jongste predikant, naar deze grootste gemeente? Waarom? Waar er toch anderen zijn, daartoe veel bekwamer en veel meer geoefend en ervaren.

De Heere geeft geen rekenschap van één van Zijn Goddelijke daden. Doch hoe het ook is, als Hij nu maar met Zijn gunst in ons midden zou mogen zijn, en als Hij ons nu maar zo zou mogen bedienen uit Zijn volheid, gelijk Hij ons in Kampen bediend heeft, nee waarlijk, dan behoeven we niet bezorgd te zijn en juist daarop heeft de Heere ons hope gegeven. Dat er dan onder ons veel gebed zou mogen zijn, opdat het Woord onder ons zijn vrije loop zou mogen hebben. Immers, dat Woord Gods te prediken, dat is de taak van de dienaar des Woords, gelijk onze hooggeachte bevestiger, Ds. Rijksen, vanmiddag reeds heeft opgemerkt.

Nee, de dienaar des Woords heeft niet zijn eigen woord neer te leggen in het midden van de gemeente, hij heeft niet te dingen naar des mensen gunst, hij heeft ook zich-

zelve niet te bedoelen en te zoeken, het Woord moet centraal staan, het Woord moet in het middelpunt staan en dat heeft hij te brengen in afhankelijkheid van des Heeren kracht naar de mening van Gods Geest.

Welnu, geliefden, bij dat Woord, dat de dienaar des Woords heeft te prediken, wilden we u vanavond een ogenblik bepalen. u kunt de woorden van onze tekst vinden in het u voorgelezen Schriftgedeelte, namelijk de 2e zendbrief van de apostel Petrus, het le hoofdstuk en daarvan nader het 19e vers, waar wij des Heeren Woord als volg lezen:

"En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is; en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de morgenster opga in uwe harten."

Geliefden, wij worden in de woorden van deze tekst bepaald bij:

HET WOORD DAT DE DIENAAR DES WOORDS MOET PREDIKEN

Dat woord, dat de dienaar des Woords moet prediken is:

1. een enig woord;
2. een vast woord;
3. een lichtend woord;
4. een eeuwigdurend woord.

1. Een enig woord;

Uit alles blijkt, dat de apostel deze brief geschreven heeft aan de gelovigen uit de Joden, dat merken wij ook in de woorden van onze tekst. Hij heeft het daarin over het profetische woord en dat was immers het woord, dat aan Israël was toebetrouwd en uit dat profetische woord nu zoekt hij de gelovigen te versterken in de zalige verwachting van de heerlijkheid van Christus, waarmede Hij eens wederkomen zal om de Zijnen tot Zich te nemen. Die verwachting, die zalige verwachting, hangt niet in de lucht, nee, hoort het maar in vers 16 waar de apostel zegt: want wij zijn geen kunstig verdichte fabelen nagevolgd, als we u bekend gemaakt hebben de kracht en de toekomst van onze Heere Jezus Christus, maar wij zijn aanschouwers geweest van Zijn majesteit. Dan gaat de apostel melding maken van de eer en de heerlijkheid, die Christus van Zijn Vader ontving in hun tegenwoordigheid op de heilige berg, dat is op de berg der verheerlijking.

Immers, die verheerlijking, die Christus daar ten deel viel, was profetie van Zijn kracht en van Zijn toekomst, was profetie van de luister, waarmede Hij eens weer zou komen tot zaligheid der Zijnen. Maar de vermelding van deze gebeurtenis is voor de apostel nog niet genoeg, om ze te bevestigen in de zekere verwachting van de heerlijkheid, die aan hen zou worden geopenbaard. Daarom wijst hij hun nu op Gods getuigenis, dat eeuwig zeker is, en slechten, dat is eenvoudigen, wijsheid leert. Zo spreekt hij dan ook in de woorden van onze tekst: "En wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is,

en u doet wel dat u daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uwe harten."

De apostel heeft het met nadruk over het profetische woord. Dat woord is dus een éinig woord. Nee, het zijn niet vele boeken los naast elkander geplaatst, niet vele profetieën, die onderling geen verband hebben, nee, de vele boeken en de vele profetieën tesaam, vormen het profetische woord, waar zij allen gedreven zijn door één en dezelfde Geest, namelijk door de Geest van Christus die in hen was. Allen hebben zij heengewezen naar dezelfde Middelaar, eerst vernederd, daarna verhoogd. Zo hebben

ze elkander aangevuld, zo is hun woord één woord, zo vormt het één geheel en door gans de Schrift loopt dan ook een gouden draad die al de uitspraken als aaneen rijgt. Dat maakt nu juist uit de verlustiging van Gods kinderen, zo krijgen ze telkens op nieuwe wijze dezelfde heerlijkheid van Christus te aanschouwen.

Zo doet het hun telkens weer kennen dezelfde Goddelijke Auteur, waarvan de apostel spreekt in vers 21: *dat de heilige mensen Gods, van de Heilige Geest gedreven zijnde, ze gesproken hebben.* Zo is de waarheid voor hen altijd even nieuw en even fris en blinkt er telkens weer de eeuwige wijsheid van Hem die Zijn Woord gaf tot Zijns volks zaligheid. En dat doet nu des Heeren volk uitroepen: *als ik uw Woord gevonden heb, zo heb ik het opgegeten en het was mijn gehemelte zoeter dan honing en honingzeem.*

Immers, de schepping moge de grootheid des Heeren vermelden, en de dag aan de dag moge overvloedig sprake uitstorten, en nacht aan nacht wetenschap vermenigvuldigen, maar des Heeren wet verspreidt volmaakter glans, wijl zij het hart bekeert. En om dat Woord u nu te prediken, heeft de Heere ons naar deze plaats gezonden. En och, nu is het onze bede, dat Hij maar veel dat Woord moge openen en ontsluiten, opdat die schatten des heils, die in dat Woord verborgen liggen, u niet alleen zouden worden getoond, maar dat u er ook jaloers op zou mogen worden, opdat er heilige werkzaamheden zouden mogen komen, om die heerlijke heilsweldaden, door het geloof, gewerkt door de bediening van Gods Geest, deelachtig te worden. Ja, dat u toch de zoetheid en de liefelijkheid van dat getuigenis zou mogen leren kennen, om dan in te mogen stemmen met de dichter:

*Uw Woord kan mij, ofschoon ik alles mis,
Door zijne smaak en hart en zinnen strelen.*

Dat dit Woord toch in het middelpunt zou mogen staan van ons leven, opdat het ook voor ons zou mogen worden een kracht Gods tot zaligheid, ja dat het voor ons zou zijn tot een toetssteen. Immers naar dat Woord zullen we eens geoordeeld worden. Dat het daarom eens diep ingreep in onze harten, opdat we de zaligmakende kracht daarvan leerden verstaan, aler dat het tegen ons gaat getuigen. Het Woord dat gepredikt moet worden is dus in de eerste plaats *een enig woord*, maar ook

2. in de tweede plaats: een vast woord.

Want de apostel zegt het in onze tekst: Want we hebben het profetisch Woord, dat zeer vast is. Waarom is dat woord nu zo vast? Omdat het, geliefden, vast is in God, Die niet liegen kan, die getuigt: Zou ik het zeggen en niet doen, spreken en het niet bestendig maken? Dat Woord is vast, omdat het is Gods Woord. Dat woord immers is van Goddelijke oorsprong, haar oorsprong is niet uit de mensen, o, nee, God Zelf is er de Auteur van, ja, de Allerhoogste Zelf gaf Zijn Goddelijke boodschap in de mond van Zijn dienstknechten. Daarop wijst de apostel in het 21e vers als hij zegt: want de profetie is voortijds niet voortgebracht, door de wil des mensen, maar de heilige mensen Gods, ja, ze hebben ze wel gesproken, maar van de Heilige Geest gedreven zijnde, daar was niets van hem bij. Welnu, dat woord dat is dus vast, zeer vast, zo lezen we. Eigenlijk staat er in de grondtekst, dat woord is "te vaster".

Ja, dat Woord is vast, niet alleen omdat het Gods Woord is, maar ook omdat dat woord aanvankelijk reeds in Christus vervuld is geworden. Want Christus immers is reeds in ons vlees verschenen, en heeft onze menselijke natuur aangenomen, het Woord is vlees geworden en Hij heeft Zich reeds gegeven tot een rantsoen voor velen en door Hem zijn nu alle beloftenissen Gods bevestigd geworden. Ja, zo vele beloften als er zijn, die zijn in Hem ja, en die zijn in Hem amen, Gode tot eer en tot

heerlijkheid. Dat geldt niet slechts van enkele beloften, maar dat geldt van alle beloften, in Gods Woord verklaard. Er zal niet één woord on vervuld ter aarde vallen. Want hoort maar, wat Gods Woord er zelf van zegt: Het getuigenis des Heeren is gewis, ja, het Woord Gods bestaat tot in der eeuwigheid.

Daarom spreekt de apostel dan ook in onze tekst: *"Wij hebben het profetische woord, dat zeer vast is, "te vaster" is.* En in die vastheid nu van Gods Woord ligt de troost voor Gods kerk. O, hoe krijgen zij zich in die vastheid te verlustigen, immers, hier reeds, aan deze zijde van het graf mogen zij door genade, wel eens op dat woord hopen. En hoe kunnen Gods kinderen bemoedigd worden als zij zich op dat woord mogen verlaten, hetwelk de Heere tot hen gesproken heeft. Het doet ze uitroepen met de dichter:

*Gedenk toch aan het woord gesproken tot uw knecht,
waarop Gij hem verwachting hebt gegeven,
dit is mijn troost in druk mij toegezegd, ja,
dat leert mijn ziel U achteraan te kleven.*

Zeker, er kunnen soms tijden zijn in hun leven, dat het alles zo donker is, en dat ze nergens houvast meer aan kunnen krijgen. Dat ze uitroepen: *Zou de Heere Zijn Woord wel vervullen? Zou Hij Zijn genade niet hebben afgesneden?* Ach, het zal wel nooit meer gebeuren, het is een verloren zaak, er komt niets meer van terecht, het is kwijt; en dat naar recht. Zo is het immers aangaande de openbaring, maar ook aangaande de kwijtschening van Christus. Zo is het als de Heere Zijn volk leidt op bange drukwegen, waaruit Hij ze belooft te zullen verlossen. Want dan vervult de Heere Zijn beloften zo gans anders, dan wij hadden verwacht en gehoopt en uitgerekend. Want dan gaat het altijd, en let daar toch op, dan gaat het altijd door het onmogelijke en door het afgesnedene.

Denk maar aan Jozef, hij zal onderkoning worden straks, maar eerst moest hij worden verkocht als slaaf naar Egypte, er scheen niets van terecht te komen. Al zijn dromen schenen wel bedrog te zijn, maar toch, hoe anders kwam het uit, door het onmogelijke ging het. Denk aan koning David. David moest eerst gejaagd worden als een veldhoen op de bergen, aler hij de scepter in Israël zwaaien zou. Maar al gaat het dan door het afgesnedene, en al gaat het, dan door het onmogelijke, opdat geen vlees zou roemen voor God, evenwel, vervullen doet Hij Zijn Woord, want het is zeer vast, Hij zal niet falen in Zijn trouw, noch Zijn verbond ooit schenden. Dat Woord is vast, zeer vast, te vaster, ja, u kunt op dat Woord aan, u kunt u op dat Woord verlaten.

Welk een troost is dat voor dat volk, als ze van de vastheid van dat woord, innerlijk door de bediening van Gods Geest, worden overreed. Want dan weten ze het, de hel moge woeden en de vorst der duisternis moge ze toebrullen, maar evenwel de poorten der hel zullen Zijn gemeente nooit overweldigen.

Zouden we dan niet u lij dat vaste Woord Gods bepalen? O, die eeuwige heerlijkheid, die Gods kerk wacht, ondanks het woeden van de satan, ondanks de zonde, ondanks het ongeloof, nee, geen klauw zal er van dat volk achterblijven, *want het vaste fundament Gods staat, hebbende deze zegel, de Heere kent degenen die de Zijnen zijn, en die de Naam van Christus Jezus noemt die sta af van ongerechtigheid.*

Welnu, u op dat Wóórd te wijzen, en u bij dat Woord te bepalen, dat is onze innigste vermaking. En als dan de prediking van dit getuigenis aan uw hart zou mogen worden toegepast, dan zal ook van de kansel, van de daken worden gepredikt, wat in de binnenkameren werd beleefd. Het is vast, in zijn *beloften*.

Doch dat Woord is ook vast, in wat anders. Dat Woord is vast in zijn *bedreigingen* en dat we dat toch nooit uit het oog zouden verliezen. Gods Woord zelf

spreekt daarvan: de goddelozen hebben geen vrede, ja, het heilloos spoor der bozen zal vergaan. En nu hebben we niet alleen de ene zijde u voor te stellen, maar ook de andere zijde hebben we u te prediken.

Want ook dat staat in de lastbrief vermeld, die de Heere Zijn knechten meegeeft. Hoort het maar: zegt het de rechtvaardigen, het zal hun wel gaan, maar zegt het ook de goddelozen, dat het hun kwalijk zal gaan.

O, jonge mensen, ouderen, als we onbekeerd gaan sterven, wat zal het dan vreselijk zijn te vallen in de handen van die levende God. O, daarom, waar het nu nog is het heden der genade, waar de Heere nu nog staat met uitgestrekte armen, waar de Heere nu nog nodigt en lokt door Zijn Woord, o, valt Hem alsnog te voet. Ja, dat u uw rechter alsnog om genade zou smeken, waar Hij een God is Die gaarne vergeeft, mildelijk schenkt en nooit verwijt. Ja, kust dan nog heden de Zoon, opdat Hij niet toorne en gij op de weg vergaat, als Zijn toom maar een weinig tegen u zou ontbranden.

De prediking van dat vaste woord, worde nog eens dienstbaar gesteld tot uw eeuwig heil, tot uw eeuwige behoudenis. O, dat ge u er toch niet onder zou verharden, maar dat het u zou uitdrijven naar Hem heen, in wie alleen maar het leven ligt. Dat Woord is zeer vast in zijn beloften, het is zeer vast in zijn bedreigingen, maar het is ook zeer vast in zijn nodiging.

Dat we ook daarop zouden letten. Want de Heere Zelf heeft het gezworen bij Zichzelve, daar Hij bij niemand die meerder was dan Hij kon zweren: *Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, Ik heb geen lust in de dood des goddelozen, maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze en de zondaar zich bekere en leve.* Welnu dan, zou u op dat Woord, zou u op die grote zaligheid dan geen acht geven? Want daarvan spreekt de apostel in de derde plaats; als hij zegt: en u doet wel als u daar op acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats. Dat woord is dus niet alleen een enig Woord, niet alleen een vast woord, maar het is ook een lichtend Woord. Daarom zegt de apostel: *gij doet wel, als u daarop acht geeft.*

Wat is dat, acht te geven op dat Woord? Het wil dit zeggen, onvoorwaardelijk voor dat Woord te buigen en zich door dat Woord te laten regeren. Zo lezen we dan ook van een Lydia, toen de Heere haar hart geopend had, dat ze acht gaf op hetgeen van Paulus werd gepredikt. Dat ook wij zoals een Lydia op dat Woord leerden acht geven. Zeker, ook als dienaar des Woords hebben we onvoorwaardelijk onder het gezag van dat Woord te buigen, alleen dat Woord Gods moet gepredikt worden. Nee, niet onze eigen bekering, niet onze eigen bevindingen, en niet allerlei verhaaltjes of praatjes, niet de dienaar des Woords sta in het middelpunt, maar alleen het Woord. Alleen het Woord Gods moet aan het woord komen en daarom moeten wij zelf ten enenmale zwijgen. Zo we anders handelen, houden we op staande voet op, dienaar des Woords te zijn.

Maar ook omgekeerd. Ook gij hebt als gemeente acht te geven op dat onwankelbare getuigenis Gods, opdat dat Woord heerschappij zou mogen hebben in uw harten waardoor u leert alles te verloochenen wat niet op dat Woord is gegrond en gefundeerd. Want immers, alles buiten dat Woord, moet er aan, omdat het niet houdbaar is voor de eeuwigheid. En ach, nu is er zoveel namaak-geloof, waarmee we de eeuwigheid niet kunnen aandoen. Er is zo ontzettend veel gevoelswerk, dat geen vrucht is van de oefening des geloofs. Zou het daarom niet nodig zijn te bidden: *Heere, maak toch in Uw Woord, mijn gang en treden vast; opdat ik mij niet van Uw paan zou mogen keren?* Want hoe kostelijk, hoe schoon, hoe liefelijk onze bevindingen ook zouden mogen zijn, als het niet is naar dat Woord, het zal geen dageraad hebben.

Wat voorrecht dan, als we door genade, op dat Woord mogen acht geven. Want dan wordt dat Woord ons als een licht, als een helder licht, schijnende in een duistere plaats. Duisternis is gans de wereld door de zonde. Door onze diepe val in Adam hebben wij alle rechte kennis Gods verloren. Wij zijn het beeld Gods kwijt geworden en derhalve ook alle kennis van God, gerechtigheid en heiligheid.

Nee, de heerlijkheid Gods in de natuur kan ons niet leren, wat ons tot zaligheid zo noodzakelijk is. Van zon, maan en sterren, van bloem, plant en dier, kunnen we niet leren de weg der verzoening met God. Want er ruist nu eenmaal geen liefelijke naam langs de wolken, nee, de enige Naam tot zaligheid ligt verklaard, ligt gedocumenteerd in Gods getuigenis. De enige weg tot zaligheid kunnen we alleen maar in dat woord terugvinden.

Buiten dat Woord is er niet anders dan dikke duisternis en tasten we als blinden naar de wand. Buiten dat Woord reizen we gewis naar die plaats, waar duisternis is en knersing der tanden. Buiten dat Woord, gaan we voor eeuwig verloren.

Maar ziet, wat wonder nu, nu heeft het God behaagd om door Zijn Woord ons de weg des heils te openbaren. Reeds in Gen. 3: 15, in de moederbelofte en verder de ganse Schrift door, straalt het als een helder licht ons tegen. En toch, hoewel die weg der verlossing zeer duidelijk in de Heilige Schrift ons wordt voor ogen gesteld, toch is een mens van nature er totaal blind voor. Met al zijn historiële kennis, met al zijn dogmatische bevatting, verstaat hij toch niet de dingen die des Geestes Gods zijn, want ze zijn hem een dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk worden onderscheiden. Al zijn we dan opgevoed onder de zuivere prediking van Gods getuigenis, en al kennen wij Gods Woord bijna van buiten, maar een mens van nature is verduisterd in het verstand, vervreemd van het leven Gods, door de onwetendheid die in hem is, door de verharding zijns harten.

Nee, het acht geven op Gods getuigenis, is dan ook geen vrucht van onze akker, maar het is vrucht van de verlichtende werking, van de verlichtende bediening van de Heilige Geest.

Dan alleen wordt dat Woord ons een lichtend licht en een zoutend zout. Dan wordt het een lamp voor onze voet en een licht op ons pad. Dan getuigt het volk:

*De opening van uw woorden zal gewis,
gelijk een licht het donker op doen klaren,
zij geeft verstand aan slechten, wien het gemis
van zulk een glans een eeuwige nacht zou baren.*

Het is dus God de Heilige Geest die door het gehoor des Woords, het geloof in onze harten komt planten. Maar wat is het dan ook een zaak van groot gewicht dat wij dat Woord van God, biddend gaan onderzoeken, zeggend:

*Heere, ai maak mij Uwe wegen,
Door Uw Woord en Geest bekend.
Leer mij hoe die zijn gelegen
En waarheen G' Uw treden wendt.*

Als dat Woord zijn licht gaat verspreiden door de bediening van Gods Geest in ons hart, weet u wat er dan gebeurt? Dan leren wij onze duisternis kennen. Dan gaan we pas verstaan, hoe vol duisternis wij zijn en hoe donker het daar van binnen is. Ja, als de Heere komt met de kracht van Zijn getuigenis in ons hart, dan leren we ons als verlorenen voor Gods aangezicht kennen en komen we in het stof terecht als een niet en een nul. Dan leren wij de breuk kennen, die wij geslagen hebben door de zonde en

dan komen we er achter wat het zeggen wil tienduizend talentponden schuldig te zijn en geen kwadrantpenning te hebben om te voldoen.

Ja, door de onderwijzingen van de Heilige Geest, uit dat vaste, uit dat lichtende Woord van God, leert dat volk zich kennen als gans en al verloren en roepen ze uit: *Uw doen is rein, uw vonnis gans rechtvaardig.*

Als de Heilige Geest alzo werkzaam is, dan brengt hij ons van al het onze af, dan brengt Hij ons niet slechts in het werkhuis, maar dan komen we in het armenhuis, waar we er achter komen, dat er van onze zijde niets meer bij kan en dat het van onze kant een verloren zaak is, dan drijft de Heilige Geest ons niet in onze ellende, om ons in onze ellende om te laten komen, maar opdat er plaats kome voor de verlossing die in Christus is. Dan is het wederom Zijn werk om der blinden ogen te verlichten, opdat zij Hem zouden leren kennen van wie dat Woord getuigt.

Zo gaat het nu door. Want door de leringen en door de onderwijzingen van de Heilige Geest, leert dat volk steeds meer de Christus der Schriften kennen en krijgt Zijn bediening voor hen steeds meerdere waarde, zodat ze gaan kermen: Geef me Jezus, of ik sterf; Want buiten Jezus is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf. Wanneer nu dat volk, door de werkingen van de Heilige Geest, ingeleid wordt in die heilgeheimen Gods, in het Woord verklaard, dan gaan ze vanzelf zingen:

*Hoe zoet zijn mij Uw redenen geweest,
Geen honing kon 't gehemelt' beter smaken.*

Dan drukken ze dat Woord aan hun boezem en overladen ze het met kussen.

O, volk van, God, waar zou u moeten blijven als dat Woord u zou ontbreken? Zou u dan niet in het donker moeten gaan? En denkt dan eens aan die geestelijke strijd, die u te strijden hebt tegen des satans list en tegen het verdorven vlees. Och, hoe ellendig kan dan dit volk zich gevoelen, als die opwellingen van de zonde en de ongerechtigheid naar boven komen. *Ik wist niet dat mijn tere ziel zoveel van het aardse overhield.* Dan komen ze er achter dat ze van zichzelf niet anders zijn dan één klomp zonde en één klomp ongerechtigheid. Als dan dat Woord geen licht verspreidde, hoe zou het dan met dat volk aflopen? Zouden ze dan niet in des satansklauwen omkomen? Maar nu is het de Heere weer, Die door dat Woord ze komt verlichten en ze komt vertroosten. Hij toch opent dan hun oog voor wat Christus heeft gedaan, waar al onze zonden en al onze ongerechtigheden op Hem zijn geladen. Ja, waar Hij zonde voor Zijn Kerk is gemaakt, opdat zij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.

En wat is de vrucht dan? Dan mogen zij het hoofd te midden van al de gebreken omhoog heffen en gaan ze zingen:

*Ik zal door 's vijands zwaard niet sterven,
Maar leven en des Heeren daan
Waardoor wij zoveel heil verwerven,
Elk tot Zijn eer doen gadeslaan.*

Ja, 'k zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheid. Hoe dierbaar kan Gods Woord hen zijn in wegen van druk, in wegen van verdriet, in de smartelijke omstandigheden van het leven. Zo lang dat Woord van God voor hen gesloten blijft, gaan ze gebukt en gebogen door het leven. Maar zodra hun dat Woord wordt ontsloten en toegepast aan hun hart dan gaan ze zingen, zelfs in de grootste smarten in de Heere verblijd. Want dan krijgen ze te zien wat Christus leed, Hij onschuldig voor de schuldigen en dan roepen ze het uit: mijn ziel zwijg Gode! Dan nemen ze hun kruis op zich en mogen het gewillig en blijmoedig achter de Heere aandragen, want dan verstaan ze Zijn heilige

en Goddelijke bedoelingen. Dan roepen ze het uit: *heilig zijn, o God, Uw wegen en niemand spreek Uw hoogheid tegen.*

Hoe kan dat Woord hun vertroosten, waar het hen er op wijst, dat het maar een zeer lichte verdrukking is, die spoedig voorbijgaat, een verdrukking van tien dagen en dat de Heere eens al hun druk zal verwisselen in geluk. Ja, dat Woord is een lichtend Woord en het blijft lichten tot de dag aanlichte en de morgenster opga in uwe harten. Zo komen we tot onze laatste gedachte, dat het is een eeuwigdurend Woord.

Het blijft een lichtend Woord, dat is de vrucht voor hen, die acht mochten geven op dat getuigenis. Want dat Woord verdrijft door de bediening van Gods Geest alle duisternis in alle omstandigheden van het leven. Zeker, reeds hier in dit leven zien Gods kinderen de dag voor hen aanlichten. Reeds aan deze zijde van het graf gaat de morgenster op in hunne harten en door Hem genieten zij een vrede, die alle verstand te boven gaat.

Maar toch, de apostel ziet in de woorden van onze tekst verder nog. Hij heeft het immers in dit hoofdstuk over de eeuwige heerlijkheid van Christus en de zaligheid in Christus van degenen die de Zijnen zijn. Wat bedoelt dan eigenlijk de apostel? Wel, zegt hij, de levensweg van Gods kinderen, gaat menigmaal door vele duisternissen heen. En zo lang nu als ze in dit leven zijn, hebben ze dat lichtend licht, tot een licht op hun pad. En zo dikwijls als ze op dat Woord acht mogen geven, zullen ze hun voet aan geen steen stoten, maar eens, en daar gaat het om: *zullen zij het lichaam der zonde en des doods mogen afleggen.* Eens zal het geloof verwisseld worden in zalig aanschouwen, dan breekt voor Gods volk aan de dag van Christus' glorie, waar hij gans Zijn Kerk in heerlijkheid zal opnemen. Ja, dan zal voor Gods Sion de eeuwige dag aanlichten en dan zal die blinkende morgenster in zijn volle glans voor hem opgaan. Dan zal de duisternis worden weggenomen van het kennen ten dele, en van de heiligmaking die hier op de aarde nog onvolkomen is. Van de genietingen der hemelvreugde die hier nog slechts in beginsel is. Daar zullen zij kennen, gelijk ook zij gekend zijn. Daar zal een heiligmaking zijn zonder vlek en zonder rimpel. Daar zullen zij de zaligheid mogen genieten op de aller-volmaaktste wijze, daar zal de Heere hen Zijn volle gunst betonen. Dan zal het voor Gods Sion eeuwig, zalig licht zijn.

O, wat zal dat toch zijn, als al de schaduwen zullen wegvlieden! Welnu, tot zo lang hebben Gods kinderen dat lichtend Woord nodig. Als Gods kinderen hier op aarde Gods Woord gemakkelijk aan hun plaats kunnen laten, en als ze het hier gemakkelijk kunnen missen, als hun hart niet naar dat Woord uitgaat, dan is het zeer droevig met hen gesteld. Maar daar Boven hebben ze dat vaste, dat lichtende Woord niet meer nodig. Want Johannes op Patmos, zag het nieuwe Jeruzalem, en daar was geen tempel in dezelve, want de Almachtige Zelf was haar Tempel en het Lam. En die stad behoeft de zon en de maan niet om in haar te schijnen, want de Volheerlijke Zelf is haar Licht en het Lam is hare kaars. Dan zal het voor Gods volk eeuwig dag zijn. Is reeds hier voor de rechtvaardigen het licht gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart, is het reeds hier beneden zo, dat hun pad is als een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot de volle dag toe, maar daar zullen zij zich in Zijn licht elke dag mogen verlustigen. Ja, daar zal die morgenster in zijn volle glans aan hen worden geopenbaard, welke is Christus Jezus. Want Hij getuigt het: Ik ben de blinkende morgenster, de wortel en het geslacht van David.

O, volk, wat zal dat toch wezen straks. Reeds hier mogen ze er iets van zien door het geloof, maar ach, het is slechts een zien als door een spiegel in een duistere rede. Want het is nu nog niet geopenbaard, wat wij zullen zijn, maar dan zal het volmaakte zijn gekomen.

Welnu dan volk, dat u naar die erfenis meer leerde hunkeren, en dat u in die erfenis u

meer zou verheugen. Ja, dat de Heere daartoe Zijn Woord, onder de bedauwing van zijn Heilige Geest, tot rijke zegen zou willen stellen, opdat Gods Kerk zou worden uitgebreid, niet alleen in de lengte, en niet alleen in de breedte, zodat er niet alleen velen in Sion zouden geboren worden, maar dat die Kerk ook uitgebreid zou mogen worden in de diepte. Ja, volk, dat uw hart zou mogen uitgaan naar die volle heildag, die toch gans Gods kerk wacht. Naar het opgaan van die blinkende Morgenster, opdat dat u zou mogen verheugen, opdat dat u zou mogen vertroosten.

Welnu, op dat Woord wensen we u te wijzen, dat Woord wensen wij u te prediken in afhankelijkheid van des Heeren kracht en in biddend opzien tot de Heere. Want immers, in dat Woord ligt de zaligheid van Gods Kerk verankerd. Wij hebben het profetisch Woord, dat zeer vast is; en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de morgenster opga in uwe harten." AMEN.

Na het zingen van Psalm 36: 3 vervolgt Ds. Van Haaren:

Geliefden,

Wij wilden met enkele toespraken besluiten.

Allereerst zeggen we onze hooggeachte bevestiger **Ds. L. Rijksen** hartelijk dank, omdat hij bereid was, ons vanmiddag alhier te bevestigen. Ondanks Uw vele werkzaamheden, ondanks de vele arbeid, die de Heere op uw schouders heeft gelegd, hebt u toch deze dag willen vrij maken, om hier tegenwoordig te zijn. We zeggen u daarvoor hartelijk dank! Ook voor de wijze, waarop u mij hebt willen bevestigen!

Het waren woorden van bemoediging, vermaning, waarschuwing! En wat is het toch ook nodig, dat we als Dienaren des Woords heenwijzen naar dat Woord en beseffen onze plaats onder dat Woord. Welnu, daarop hebt u mij ook vanmiddag gewezen. Ik hoop, dat ik die les in de praktijk zal mogen brengen!

Ik hoop verder, dominee, dat de Heere u nog vele jaren zal mogen sparen om de belangen van de gemeenten - niet alleen van de gemeente van Rotterdam - maar ook van de gemeenten te mogen blijven dienen en te behartigen, maar om verder ook de studenten nader te onderrichten.

In de vele moeiten en verdrietelijkheden van het leven, die ook u niet worden bespaard, trooste de Heere u met Zijn Vaderlijke vertroosting in Christus Jezus. Dat uw sterkte zou mogen zijn in Hem, Wiens kracht in zwakheid wordt volbracht. De Heere stelle u onder de leraars, die er velen rechtvaardigen, en Hij geve u te blinken als de sterren, eeuwiglijk en altoos. Ook spreek ik mijn hartelijke dank uit jegens het college van Burgemeester en Wethouders, die vanavond hier wilden aanwezig zijn. We wensen u in uwe arbeid in rijke mate des Heeren zegen toe en dat ge u gaarne zou willen onderwerpen aan des Heeren Getuigenis, opdat Rijssen zou mogen worden bestuurd overeenkomstig des Heeren onfeilbaar Woord. We hopen, dat, als we u om één of andere oorzaak zouden mogen nodig hebben, dat u ons terzijde zou willen staan, zoveel als in uw vermogen is. De Heere zij u en uw college nabij en goed!

Ook wilden we nog een enkel woord richten tot **Mevr. Blok**. Ze is hier niet tegenwoordig, vanzelf niet! Een ieder kan begrijpen haar smart, haar verdriet, vooral in een ure als deze, waar haar gedachten zich ten eerste zullen vermenigvuldigen. Maar ik hoop toch, dat de Heere haar zal mogen bekrachtigen, sterken, onderschragen, opdat ze enerzijds bewaard werd voor murmurering en opstandigheid, maar ook anderzijds bewaard zou mogen worden voor moedeloosheid. Dat de Heere Zijn vleugelen over dat gezin zou willen uitstrekken en dat het alles nog uit zou mogen

lopen op de glorie van Zijn heilige Naam!

Verder een enkel woord tot de predikanten, die hier wilden tegenwoordig zijn. **Ds. Ligtenberg en Ds. Van der Bijl**, we zeggen u daarvoor hartelijk dank! En dan ook vanzelf de plaatselijke predikanten; we zeggen ook hen dank voor hun tegenwoordigheid. De Heere doe ons saam werkzaam zijn tot heil van Nederlands Sion en Hij geve ons die krachten, die we nodig hebben, om onze arbeid te verrichten. Broeders, dat we toch nooit zouden bouwen op iets buiten Christus, dat we verwaardigd werden, om de volle Raad Gods te prediken. Hij make ons dan ook getrouw, om als wachters op Sions muren, gedurig zegen en vloek, leven en dood voor ogen te stellen. Hij gebruike ons als nietig slijk in Zijn heilige vingeren, opdat we alzo nog gesteld werden tot lof van Zijn grote Naam op deze aarde.

De **studenten van de theologische school** bediene de Heere uit Zijn heiligdom. We zeggen u ook hartelijk dank voor Uw tegenwoordigheid. (Aanwezig waren de studenten Bregman, Hakkenberg, Karens, Mouw en Verhoef!)

Velen hebben zelfs een grote reis moeten maken. De Heere make uw weg voorspoedig en Hij stelle u eerlang in de volle bediening van Woord en sacramenten. Dat u toch, broeders, op Hem leerde zien, Die is de Voleinder des Geloofs, de Gezegende Voorloper, Die nooit laat varen, het werk, wat Zijn hand begon. Ons werk laat Hij wel varen, maar Zijn werk laat Hij nooit varen! Dat we in alles achter Hem zouden mogen aankomen en dat u in uw leven Zijn Goddelijke gunst zou mogen ervaren, welke sterkt in alle droefenis en in alle strijd.

Broeders, **Ouderlingen en Diakenen**, ja, we staan niet meer helemaal vreemd tegenover elkander. Meerdere malen hebben we u reeds het Woord Gods gepredikt en als consulent der gemeente menigmaal geholpen. En ik weet het, daar zijn reeds nu innige banden gevallen.

Ik hoop, broeders, dat die banden van liefde nog maar nauwer zouden worden aangehaald. Veel liefde hebben we reeds nu van u mogen ondervinden. Wij zeggen u daarvoor, ook mede namens mijn vrouw en ouders, hartelijk dank!

Dat we, broeders, in onze arbeid veel des Heeren hulp zouden mogen nodig krijgen en dat u mij in de veelvuldige werkzaamheden tot een hand en een voet zou willen zijn. Dat we samen de stoffelijke, maar ook de geestelijke belangen van de gemeente zouden mogen behartigen, in afhankelijkheid van des Heeren kracht en dat onze vergaderingen gekenmerkt zouden zijn door vrede en door broederlijke liefde. Maar vooral, broeders, bidt voor ons! Dat u ons gedurig zou gedenken in den gebede, want daaraan hebben wij het meest behoefte in deze bange dagen. De Heere schenke ons dan tezamen Zijn zegen en zij ons in alles een vriendelijk Ontfermer.

Gemeente van Rijssen, zo is dan nu de ledige kansel weer vervuld geworden! We staan hier als uw herder en uw leraar, een mensenkind, een zwak mensenkind, een nietig mensenkind! Heb niet te veel verwachtingen van me, werkelijk niet! Maar, dat u veel meer op uw knieën zou mogen gaan, opdat we door dat gebed gedragen zouden mogen worden en gesteund. De gemeente, die is zeer groot en onze krachten, ze zijn gering! Doch, dat we samen het oog zouden mogen slaan op Hem, Die in de hemel woont.

Maar ook, gemeente, geeft acht op des Heeren Woord en Getuigenis, gelijk ook Ds. Rijksen vanmiddag reeds heeft gezegd! *Ontvangt het in zachtmoedigheid*. Dat de Heere het toepasse aan uw hart, opdat het zaad vallen mocht als in een weltoebereide

akker, nederwaarts wortelen zou mogen schieten en opwaarts vruchten zou mogen voortbrengen van geloof en bekering. Ja, de Heere stelle de prediking van Zijn Getuigenis vruchtbaar tot de verheerlijking van Zijn Naam, maar ook tot zaligheid uwer ziel. Wij bevelen ons, gemeente, aan u aan en niet alleen onszelf, maar ook onze vrouw en ouders Maar ook omgekeerd, de deur van ons huis staat voor u open, als u bezwaard zijt, zorgen hebt, als u mijn hulp nodig hebt.

Welnu, u weet de pastorie wel te vinden! We zullen u gaarne ontvangen. De Heere verbinde ons aan elkander met oprechte liefde en trouw en geve ons Zijn zegen.

Catechisanten, spoedig hopen we met elkander kennis te maken, en ik hoop van ganser harte, dat we onder u net zo aangenaam zullen mogen werkzaam zijn, als onder de catechisanten in Kampen. Want in Kampen mochten we menigmaal ervaren, dat er beslag was; daar ging iets van uit. We mochten ervaren, dat de Heere in het midden was. Welnu, dat het ook hier zo zou mogen zijn! En weet ge, wat daartoe nodig is?

Dat u biddend opgaat naar de catechisaties, dat u voor de catechisaties beginnen, eerst uw knieën eens buigt en vraagt: Heere, zou u de catechisatie vanavond willen gebruiken tot mijn bekering? En dan moet u eens zien, wat er gebeurt! Dan is de Heere een wonderdoend God! Want, met jonge mensen kan de Heere niet alleen te doen hebben, maar wil Hij ook te doen hebben.

En nu komt de Heere dezulken van de catechisatie menigmaal zo liefelijk te trekken Welnu, dat het onderwijs dan nog strekken mocht tot de verheerlijking van Zijn Naam, maar ook tot uw eeuwige behoudenis. Dat u de catechisaties trouw zou bezoeken, maar ook, dat u de opgegeven lessen naarstig zou leren. Het is immers voor uw bestwil! En nu moet u in het maatschappelijk leven misschien al veel leren; allerlei cursussen moet u doorlopen hebben; allerlei diploma's moet u kunnen overleggen, maar met al die wetenschap komt u om! Er is maar één ding nodig: *Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en al die andere dingen zullen u worden toegeworpen!* Dat het Woord van God u boven alles lief en dierbaar zou mogen worden! De Heere werke in uwe harten de keuze van een Ruth: *Uw volk is mijn volk! Uw God, mijn God!*

Ook met het **schoolbestuur** en met het **personeel** van de school hopen we in vrede te mogen saamwerken. Dat we met elkander de belangen van de jeugd en het opgroeiend geslacht zouden mogen zoeken en dat we ze in alle getrouwheid heen zouden mogen wijzen naar Hem, Die gekend moet worden tot zaligheid! En dat die arbeid niet ongezegd zou blijven, opdat de jeugd van school mee zou mogen krijgen, wat ze nodig hebben, om staande te blijven in deze schrikkelijke tijden.

Ook de onderscheidene **verenigingen** zij des Heeren rijke zegen toegebeden! Dat het onderzoek van de Schriften aan uw ziel worde geheiligd en mocht mijn hulp in enig opzicht nodig zijn, dan hopen we onze krachten, zo veel als in ons vermogen is, te geven.

De **koster en zijn vrouw** en de onderscheiden hulpkosteren, zeggen wij hartelijk dank voor de vele werkzaamheden, ook in verband met onze overkomst naar Rijssen. We hopen, dat u dat werk nog vele jaren met liefde zou mogen doen!

Ook de **organist!** Dat de begeleiding van het Psalmgezag gedurig door hem behartigd mocht worden en dat het zou mogen geschieden in alle eenvoudigheid en tot eer van des Heeren Naam, maar ook tot stichting van de gemeente.

En ja, dan is het mij aangenaam, vele vrienden, vele bekenden *uit Kampen* en ook van de Kerkenraad hier te mogen zien. Ja, vrienden, het is voor u een pijnlijke ure! Daar zijn nauwe banden tussen ons, we weten het, en daarom is het te meer pijnlijk! Rijssen is verblijd geworden, maar Kampen is bedroefd! Maar vrienden, dat uw droefheid in blijdschap veranderen mocht! Dat de Heere de ledige kansel weer spoedig zou mogen vervullen met de man Zijns Raads. En nu is Hij de Heere des oogstes en Hij zegt tot de een: *Ga!* en zij gaan en tot de ander: *Kom! en zij komen.* Welnu, bidt dan toch de Heere des oogstes, en dan zal Hij arbeiders uitstoten in Zijn wijngaard! Dat de band, die liefdeband, toch nimmer werde verbroken. Zeker, de band als herder en leraar uwer gemeente is doorgesneden. We zijn uw herder en leraar niet meer; maar dat die liefdeband toch niet worde verbroken, maar dat hij bestendig mocht blijven! En nogmaals, vrienden, hartelijk dank voor alles, wat u voor ons hebt willen zijn!

De afgevaardigden van de *Classis* zij ook in rijke mate des Heeren nabijheid toegewent! Broeders, wij gaan niet uit uw midden, we blijven in dezelfde classis werkzaam, zo de Heere het geeft. Hij schenke ons wijsheid, om ook in het vervolg, in de classis Kampen werkzaam te mogen zijn tot heil van de onderscheiden gemeenten. En dan denk ik vooral ook aan *Ds. Ligtenberg!* Ook u zij des Heeren genade toegebeden, waar wij immers alleen in de classis zijn overgebleven. Een kort ogenblik slechts waren wij met z'n vieren! Maar Ds. Hegeman is vertrokken naar Amerika en Ds. Blok werd afgelost van zijn post. En daarom, dat we, broeder, elkander vooral in deze bange dagen veel tot steun zouden mogen zijn.

Welnu, mocht ik soms nog iemand vergeten zijn, dan moet hij het mij niet euvel duiden. Maar in ieder geval, allen, die gekomen zijn en van hun belangstelling hebben blijk gegeven, wensden wij in rijke mate des Heeren nabijheid toe! Welnu, de God aller genade volmake, bevestig, en fundere u! Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheid! Amen!

Na het dankgebed zingt de gemeente: Psalm 72: 11, waarna nog enkele toespraken volgen.

Allereerst spreekt *Ds. P. v. d. Bijl*, namens de Classis Kampen en de Particuliere Synode Oost. Hij zegt:

Hooggeachte ambtsbroeder, gemeente van Rijssen,

Als ons een ogenblik gelegenheid wordt gegeven, om in deze bijzondere en betekenisvolle ure slechts een kort woord te spreken, sta ons dan toe, hooggeachte ambtsbroeder, dat we ook dat korte woord ontlenen aan het Profetische Woord, waarop u hebt gewezen en waaruit u hebt gesproken. *Dat Profetische Woord, dat zeer vast is*, waar onder meer in uw tekst van werd gezegd: *en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt.* Bijzonder heeft het ons getroffen, dat het achtgeven op dat Woord niet alleen een taak is, waartoe wij door genade alleen in staat kunnen gesteld worden, als gemeente, maar dat het evenzeer een taak is en blijft voor de dienaar van 't Goddelijke Woord, de Verbi Divini Minister! Het woord, dat wij aan dit Profetische Woord ontlenen, waaruit u gesproken hebt, is met name dit: *Wee, wanneer alle mensen wel van u spreken!*

Onder uw prediking dachten wij gedurig aan dat Woord uit het Profetische Woord. Weet u, waarom? In dit Woord ligt, u zult het hartelijk toestemmen, een vermanend

element voor de Verbi Divini Minister, maar ook een zeer vertroostend element! Wee, zegt de Heere, die grote Herder der schapen, die Overste Leidsman van het levende geloof, die Gezegende, van de Vader verordineerde, Ambtsdrager van Zijn Kerk. Wee, wanneer alle mensen wel van u spreken!

De Heere weet beter, wie wij zijn en wie zijn volk is, dan dat ooit Gods knechten of des Heeren kinderen, door de ontblotende voetstap van de Heilige Geest in onze totaal bedorven grondslagen ons kan leren. Hij heeft ook niet van node, dat Hem iemand zeggen zou, wat in de mens is. Die zegt, en dié alleen, niet alleen tot u, maar ook tot mij en niet alleen tot ons samen, maar tot allen, die Hij afzonderde tot Zijn dienst: Wee, wanneer alle mensen wel van u spreken! We dragen een bestaan om, geliefde ambtsbroeder, dat gaarne wil, dat alle mensen wèl van ons spreken. Ontblotend licht leert niet anders kennen, omdat we onszelven zijn toegefallen in de vrij- en moedwillige bondsbreuk in Adam. Wij staan niet meer aan de kant van God, maar aan de kant van vlees en bloed, welks bedenken vijandschap tegen God is en blijft. De Heere weet dat wel. Hij maakt er ook Zijn knechten, die Hij afzondert en bedient door ontblotende genade mee bekend. Wat is dan nodig dit vermanend element wel ter harte te nemen, wat tegelijkertijd toch ook ons stilhoudt bij het vertroostend element. Want, zo zegt de Heere: *Wee, wanneer alle mensen wel van u spreken!*

Mij wacht niet anders dan een wee, als ik erop uit ben, ook in mijn prediking, dat alle mensen wèl van mij zullen spreken. Ik heb mij welte wachten en onder biddend opzien en onder de aanroeping van Gods lieve Naam met u, en u met ons, om in alle voorzichtigheid te wandelen. Maar we hebben de Waarheid Gods zó te brengen - het heeft me ook erg getroffen, dat u daarbij stilgehouden hebt - zó, dat alle mensen van ons geen wèl zullen kunnen spreken, want we hebben een auditorium onder ons van Adamswege, dat wil geen harde waarheid, geen harde dingen! Want die zegt bij de waarheid, ook van vanavond: *Deze rede is hard, wie kan dezelve horen?* Wat is dan het vertroostende, ondanks dit woord wordt ingeluid door de gezegende Ambtsdrager met het onroerende: Wee!?

Wel, als wij nu mogen beleven, dat alle mensen geen wel van ons spreken, zouden wij uit deze troostbron, die de Heere Zelve is en ontsluit, nog mogen drinken, zij het, dat we in gedurig onderzoek ons moeten stellen voor het aangezicht des Heeren, dat we de Waarheid, zij het door bekwaammakende genade recht mochten gebracht hebben. De Heere gedenke u in uw ambtelijke bediening, Hij zegene u uit Sion, de vaste plaats van Zijn eeuwige woning en ondersteune u uit Zijn heiligdom. En moge het zijn, dit is de hartelijke wens, die we in dit, in het midden neerleggen, ook namens de Classis Kampen en de Particuliere Synode Oost, moge het zijn, gemeente Rijssen, onder de bediening van het Woord van God, waarvoor de Heere, als een middel in Zijn alvermogene hand uw eigen herder en leraar gebruike, dan maar veel voor uw gezicht mag verdwijnen en dat het u mag gaan, om woorden der zaligheid als eerder Cornelius uit de mond van uw leraar te mogen beluisteren.

En mag ik dan besluiten, hooggeachte ambtsbroeder, met een opmerking, die onder het volk van God vanouds bekend is. Welke ze is? Dan zegt men wel eens, en de dienaar zegt het na: *Als u ons volbidt, zullen wij u vol preken!*

Wij begrijpen goed, wat daarvan de bedoeling is. Wil ons toestaan, met erkenning van het genoemde, het eens om te draaien. En wij gunnen u, geliefde ambtsbroeder, die thans zijt de herder en leraar van deze uitgebreide gemeente, dat u ook een gemeente moogt bearbeiten, die u door genade leeg mag bidden, opdat u ze vol mag preken.

Dat zij zo!

Ds. L. Aangeenbrug, predikant der Ger. Gemeente (Eschkerk), spreekt namens de

plaatselijke kerken het volgende:

Geachte Ds. Van Haaren,

Daar heb ik het minste op gerekend, om hier vanavond een enkel woord te spreken tot u, maar, waar het verzoek tot mij gericht werd, wil ik niet wederspanning zijn, om dat niet te doen; maar u zult verstaan, dat er toch wel gedachten in onze ziel omgaan, als wij het woord tot u richten in deze stonde.

De Heere mocht u geven genade en ere, gelijk David zegt in Psalm 84. Dat is een weldaad, die geen mens u kan geven, noch genade, noch eer! Wij zoeken wat eer van mensen en dan groeit ons eigen verdorven hart, wanneer wij hooggeëerd worden, maar als wij zien, hoe God genade heeft aangebracht, voor ellendigen, voor schuldigen, voor doemwaardigen, die het nooit gevraagd en nooit gezocht zouden hebben, dat is nooit te begrijpen, langs welk een diepe weg van vernedering dat Christus genade heeft aan willen brengen. Want in het genade-aanbrengen zowel als in het genade toevoegen haalt God Zijn heilig recht voor elke ziel. En die geen schuldenaar wordt en Gods recht niet leert kennen, zal nooit geen genade verkrijgen, maar ook geen eer! Dat is een eer, die de mens niet in de hoogte brengt, maar naar beneden, zoals Christus Zelf, de Koning van Zijn Kerk, verworpen en uitgestoten is, zo zal elke knecht van Christus, die Zijn dierbaar Woord wenst te prediken, zoals God het eist van elke leraar, het evenzogoed ervaren, dat hij dezelfde weg gaat, als het Christus gegaan is, om weggestoten te worden, buitengesloten te worden, aan het kruis genageld te worden.

Maar dan is er ook geen grotere eer, om met Christus vernederd te worden, om dan straks met Hem verhoogd te mogen worden! Dat is de eer, die God Zijn volk geeft op aarde!

En ik gun het u, al zijn we van elkander vreemd, God geve u, dat de Heere die weldaad aan uw eigen ziel mocht doen ervaren, om hier zo vernederd te mogen worden! Dan zullen wij ere krijgen, ere door God uitgedacht, om als een kind, als een schuldige in Zijn dienst gesteld te mogen worden!

Want u werkt in de Noorderkerk en ik mag door genade werken in de Eschkerk, maar het is toch één dienst, de mensen mogen er van maken, wat ze willen, en van denken, wat ze willen, maar God heeft maar één Kerk en één Dienst op aarde en zal Zijn volk vergaderen hier op aarde, om ze straks allen tezamen in de triomferende Kerk te brengen.

En dat wonder mocht God de Heere u geven, dat Hij u nog dienstbaar wilde stellen in Zijn arbeid, in Zijn koninkrijk, hier op aarde. Ge zijt nog jong, zover ik weten mag, maar dat zegt niets, dat de Heere geen jonge mensen gebruiken wil.

Nee, in de meeste gevallen roept de Heere jonge mensen. En dat zou ik de grote gemeente van Rijssen wel toe willen roepen: Dat het God behagen moge - we zijn ongeveer 10 maanden hier in Rijssen, en we zijn ook verwelkomd, zoals u vanavond verwelkomd wordt, maar weet u, we hebben allen een onsterfelijke ziel en we gaan straks allen naar de eeuwigheid en we zullen straks, van welke kerk ook, dezelfde God moeten ontmoeten en we hebben het vanavond gehoord: *Wij hebben het Profetische Woord!* Gij hebt het profetisch Woord! De arme heidenen bezitten het niet!

Maar wat zal het wezen, Geliefden? Het Woord Gods wordt in onze dagen verkracht en dan schijnt het alsof het niet vast is. Men verdraait het, zoals men het wil. Men maakt er zijn eigen woord van en men laat het Gods Woord niet als vast, want dat Woord van God is niet met de tijd en niet met de mode aangepast. Dat doet het Woord van God niet, nee, dat is vast, onveranderlijk en dat buigt voor geen mens en voor geen mode! Zo mocht God de Heere ons zaligmaken naar Zijn eeuwig getuigenis, want daar zit Gods volk naar te luisteren, of dat de prediking overeenkomstig Gods

Woord is en of dat mijn bevinding en zaligmakend werk van Christus in mijn hart overeenkomstig dat Woord is. En als het niet overeenkomstig dat Woord is, kan het volk het nooit geloven.

Daarom krijgt dat Woord waarde voor het arme volk van God, die ten eerste door dat levende Woord levend zijn gemaakt, die door dat Goddelijke Woord ontdekt zullen mogen worden, die door Gods Woord afgesneden mogen worden, maar die ook door dat dierbaar Goddelijk Getuigenis Christus in al Zijn dierbaarheid, gepastheid en onmisbaarheid mogen leren kennen, om zo Hem te mogen vrezen, dienen en lief te hebben. God geve u kracht en genade, om hier Zijn taak te mogen verrichten. Het zal wezen, want Gods Woord keert nooit ledig weder, het zal doen wat Hem behaagt. Een reuk des levens ten leven of een reuk des doods ten dode.

U staat hier op de plaats, waar Ds. Blok gestaan heeft en die heb ik wel gekend en dan ontroeren we toch wel een ogenblik, als we daaraan gedenken. We hebben met hem gestudeerd en wat heeft de Heere sinds die jaren velen weggenomen. O, geliefden, voor elke ziel komt het er straks op aan, als God ons gaat wegnemen: Zijn we bereid God te ontmoeten? Hebben we vrede gekregen door dat bloed des verbonds? Hebben we ons vrij gemaakt van elke ziel? Want het bloed zal van de hand des leraars geëist worden. Als wachters op Sions muren, die al den dag en al den nacht niet zullen zwijgen. God geve u die taak in getrouwheid te mogen vervullen en hij zegene uw arbeid. Dat zij zo!

Ouderling **J. Vreugdenhil** houdt namens de gemeente van Kampen de volgende toespraak:

Zeer geachte dominee,

Door de Kerkenraad der Gereformeerde Gemeente van Kampen is mij opgedragen kort een enkel woord te spreken ter gelegenheid bij de intrede hier in uw nieuwe gemeente Rijssen.

Drie jaren, bijna drie jaren, hebt gij de gemeente van Kampen mogen dienen en ik kan u zeggen, dat uw prediking niet zonder vrucht is geweest. Menigmaal hebt gij op de kansel mogen verkondigen hetgeen door het volk des Heeren in hun harten doorleefd werd. En daar is uit gebleken, dat God Zijn knechten niet bediend naar de beschouwing die er heerst, maar wel bediend naar de levende behoefte, die er is in de harten van Zijn levendgemaakte volk.

Het mag tot uw eer gezegd worden, dat u de tijd op de kansel niet vulde met verhaaltjes over oude mannetjes en oude vrouwtjes, maar het Woord, dat door u gekozen werd, dat werd ook werkelijk door u verklaard en waar nodig bevindelijk toegepast,.

En wat de grondslag betreft, dominee, dan kan ik u verzekeren, dat wij ons van harte verenigen konden met die grondslag, die door u in de gemeente van Kampen gelegd is. Er is geen andere grondslag dan daar, waar God op het hoogst verheerlijkt en waar de zondaar op het diepst vernederd wordt. Daarin ligt ook de ademtocht voor het volk des Heeren.

Bijna drie jaren hebt gij ook onze kerkenraadsvergaderingen op uitstekende wijze geleid. En och, het is wel eens voorgekomen, dat er verschil van mening was, maar dat hoeft toch helemaal niet erg te zijn? Verschil van mening, och, dat vinden we overal. En wanneer een Kerkenraad alleen uit ja-knikkers bestaat, dan wordt er zo'n broeierige, ongezonde sfeer geschapen, waar de gemeente niet méé gediend is en waar

een rechtgeaarde predikant niet van gediend is. Maar, wanneer èn zich bewust zijn van hun heilige roeping, om de gemeente te dienen, dan vinden ze elkaar daar altijd weer terug en dan worden er geen brokken gemaakt! Want dan is het hoofddoel om werkzaam te zijn in het belang van de gemeente.

Nu hebt gij het beroep naar deze grote gemeente Rijssen aangenomen. Het werk in Kampen was veel, maar het werk in Rijssen zal voor u nog vermenigvuldigd worden. Dat de Heere dan ook aan u en niet alleen aan u, maar ook aan uw vrouw en kinderen en verdere familie, Zijn goedgunstigheid betonen mocht! Dat de Heere u, dominee, kracht naar het lichaam mocht geven, en wijsheid, dat Hij Zijn Woord voor u wilde openen en dat uw bediening hier ook in het midden van deze gemeente nog tot een rijke zegen gesteld mocht worden, opdat Gods volk mocht onderwezen worden en dat degenen, die nog voortleven op de weg des verderfs, door middel van uw prediking nog stilgezet mochten worden en overgebracht tot het leven.

En, gemeente van Rijssen, we zijn geen onbekenden van elkaar. Ruim tien jaren mocht ik, eerst alleen, en later met mijn vrouw en kinderen, in uw midden verkeren. En ik kan u zeggen, die jaren zijn nog niet vergeten. Integendeel! Die zullen in dankbare herinnering bij mij en bij mijn vrouw voort blijven leven.

Ontvangt dan nu uw leraar! nee, draagt hem niet op uw handen, want dan eindigt u in de mens, maar draagt hem, zoals in dit avonduur reeds opgemerkt is, in de gebeden, dan zult u eindigen in God. Dat de prediking dan ook voor u tot een rijke zegen gesteld werde. Dat het volk des Heeren gebouwd en bevestigd mocht worden in het allerheiligst geloof en dat de onbekeerden nog eens mochten leren roepen en schreeuwen tot God om ontferming en dat Hij Zich op uw noodgeschrei ontferme. Dat gij dan tezamen, leraar en gemeente, in liefde en vrede met elkander leven moge, want, waar liefde woont, gebiedt de Heere Zijn zegen en het leven tot in eeuwigheid! Ik heb gezegd!

Tot slot kreeg *Ouderling G. J. v. d. Stouw* het woord, die namens de gemeente Rijssen sprak.

Geliefde leraar,

Het slotwoord, dat we toe zullen voegen aan hetgeen dat gesproken is, wij zullen het kort maken. We heten u als Kerkenraad en als Gemeente van Rijssen hartelijk welkom.

We hebben uw intrepredicatie beluisterd, de grondslag van dat Getuigenis, wat u naar voren gebracht hebt, wat de apostel Petrus daar heeft komen te schrijven, dat is de grondslag, zoals God hier Zijn Kerk komt te leren, dat Profetische Woord, dat zeer vast is.

En terwijl we nu zeven maanden vacant geweest zijn, dus in dit jaar 1961, is er in onze gemeente al wat gebeurd! Daar is een leraar heengegaan, - het is door Ds. Rijkxen en het is ook door u aangehaald geworden in de prediking, - die geacht en geliefd was en die daar plotseling het tijdelijke met het eeuwige kwam te verwisselen. Die vanuit de strijdende kerk in de triomferende kerk is overgegaan, waar zijn werk af was.

En in ditzelfde jaar nu, in augustus, een eigen herder en leraar, die onze ogen komen te aanschouwen. En gij zijt nog jong, gij zijt de jongste van allen, maar de Heere, Die komt Zijne genade te geven aan wie Hij wil en ook de roeping tot leraar en die Hij uit komt te stoten, aan wie Hij wil. En dus zijt gij als in de jeugd van het leven daar uitgestoten geworden om de arbeid als leraar in de kerke Gods te dienen.

En nu leest men in Gods Woord, dat nu de Heere Jezus de leraars, de zeven sterren, in

Zijn rechterhand houdt. Dus nu zijt gij dan in die rechterhand van de grote Heere Jezus en Die zal die sterren en die leraren komen te onderwijzen. En nu hopen wij van harte, dat u maar gedurig, bij die grote Profeet en Leraar, de Profeet aller profeten, ter school moogt gaan. En gelijk gij zelve gezegd hebt, dat ook, wat in de gemeente betreft en ook de kerkenraad, biddende bevonden worden aan de Troon der Genade om u gedurig op te dragen in de veelvuldige arbeid, die u hier te verrichten hebt in deze grote gemeente.

Dat zeggen wij niet tot afschrik daarvan! Want van onze zijde, ja, dan zijn wij blij! Want nu wordt onze druk en onze werkzaamheid verminderd, maar ja, dat is nu weer persoonlijk voor onszelf als ambtsdrager, zo we dan al dat werk hier in de vakante tijd moesten doen! Nu hebben we dan weer een leraar in ons midden en nu hopen wij, dat God die genade mag komen te schenken, die liefde onder elkander, om met elkander in oprechtheid te leven.

Het verblijdde mij, dat meester Vreugdenhil daar ook nog over gesproken heeft, hoe gij die bijna drie jaren in Kampen hebt komen te vertoeven. Want daar kan somtijds in dat hart wat omgaan en dan kunnen er somtijds zulke lelijke gedachten zijn in eens mensen harte, maar ik ben zeer verblijdd, dat meester Vreugdenhil dat hier openlijk heeft komen te spreken.

En nu hopen wij van ganser harte, dat gij, èn ingaat èn uitgaat met ons tezamen. Niet alleen ook wat het stoffelijke betreft voor u en uw vrouw en kinderen, dat gij hier in de plaats Rijssen en in onze gemeente moogt komen in te burgeren en dat we samen hoe lang dat God nu bestendigen zal, dat weten we niet, maar we hopen, dat dit nog tot in lengte van dagen mag plaats vinden met elkander en dat dit Woord en dat Getuigenis, dat dan door u verkondigd zal worden, met de hulp des Heiligen Geestes, dat dan zijne kracht moge doen ook in de gemeente.

Gemeente, nu zijn we allen tezamen verblijdd en als we nu de zondagen weer opgaan, dan hebben we weer een eigen leraar op de stoel, maar we hebben het gehoord van de bevestiger en wij hebben het gehoord van onze leraar in de intreepredicatie.

Dat Woord, dat Woord alleen, dat alleen hier geopenbaard in de gemeente, maar overal, waar dat Woord nog verklaard en geopenbaard wordt door herders en leraren, dat dit met de Heilige Geest bekrachtigd mocht worden tot bekering van het onbekeerde, tot bukken, buigen in het stof, gelijk we dit middaguur nog beluisterd hebben, om met zachtmoedigheid dat Woord te aanvaarden, dat nu komt door middel van de leraar, die God komt te zenden in Zijn Kerk op aarde.

We beleven bange tijden, we zijn nu op de laatste tijden, die God in Zijn Woord komt te openbaren, maar Hij heeft gezegd, dat Zijn Kerk zal zijn tot aan de voleinding der eeuwen toe, en wat er dan ook gebeurt, Hij zal ook Zijn herders en Zijn leraars, die Hij komt uit te stoten, die zal Hij hebben tot de laatste dag van 's werelds bestaan toe. Maar, nu zal het voor degenen, die onder dat Woord komen te leven, zal het die verantwoordelijkheid zijn, dat de Heere komt te getuigen: *Als in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, ze zouden zich in zak en as bekeerd hebben!* O, dat dit nog eens aanschouwd mocht worden, dat zou tot blijdschap zijn van de leraar, dat zou tot blijdschap zijn van ons allen.

En ouders, ik kom u op te wekken, de dominee heeft het gedaan, maar we hebben het ook in het hart, om daarin op te wekken: Stuur uw kinderen naar de catechisaties. Jongens en meisjes, we hebben nu verschillende maanden catechisatie gehad, meester Meeuse en ik, maar de laatste tijd, dan was er maar de helft! Waar waren ze dan? Jongens en meisjes, we moeten ook eenmaal rekenschap geven van hetgeen we komen

te verzuimen, dat we nu nog hebben. Dat we dat Woord, dat nu door de leraar gesproken is, ter harte namen!

Komt naarstig op naar de catechisatie en ook onder het Woord en Getuigenis, opdat in uw jeugdige harten dat Woord geplant mag worden en dat Woord door Zijn Geest gegraveerd mocht worden, opdat het tot verheerlijking van Zijn grote Naam mocht zijn en dat hij onze leraar dat werk dan niet al zuchtende mocht komen te doen, maar met blijdschap de opkomst mocht komen te zien van de jeugd en de belangstelling in het Woord en het Getuigenis, dat ons nog gegeven is. De Heere, die binde het ons tezamen op het harte.

We zullen het hierbij laten, maar nu zullen we tezamen toch nog een versje zingen op onze leraar en wel Psalm 113 en daarvan het eerste vers:

Gij 's Heeren knechten looft den Heer!

Ds. Van Haaren dankt de onderscheidene sprekers en spreekt de zegen uit.

4. Het geestelijke leven³

Zingen : Psalm 84:1
 Lezen : 1 Johannes 3
 Zingen : Psalm 68:14,17
 Zingen : Psalm 119:80
 Zingen : Psalm 17:8

Geliefden,

De woorden van onze overdenking, waarbij wij u met des Heeren hulp willen bepalen, kunt u vinden in het u voorgelezen hoofdstuk, in 1 Johannes 3, daarvan nader het 9e vers:

"Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet; want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren."

Het gaat in deze woorden over: "Het geestelijke leven." En dat geestelijke leven is:

1. een nieuw leven;
2. een heilig leven;
3. een eeuwig leven.

- Het geestelijke leven is allereerst een nieuw leven; Johannes spreekt immers over mensen die "uit God geboren" zijn.
- Het is in de tweede plaats een heilig leven, want "die doet de zonde niet."
- En het is in de derde plaats een eeuwig leven, "want Zijn zaad blijft in hem."

1. Een nieuw leven

Geliefden, de woorden van onze overdenking klinken ons, zo op het eerste gehoor, wat vreemd in de oren. Als wij deze woorden beluisteren, rijst als vanzelf de vraag of Johannes zichzelf hier soms zou tegenspreken. De apostel schrijft immers in vers negen van het eerste hoofdstuk: "Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid." Daaruit blijkt dus overduidelijk dat ieder mens zonden heeft en ook Gods kinderen gedurig weer zondigen. In dat verband heeft de apostel dan ook betuigd: "Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, zo verleiden wij onszelven, en de waarheid is in ons niet. Indien wij zeggen, dat wij niet gezondigd hebben, zo maken wij Hem tot een leugenaar en Zijn Woord is niet in ons."

Hoe nodig is het dat Gods kinderen telkens weer belijdenis doen van hun zonden. Want als ze zouden zeggen dat ze geen zonden hadden, zou de waarheid niet in hen zijn en dus zouden ze zichzelf misleiden en God tot leugenaar maken. Maar hoe kan de apostel dan toch in onze tekstwoorden zeggen: "Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet (...) en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren"?

Er zijn voor deze tekst allerlei vreemde en minder vreemde verklaringen gegeven.

Zo zijn er bijvoorbeeld de perfectionisten - de volmaaktheidsdrijvers- die we ook tegenkomen in de Pinksterkringen, waar we overigens nooit te ernstig tegen kunnen

---

³ Deze en de volgende preek van Ds. J. van Haaren verschenen in 'OFFERANDEN DES GEKLANKS'. DEEL 5. 10 PREDIKATIES. UITGEVERIJ BOEKHANDEL GEBR. KOSTER -BARNEVELD

waarschuwen. Die perfectionisten beroepen zich onder andere op deze tekst. Zij zeggen dat uit deze woorden toch wel heel duidelijk blijkt dat men in dit leven wel degelijk tot de volmaaktheid kan komen; men kan zover komen dat men niet meer zondigt, dat men niet meer zondigen kan. Men kan zo hoog opklimmen in de volmaaktheid, dat de vijfde bede van het Onze Vader niet meer gebeden hoeft te worden: "Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren." Waarom behoeft die bede dan niet meer gebeden te worden?

Heel eenvoudig: omdat we geen schulden meer hebben en ook geen schulden meer maken. Ze zeggen: een echt kind van God zondigt niet meer, en dan beroepen ze zich op vers 8: "Want de duivel zondigt van den beginne. Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou." Als de Heere werkelijk met Zijn genade in de mens werkt, dan worden de werken des duivels allemaal en radicaal verbroken, zodat die mens niet meer zondigen kan. En wie het met hen niet eens is en wie deze redenering durft te ontkennen, die wordt beschouwd als een verdraaijer en vervalser van Gods Woord.

Maar u voelt wel, dat deze mening van de perfectionisten geheel en al in strijd is met Gods Getuigenis. Immers: "Indien wij zeggen, dat wij geen zonden hebben, zo verleiden wij onszelven (...) en maken Hem tot een leugenaar." Dan is de waarheid in ons niet.

Anderen zeggen dat de apostel het heeft over de gezaligden in de hemel. De gezaligden in de hemel kunnen immers nooit meer zondigen; die zijn inderdaad tot de volmaaktheid gekomen. En vanzelf zijn wij het met deze opvatting in zoverre eens, dat ook wij stellen - en dat naar de Schrift- dat de gezaligden in de hemel inderdaad zondeloos zijn. Zij kunnen niet meer zondigen en zij zullen niet meer zondigen tot in der eeuwen eeuwigheid. Maar dit is de bedoeling van de apostel Johannes met deze tekstwoorden niet, want deze verklaring mist ten enenmale iedere grond.

Weer anderen zeggen dat de apostel met deze woorden heeft willen aangeven dat Gods kinderen de onvergeeflijke zonde niet kunnen doen. Want er is één onvergeeflijke zonde en dat is de zonde tegen de Heilige Geest. Wie deze zonde bedreven heeft, kan niet meer zalig worden.

Vanzelf gaan wij nu niet in den brede spreken over de zonde tegen de Heilige Geest. We kunnen trouwens gemakkelijker zeggen, waarin die zonde niet bestaat dan waarin die zonde wél bestaat. Dit willen we dan alleen nog opmerken: degene die bang is dat hij die zonde bedreven heeft, die heeft deze zonde kennelijk niet bedreven. Want wie deze zonde begaan heeft, die interesseert het niet meer, die is aan de verharding overgegeven. Maar zou het Johannes' bedoeling geweest zijn, om te zeggen dat Gods kinderen voor deze onvergeeflijke zonde worden bewaard? Zeker, het is waar: Gods kinderen worden voor deze zonde bewaard. Maar dat wordt in onze tekstwoorden duidelijk niet bedoeld.

Nog weer anderen menen dat Johannes bedoelt te zeggen dat Gods kinderen bewaard worden voor de vreselijke uitbarstingen van de zonde, zoals die in de wereld soms plaatsvinden. God bewaart Zijn kinderen voor die erge dingen, die kunnen dat niet meer doen. Nu, dat lijkt me toch wel heel erg onwaarschijnlijk, u niet?

Zouden Gods kinderen geen erge zonden meer kunnen bedrijven? Denk dan eens aan David: hij werd een overspeler en een moordenaar. Zijn dat dan geen erge dingen? Toch was David een kind Gods. En wat dacht u van Petrus? Hij heeft zijn Meester, zijn Zaligmaker verloochend, van Wie hij even tevoren nog beleden had, dat Hij de Zoon van God was! En toch heeft hij zich vervloekt en begon te zweren: ik ken die Mens niet. Verachtelijker kon hij zich niet uitdrukken. Is dat geen vreselijke zonde? Zodanig kan zelfs de wereld niet zondigen. Bovendien is het zo dat elke zonde even

erg is! Wij maken onderscheid tussen erge en minder erge zonden, maar is dat onderscheid wel juist? Zeker, er is verschil in openbaring en uitleving, en de Heere beware ons voor de uitbarstingen in de zonden! Nochtans is elke zonde een zonde tegen God en iedere zonde maakt ons vloekwaardig.

En om niet meer te noemen, er zijn nog weer anderen die zeggen: Johannes bedoelt eigenlijk dat Gods kinderen niet behoren te zondigen. Als het erop aankomt, dan mogen zij eigenlijk niet zondigen. Maar als we het zó bezien, dan drukt Johannes zich toch wel heel vreemd uit als hij zegt: "Hij kan niet zondigen." Er staat niet dat hij niet zondigen mag, maar er staat dat hij niet zondigen kan. Als Gods kinderen niet behoren te zondigen en niet mogen zondigen, maar mag enig mens wel zondigen? De wereld mag toch net zomin zondigen? Niemand mag er zondigen!

Geliefden, met al deze verklaringen kunnen wij niet akkoord gaan. Maar laten we dan eens biddend nagaan wat de woorden van onze tekst wel zouden kunnen betekenen. En dan dienen we altoos Schrift met Schrift te verklaren en niet te vergeten op het verband te letten waarin de woorden staan.

Welnu, Johannes heeft het allereerst over "een iegelijk die uit God geboren is." Daarmee bedoelt hij Gods kinderen, want zij zijn uit God geboren; zij zijn wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

Van nature zijn we geen kinderen Gods. Hier loopt de scheidslijn dwars door de kerk, dwars door de gezinnen heen: wedergeboren en onwedergeboren. Wij zijn van nature niet wedergeboren. Van nature zijn we maar één keer geboren. We zijn uit het vlees geboren en wat uit het vlees geboren is, dat is vlees; en 'vlees' heeft dan de betekenis van Gode-vijandig vlees. "Want het bedenken des vleses is de dood ( ) daarom dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet."

Nee, zo heeft God ons niet geschapen. Hij heeft ons goed en naar Zijn Beeld geschapen in ware kennis van God, gerechtigheid en heiligheid. Maar door de zonde hebben wij ons van dat kostelijke Beeld beroofd. Wij zijn de duivel toegevallen, we hebben God de rug toegekeerd. We hebben ons gesteld onder de macht van de vorst der duisternis en wij zijn gewillige dienstknechten des satans geworden; wij vertonen dan ook niet meer des Heeren Beeld, maar overduidelijk het beeld des duivels. De Heere sprak: "Gij zijt uit den vader den duivel, en gij wilt de begeerten uws vaders doen. Die was een mensenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven." O, door de zonden is ons verstand verduisterd geworden, zijn we vervreemd van het leven Gods door de onwetendheid die in ons is en door de verharding van ons hart. Wie we ook mogen zijn, maar de zonde is ons element. Zoals een vis alleen maar in het water leven kan, zo kunnen wij van de zonden geen afscheid nemen. Wij zijn afkerig van God en van Zijn dienst. Die dienst van God bekoort ons niet, wij hebben geen lust om God te vrezen en zo staan we schuldig en verdoemelijk voor Gods aangezicht. Want wij zijn dood in de misdaden en de zonden. Wij zijn vol ongerechtigheid, vol weerbarstigheid, vol eigenwijsheid, vol hoogmoed.

Hoe ontzettend droevig is ons aller staat! Het moest ons wel met schrik vervullen als ons dit gepredikt wordt, als ons dit gezegd wordt. En het wordt u gezegd van 's Heeren wege. Het gaat over ú, uw naam wordt genoemd! Maar dan moest u toch wel ineenkrimpen van vrees en schrik!

Toe, hebt u dit woord al eens ter harte genomen? Bent u weleens als door Gods vinger aangewezen? Hebt ge uzelf al eens als zulk een verdoemelijk schepsel leren kennen? Hebt u daar weleens erg in gekregen? O, wat is het toch verschrikkelijk om onder de

prediking hiervan onbekommerd te blijven zitten en zich er niets van aan te trekken alsof het u niet zou aangaan. Hoogstens knikt u eens een keertje 'ja' of 'nee' en zegt: "Nou, dat heeft de dominee toch maar weer eens goed gezegd, ja, die man durft de waarheid nog wel te brengen; zo is het inderdaad!" En vervolgens leeft u weer gewoon verder.

Is het niet ontstellend, om dan weer gewoon over te gaan tot de orde van de dag, en bezig te gaan met de dingen van deze tijd? Zit u daarvoor dan in Gods huis? Ja, waarom zijn we eigenlijk in Gods huis? Want echt, als dit tot u gezegd wordt, dan wordt er niet zomaar een verhandeling gegeven over één of ander dogmatisch onderwerp, Maar dan wordt uw droeve staat ten voeten uit getekend! Dan wordt tegen u gezegd hoe of het er met u bij staat, opdat de schrik des Heeren u zou vervullen, opdat die schrik u zou aangrijpen, opdat de haren u ten berge zouden rijzen, opdat ge uw klederen zoudt scheuren, opdat uw hart zou scheuren, opdat het u aan Gods troon zou verbinden.

Daarom is het dat de Heere 's mensen ellende laat prediken, dáárom laat de Heere in zulke schrille kleuren des mensen ongeluk uittekenen, opdat de mens daar zijn eigen beeld in zou vinden; opdat hij tot bekering zou komen Immers, wat niet te verwachten is en waarop niet te hopen valt en wat aan 's mensen zijde geheel onmogelijk is, dat wil God nu werken en zo kom ik eigenlijk bij het hart van het Evangelie. 't Is toch wel een wonder, dat God met zulke verdorven en verdoemelijke schepselen te doen wil hebben tot zaligheid; dat de Heere Zijn handen naar die mensen uitstrekt. Dat wil dus zeggen, dat Hij Zijn handen naar u uitstrekt; dat Hij ook met u te doen wil hebben, hoe onrein en hoe melaats dat ge ook door de zonden geworden zijt.

O, laat het Evangelie voor ons toch altijd een verwonderlijke boodschap mogen blijven; laten we toch aan dat Evangelie niet gewoon raken! Want de inhoud van het Evangelie is toch zo onuitsprekelijk rijk en groot. Want wat niet te verwachten is en waarop niet te hopen valt en wat aan 's mensen zijde geheel onmogelijk is, dat wil die goede God nu werken: Hij maakt van dood levend. Hij maakt van kinderen des duivels kinderen Gods, Hij maakt erfgenamen der hel tot erfgenamen des hemels. Hij maakt van vervloekten, gezegenden; van goddelozen, rechtvaardigen. Van vijanden, vrienden; van haters, liefhebbers.

Toe, zouden we Hem niet heilig moeten lastigvallen en vragen: o God, zou U van mij, die ook dood ben door zonden en misdaden en die van U afkerig is, zou U ook van mij een gezegende willen maken? Zou U van mij ook een rechtvaardige willen maken en zou U mij een kind van U willen maken?

De wedergeboorte is geheel en al Gods eigen werk. Zoals een kind zichzelf niet ter wereld kan brengen, maar geboren wordt en daarin geheel lijdelijk is, zo komt de dode zondaar alleen door het ingrijpen Gods tot het nieuwe leven en God brengt die vernieuwing tot stand door de werking van Zijn Heilige Geest. Hoe Hij dat doet is ons onbekend, dat weten we niet en dat zullen we ook nooit weten; dat is een goddelijk geheim. De Heere heeft tegen Nicodémus gezegd: "De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet, vanwaar hij komt en waar hij heen gaat; alzo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is." Onze vaders hebben het zo schoon verwoord in de vijf artikelen tegen de Remonstranten, waar we lezen: "En dit is die wedergeboorte, die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking van de doden, en levendmaking, waarvan zo heerlijk in de Schrift gesproken wordt, dewelke God zonder ons in ons werkt" (hfdst. 3 en 4, § 12). Een werk dat ons tot verwondering brengen moet, want het is een radicale vernieuwing, een vernieuwing tot in de wortel. Het is niet zomaar een consciëntie overtuiging, het is niet zomaar een indrukje van

dood en eeuwigheid. Het is niet zomaar een uitwendige verandering die misschien opvallend kan zijn, zoals men vroeger weleens zei: een bekering van de kroeg naar de kerk. Maar deze vernieuwing is een inwendige, radicale vernieuwing. Vernieuwing van het verstand, zodat het verduisterde verstand verlicht wordt en we gaan bedenken de dingen die des Geestes Gods zijn; zodat we verstand krijgen van God en goddelijke zaken. Het is een gehele vernieuwing van de wil, zodat de wil, die eerst niet wilde, thans gewillig wordt, zodat we weer gaan willen wat God wil. Het is een radicale vernieuwing van het boze en verdorven hart. Die vuile bron van allerlei ongerechtigheden, die wordt door de bediening van de Heilige Geest vernieuwd, gereinigd en gelouterd, zodat het een vermaak krijgt in de dingen des Heeren. Zo zijn ook de lusten geen boze lusten meer, maar heilige en reine lusten en vanzelf, dat zet zijn stempel op ons leven: de levenswandel wordt geheiligd.

Degene die zo wedergeboren wordt, die zo vernieuwd wordt, die wordt een ander mens, nee, die wordt een niéuw mens, die wordt een nieuw schepsel. Zo'n mens krijgt God te kennen in Zijn majesteit en heiligheid. Nee, het is niet zo dat zo'n mens aanstonds bekeerd is en kan zingen: ik ben er en ik heb het.

O nee! Maar waar deze vernieuwing plaatsvond, daar gaan de ogen open, daar wordt de werkelijkheid gezien; daar krijgen we God te zien in Zijn majesteit en Zijn heerlijkheid. Dan krijgen we onszelf te zien in onze verwording, daar gaan we zien wie wij door de zonde geworden zijn en dat is geen aangenaam gezicht. En tegelijkertijd wordt er in ons hart een betrekking op die God geboren, immers: de liefde Gods is in onze harten uitgestort! En die betrekking op God doet zo'n mens hunkeren naar verzoening en naar heiligheid. Ze zouden heilig voor God willen wandelen. En wat doen deze mensen die zo God en zichzelf in beginsel hebben leren kennen? Nemen die mensen nu de toevlucht tot de Heere Jezus? Dacht u dat?

De Heere Jezus heeft voor deze mensen geen gedaante, noch heerlijkheid. Al is het dat ze wederom geboren zijn, er is voor de Heere Jezus in het hart helemaal geen plaats, ze hebben Hem nog helemaal niet nodig! Ze denken zelf nog zoveel te kunnen, ze gaan zich opknappen, ze gaan zich verbeteren, ze gaan op God aanwerken. Maar zo gaan ze het in de praktijk leren, dat ze van zichzelf onbekwaam zijn tot enig goed en dat ze geneigd zijn tot alle kwaad. Ze komen er wel achter dat het aan hun zijde geheel verloren is! En waar zij nu gaan belijden dat het aan hun zijde kwijt en verloren is, daar komt er plaats voor Christus. Hoe zalig zijn ze, als het oog voor Zijn bediening geopend mag worden en als de Heilige Geest ze toeëigent wat ze in Hem hebben mogen aanschouwen. Ziedaar: het nieuwe leven.

2. Een heilig leven

Maar dat nieuwe leven is in de tweede plaats ook een heilig leven. Want er staat in onze tekst: "Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet (...); en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren." Wat betekenen toch deze woorden: "die doet de zonde niet en hij kan niet zondigen"? Wil het zeggen dat ze geen zonden hebben en geen zonden doen, dat ze geheel zondeloos leven? Zouden de perfectionisten dan toch gelijk hebben als ze stellen dat men in dit leven reeds tot de volmaaktheid geraken kan, dat men zondeloos worden kan? Als dat waar was, dan zou er voor Gods ware volk geen verwachting zijn!

Wellicht zijn er in ons midden die zeggen: als het zo is dat men zondeloos zou moeten zijn en zou moeten worden, maar dan heb ik geen genade; dan ben ik een onwedergeborene, want ik struikel dagelijks in vele. Dit is dan ook geenszins de bedoeling van de apostel. Laten we het maar eens nagaan.

Er staat: "Want Zijn zaad blijft in hem." Zijn zaad, dat is dus niet het zaad van de

wedergeborene, maar dat is het zaad Gods. "Zijn zaad." Als het goed is, staat het woordje "Zijn" met een hoofdletter in uw Bijbel. Het gaat hier over Gods zaad, dat Hij in de harten der wedergeborenen uitstrooide, om het zo eens uit te drukken. 't Gaat over dat zaadje, dat Hij in hun leven legde. Want wat gebeurt er in de wedergeboorte? Wel, daar wordt de kiem van het nieuwe leven in het hart ingeplant. Daar ontvangt Gods volk het beginsel der genade, het beginsel van de nieuwe gehoorzaamheid. Daar wordt dus in beginsel - en vandaar het woordje 'zaad' - daar wordt dus in beginsel het Beeld van God hersteld. En dat werk Gods is goed, dat is volmaakt, daar hapert niets aan; dat is volkomen heilig en volkomen rein en volkomen zuiver. Nietwaar, onze vadersen zeiden wel: die heiligmaking is volmaakt in de delen en onvolmaakt in de trappen. Er zijn weliswaar verschillende standen, maar in de delen is het volmaakt. Wat God werkt dat is altoos volmaakt!

We lezen na de schepping: "En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed." Zou de Heere dat van Zijn herschepping ook niet kunnen zeggen? Zou Hij daarvan moeten zeggen: er hapert nog wat aan, het is toch nog niet helemaal volmaakt, het is niet helemaal af? Ook van Zijn herschepping kan Hij zeggen: en zie, het is zeer goed!

Welnu, uit dat nieuwe leven, uit die levenskiem door God in het hart gewrocht, kan niets zondigs tevoorschijn komen; daar kan nooit iets zondigs uit opborrelen, want God was het Die die levenskiem in het hart legde. Zou Hij dan iets onvolmaakts, zou Hij iets zondigs kunnen werken? "Verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht!" De Heere Jezus heeft eens gezegd: "Het is geen goede boom, die kwade vrucht voortbrengt, en geen kwade boom, die goede vrucht voortbrengt (...) want men leest geen vijgen van doornen, en men snijdt geen druif van bramen."

Hier mogen we toch wel een ogenblik bij stilstaan, want wij hebben het heel ver gebracht in het veredelen van allerlei dingen. Zo kunnen wij planten veredelen, wij kunnen vruchten veredelen en bloemen, denk slechts aan de tulpencultuur, wij kunnen zelfs andere kleuren tevoorschijn roepen. Maar weet u wat we niet kunnen? Daar blijft de mens met al zijn wetenschap en zijn wijsheid voor staan: een mens kan geen druiven lezen van bramen. Dat kan niet. Druiven van bramen lezen is een onmogelijkheid, want God heeft alles naar zijn aard geschapen.

Daar ligt toch wel een bijzondere onderwijzing in, want de natuurlijke mens kan zich verbeteren en opknappen; die kan zich veranderen ten goede met een opvallende verandering. De natuurlijke mens kan veel kwade dingen laten en misschien wel veel goede dingen doen, maar het blijft toch een kwade boom. En een boom die kwaad is, draagt kwade vruchten, hoe goed ze ook zouden mogen schijnen in ons oog. Een opgeknapte boom is geen vernieuwde boom, en een veredelde boom is geen vernieuwde boom! De zonde blijft ons element en zeker, we kunnen allerlei zonden laten. Maar waarom laten we die zonden?

Vaak laten we ze om van de mensen gezien te worden, want we willen wel graag een goede naam hebben. Dan laten we de zonde, omdat we onze consciëntie gerust willen stellen. Dan laten we de zonde, omdat we benauwd zijn voor de gevolgen van de zonde, òf omdat die hier op de aarde openbaar komen en wij te schande gemaakt zullen worden, òf omdat we bang zijn voor Gods straf op de zonde. Doch al laten we verschillende zonden na, maar haten doen we de zonden niet! Wij zijn niet met een dodelijke haat tegen de zonden bezet. Wij hebben, als het erop aankomt, een vermaak in de zonden.

O geliefden, het is wat als men dit tegen nette, godsdienstige kerkgangers zegt, die twee keer per zondag naar de kerk gaan, die een onbesproken leven leiden! Het is wat als men tegen een rijke jongeling zegt dat hij uiteindelijk toch een vermaak in de

zonde heeft! O, ik wenste wel dat u er eens voor vallen zou, want het is bij u niet anders; ga het eens na bij uzelf! Veronderstel nu eens dat er geen God was en dat er geen oordeel was: wat zou u opgeruimd ademen en wat zou uw leven er totaal anders uitzien! Waarom leeft de wereld zich vandaag zo liederlijk uit? Omdat men afgerekend heeft met het geloof aan een God! "De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God." Er is geen eeuwigheid, dood is dood en daarom: leef maar raak! Waar zou je bang voor moeten zijn? O, als er eens geen God en als er eens geen eeuwigheid was, als u dat eens ècht geloven kon, als u dat eens ècht bewijzen kon, zou u dan nog net zo leven als u nu leeft?

De wedergeborene is een vernieuwde. Het *zaad des levens* is in zijn leven gekomen, het levensbeginsel der genade, en dat draagt vrucht, dat kan niet anders. En wat voor vruchten draagt het zaad dat God in het hart plantte?

Wel, de zonde wordt zulk een mens de dood, hij wenst in nieuwigheid des levens voor God te wandelen. Nee, ik zeg niet dat ze zondeloos kunnen leven, maar ik zeg wel dat ze niet meer in de zonde kunnen leven. Ze kunnen helaas niet zondeloos leven, maar ze kunnen ook niet in de zonde leven. Er staat in onze tekst: "Hij kan niet zondigen." Nietwaar, er staat eigenlijk: *hij kan niet aldoor zondigen*. Dat wil zeggen: hij kan niet in de zonde leven, de zonde is zijn element niet meer. En hoe komt dat?

En let nu eens op het verband waarin deze woorden staan. Er staat in vers 5: "En gij weet, dat Hij geopenbaard is, opdat Hij onze zonden zou wegnemen." Maar als Christus dan geopenbaard is om onze zonden weg te nemen, zou dan de christen in wie Christus Zich openbaarde, de zonden kunnen koesteren?

In vers 6 lezen we: "Een iegelijk die in Hem blijft, die zondigt niet; een iegelijk die zondigt, die heeft Hem niet gezien en heeft Hem niet gekend."

Wie zondigt, die kent Christus niet en aan diegene is Christus nooit geopenbaard en dat betekent ook, dat hij nimmer naar Christus' beeld is vernieuwd; die is dus een vreemdeling van genade.

En zo gaat de apostel door in vers 8, waar hij zegt: "Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou." De Zoon van God is geopenbaard om de werken des duivels te verbreken. Maar dan is Hij niet geopenbaard in diegenen die de werken des duivels nog doen en die koesteren aan het hart. Want als dat zo was, dan zou men in de zonde kunnen leven terwijl men ook Christus kende! Maar dan zou de openbaring van Christus ter vergeefs geweest zijn; dan zou Hij Zich dus niet geopenbaard hebben tot verbreking in het hart van die mens des duivels, dan had Christus Zijn doel niet bereikt. Dan zou Hij tevergeefs geleden hebben, tevergeefs gestorven zijn; dan zou Hij tevergeefs begraven zijn. Dan zou Hij straks Zijn Kerk, Zijn gemeente niet aan Zijn Vader kunnen voorstellen als een reine maagd, zonder vlek en zonder rimpel. Dan had ten diepste de duivel het gewonnen.

Maar Gods kinderen, de wedergeborenen, zijn *uit de heerschappij der zonde* volkomen verlost; de zonde zal over hen nimmermeer heersen. Zal de zonde hen ook nimmermeer kwellen? Dat is wat anders! De zonde is een kwellende macht en als zodanig hebben Gods kinderen heel wat van de zonde te verduren, maar van de heerschappijvoerende macht van de zonde zijn ze verlost. Zij kunnen weliswaar in de zonde vallen, in erge zonden vallen zelfs en telkens opnieuw vallen, maar ze kunnen niet meer in de zonde léven.

Ik denk aan Abraham: hij heeft meer dan eens gelogen en gezegd dat zijn vrouw zijn zuster was. En wat zegt u van Jakob: hij heeft zijn oude vader bedrogen, omdat hij zo gaarne de zegen wilde ontvangen. Wat dacht u van David? We hebben zijn zonde reeds genoemd. En Hizkia, die zo teer en zo godzalig mocht leven: hij vergat de Heere

te erkennen toen de Heere hem opgericht had. En Petrus, die zijn Heere en Zaligmaker verloochende? En Paulus, die het zelf heeft betuigd: "Het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik."

Nee, de wedergeborene is van de zonde niet af, maar er is in die wedergeborene een zaad, een beginsel, en dat beginsel hetwelk God wrocht, dat kan niet zondigen, dat is heilig, omdat God heilig is. Hoewel zijn boze vlees tegen de Geest begeert - want het onderwerpt zich der wet Gods niet - toch kan dat nieuwe beginsel niet zondigen. Uit dat beginsel komen geen boze lusten, geen goddeloze gedachten op. En zo is de wedergeborene een twee-mens geworden, twee machten strijden in die mens tegen elkander, twee beginselen staan tegenover elkander: het beginsel der zonde en het beginsel des doods. Het beginsel der genade en het beginsel des levens strijden met, strijden tegen elkander.

't Is waar: helaas ligt dat beginsel wel eens onder, zodat het beginsel uit de hel de overhand heeft, maar het beginsel uit God kan niet zondigen.

De Heidelberger verwoordt het zo schoon als hij zegt: de allerheiligste - dat is iemand bij wie dat beginsel uit God tot meerdere wasdom komen mocht - *die allerheiligste heeft nog maar een klein beginsel van de ware gehoorzaamheid.*

We vinden dat ook terug in het Avondmaalsformulier: "Al is het dat wij nog vele gebreken en ellendigheid in ons bevinden, als namelijk: dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons ook met zulken ijver om God te dienen niet begeven, als wij schuldig zijn; maar dagelijks met de zwakheid onzes geloofs, en de boze lusten onzes vleses te strijden hebben..." Ja waarlijk, dan is er alle reden voor Gods kinderen om te blijven bidden tot aan de dood toe: "Vergeef ons onze zonden." En dat betekent volgens de Catechismus: "Wil ons, armen zondaren, al onze misdaden, en ook de boosheid, die ons altijd aanhangt, om des bloeds van Christus wil niet toerekenen."

Gods kinderen, in welke stand van het leven dan ook, hebben die Voorspraak bij de Vader nodig, waarover Johannes het in het tweede hoofdstuk heeft, waar hij schrijft: "Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige." Ook al struikelen ze voortdurend, toch is het waar dat dat nieuwe leven, dat nieuwe levensbeginsel blijkt in een lust tot heiligheid. Want dan zien we toch bij diezelfde mensen die gedurig struikelen, een afkeer van de zonde, een gruven van de zonde en een jagen naar de volmaaktheid.

Nee, het zijn geen perfectionisten, maar ze zouden het wel graag willen zijn, om zondeloos voor God te leven; ze jagen naar de heiligmaking. Ze zijn geen perfectionist, maar ze zijn ook geen minimalist. Dat is iemand die met een klein beetje ook tevreden is; die met zo min mogelijk zalig wil worden. Nietwaar, als ik dan de wortel der zaak maar hebben mag, nu ja, dan is het mij verder wel goed.

Nee, zo is het met Gods kinderen niet. 't Zijn ook geen antinomianen, ze zijn geen wetsbestrijders. Gods kinderen zeggen niet: laat die oude mens maar zondigen, 't wordt mij toch niet toegerekend, want ik ben de nieuwe mens. Ze zeggen ook niet: "Laat ons het kwade doen, opdat het goede daaruit kome." Paulus zegt: "Zullen wij in de zonde blijven, opdat de genade te meerder worde? Dat zij verre."

We lezen in Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus *dat de Heilige Geest die wedergeborenen van harte willig en bereid maakt om Hem voortaan te leven, om voor God te leven.* Willig en bereid. Hij vernieuwt de wil, zodat ze gaan zeggen: Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal? Hij maakt ze ook bereid. Nee, dat mogen we niet samenvatten en zeggen: dat is dus bereidwillig. Twee zaken: Hij maakt ze willig en Hij maakt ze bereid. Dat is: Hij rust ze toe, Hij maakt ze bekwaam, Hij geeft dat ze het kunnen, Hij maakt dat ze voor God willen leven, maar Hij maakt ook dat ze - zij het dan in

beginsel - weer voor God kunnen leven. Wat is het toch eigenlijk onschriftuurlijk als we van Gods kinderen zeggen dat zij na ontvangen genade nog onbekwaam zijn ten goede en geneigd zijn ten kwade, want dat is niet waar! De Heilige Geest maakt ze willig en bekwaam; willig ten goede en bekwaam ten goede. Dat betekent dus: onwillig ten kwade en onbekwaam ten kwade. Dat is immers de aard van dat nieuwe leven hetwelk God in het hart inplantte.

Zeker, van nature is er de oude mens en die oude mens begeert dat nooit en die hóéft ook niet opgeknapt of verbeterd te worden, die moet sterven. Maar als wij zondermeer zouden beweren, dat Gods kinderen na ontvangen genade onwillig en onbekwaam blijven, dan miskennen we de bediening van de Heilige Geest en laten we ons daarvoor toch wachten, want hetgeen de dichter van Psalm 119 zong, dat leeft toch ook in het hart van dat volk en laten we het meezingen, het is het 80e vers van Psalm 119:

*Ai, zie, o HEER', dat ik Uw wet bemin;
Uw gunst vernieuw' mijn leven en mijn krachten.
Uw Godd'lijk woord is waarheid van 't begin;
Uw recht heeft nooit verandering te wachten;
Dies houd ik dat met een verblijden zin;
Leer door Uw Geest mij dat gestaag betrachten.*

3. Een eeuwige leven

We zagen in de eerste plaats dat het geestelijke leven een nieuw leven is; we zagen dat het ook een heilig leven is. Staan we er nog een ogenblik bij stil, dat het ook een eeuwig leven is. Er staat immers: "Zijn zaad blijft in hem."

Dat betekent, dat zo'n mens het nieuwe leven dat God in hem wrocht, nooit zal verliezen; nooit zal kunnen verliezen. Dat zaad, die levenskiem blijft in hem. Dat betekent dat er geen afval der heiligen is. Dat betekent ook, dat er geen terugvallen in het oude, vroegere leven kan zijn. God onderhoudt Zijn eigen werk; God sterkt het; God staat ervoor in. Ja, de Heere doet het zelfs opwassen, zodat dat zaadje gaat ontkiemen, zodat het gaat uitspruiten. O, wat een troostvolle waarheid! Hoe gaat dat? Wel, dat plantje heeft een zware strijd te voeren tegen het onkruid, dat het zoekt te verstikken. Het onkruid groeit ook met dat plantje op, namelijk de boze, verdorven natuur. Ja, dat wordt een strijd op leven en dood. Wie zal het winnen?

Neem eens een eenvoudig voorbeeld. U hebt ergens een kostbaar plantje vandaan gehaald; u bent er blij mee en u zet dat plantje in uw tuin. Vervolgens gaat dat plantje zich ontwikkelen en u bent er trots op. Maar tegelijkertijd ziet u dat niet alleen dat plantje zich ontwikkelt, maar er schieten ook allerlei doornen en distelen uit de grond omhoog. Nietwaar, het onkruid wast met dat plantje mee. Ja, als u het nauwlettend gadeslaat, dan ziet u dat het onkruid zelfs veel sneller groeit dan uw plantje. Dat onkruid omstrengelt het plantje en beneemt het uiteindelijk alle licht en lucht. Uw kostbare plantje gaat kwijnen. Wat nu? Als u niet ingrijpt, zal dat plantje sterven. Wat moet u doen? U zult zeggen: die doornen moeten weggenomen worden.

Geliefden, zo is het nu ook met dat levensbeginsel. "Zijn zaad blijft in hem." Het levensbeginsel, dat God in het hart wrocht, dat verlustigt zich in de Heere, dat levensbeginsel verheft zich hemelwaarts, dat beginsel kan niet zondigen. Dat levensbeginsel heeft een vermaak in het dienen van God, in het aanschouwen van God, in het buigen voor God, in het bejubelen van God. En nu ondervindt dat beginsel, nu ondervindt dat plantje tegenstand: de doornen wassen mede op. De doornen van zondelust, van wereldsgezindheid, van hoogmoed, van eerzucht en

hebzucht, de begeerlijkheid des vlees, de grootsheid des levens, de wellusten van het vlees. En ja, als daar niets aan gedaan werd, dan zou het onkruid dat plantje volkomen overwoekeren. We zien dan ook dat er geen opwas meer is; we zien dat het plantje gaat kwijnen.

Zo'n ziel zucht dan wel eens: o, zou er nog wel geestelijk leven in mij zijn? Zou het er wel ooit geweest zijn? Want mijn hart lijkt wel een doornenveld, een distelveld. Zou er wel wezenlijk iets van God in mijn leven verheerlijkt zijn? Dan vreest zo'n ziel vaak dat het met hem nog eens verkeerd zal aflopen, dat hij nog als een huichelaar en als een bedrieger openbaar zal worden. Dan vreest hij – meer dan eens - dat Gods Naam om zijntwil zal worden gelasterd. Hoe bang kan de duivel het maken door op die doornen en die distelen te wijzen en te zeggen: gij hebt geen heil bij God!

En inderdaad, als nu dat beginsel aan zichzelf werd overgelaten, dan zou het omkomen, dan zou het sterven, dan zou het verstikken Maar nu is er de hemelse Landman, Die Zijn wakend oog over dat beginsel, over dat plantje laat gaan, Die voor Zijn eigen werk zorgt en Die het in stand houdt, Die het in het leven behoudt. Want al wat Hij wrocht, dat zal juichen tot Zijn eer.

Het nieuwe leven kan niet zondigen en dat kan ook niet teniet worden gedaan. Niemand kan ook dat zaad wegnemen. Dat kan de duivel niet, hoewel hij het gaarne zou willen. Dat kan de zonde niet, dat kan een engel niet, dat kan geen mens, dat vermag niemand in de hemel of op de aarde. "Zijn zaad blijft in hem." Ook al valt zo'n mens; ook al valt zo'n mens soms diep, zodat hij verschrikkelijk zondigt, maar Zijn zaad blijft in hem.

Nodig is, dat de hemelse Landman het snoeimes gebruikt en dat alle doornen worden weggenomen en uitgerukt. Hoe dan? Wel, dan gebruikt die hemelse Landman het snoeimes van beproevingen, van teleurstellingen, van verdrukkingen, van kruis, van verdriet. Want ja, die verdrukking werkt in het leven van Gods kinderen heiligend en dus ook weer verruimend. Paulus zegt: "Wij roemen in de verdrukkingen, wetende, dat de verdrukking lijdzaamheid werkt, en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hoop; en de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door den Heiligen Geest, Die ons is gegeven."

Merkt u: dan mag dat beginsel weer eens hoop scheppen, dan krijgt het verademing. Juist in die wegen van druk en kruis worden ze temeer aan de Heere verbonden, ja, dan wordt de Kerk door lijden geheiligd.

Wat is het een gezegende zaak: "Zijn zaad blijft in hem." Het levensbeginsel dat God in het hart wrocht, blijkt een beginsel te zijn dat nooit meer sterven zal, maar dat leeft tot in der eeuwen eeuwigheid! Dat kan de duivel niet onmogelijk maken, dat kan de zonde niet vernietigen, dat kan de wereld niet uit het hart rukken. Zelfs als de dood onze levensdraad afsnijdt, blijft het leven dat God erin legde, leven! Ja, juist dan zal dat leven tot volle wasdom komen, tot volle ontwikkeling, tot volle ontplooiing. Dan zal dat leven als een zondeloos en een heilig leven eeuwig geleefd mogen worden voor Gods aangezicht.

Wat een onderwijs ligt er toch in het woord van onze tekst. "Een iegelijk die uit God geboren is." Nee, de apostel spreekt hier niet in het algemeen. Hij zegt niet: zo is het nu met alle geborenen, pas op hoor! Maar hij zegt: zo is het met elke wedergeborene, met "een iegelijk die uit God geboren is."

Iedere wedergeborene heeft een zaad in zich. Hoe hij daaraan gekomen is? Ja, dat heeft God erin gelegd en dat zaad draagt goede vruchten; dat zaad kan geen kwade vruchten dragen. Een iegelijk die uit God geboren is, kan nu eenmaal niet zondigen, want dat zaad Gods heeft een afkeer van de zonden en dat heeft een vermaak in de dienst van God. Zo'n mens kan weliswaar zondigen, zo'n mens kan wel in de zonde

vallen, maar zo'n mens kan er niet in leven. En als zo'n mens in de zonde valt, dan komt dat doordat die oude verdorven natuur even de overhand heeft. O, als het aan die oude verdorven natuur lag, dan werd het nieuwe levensbeginsel in de kiem gesmoord. Maar God staat voor Zijn planting in, 't is Zijn eigen werk. Zijn zaad blijft in hem en dat zal straks als een godeverheerlijkend zaad openbaar worden. Dan zal het eeuwig vruchten dragen tot lof en prijs van Zijn grote Naam. Straks zullen Gods kinderen volmaakt naar lichaam en ziel wandelen voor Gods aangezicht.

Toepassing

Maar geliefden, het komt er voor ons op aan of wij dat zaad in ons hebben. Het komt er voor ons persoonlijk op aan of wij van dood levendgemaakt zijn, of wij wedergeboren zijn. Van nature zijn we dat niet; van nature zijn we maar één keer geboren. En één keer geboren, dat is gewis verloren! Dan groeit er op de akker van ons hart alleen maar onkruid. En onkruid kan best wel eens mooie bloemen geven, prachtige bloemen zelfs. Denk maar aan die klapprozen die je soms in een korenveld ziet staan. Maar hoe mooi dat die bloempjes ook zijn, het is onkruid. Het hoort niet in het korenveld. Zo kan de mens van nature zich veredelen, zich opknappen, zich verbeteren, maar inmiddels blijft hij daarbij dood door zonden en misdaden. Wat is nodig? Dat we levend gemaakt worden! Dat die levenskiem in ons gelegd wordt door de bediening van Gods Geest. We hebben het al gezegd: dat wil de Heere doen. Zeker, het is Gods eigen werk, waar niets van de mens aan te pas komt, maar Hij wil er toch ook weer om gevraagd zijn. En als we dan horen dat God het werken wil en dat God het werken kan en als we ook nog horen dat het niet gemist kan worden op weg en reis naar de eeuwigheid, toe, zouden we de Heere er dan niet heilig om moeten lastig vallen: *wil ook mij herscheppen, wil ook mij vernieuwen naar Uw beeld, wil ook mij het goede van U doen zien in het land der levenden...*

We zijn er nog, het kan nu nog! Als we aan deze zijde van het graf de wedergeboorte niet leren kennen, dan zullen we straks eeuwig wegzinken in vreselijke verlorenheid. Ach, dat gij u toch waarschuwen liet, dat het eens tot u doordrong! Dat uw ogen ervoor geopend zouden mogen worden en dat u de Heere niet kon loslaten, tenzij dat Hij u ook dat levensbeginsel zou geschonken hebben. Laat het u daar om te doen zijn bij dagen en bij nachten, strek u daarnaar uit; dat u geen rust zou kunnen vinden voordat u wist dat het goed lag tussen God en uw ziel.

Zeker, dan is zulk een mens niet van de zonde af. Hij zou er wel van verlost willen worden. En ga dat eens bij uzelf na: is het zo dat ge in de zonde valt, of leeft u in de zonde? Is de zonde uw element of is de vreze Gods uw element? Die wedergeborenen zouden heilig voor God willen leven, nee, niet om er iets mee te verdienen, maar omdat God het zo waardig is; omdat de liefde Gods in het hart is uitgestort. Het is hun tot gedurige smart dat zoveel zonden hun aankleven.

O, hoe komen ze ooit van die zonden af? Ja, dan vrezen ze vaak dat de zonden die ze bij zichzelf waarnemen, hen nog eens zullen overwoekeren. Dat ze toch nog eens zullen terugvallen in hun vroegere leven, dat ze als een huichelaar openbaar zullen worden en dat ze zich alles maar hebben ingebeeld.

Maar toch blijft dat zaad in hen, want God zorgt daarvoor. Hij houdt Zijn werk in stand, al wat Hij wrocht, dat zal juichen tot Zijn eer; satan zal beschaamd worden. En die oude verdorven natuur? Doe maar geen moeite om die op te knappen, want die zal straks toch sterven, die zal de laatste adem uitblazen. Maar dat nieuwe leven zal triomferen, ja, dat zal een eeuwig leven blijken te zijn, een leven voor Gods aangezicht. Naar lichaam en naar ziel heilig, zoals God heilig is. Amen.

5. Sions Koning en Zijn volk

Zingen : Psalm 89:7
 Lezen : Psalm 72
 Zingen : Psalm 72:6,7
 Zingen : Psalm 72:8,11
 Zingen : Psalm 118:14

Geliefden,

Wij willen u met des Heeren hulp een ogenblik bepalen bij wat u vinden kunt in de 72e Psalm, de verzen 13 tot en met 15, waar we Gods Woord als volgt lezen:

"Hij zal den arme en nooddruftige verschonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij zal hun zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen. En Hij zal leven; en men zal Hem geven van het goud van Scheba, en men zal geduriglijk voor Hem bidden; den gansen dag zal men Hem zegenen."

Wij worden hier bepaald bij: "Sions Koning en Zijn volk."

En dan zien we achtereenvolgens dat zij:

1. schuilen bij Hem;
2. leven door Hem;
3. zich onderwerpen aan Hem;
4. bidden voor Hem;
5. zingen van Hem.

Dus: Sions Koning en Zijn volk.

- Allereerst zien we dat zij schuilen bij Hem. Er staat zo: "Hij zal den arme en nooddruftige verschonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij zal hun zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen."
- In de tweede plaats zien we dat zij leven door Hem: "En Hij zal leven."
- Ten derde: zij onderwerpen zich aan Hem: "En men zal Hem geven van het goud van Scheba."
- Ten vierde: zij bidden voor Hem: "En men zal geduriglijk voor Hem bidden."
- En ten slotte: zij zingen van Hem. Want er staat: "Den gansen dag zal men Hem zegenen."

1. Zij schuilen bij Hem

Geliefden, het gaat dus over Sions Koning en over het gelukkige volk van Sions Koning. De Psalm waaruit de woorden van onze overdenking genomen zijn, is een Psalm van David. Dat blijkt uit het opschrift; er staat immers boven: "Voor Salomo", en het blijkt ook uit het laatste vers: "De gebeden van David, den zoon van Isaï, hebben een einde."

David heeft deze Psalm gemaakt bij de troonsbestijging van zijn zoon Salomo. Er zijn echter ook verklaarders die menen, dat deze Psalm een Psalm is van koning Salomo zèlf. En zeker, volgens de grondtekst zou het zo vertaald kunnen worden. Dat woordje voor -"voor Salomo"- in het eerste vers, kan in het Hebreeuws ook vertaald worden als

"van Salomo' of: "door Sálomo'. Het is dus inderdaad mogelijk dat Salomo deze Psalm gemaakt heeft en dan in die zin, dat hij, staande aan het sterfbed van zijn oude vader, de laatste woorden van David opgevangen heeft en vervolgens geredigeerd heeft in de vorm van een Psalm. Maar dan is het toch een Psalm van David, want dan is de inhoud toch van David afkomstig, ook al zou Salomo dan Davids laatste woorden hebben opgeschreven.

Hoe het ook zij, stervende bidt David voor het welzijn van zijn zoon en hij voorzegt, dat zijn regering een gezegende regering zal zijn. En dan ziet David eigenlijk over zijn zoon heen naar Davids grote Zoon en dat is niemand anders dan de Heere Jezus Christus. Zijn Koninkrijk zal een eeuwig Koninkrijk wezen en Zijn regering zal een zalige regering zijn in de diepste zin van het woord. Want Hij zou komen, juist tot zaligheid van een doodschuldig volk, om hun volkomen gerechtigheid en het eeuwige leven te verwerven en te schenken. En waar David als vanuit de verte dat heil mag aanschouwen, daar is hij verheugd en dat doet hem zingen en zo is deze Psalm een zuiver Messiaanse Psalm. Een Psalm, zeker, aanvankelijk alleen voor Salomo bedoeld, maar in de meerdere Salomo, Christus Jezus, vervuld. Heeft ook Hiram, de koning van Tyrus, het niet aan Salomo geschreven: "Daarom dat de Heere Zijn volk liefheeft, heeft Hij u over hen tot koning gesteld"? Welnu, dat geldt ook, dat geldt zéker Davids grote Zoon; dat geldt van de Heere Jezus Christus. Want waarom is Hij gezalfd tot Koning over Sion? Het is omdat God Zelf dat volk beminde; Hij heeft voor dat volk een eeuwige liefde gehad, daarom heeft Hij ook gezorgd voor een Zaligmaker, opdat ze het eeuwige leven zouden deelachtig worden.

En dat de Heere dat volk wilde beminnen, is een onverklaarbare zaak. Want ach, dat volk heeft geen enkele waarde in zichzelf; het heeft geen enkele beminnelijkheid. Het is dan ook niet zo dat de Heere dat volk liefheeft om iets in hen, maar het is zuiver vrucht van het soevereine welbehagen Gods. En daarom is het ook, dat de Koning lust heeft in het behoud van zondaren en dat Hij Zich over ellendigen wil ontfermen, zoals er staat in de verzen 13 en 14: "Hij zal den arme en nooddruftige verschonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij zal hun zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen."

Er waren over Israël koningen gesteld die het welzijn van het volk niet zochten; die het volk uitbuiten, die het volk onderdrukten. Koningen, die zich niet ontfermden over ellendigen en over armen. We lezen bij de profeet Amos dat armen en nooddruftigen verkocht werden om een paar schoenen. Dus de slavernij tierde in die dagen welig. De armen werden verdrukt en het recht gebogen. En hoe droevig het in die dagen was, blijkt ook uit de geschiedenis van koning Achab, die zijn oog liet vallen op de wijngaard van Nabot en die op een gruwelijke wijze die wijngaard toeëigende en daarvoor onschuldig bloed vergoot. Met list en geweld ging men te werk om zich te verrijken.

Zie daartegenover de regering van Christus! Hij is een rechtvaardige Koning en Hij heerst in zachtmoedigheid; *Hij ontfermt Zich over ellendigen en nooddruftigen en armen*. Want ja, als Godin ons leven komt, als Hij levende werkelijkheid voor ons gaat worden, als we echt met God te doen krijgen, wat worden we dan? Dan worden we ellendigen en armen. Misschien dacht u wel: als God een mens bekeert, dan wordt hij bekeerd en dan wordt hij gelukkig Maar als God een mens bekeert, dan wordt hij ónbekeerd en óngelukkig; dan komt hij erbuiten te staan, dan worden zijn ogen geopend voor z'n nameloze ellende en voor zijn hemelhoge schuld. Dan komt hij erachter dat hij voor God niet bestaan kan; dat hij tegen God gezondigd heeft en dat hij alleen maar schuld met schuld vermeederen kan. En wat een smart is dat: God kwijt te zijn door eigen schuld en nu nooit meer in Zijn gemeenschap hersteld te

kunnen worden.

Kent u daar iets van? Want o, wij kunnen het soms zo gemakkelijk zeggen: ik ben onbekeerd. Maar we liggen er nog geen twee minuten om wakker en we leven gewoon door! Maar onbekeerd te zijn, zonder God in de wereld te zijn; geen deel te hebben aan de erve der heiligen in het licht, geen toekomst, geen verwachting - of het moet zijn een schrikkelijke verwachting des oordeels. En dan elk ogenblik in de handen van de levende God te kunnen vallen. O, de schrik des Heeren moest ons wel bewegen tot het geloof! Als we onbekeerd zijn en als u moet zeggen en als u durft zeggen: ik ben nog onbekeerd, maar dan moest u zich toch eigenlijk geen raad meer weten. En ik wenste wel dat u zó eens bij de broeders kerkenraad kwam. Dat u het uitschreeuwde: o, ik ben onbekeerd! Is er voor mij nog raad, zou het voor mij nog kunnen?

Want zie, zó begint het als we echt door God tot God bekeerd worden; dan worden we onbekeerd. Dan gaan we beleven wat we zo gemakkelijk zeggen. Dan wordt dat werkelijkheid, dan gaan we de werkelijkheid zien: ik ben onbekeerd! Wilt u het gebed horen van een bekeerde? Wel, dan denk ik aan Psalm 70, waar staat:

*Ik ben nooddruftig, arm en naakt;
O God, mijn Helper uit ellenden!
Haast U tot mij; wil bijstand zenden;
Uw komst is 't, die mijn heil volmaakt.*

Dat is het gebed van een nooddruftige! En als we dan zo onze onbekeerdheid gaan beleven, beleven met smart, dan zou het voor ons ook geen wonder zijn als de Heere ons zou verstoten. Als de aarde zich onder onze voeten zou openen en wij levend ter hel zouden varen. Als Hij ons voor eeuwig verderven zou, dan zou dat rechtvaardig zijn. Wij zijn immers ellendigen. Wat zijn eigenlijk ellendigen?

Er staat: "Hij zal den arme en nooddruftige verschonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen." Nietwaar, het woordje 'ellendigen' wordt hier niet met name genoemd, maar het ligt er toch wel in besloten.

Ellendigen, dat zijn mensen die over de grens gezet zijn; die als een balling daarheen zwerven, die de gemeenschap Gods missen. "Nooddruftigen en armen." Armen zijn mensen, die geen penning hebben om te betalen; die alleen maar schuld hebben. Want nee, het woordje arme mogen we hier niet uitleggen als een beklagenswaardig iemand: een arme man, een arme stumper, nee: het is iemand die zichzelf verarmd heeft. Om een heel eenvoudig voorbeeld te noemen: als iemand nu eens rijk geweest is en hij verboemelt zijn kapitaal en hij verdrinkt en verbrast het, zodat hij arm wordt: is dat iemand met wie je medelijden moet hebben?

Nee toch immers: het is z'n eigen schuld. Heel anders zou het zijn als iemand beroofd werd en op die manier van z'n rijkdommen af raakte; daar zou zo iemand niets aan kunnen doen. En hoe komt het, dat wij arm geworden zijn? Wij hebben onszélf van al die schatten en rijkdommen beroofd, waarmee God ons bedeed had.

Nooddruftigen, dat zijn mensen die het nodige derven. Derven is: missen. Zij missen dus datgene, wat zo nodig is voor tijd en eeuwigheid. Wat zijn het ongelukkigen en wat gevoelen zij zich ongelukkig: tegen God gezondigd, God beledigd, God kwijt, een hemelhoge schuld en geen penning om te betalen; er is van hen niets meer te verwachten. Maar wat een wonder wat hier staat, dat Hij Zich over die armen en nooddruftigen ontfermt; dat Hij ze verschoont, dat Hij ze spaart en dat Hij de zielen der nooddruftigen verlost. Wat een wonder, dat Hij dezulken vol ontferming tegemoet treedt, dat Hij genade bewijst aan helwaardigen. Daartoe is Hij gekomen. Hij zegt: "De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de HEERE Mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen; Hij heeft Mij

gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart, om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening der gevangenis." Wat een wonder dat Hij niet moede wordt Zich over zulken te ontfermen!

Toe, kent u daar iets van in uw eigen leven? Hebt ge uzelf al eens leren kennen als een nooddruftige, als een ellendige; als een die is jammerlijk, arm, blind, naakt? En hebt ge het zo weleens uitgeweend voor Gods aangezicht: *o Heere, ik ben het aankijken niet waard, maar ontferm U mijner!* Want de zulken kunnen God niet loslaten, ook al moeten ze Hem vrij laten, maar ze kunnen God niet missen. Zij beleven hun helwaardigheid en dan zeggen de zulken niet: Heere, werp me maar in de hel. Nietwaar, dat lees je nog weleens in bekeringsgeschiedenissen, maar ik ben er altijd een beetje huiverig van. Want vaak is het zo, dat in die bekeringsgeschiedenissen de méns zo in het middelpunt staat.

Dan schrijven ze: en toen werd ik een helwaardig zondaar voor God en toen riep ik uit: Heere, werp me maar in de hel! Nu, als dat waar zou zijn, dan is heel die bekeringsgeschiedenis niet waar, maar het zal wel geschreven zijn om iets bijzonders te lijken in het oog van de mensen. Want echt hoor, Gods ware volk zegt dat niet. 'k Heb nog nooit een kind van God horen zeggen: werp me maar in de hel. Ze beléven hun hel- waardigheid, dat is vast, en de hel is hun plaats en als ze daarin terecht zouden komen, dan zouden ze zeggen: o God, het is rechtvaardig, U hebt me geen onrecht gedaan. Maar ze zullen nooit zeggen: werp me maar in de hel. Weet u waarom niet? Wel, ze kunnen daar niet wezen!

Want waar is het hun om te doen geworden? Om weer met God verzoend te mogen worden; om Zijn aangezicht te mogen zien, Zijn gunst te mogen smaken, weer Zijn liefde te mogen proeven. Daar kunnen ze niet buiten. Denk erom: het is geen onverschillige zaak: behouden te worden of verloren te gaan. Maar zie, terwijl ze daar zo terneerliggen in het beleven van hun helwaardigheid, wat een wonder is het dan als God de hemel voor hen opent en ze Zijn genade in Christus mogen proeven.

Toe, kent u het? Dan wordt het een wonder, zó groot, dat wel gezegd mag worden: dat is een eeuwig wonder. Want dat is een wonder waarvan ze eeuwig gaan zingen. Is het voor u weleens een wonder geweest? Hebt ge u weleens verwonderd? Want ach, wij zitten zondag aan zondag onder de prediking van het Evangelie. Is u dat wel eens een wonder geweest, dat u er wéér mag zitten? Hebt ge u wel eens verwonderd over het Evangelie, dat die God, tegen Wie u gezondigd hebt en van Wie u niet weten wilt, opnieuw tot u komt met Zijn welgemeende nodiging tot de zaligheid?

Als u met de beste bedoelingen bij iemand zou aanbellen en die ander zou de deur voor uw neus dichtgooien en zeggen: ik heb niets van u nodig en ik wil niets met u te maken hebben - en dat, terwijl u kwam met de beste bedoelingen - dan zou u zeggen daar ga ik nooit en nooit meer heen, afgelopen! En als God nu eens met ons deed, zoals wij met Hem doen. Hij, Die al zo menigmaal tot u komen wilde met de beste bedoelingen, waar Hij uw eeuwig welzijn op het oog heeft en ook nu weer klopt op de deur van uw hart: "Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen, want waarom zoudt gij sterven?"

Hebt ge u daarover weleens verwonderd? Gods kinderen leren zich verwonderen over Gods genade, aan zulke slechte mensen bewezen. En het wordt een steeds groter wonder, want dan gaan ze zich ook daarover verwonderen dat de Heere Zich nu telkens opnieuw ontfermt over ellendigen en nooddruftigen en armen, ja, over doorbrengers. Want dat zijn ze: het zijn doorbrengers; telkens weer komen ze in de ellende terecht,

telkens weer zijn ze arm, dan hebben ze het weer verknoeid, dan hebben ze het weer doorgebracht. Dan kan het wel eens zo zijn, dat Gods kinderen nauwelijks meer de toevlucht durven nemen tot Gods troon. Want zou die God Zich opnieuw tot hen willen terneer buigen? En toch, zo dikwijls als ze komen mogen als ellendigen en armen, maar dan beschaamt Hij ze niet; dan is Hij een God Die mildelijk schenkt en nooit verwijt. O, wat is de Heere toch goed voor de zulken. En als list en geweld hen bestrijden, dan neemt Hij het voor hen op. Nietwaar, dat staat ook in onze tekst: "Hij zal hun zielen van list en geweld bevrijden."

Dus ze krijgen met list en geweld te maken Ja, want denk erom, als God in uw leven komt, dan krijgt u met vijanden te maken En de grootste vijand zit van binnen, uw eigen zondig, goddeloos bestaan, uw vlees dat altijd maar weer begeert tegen de Geest en dat het God nooit gewonnen geeft. Maar u krijgt ook te maken met de vorst der duisternis en met de wereld.

Nee, we kunnen daar niet in den brede over gaan spreken, maar het zijn doodsvijanden, zegt de Catechismus. Vijanden die uw dood op het oog hebben, die uw ondergang zoeken. Daar hebben we van nature geen last van, want we leven met de wereld in vrede en zolang we het in de wereld kunnen vinden en de zonde ons element is, laat de vorst der duisternis ons met rust. Want we mogen van de duivel best naar de kerk en nog wel een beetje godsdienstig zijn ook, als we hem de dienst maar niet opzeggen.

Zodra we hem de dienst gaan opzeggen, gaat hij de hele hellemacht mobiliseren; dan komt hij op ons afstormen; dan tracht hij het leven, dat God in het hart wrocht, uit te rukken. Dan zoekt hij Gods werk te vernietigen en dat gaat met list en geweld. Dan komt hij als een engel des lichts, met de Bijbel soms onder de arm; dan weer als een brullende leeuw, zoekende wie hij zou kunnen verslinden. En wat kan hij het hun ook dan bang maken, want die vijanden blijven Gods kinderen achtervolgen tot hun dood toe. En dan kunnen ze soms zó bestreden zijn, dat ze zich geen raad meer weten. O, het is een mensenmoorder van de beginne en hij zoekt hun zielen te verderven. Dan liggen ze vaak gekneld in banden van de dood, daar de angst der hel hun alle troost doet missen. Wat zijn ze beangst en bekommerd en toch: omkomen? Nee!

O zeker, het moge hun bloed kosten en het moge hun tranen kosten, maar hier staat: "Hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn ogen." Ja, Hij zal dat bloed Zijner gunstgenoten wreken. Hij buigt Zich vol ontferming tot hen neer, vertroost ze, sterkt ze en laat niet varen het werk dat Zijn hand begon. En zo mogen ze telkens weer opnieuw in Zijn liefde delen, al is het dat de vijand hun toebrult: God zal u nu niet meer verlossen als weleer; ge hebt geen heil bij God. Maar Hij blijft de Getrouwe, Hij staat voor Zijn werk in en dan zijn er ogenblikken, wanneer het waar mag worden in hun leven dat ze Gods trouw mogen ondervinden, dat ze zingen: "Want ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven, noch engelen noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige noch toekomstige dingen, noch hoogte noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere."

2. Zij leven door Hem

Zie, hoe dat volk telkens bij Hem schuilt en zich op Hem verlaat en dat niet tevergeefs Maar ze leven ook door Hem, want er staat: "En Hij zal leven."

Als er een nieuwe vorst aan het bewind komt, dan wordt er geroepen: "Leve de koning!" En zo heeft ook David dat geroepen bij de troonsbestijging van zijn zoon: "De koning Sálomo leve!" En Bathséba sprak: "Mijn heer de koning David leve in eeuwigheid!" Zeker, dat leven in eeuwigheid is David niet beschoren geweest en is ook Salomo niet beschoren geweest. David is ontslapen, na de raad Gods uitgediend te

hebben en Salomo is bijgezet in het graf zijner vaderen. Maar toch: "De koning leve"; dat wil zeggen: het ga hem goed, de Heere zegene hem.

Toch kan het nog in een andere zin gebezigd worden. Want het kan ook van Christus gezegd worden: *Hij zal leven!* Hij is de waarachtige God en het eeuwige Leven en van Hem geldt het in de diepste zin van het woord: "Hij zal leven." Salomo is weer gestorven, maar Christus leeft tot in der eeuwigheid. Hij is de tweede Persoon in het goddelijk Wezen; Hij heeft gelijke eeuwigheid als de Vader en de Heilige Geest. Dat leven kan Hem nooit ontnomen worden. Zeker, Hij is dood geweest, maar dat is, omdat Hij Zijn leven wilde afleggen; Hij had macht Zijn leven af te leggen en Hij had ook macht Zijn leven wederom aan te nemen. Hij wilde de dood ingaan, want Hij is als de Levensvorst de dood ingegaan om de dood te doden; om door de dood teniet te doen degene die het geweld des doods had, om de laatste vijand te overwinnen. En wat Hij nu gestorven is, dat is Hij eenmaal der zonde gestorven en wat Hij leeft, dat leeft Hij Gode. Hij roept het Zijn Kerk toe: "Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid." En het leven, dat Hij aanbracht, deelt Hij mee aan Zijn Kerk; Hij maakt ze van dood levend, Hij schenkt ze het eeuwige leven. Want: "Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt." In Zijn leven ligt hun leven verankerd, vandaar dat ze zingen:

*Hij heeft, o God, van U begeerd
Het onvergank'lijk leven;
Gij hebt het Hem gegeven.
Zo zijn de dagen hem vermeêrd;
Zo leeft de vorst altoos;
Zo leeft hij eindeloos.*

Het is hun blijdschap en hun sterkte, dat Hij nu eeuwig leeft; want zijn ze dan des Konings gunstgenoten geworden: zij zullen het eeuwig blijven! Het is een voorrecht om de gunsteling van een vorst te zijn. Maar ach, daar komt een eind aan. Als die vorst sterft, dan zijn we zijn gunsteling niet meer. Wat baat het ons dan zijn gunsteling te wezen? Maar deze Koning leeft tot in der eeuwigheid.

"Hij zal leven." Dat is: Hij zal ook eeuwig Dezelfde blijven voor Zijn volk. "Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid." Wie eens deelt in Zijn gunst, zal daar eeuwig in delen. Wie ooit iets gesmaakt heeft van Zijn liefde, zal daar eeuwig iets van smaken, ja, straks zal Hij hun zelfs Zijn volle gunst betonen.

"Hij zal leven"!

Geliefden, Christus leeft ook nu! O, dat we dat in de donkerheid der tijden toch zouden mogen beseffen. Want als we letten op de afbraak, dan zouden we ons kunnen afvragen: leeft Hij nog wel? Regeert Hij nog wel, of regeert de duivel? Waar de vorst der duisternis maar doen kan wat hij wil, waar de kerk meer en meer terrein verliest en waar de fundamenten worden ondergraven en Hij het toelaat: leeft Hij nog?

"Hij zal leven." Hij leeft tot in der eeuwen eeuwigheid en Hij leeft ten goede van Zijn Sion en Hij regeert, dwars door de afval heen en Hij leidt het alles tot een zeker en bepaald einde. Nee, dan behoeven we niet verontrust te zijn, ook al breken duizenden met God en Zijn dienst; al is het dat - ook in onze kringen - het verval zich doet bemerken: Hij volvoert Zijn raad en de Koning leeft!

Zie, dan wordt het ook een bede: "Hij zal leven." Nietwaar, dan mogen we het ook zo vertalen: Hij leve! Dan mogen we, ziende op Christus, uitroepen: leve de Koning! Dan is het een uitroep van blijdschap, van verwondering, van zaligheid. Leve deze Koning, Die voor Zijn werk instaat en Die nooit laat varen het werk dat Zijn hand begon.

En dan zouden we het in nog een andere zin kunnen verklaren: *de Koning leve*. Nee, niet: Hij blijve in leven. We hebben zojuist gezien dat Hij de Levensbron is. Maar dan ligt in die bede: *de Koning leve*, moge de Koning leven, dat is: moge dan die Koning Zich als de Levende ook betonen in mijn hart en leven. Want ach, dan moet Gods Kerk zo vaak zuchten:

*O HEER', mijn ziel en lichaam hijgen,
En dorsten naar U in een land,
Dat, dor en mat, van droogte brandt,
Waar niemand lafenis kan krijgen.*

Dan kan alles zo dor, zo droog, zo verstorven zijn. Maar als ze dan op Hem mogen zien, als de Bewerker van het leven, dan zuchten ze weleens:

*Bij U, HEER', is de levensbron;
Uw licht doet, klaarder dan de zon,
Ons 't heuglijk licht aanschouwen.*

Gij zijt de Levende, welnu, betoon ook in mijn hart de Levende te zijn; wil opnieuw Uzelf aan mij wegschenken, ja:

*Gun leven aan mijn ziel, dan looft mijn mond
Uw trouwe hulp; stier mij in rechte sporen.*

En als ze daar iets van ondervinden mogen, zoals Jakob dat ondervinden mocht, dan is het de uitroep van zulk een volk: "Jozef leeft nog, ja, ook is hij regeerder in gans Egypteland." Zie, dan kan het gebeuren dat de geest van zulk een volk vaardig wordt en dat ze verheugd uitroepen: *leve de Koning*, want de Koning leeft en Hij zal leven, ook mij ten goede! Zij leven door Hem, want zij zullen leven, omdat Hij leeft.

3. Zij onderwerpen zich aan Hem

Maar ze onderwerpen zich ook aan Hem. Ze huldigen Hem, hoor het maar: "En men zal Hem geven het goud van Scheba." Goud is een edelmetaal en daarvan worden sieraden gemaakt Goud wordt in Kanaän niet gevonden, maar het werd ingevoerd uit Ofir. Lees het maar in vers 10: "De koningen van Tarsis en de eilanden zullen geschenken aanbrengen, de koningen van Scheba en Seba zullen vereringen toevoeren."

David ziet hier, hoe vorsten zich opmaken om zijn zoon Salomo te huldigen door hem geschenken te geven, kostbare geschenken van goud en allerlei andere voorwerpen. Ze huldigen de koning, zich daarmee onderwerpend aan zijn gezag. Koningen regeren bij de gratie Gods, niet bij de gratie van het volk. En hoe past het ons hen te eerbiedigen. Hoe past het ons eerbied te hebben voor alle gezag dat God boven ons gesteld heeft. En wat ziet het er - ook in dezen - met ons volk dan toch droevig uit. Wat wordt het gezag allerwege ondermijnd, wat wordt er gespot met degenen die boven ons gesteld zijn! Een revolutiegeest waart rond onder ons volk en men wenst niemand meer boven zich te erkennen. En wat al ellende dat veroorzaakt, dat is op alle terrein te bespeuren.

Dat wordt al gemerkt op de catechisatie. Nietwaar, wat is er nog weinig eerbied voor de ambtsdragers. Zeker, er zijn uitzonderingen, maar het is niet meer zoals het in vroeger dagen was. Onze jonge mensen groeien op in een tijd waarin het gezag steeds meer wordt afgeschud, en dat op elk terrein. Is het dan niet duidelijk waar we als volk naartoe gaan? Straks komen we in de chaos terecht! Straks? Welnee, daar zitten we al middenin!

Straks komen we in de anarchie, ja, daar legt ons volk het op toe: de anarchie. En dan zodanig, dat we in de grootste ellende zullen verzinken. We mogen wel beven! Dat we het Woord van God toch zouden eerbiedigen, want daar staat dat wij God en de koning hebben te eren en te eerbiedigen. En sta dan niet naar verandering, want alle verandering is nog geen verbetering.

Hier mag Salomo het horen van zijn vader: zij zullen hem huldigen, zij zullen hem eren. En hoeveel te meer geldt dat van de allergrootste Koning. Want ja, eigenlijk is het zo dat wat David hier van zijn zoon Salomo zegt, niet eens op Salomo van toepassing is in de diepste zin van het woord. Immers, Salomo's rijk is niet zó groot geweest, dat hij heerste "van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde." Zijn rijk was beperkt, hoe uitgestrekt het ook geweest moge zijn.

Zeker, vorsten hebben hem wel hulde bewezen, maar niet van het rond' der aard'. We weten van de koningin van Scheba dat ze naar hem toekwam en dat ze hem honderdtwintig talenten goud aanbood, maar toch: 't is in Salomo maar heel gebrekkig bewaarheid geworden. Doch letten we nu eens op de uitgebreidheid van het rijk van de Heere Jezus Christus: alle knie zal voor Hem gebogen worden. Zij zullen zich allen aan Hem moeten onderwerpen. Hij zal zulk een Koning zijn, dat Hij al Zijn vijanden aan Zich onderwerpen zal. Ja, de vijanden zullen het stof Zijner voeten lekken. De dichter zong:

*Wat vijand tegen Hem zich kant',
Mijn hand, Mijn onweeraanb're hand,
Zal hem bekleên met schaamt' en schand';
Maar eeuwig bloeit de gloriekroon
Op 't hoofd van Davids groten Zoon.*

Maar in een nog andere zin is het waar dat Hij gehuldigd zal worden. Nietwaar, alle knie zal zich voor Hem buigen, alle tong Zijn Naam belijden, maar dat zal ook knarsetandend gebeuren: zij zullen zich moeten onderwerpen aan Hem. Maar er zal ook een volk zijn, dat Hem gewillig hulde zal bewijzen. Een volk, waarvan geldt:

*Zij zullen U van allen kant,
Zelfs uit het allerverste land,
Vereren met geschenken.*

Een zeer gewillig volk zal het zijn, gewillig gemaakt op de dag van Zijn heirkraft. Een volk, dat in het dienen van die Koning de zaligheid der ziel gevonden heeft. En inderdaad, het is een gelukkig volk, dat deze Koning liefgekregen heeft en dat bij deze Koning heeft leren schuilen.

Geliefden, hebben wij de knie voor Hem al gebogen? Hebben wij Hem al hulde leren bewijzen? Hebben wij de wapens van verzet al neergelegd aan Zijn voeten? Hebben wij de strijd tegen Hem al opgezegd? Want denk erom, dat is wat: tegen Hem te blijven strijden! We zullen eens het onderspit moeten delven. O, ik denk aan wat die dichter zong:

*Welzalig zij, die, naar Zijn reine leer,
In Hem hun heil, hun hoogst geluk beschouwen;
Die Sions Vorst erkennen voor hun Heer';
Welzalig zij, die vast op Hem betrouwen.*

En dan staat er zo in diezelfde Psalm: "Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne en gij op den weg vergaat, wanneer Zijn toom maar een weinig zou ontbranden." Dat volk huldigt Hem en weet u hoe ze Hem huldigen? Wel, ze komen aan met kostelijke

geschenken, met heerlijke sieraden.

O ja? Heeft dat volk Hem dan wat aan te bieden? Nee, in zichzelf niets. En toch, toch hebben ze kostelijke parels bij zich. Parels? Ja, want de tranen die over hun wangen lopen, die vergadert Hij, die bewaart Hij in Zijn fles; die zijn dierbaar in Zijn oog. Tranen, vanwege de droefheid om de zonde. En weet u wat ook zo dierbaar is in Zijn oog? Die gebroken harten en die verslagen geesten, want daarop ziet Hij met welgevallen terneer. David heeft het ondervonden: "Een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten." Het zijn de offers die Hem behagen.

Ze geven Hem goud, zoals de dichter zong: "Men zal Hem 't goud van Scheba geven." Het is immers Zijn eigen werk, dat Hij in hen wrocht en waarmee ze in Hem eindigen: "Niet ons, o HEERE, niet ons, maar Uw Naam geef ere." En zo schuilen ze bij Hem, leven ze door Hem en onderwerpen ze zich aan Hem.

In de vierde plaats zien we nog, dat ze ook bidden voor Hem.

Maar kom, zingen we saam, voor we hier iets van aanstippen, het 8e en 11e vers van Psalm 72:

*"Zo moet de Koning eeuwig leven!"
Bidt elk met diep ontzag;
Mens zal Hem 't goud van Scheba geven,
Hem zeeg'nen, dag bij dag.
Is op het land een handvol koren,
Gekoesterd door de zon,
't Zal op 't gebergt' geruis doen horen,
Gelijk de Libanon.*

*Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spaât;
De wereld hoor', en volg' mijn zangen,
Met amen, amen na.*

4. Zij bidden voor Hem

We lezen in het 15e vers: "Men zal geduriglijk voor Hem bidden." Dat slaat op Salomo. Het volk zal voor Salomo Gods aangezicht zoeken, het zal de Heere vragen of het Salomo wèl moge gaan. "Zij zullen gedurig", niet af en toe, maar dag en nacht, "gedurig voor Hem bidden."

Er wordt nogal eens afgegeven op hen, die over ons gesteld zijn. Hoe is het - ook in deze - met u? Doet u eraan mee: 't is allemaal niets meer en hoe komen ze er toch bij? "Men zal gedurig voor Hem bidden." Is er een gedurig gebed voor hen die in hoogheid zijn gezeten of de Heere hun te sterk zou willen worden? Of de Heere hen wil versieren met Zijn vreze en met Zijn genade? Of ze ons volk tot zegening mochten blijven? Of ze de inzetten des Heeren zouden mogen eerbiedigen? O, hoe nodig is het toch dat we daar eens bij stilstaan, opdat we schuldig het hoofd zouden buigen!

"Men zal gedurig voor Hem bidden."

Ja, zegt u, maar hoe zit dat nu, zal men dan ook voor de Heere Jezus bidden?

Ja geliefden, men zal ook voor de Heere Jezus bidden.

U zegt: maar nu begrijp ik het niet meer; ik dacht dat de Heere Jezus bidt voor de Zijnen? De Heere bidt toch voor Zijn volk en gaat dat volk nu voor Hem bidden?

Ja, dat volk gaat ook voor deze gezegende Koning bidden. Zeker, ik weet het wel: de Heere Jezus bidt voor hen: "Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij

Mij gegeven hebt." Hij bidt, dat hun geloof niet ophoude.

En toch, dat volk bidt ook voor Hem. Zij bidden tot Jezus, dat is waar. En wat een gezegend werk is het als ze tot Hem, tot die gezegende Middelaar de toevlucht mogen nemen en wanneer ze met Hizkia kermen: "Wees Gij mijn Borg." Of met de Kanaänese vrouw: "Gij Zone Davids, ontferm U mijner!" Bidden tot Jezus.

Maar Gods kinderen bidden tot God dóór Jezus. Ook dat is waar. Want Hij is de grote Middelaar Gods en der mensen. Ach, nooit kan ons gebed Gode welaangenaam zijn als het niet veraangenaamd is geworden door het reukwerk van Christus' verdiensten. Hij is het Die onze gebeden uitzuivert van al het onze, van alle bijbedoeling en eigen bedoeling en Die ze Gode welaangenaam doet zijn. En zo bidden ze tot God door Jezus.

Maar hier in onze tekst staat: "En men zal geduriglijk voor Hem bidden." Gods kinderen leren ook vóór Jezus bidden.

U zegt: wat een eigenaardige zaak; hoe is dat dan?

Wel, dacht u dat Maria nooit voor die kleine Jezus gebeden heeft, toen Hij in de kribbe lag, toen ze Hem op haar schoot mocht hebben, dacht u dat ze nooit met het oog op Hem gebeden had of Zijn werk voortgang zou mogen vinden? Gewis: ja!

En zou nu Gods Kerk niet met het oog op die Jezus bidden of Zijn werk voortgang moge vinden? Hij heeft ons Zelf geleerd in het 'Onze Vader' te bidden: *Uw Koninkrijk kome*. En wat is dat dan? Dat is het gebed voor Gods Koninkrijk. Dat is het gebed voor de Koning:

Uw koninkrijk koom' toch, o Heer'!

Ai, werp den troon des satans neer;

Regeer ons door Uw Geest en Woord.

Nietwaar, lees het maar na: dat is een gebed voor de Koning, opdat de Koning zegenrijk moge rijden in Zijn heerlijkheid. Christus heeft gebeden: "Vader, verheerlijk Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijke." En zou het volk van Christus dan niet gaan bidden: *Vader, verheerlijk Uw Zoon in mijn leven, opdat ik Uw Zoon verheerlijken moge?*

Als wij bidden voor de vermeerdering van Christus' rijk, dan bidden we voor de Koning. En ga dan uw eigen gebed eens na: hoe menig gebed is een beperkt gebed; dan komen we met onze eigen noden voor Gods aangezicht en misschien met de noden van ons gezin, van onze kinderen, van man of vrouw, maar verder niet.

Wat is dat een arm gebed! Weet u: in het ware gebed gaat het niet om 'mij', gaat het niet om 'm'n vrouw' of om 'm'n man' of om 'm'n kinderen', maar dan gaat het om God, om de Heere Zelf. Dan gaat het om des Heeren eer, om Zijn Naam, om de roem Zijner deugden. En dan ligt daarin begrepen mijn welzijn en het welzijn van degenen die mij lief zijn, maar ook het welzijn van Gods Kerk.

Als Gods kinderen eens echt bidden mogen, dan gaan zij bidden om datgene wat God beloofd heeft; dat wordt de lust van de ware onderdanen. En als het hart eens levendig mag zijn, dan is dat een vanzelfsprekende zaak; dan wordt er gebeden voor land en voor volk, voor overheid en vorstenhuis. Nee, dat wordt niet gedictieerd, dat wordt niet van boven opgelegd, maar dat gaat van binnenuit. Dan bidden we ook voor Gods Kerk: *o Heere, bewaar en vermeerder Uw Kerk; geef dat vrede en aangename rust en milde zegen haar moge verblijden*. Gods ware kinderen hebben blijdschap als het Gods Kerk goed gaat.

O, er zijn er genoeg, die vinden het prachtig als het met Gods Kerk slecht gaat en als ze kwaad kunnen spreken van die dominee en van die ouderling of van die diaken.

Nietwaar, dat bazuinen ze uit op de straten en ze hebben er een heimelijk vermaak in Maar als werkelijk Sions Kerk ons lief geworden is, dan hebben we er smart over en dan vinden we daarin onze blijdschap, als het de Kerk goed mag gaan.

En dan is er ook een gedurig gebed voor de ambtsdragers die telkens weer hebben voor te gaan, die zulk een verantwoordelijk werk hebben ook als ze de zieken bezoeken, als ze op huisbezoek gaan. Dan is er een gedurig gebed voor Gods knechten, opdat mede door hun arbeid Gods Koninkrijk gesticht zou mogen worden en er velen in Sion mogen geboren worden.

Ga het eens na in uw leven: wordt er in onze dagen vurig gebeden en gedurig gebeden, zoals hier staat: "Men zal geduriglijk voor Hem bidden"? Als we iets van de hemel mogen hebben, als we iets van Gods genade mogen proeven, weet u hoe het dan is? Dan gunnen we elkaar de zaligheid, dan gunnen we de zaligheid aan alle mensen. Dat is niet te ruim, maar zo is het! En dan gunnen we die gezegende Koning veel onderdanen.

O, wat een voorrecht zou het zijn als we méér op de knieën terechtkwamen. 'k Geloof dat er meer mensen bekeerd zouden worden. Ik geloof, dat Gods doorbrekend werk meer gezien zou worden als we meer gingen bidden. Hebt u vandaag één keertje -dat is niet veel: één keertje slechts- gebeden voor hem die het Woord bedienen moest? Hebt u één keer gezegd: o God, denk ook aan Uw knecht die straks weer het Woord van U heeft te prediken? Als ik zou vragen: steek uw vinger eens op, zou ik dan veel vingers zien? "Men zal gedurig voor Hem bidden."

Nietwaar, bidden óók voor Gods knechten, dat is bidden voor die grote Koning opdat Zijn werk voortgang moge vinden. Hebt u vandaag nog gevraagd: Heere, laten er vandaag eens mensen bekeerd mogen worden en laat vandaag Uw volk gesterkt mogen worden en laten er vandaag eens banden verbroken mogen worden en laten er nu eens mensen in de ruimte gezet mogen worden. Bent u er zó mee bezig geweest? "Men zal geduriglijk voor Hem bidden." 't Is toch waarlijk geen wonder dat het er zo droevig uitziet in ons land, onder ons volk, in de kerk?

5. Zij zingen van Hem

"Den gansen dag zal men Hem zegenen." Nietwaar, ook dat hoort er bij: men zal Hem den gansen dag zegenen. Dat is dus het werk van de onderdanen; ze zullen Hem gelukkig prijzen. Ze zullen blij met Hem zijn en daarom vreugde bedrijven. Hem het beste toewensen, vreugde bedrijven. Maar dat wil niet zeggen dat dan maar alles geoorloofd is; dat we moeten gaan dansen en hossen. Want we grijpen elke gelegenheid aan om uit de band te springen. 't Gaat over de Koning. We moeten van onze koningin niet zoveel hebben, nietwaar, zo leeft het toch veel onder ons volk?

Nee, we moeten er heus niet zoveel van hebben, maar die dag, ja, die houden we vast, want dan kunnen ze weer eens uit de band springen. En misschien zijn er onder ons ook wel, die dat soort dagen aangrijpen om uit de band te springen. Je mag toch wel eens wat door de vingers zien? Je mag toch wel eens een keer wat? Je hoeft toch niet altijd zo bekrompen te doen? Je mag toch vreugde bedrijven?

Jawel, maar moet dat dan zó? Weet u wat gepaste blijdschap is? Ik geloof dat het de beste uiting van vreugde is als we Gods aangezicht gaan zoeken: *Heere, wat een wonder dat we nog mogen hebben wat we hebben, maar wil ook verder voor ons zorgen en*

*verzoen de zware schuld
die ons met schrik vervult,
bewijs ons eens genade.*

Nietwaar, dan zijn we zo bezig aan Gods troon.

"Den gansen dag zal men Hem zegenen." Ja, dat is ook waar van Christus. Als de liefde Gods in onze harten aanwezig mag zijn, wat gaan we dan feesten! Feesten? Dansen, geliefden! Mag je dansen? Nou, of je dansen mag! Maar dan wel zoals Gods volk danst, hoor! Zoals ze in de hemel dansen:

*Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen.*

In die gestalte mag u best dansen: in God verblijd. Hebt u Gods volk wel eens zien dansen? Ik heb ze wel gekend, die vol van vreugde door de kamer huppelden, omdat God naar hen had willen omzien of opnieuw naar hen had willen omzien.

Ik kan me nog goed herinneren dat één van m'n ouderlingen uit Rijssen - hij juicht ook al voor Gods troon - eens tegen me zei: "Dominee, toen God me ging leren dat ik nog zalig kon worden, toen ben ik wel een meter hoog opgesprongen van vreugde."

O, dat wonder: zalig te kunnen worden. Dan ga je huppelen, dan ga je dansen, dan vloeit de mond steeds over van Zijn eer, gelijk een bron zich uitstort op de velden. Dan gaan we de dienst van God aanprijzen, dan gaan we die Koning aanprijzen; dan gaat er een goed gerucht van ons uit van het goede land. En dan mogen we ook beantwoorden aan het doel waartoe de Heere ons formeerde. Want: "Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen."

Wat loopt de Kerk toch vaak met een gesloten mond over de wereld. Gij, die er geen vreemdeling van zijt, geen vreemdeling van die verwondering, moest er niet veel meer gesproken worden? Nee, niet zomaar eróver gepraat, maar eruit gepraat.

*Zij zullen, uit de volheid van 't gemoed,
Gedachtig aan den milden overloed
Van Uwe gunst, die roemen bij elkeen,
En juichen van al Uw gerechtigheên.*

Hoe komt het toch dat er zó weinig gepraat wordt? Wel, omdat er zo weinig geestelijk leven is; omdat het zo weinig geestelijk beleefd wordt. Ach, u kunt soms zo gemakkelijk zeggen: ik ben onbekeerd, en dan gaat u weer gewoon door.

En Gods ware volk kan soms zo gemakkelijk zeggen: ik heb er zo weinig van, en ook zij leven gewoon weer door. Dat het ons toch eens benauwde! Want naarmate we meer onze nood leren kennen en welke dure prijs Christus betalen wilde, als we eens ingeleid mogen worden in de heilgeheimen die in Christus zijn, maar dan vinden we tot Zijn lof gedurig ruimer stof! Het lijkt wel alsof Gods Kerk uitgepraat raakt.

"Men zal Hem den gansen dag zegenen." Dat er bij ons toch geen stilzwijgen zou wezen en dat wij er een vermaak in zouden hebben om Zijn Naam aan te prijzen, Zijn deugden te bezingen. Dat het nu eens waar zou zijn:

*Mijn hart, vervuld met heilbespiegelingen,
Zal 't schoonste lied van enen Koning zingen;
Terwijl de Geest mijn gladde tonge drijft,
Is z' als de pen van een, die vaardig schrijft.*

En wat zingen we dan?

*Beminlijk Vorst, Uw schoonheid, hoog te loven,
Gaat al het schoon der mensen ver te boven.*

Ja, dan lééft dat van binnen en dan kunnen we het niet meer alleen af: Och, of nu al wat in mij is Hem prees.

Dan hebben we het beginsel van de eeuwige vreugde. Nietwaar, dat staat op zo'n

treffende wijze in de Catechismus: *nademaal ik nu het beginsel van de eeuwige vreugde in m'n hart gevoel...*

Maar dan gevoelen we tegelijkertijd dat we er maar van stamelen kunnen. Dan is er een begeren om ontbonden te worden en met Christus te zijn; dan weten we wel wat we zullen gaan doen.

Ik heb eens vrouw ontmoet, die zei: "Ik ga vast naar de hemel." Toen vroeg ik haar "Wat ga je daar dan doen?" En toen keek ze me heel verbaasd aan en ze antwoordde: "Ja, daar heb ik eigenlijk nog nooit aan gedacht. Wat moet je nu in de hemel gaan doen? Dat weet ik ook zo niet."

Ik zei: "O vrouw, als het niet anders met je wordt, dan kom je er nooit, want Gods ware volk weet het wel."

Wat gaat u straks in de hemel doen, volk? Wel, daar ga ik eeuwig zingen van Zijn goedertierenheid en dan zal ik Hem eeuwig zegenen en dan zal ik het mogen doen zoals ik het hier graag wilde doen, maar zoals ik het hier niet kon doen.

*Ik zal dan met mijn ganse hart Uw eer
vermelden Heere,*

U dank bewijzen.

*Dan zal ik U in het midden van de goón,
op hoge toon
met Psalmen prijzen.*

Toepassing

Geliefden, we gaan eindigen. U bent vandaag in de kerk geweest; de eeuwigheid zal openbaren wat de vrucht is op deze prediking U bent hier niet voor niets geweest, want Gods Woord keert nooit ledig tot God weder; nooit! Het zal doen wat Hem behaagt. En dan kan het twee kanten uit. Een derde weg is er niet. Het kan maar twee kanten uit: óf een reuk des levens ten leven, óf een reuk des doods ten dode. U hebt vandaag aan het Evangelie geroken, nietwaar, dat doen we als we in de kerk zitten: dan ruikt u aan het Evangelie. En dan kunt u zich levend ruiken, of u kunt zich dood ruiken. U kunt het niet naast u neerleggen. Het is een kracht Gods tot zaligheid, of - o, ontzettend! - een kracht Gods tot rampzaligheid. Weet u, dat u er nooit meer onderuit komt? U kunt niet zeggen: ik heb het niet geweten, of: het was niet voor mij; en u kunt ook niet zeggen: ik werd niet gewaarschuwd.

En mag ik u vragen: wat doet u er nu mee? We hebben het over de Koning gehad, de Koning der koningen, over het lieflijke van Zijn dienst en over het geluk van Zijn volk. Zou u er niet bij willen horen? Of houdt u toch vast aan de wereld? Nu, ik zou zeggen: dans dan maar en lach dan maar en trek u nergens iets van aan, bekeer u vooral niet, spot maar met God en Zijn dienst, leef er maar op los, maar weet dat het eens waarheid zal worden wat er staat in Gods getuigenis: "En zij begonnen buiten te staan." Ze begonnen buiten te staan; waar buiten?

Buiten de feestzaal, waar ze begonnen vrolijk te zijn. En waar hoort u nu bij: bij mensen die straks beginnen buiten te staan of bij degenen die beginnen vrolijk te zijn? Ach, wees toch verstandig: geef de wereld eraan, geef de dienst der zonde eraan; toe, geef de Heere de hand en kom tot Zijn heiligdom. Het is een dienst die we u hartelijk kunnen aanbevelen. En weet u, dat u - nog vóórdát het twaalf uur is - al bekeerd kunt zijn? Voordat het vannacht twaalf uur is, kunt u het hebben! Nee, er moet niet eerst dit en eerst dat... weet u wat u moet?

Door de knieën en gezucht: *o God, wees mij zondaar genadig.* En die tollenaar ging bekeerd naar huis, of durft u dat te ontkennen? Goed, het was een gelijkenis, maar hij ging af gerechtvaardigd naar zijn huis.

Welnu, voor het laatst: laat u toch gezeggen en neem dan die getrouwe raad eens ter harte en smEEK: *Heere, waar U de Koning bent, wil dan uit genade ook mijn harde hart verbreken; maak ook mij een onderdaan van U.*

*En geef dat ook mijn oog het goed' aanschouw',
't welk Gij, uit onbezweken trouw,
Uw uitverkoor'nen toe wilt voegen;
opdat ook ik U mijn rotssteen noem',
en delend in Uws volks genoeg,
mij met Uw erfdeel blij zou mogen beroemen'.*

Amen.

MEDITATIES

1. Het geklank kennen⁴

Welgelukzalig is het volk hetwelk het geklank kent. Psalm 89: 16

Zij zullen door Uw gerechtigheid verhoogd worden. Omdat Christus Zich heeft vernederd tot de dood, ja, tot de dood des kruises. Daarom is het dat zij zullen verhoogd worden door Zijn gerechtigheid. "Sion zal door recht verlost worden" en ze zullen "door gerechtigheid bevestigd worden."

Velen trachten zichzelf te verhogen en zullen verhoogd worden door hun medemens. De geschiedenis in het boek Esther spreekt ons er ook van. Denk slechts aan Haman, die het niet hebben kon dat Mórdechai niet voor hem boog. Maar hoe droevig is het met hem afgelopen.

En zo gaat het vandaag nog! Moeizaam ziet men sommigen omhoog klauteren en als ze er bijna zijn, dan vallen ze van een top van eer in eeuwige verwoesting neer. Want dat was het enige wat die mensen dreef, het enige wat ze bezielde, dat was het enige wat inhoud gaf aan hun leven: vooruitkomen, geld verdienen, wat bereiken, wat presteren, geëerd worden, aanzien krijgen en ze vergaten de verhouding waarin ze staan tot God. En zo loopt het droevig met hen af; ze tuimelen van die hoogte - die ze zelf beklommen hebben - neer in eeuwige verwoesting.

Doch nu zijn er ook mensen en die worden dat waard. Die worden het waard om in een eeuwige diepte neer te storten, waar zij alle gerechtigheid missen.

En zie, nu worden zij door God uit genade *door gerechtigheid verhoogd*. Door God verhoogd, dat is het geluk van degenen, die *het geklank kennen* en dat is meer dan alle verhoging door mensen. Door God verhoogd te worden, dat is meer dan alle eer die we van een mens ontvangen kunnen; dat is oneindig meer waard dan alle titels die we hier op aarde kunnen verkrijgen. Door God verhoogd, dat is voor eeuwig verhoogd!

God verhoogt hen uit de drek der zonde. Hij verhoogt hen, Hij tilt ze op uit het stof des doods. Hij verhoogt hen van kinderen des toorns tot kinderen Gods. Hij verhoogt hen van hellewichten tot hemelburgers. O, welk een dierbare belofte, bestemd voor hen, die dat geklank kennen mogen! Dat is één van hun zaligheden: ze zullen door God verhoogd worden. Verhoogd door de gerechtigheid van Christus. *Die de geringe uit het stof opricht en de nooddriftige uit de drek verhoogt, om te doen zitten bij de prinsen, ja, bij de prinsen Zijns volks.* Ze worden door gerechtigheid verhoogd tot eeuwige heerlijkheid aan 's Vaders rechterhand, ja, aan 's Vaders hart.

Als hen dat te beurt valt door de gerechtigheid van die gezegende Borg, Die hen uit genade gegeven wordt, dan kunt u toch wel verstaan, dat dit door God verhoogde volk van Hem eeuwig gaat zingen: *Het is door U, door U alleen om 't eeuwig welbehagen.*

O, hoe zalig (kunt u het zeggen?) hoe zalig is het volk dat het geklank kennen mag! Kent u dat geklank? Hoort u bij dat gelukzalige volk?

Zeker, u hoort de klanken en misschien begrijpt u enigszins wat er gepredikt wordt met het verstand, en het is een voorrecht dat u het volgen kunt en dat u er ook in deze ure met uw verstand bij mocht blijven, dat u niet met andere dingen bezig was, maar ként u het geklank? Met andere woorden: hebt u uw naam weleens horen noemen? Bent u persoonlijk weleens bij de prediking betrokken geworden? Hebt u al acht

---

⁴ Deel 5, *Offeranden des geklanks*

gegeven op datgene, wat er gepredikt werd? Had die prediking een bijzondere boodschap voor u?

Ach, dan zijn er zovelen - jongeren en ouderen - die de prediking naast zich neerleggen; die er geen acht op slaan; die het voor kennisgeving aannemen. Die, als de kerk uitgaat, zeggen: we hebben het weer gehad, het zit er gelukkig weer op; het duurde me lang genoeg.

Maar weet dan, dat het Tyrus en Sidon verdraaglijker zal zijn in de dag des oordeels dan u! O, nóg is dat geklank te vernemen, nóg roept die God, Die u beledigde door de zonde, u toe: "De goddeloze"- en dat bent u- "verlate zijn weg, en de ongerechte man zijn gedachten; en hij bekere zich tot den HEERE, zo zal Hij Zich zijner ontfermen, en tot onzen God, want Hij vergeeft menigvuldiglijk."

Nóg, nóg is genade bij God te verkrijgen, morgen misschien niet meer; morgen kan het voor u te laat zijn. En wat zal het u dan gaan berouwen, als u de kostelijke tijd der genade verbeuzeld hebt!

Hoe zalig is het volk, dat het geklank kent. Het is een groot voorrecht als u het enigszins volgen mag, als u het begrijpen mag, maar dat is nog geen kénnen. Die het geklank door de onwederstandelijke werking van Gods Geest leren kennen, die gaan zo anders luisteren en die gaan schrikken en beven, als ze horen hoe droevig het met hen gesteld is. Die gaan zich, als gevolg daarvan, voor God verootmoedigen en zich bij God aanklagen; die gaan God om genade smeken.

2. Door God niet vergeten

"Vergeet den hoop Uwer ellendigen niet in eeuwigheid" Psalm 74:19

Zouden we met de dichter ook niet gaan bidden: *vergeet me toch niet in eeuwigheid?* Want dat is wat, als God aan ons niet meer denkt in eeuwigheid! Ik zou het zo willen zeggen: dat is de smart van de verlorenheid, dat is nu het wezen van de rampzaligheid, dat God nógit meer aan ons gedenkt, niet meer naar ons hoort en niets meer met ons te maken wil hebben. Dat Hij Zijn handen niet meer naar ons uitstrekt en Zijn aangezicht nooit meer doet zien, ons in der eeuwigheid vergeet. O huiveringwekkend!

Dat het eens tot u doordrong, onvernieuwden van hart, o godvergeters en godverzakkers en godverlaters. Vreselijk zou het zijn als God u zou vergeten in eeuwigheid.

Daarom, wat ik u bidden mag, huppel toch niet zo vrolijk voort. Want denk, als u dan aan God niet denken wilt, denk dan alstublieft aan uw ongeredde ziel. Denk dan eens aan de eeuwige jammer die straks uw deel zal zijn als u blijft zoals u bent. Laat dan dit gebed bij u gevonden worden:

*Red mij van hen, die 't ruim genot
Der wereld voor hun heilgoed achten;
Geen deel, dan in dit leven wachten,
En maken van den buik hun god;
Van hen, die weelde, schatten, staten,
Hoe rijk, hoe uitgebreid, hoe groot,
Verliezen moeten met den dood,
En -in het gunstigste geval- hunnen kind'ren overlaten.*

Niets kunt u meenemen; u bent met niets op de wereld gekomen en met niets gaat u de

wereld weer af. Ontzettend! Arme, arme mens: hier niets gehad en straks niets krijgen. Dan is Gods volk toch gelukkiger, dan is toch die hoop van Gods ellendigen gelukkiger dan de massa dansers en zangers en schreeuwers die van de wereld zijn. Laat dat volk dan hier arm en ellendig door het leven moeten, laat het dan bestreden mogen worden, verdrukt, miskend en laten het er dan maar een handjevol zijn, *maar schoon ze arm zijn en ellendig, God denkt aan hen bestendig*. Dat is wat! Dat moet u eens op u in laten werken, volk des Heeren! God denkt aan dat ellendige volk bestendig, want Hij denkt bestendig aan Zijn verbond. En dan ligt de zaligheid van dat ellendige volk onwrikbaar vast. Daar kan de duivel tegenaan schoppen, maar hij krijgt dat fundament in der eeuwigheid niet ondersteboven.

Bergen mogen wijken en heuvelen wankelen en ze zullen wankelen en ze zullen wijken, alles wat vast schijnt te zijn, alles wat onwankelbaar schijnt te zijn: het zal wankelen, ja, het zal bezwijken. Maar dat verbond des vredes, dat zal staande, dat zal vast blijven. "Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE uw Ontfermer."

En als het dan zo is - als God bestendig aan dat volk denkt, als Hij ze bestendig aanschouwt in dat verbond, in die Verbondsmiddelaar, in dat Verbondsbloed, dan is het ook geen wonder dat dit volk bestendig aan die God denkt en met die God bezig is.

"Vergeet den hoop Uwer ellendigen niet in eeuwigheid. Aanschouw het verbond." Als ze dan de vastheid van dat verbond beleven mogen, dan verandert dat volk; dan steken ze plots het hoofd omhoog, hoe groot de ellende ook is waarin ze zich bevinden en dan zingen ze:

*Gewis, dan zal mijn wreev'le vijand beven,
En, als ik roep, straks rugwaarts zijn gedreven.
Dit weet ik vast: God zal mij nooit begeven;
Niets maakt mijn ziel vervaard.*

Amen.

3. Het laatste oordeel

Judas 1:14-15: *'En van dezen heeft ook Henoeh, de zevende van Adam, geprofeteerd, zeggende: Zie, de Heere is gekomen met Zijn vele duizenden heiligen, om gericht te houden tegen allen, en te straffen alle goddelozen onder hen, vanwege al hun goddeloze werken, die zij goddelooslijk gedaan hebben, en vanwege al de harde woorden, die de goddeloze zondaars tegen Hem gesproken hebben.'*

Toe, mijn hoorders, hoe reist u naar de eeuwigheid? Hoe reist u naar de dag des gerichts, die elk ogenblik kan aanbreken? De tijd is bang, de goddeloosheid schrikkelijk. God is onderweg om met al Zijn tegenstanders af te rekenen. Wellicht hebben we niet met de wereld meegedaan, maar als we vreemdelingen van genade blijven en het Woord Gods naast ons neer blijven leggen, worden we straks toch met de goddeloze wereld op één hoop gegooid! Dan zal God ook ons oordelen en ons straffen vanwege alle goddeloze werken die we goddelooslijk gedaan hebben en vanwege al de harde woorden, die wij tegen Hem durfden spreken! Immers, die mensen waarvoor Judas waarschuwt, moest men niet in de wereld zoeken, maar in de kerk, want ze waren de gemeenten binnengeslopen. Hoe ze daar binnen konden sluipen? Het is een raadsel, maar het was gebeurd! Ze zaten in de kerkbank en aan de

Avondmaalstafel. Maar, zo wil Judas zeggen, daar boven kunnen ze niet binnensluipen. God is Rechter en Die zal de schapen van de bokken scheiden! Hij zal als de Hartenkenner nooit een verkeerd oordeel vellen! Hij zal allen die weigerden Hem te voet te vallen aan Zijn linkerhand plaatsen.

Geliefden, het is mogelijk dat wij een onbesproken leven hebben, maar hoe is het met ons hart? Is dat nog goddeloos? Is het een hart dat nimmer voor God brak? O, dat het ons tot zonde werd! Vandaag nog, want God ziet het hart aan! Daarom, laten we het toch niet wagen om straks met een indrukje, met een Psalmversje en met een traantje voor God te verschijnen, want dat is een zandgrond die weggespoeld zal worden bij de dood. Wij kunnen alleen in Christus voor God rechtvaardig zijn; alleen in Christus kan God ons Zijn gunst betonen! Dat is hier in dit leven al waar, maar dat geldt zeker straks! Dat wij er dan naar zouden staan om in Christus gevonden te worden. De Heere geve telkens weer en telkens meer het ongenoegzame in te leven van alles wat buiten Christus ligt, om alleen te steunen op Christus en Zijn gerechtigheid, die alleen redt van het graf.

Dan zal Zijn komst ons tot blijdschap strekken, want Hij zal verschijnen tot ulieder vreugde, volk! Hij zal komen om u volmaakt te stellen, om u voor eeuwig van alle zonden te verlossen, om u Zijn volle gunst te betonen, om u te kronen met eeuwige vreugde en eeuwige blijdschap! Dan wordt het waar:

*Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd,
Daar zijhun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan, onbepaald,
Door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.*

Welnu, dat dit dan uw troost en uw blijdschap zou mogen zijn, dat Hij zal komen om uw heil te volmaken en dat ge dan ook met de bruid naar die dag leerde verlangen, zeggend: Ja, kom, Heere Jezus! Zo was het met Guido de Brès, die zijn geloofsbelijdenis besloot met de woorden: Daarom verwachten wij dien groten dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften Gods, in Jezus Christus onzen Heere. Amen.

Ds. J. van Haaren

MEDITATIES OVER PSALM 84

GODS PELGRIMS⁵

1. *Voor den opperzangmeester, op de Gittith; een Psalm voor de kinderen van Korach.* Psalm 84:1

Van alle boeken des Bijbels is het Psalmenboek bij Gods kinderen wel het meest bekend en bemind. Wil de HEERE Zich niet menigmaal van Psalmen bedienen tot vertroosting, onderwijzing en bemoediging van Zijn gunstgenoten? Is Hij niet die God, Die de Psalmen geeft in de nacht?

Wat kunnen die Psalmen de ziel aanspreken! Er is dan ook geen stand in het geestelijk leven, of men kan die in het Psalmenboek terugvinden. Als we de Psalmen zo eens doorlezen, dan zien we de dichter de ene keer staan op de berghoogten van de verzekerdheid des geloofs, zingend: "Ik zal door 's vijands zwaard niet sterven, maar leven!" Of uitroepend:

*Ik zal vol heldenmoed,
Daar mij Zijn hand behoedt,
Tienduizenden niet vrezen,
Schoon ik van alle kant
Geweldig aangerand,
En fel geprangd moog' wezen.*

De andere keer treffen we de dichter aan in het klaaghuis, zuchtend:

*'k Heb mijn tranen, onder 't klagen,
Tot mijn spijs, dag en nacht,
Daar mij spotters durven vragen:
"Waar is God, Dien gij verwacht?"*

Is het standelijke leven van Gods kinderen niet aan eb en vloed onderworpen? Ja, wat kunnen zij David verstaan wanneer hij zegt: ik zal in der eeuwigheid niet meer wankelen, want Gij hebt mijn berg door Uw goedgunstigheid vastgezet. Maar toen Gij Uw aangezicht verborgt, werd ik verschrikt.

Hoe Gods kinderen dan ook gesteld mogen zijn, zij kunnen door de onderwijzing des Heiligen Geestes de omstandigheden van hun leven in de Psalmen terugvinden. Ja gewis, in de 150 Psalmen heeft Gods Kerk een schat van liederen, die hun als uit het hart gegrepen zijn!

Van die 150 Psalmen is de 84e wel eens de *Parel der Psalmen* genoemd. Het is een Psalm op de Gittith. Wat dat betekent is zeer onzeker. Het kan zijn dat er een muziekinstrument mee wordt bedoeld, een soort citer, bij de Filistijnen te Gath gebruikt; het kan ook zijn dat er een melodie mee bedoeld wordt, die David te Gath geleerd had.

Deze Psalm is bestemd voor de opperzangmeester, waarvan er drie door David waren aangesteld. Een Psalm dus voor het gebruik in de liturgische eredienst. Het is een Psalm voor de kinderen van Korach. De kinderen van Korach waren een afdeling

---

⁵ Psalm 84 nader verklaard in 23 meditaties. Ds. J. van Haaren UITGEVERIJ/BOEKHANDEL GEBR. KOSTER-BARNEVELD

Leviëten, die tot de tempelzangers behoorden, om met luider stem de HEERE, de God Israëls, ten hoogste te prijzen. Zo lezen we immers in 2 Kronieken 20:19.

Wat heeft de HEERE in hun midden Zijn wonderen van vrije soevereine genade verheerlijkt. Immers, de kinderen van Korach waren afstammelingen van die oproermaker van de oude dag. Samen met Dathan en Abiram wilde hij het Goddelijk gezag, waarmee de HEERE Mozes en Aron bekleed had, niet erkennen. Zij riepen: "Waarom dan verheft gijlieden u over de gemeente des HEEREN?"

Maar opstaan tegen Gods knechten is opstaan tegen God Zelf en een zich verzetten tegen de Waarheid. Dat we dat toch meer bedenken zouden, want zulke mensen zijn er nog wel!

Leest maar wat wijlen Ds. G. van Reenen erover opmerkt in zijn Catechismusverklaring: "Ziet eens in Gods kerk en komt eens in zo menige gemeente. Treurig is het, zoals de geest van verzet daar heerst; de leden der gemeente baas, en de kerkenraad hun knecht. Nooit tevreden, nooit goedkeuren wat de kerkenraad doet, altijd afkeuren, op alles en iedereen kritiek uitoefenen."

En wat deed Mozes? Hij mocht het overgeven aan Een, Die rechtvaardig oordeelt. Neen, Mozes speelt geen eigen rechter. En wat een voorrecht, als ook de ambtsdragers Gods met lankmoedigheid mogen verdragen degenen die tegenstaan. Ach, wat is het slecht met die opstandelingen afgelopen. De HEERE maakte Zijn Woord waar: die Mijn knechten aanraakt, die raakt Mijn oogappel aan! We lezen ervan: "En de aarde opende haar mond en verslond hen met hun huizen en alle mensen, die Korach toebehoorden en al hun have." Dat het ons strekken mocht tot waarschuwing!

Anderzijds, wat zou het een voorrecht zijn, als wij eens in der waarheid Korach voor God mochten worden. Wanneer wij ons verdoemelijk voor God leerden kennen, wanneer we eens aan ons opstandige bestaan werden ontdekt. Voorwaar, dan zou het ons een wonder worden dat wij er nog zijn. Want dan doet de HEERE met ons nog niet naar verdienste, anders zou onze plaats hier niet meer gevonden worden. Zou het dat volk dan geen wonder worden, dat de aarde zich voor hen niet opent? O, dezulken leren hun helwaardigheid kennen. Doch daar krijgen ze ook te verstaan dat er bij de HEERE vergeving is.

Want wij lezen *van de kinderen van Korach dat zij niet stierven!* O, wonder van Gods vrijmacht! Straks kleven zij David aan, uit wie later de Christus wordt geboren. Zij mochten door genade de zijde Gods kiezen!

O, gij kinderen van Korach, werd het u geen eeuwig wonder dat de HEERE met u nog te doen wilde hebben, waar toch uw vader het verbond verbroken had; waar hij de HEERE de rug had toegekeerd, zich verzettend tegen de regering Gods? Hij wilde als God zijn, kennende het goed en het kwaad. O, het heilgeheim dat in Christus ligt voor gans Gods Kerk is nooit in woorden uit te drukken; het is slechts te bewonderen. Ja, dan komt er plaats om Gods lof te bezingen. Ziet het bij de kinderen van Korach!

Het werden portiers van de tempel en muzikanten in het heiligdom. Het was door genade hun levenskeuze geworden:

*'k Waar' liever in mijns Bondsgods woning
Een dorpelwachter, dan gewend
Aan d' ijd'le vreugd in 's bozen tent.*

2. De lieflijkheid van 's HEEREN woningen

Hoe lieflijk zijn Uw woningen, o HEERE der heirscharen! Psalm 84:2

De dichter heeft het in dit vers over de lieflijkheid van des HEEREN woningen. Hij was er dus mee bekend. Want onbekend maakt immers onbemind. Maar David - want naar we aannemen is hij de dichter van deze Psalm - had wel eens in die woningen mogen inblikken. En nu kan hij er geen woorden voor vinden om de lieflijkheid van die woningen aan te geven. Hoe lieflijk! Ja, hoe lieflijk zijn ze eigenlijk? Weet u het? Kunt u er wel woorden voor vinden? Immers neen!

Het zijn toch alleen maar des HEEREN kinderen, die in beginsel iets van die lieflijkheid mogen leren kennen. Het zijn de heirscharen van de God des verbonds. Zij krijgen Hem lief, omdat Hij hen eerst zo uitnemend heeft liefgehad. Hij heeft ze immers liefgehad met een eeuwige liefde. En daarom trekt Hij ze in de tijd Zijns welbehagens met koorden van goedertierenheid. Nee, niet in hen, maar in 's HEEREN eeuwige en vrijmachtige verkiezing ligt de grond van al hun zaligheid. Hij heeft Zich een volk geformeerd dat Zijn lof zou verkondigen. Van eeuwigheid reeds zijn de namen van deze strijdende legerscharen geschreven op de rol van het boek des levens des Lams. Hij wil Zichzelf verheerlijken in hen, die Hij trok uit de zondemacht en die Hij stelde in Zijn wonderbaar licht.

Het is enkel soevereine genade, dat de dichter zingen mocht:

*Hij heeft aan Israëls zaad,
Tot hun behoud genegen,
Zijn daân getoond
En trouwlijk hen geleid.*

Zie, dat overblijfsel der verkiezing, de ware godvruchtigen, zij alleen bezingen de lieflijkheid van de woningen des HEEREN der heirscharen.

Maar waarin bestaat dan toch die lieflijkheid van des HEEREN woningen? Wat maakt die woningen nu zo bemind en dierbaar? Wel, die woningen zijn lieflijk als de tent der samenkomst van het volk met zijn God. Hij woont daar immers! Hij wordt daar ontmoet! Daar wordt Zijn nabijheid openbaar, daar wordt Zijn gunst genoten. Nee, uiterlijk schoon heeft die tent op Sions top niet. Er is uiterlijk niets bekoorlijks aan; daarom verkijkt de wereldling zich er ook op. Men moet daar geestelijke ogen voor gekregen hebben. Die heerlijkheid ligt immers in het binnenste heiligdom.

Ach, u die geen vreemdeling van genade zijt, zeg eens, is er ergens op de aarde een plaatsje te noemen, waar het zoete en zalige van des HEEREN dienst meer wordt genoten dan op Zijn gezegende en geheiligde dag, in de saamvergadering van de HEERE met Zijn volk, in het huis des gebeds? Wordt onder de prediking van het Woord niet menigmaal uw hart opengebrouwen, verkwikt en vervrolijkt?

Ja, Uw woningen, o HEERE der heirscharen, de tent der samenkomst en het huis des gebeds, waar het volk vergaderd is, zijn lieflijk voor Uw kinderen. Want waar zij vergaderen in Uw Naam, daar hebt Gij gezegd in het midden te willen zijn.

Er bestaat voor David geen beter plekje op de ganse aarde dan het huis des HEEREN. Hij roept in Psalm 42 uit: "Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, also schreeuwt mijn ziel tot U, o God! Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God; wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen?"

Geen beter plekje op aarde dan Gods huis?

Zeg dat eens tegen iemand die met zijn hart in de wereld leeft! Zeg dat eens tegen een nette kerkganger, doch zonder genade. Is het bedenken des vleses niet vijandschap tegen God? Hoe zou zo een dan toch de lieflijkheid van des HEEREN woningen kennen?

Nee, de natuurlijke mens verstaat niet de dingen die des Geestes Gods zijn; ze zijn hem te enen male een dwaasheid. Hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden.

Och, gij vreemdeling van genade, smeekt toch de HEERE, of het Hem behagen mocht u die lieflijkheden alsnog te leren zien! Want daar in die woningen des HEEREN is zo ontzettend veel dat spreekt van verzoening en genade. Ga maar eens zien in het voorhof.

Daar staat het brandofferaltair, met zijn vier hoornen, uitgebreid naar "de vier hoeken der aarde." Die hoornen werden met het bloed der verzoening bestreken. Die hoornen prediken ons, dat de HEERE nog met uitgebreide armen staat en dat Hij geen lust heeft in uw dood.

Verder zien we daar in het voorhof het koperen wasvat staan. Aäron en zijn zonen mochten in het heiligdom niet komen, dan alleen als zij zich met het water uit het wasvat hadden gereinigd. Predikt dat ons niet luide de reinigende kracht van Christus' bloed, zonder hetwelk niemand God kan ontmoeten?

In het Heilige stond de gouden kandelaar met zijn zeven, altijd brandende lampen. Deze spreekt ons van de volheid des Geestes.

Op de tafel der toonbroden lag de vrucht van de arbeid, die Israël de HEERE brengen mocht. Die vrucht was van Godswege gewerkt. De HEERE verheerlijkt Zich altoos in het werk Zijner handen. Verder stond daar het gouden reukaltair, waarop tweemaal daags reukwerk ontstoken werd. Het is een symbool van het gebedsleven.

Maar behalve het voorhof en het Heilige was er nog het Heilige der heiligen. Hoe lieflijk was toch die plaats! Daar immers woonde de HEERE in gans bijzondere heerlijkheid.

Is het geen verschrikkelijke gedachte dat de HEERE daar troonde? Hij is immers te rein van ogen dan dat Hij het kwade zou kunnen aanschouwen!? Jawel, doch het vreselijke is voor Gods kinderen van die plaats weggenomen. Want die plaats spreekt ook van verzoening. Over de vloekende Wet is immers het verzoendeksel gelegd. Ja, inzonderheid die plaats predikt ons:

*Zover het west verwijderd is van 't oosten,
Zover heeft Hij, om onze ziel te troosten,
Van ons de schuld en zonden weggedaan.*

Is het dan een wonder dat de dichter uitroept: "Hoe lieflijk zijn Uw woningen, o HEERE der heirscharen!" Hij mocht immers iets van die verzoening in zijn hart smaken. Wat is er voor Gods volk kostelijker dan de HEERE te mogen zien in Zijn vriendelijke ogen? Wanneer de ziel dat ervaren mag, wanneer hem die heilgeheimen worden geopenbaard, dan slaat hij het oog naar boven en roept hij het uit: ach HEERE, hoe lieflijk zijn mij Uwe woningen! Dan wenst hij wel ontbonden te worden, want daar zal hem 't goede van Gods woning verzaden, reis op reis. En 't heilig deel des groten Konings, van Zijn geducht paleis, zal dan de volle onverstoorbare zaligheid van zijn leven zijn.

Wel volk, nog even en dan zult ge uw zielewens verkrijgen, om altoos bij de HEERE te zijn en het lieflijke van Zijn woningen te aanschouwen.

3. De liefde in beoefening (1)

Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des HEEREN.
Psalm 84:3a

In het vorige vers heeft de dichter uitgeroepen: "Hoe lieflijk zijn Uw woningen, o HEERE der heirscharen!" En wat stemmen Gods kinderen daar van harte mee in! Hoe komt dat? Omdat zij iets hebben mogen smaken van des Heeren woningen. Immers, een natuurlijk mens is het met de uitroep van de dichter lang niet eens! Neen, zijn hart trekt meer naar de tenten der wereld; hij heeft veeleer een afkeer van die plaatsen, waar God in Christus Zijn volk wil ontmoeten. En als hij nog opgaat naar Gods huis, dan doet hij dat hoogstens om zijn consciëntie gerust te stellen. Hij heeft de HEERE, evenals Farao, alleen nodig in dagen van tegenspoed en ramp. In dagen van ziekte en dood.

En des HEEREN volk, ach, daar ziet hij laag op neer. Hoe kan het ook anders: het zijn immers niet vele rijken en niet vele edelen?

Ook de naamchristen moet niets van dat echte volk hebben. Ze zijn hem veel te ernstig en te nauwgezet. Hij kan bij hen niet protsen en pralen met zijn historische kennis. Al waardeert dat volk het onderzoek van Gods Woord - ach, werd het maar wat meer onder ons gevonden - zij zullen hem toch toevoegen: het is nodig, ja onmisbaar tot zaligheid, dat u Gods Woord niet alleen van buiten kent, maar dat u er van binnen ook iets van leert.

En juist bevindelijke kennis ontbreekt hem. Neen, de godsdienst voelt zich in het geheel niet thuis, daar waar 't volk vergaderd is! Zij ergeren zich aan verschillende dingen. Het Psalmgezag bijvoorbeeld, is hun veel te slepend; waarom niet ritmisch gezongen? In het gebed bidden zij niet mee. De prediking spreekt hen niet aan; als zij al luisteren, doen ze dat hoogstens voor anderen. In het gunstigste geval wordt alleen hun verstand geboeid. Daarom komen zij ook zo min mogelijk tot de gemeente des HEEREN. Zij oordelen: éénmaal per zondag is meer dan genoeg. En vanzelf kunnen zij dat oordeel ook nog wel beargumenteren. O ja, zij hebben vele vonden gezocht! Het is voor hen een ware verlossing als zij het bedehuis weer kunnen verlaten. Nee, 's HEEREN dienst heeft voor hen niets bekoorlijks.

Weet u hoe dat komt? Omdat in hun harten de liefde Gods niet is uitgestort die God, Zijn Woord, Zijn volk, Zijn dienst en Zijn dag doet beminnen. Hun hart is niet ontvankelijk voor de Christusprediking, die aan de woningen des HEEREN juist lieflijkheid geeft. 't Is waar, soms worden zij wel eens even bewogen, soms krijgen ze wel eens een indruk - en het is een voorrecht als dat er nog zijn mag - doch zij kennen niet dat smachtend verlangen van de dichter: "Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des HEEREN."

In dit vers spreekt de dichter zijn heimwee uit. Wie weet niet wat heimwee is? O, dat smartelijke, kwellende verlangen naar hen die ons lief zijn, of naar onze woning. Wat kan dat heimwee sterk zijn bij kinderen, maar ook wel bij volwassenen. Welnu, zo heeft de dichter ook heimwee; heimwee naar God en Zijn woningen. Wat een zalige stand in het genadeleven! Want het is een bewijs dat de liefde in oefening is. "Mijn ziel is begerig." Een vurig verlangen brandt in zijn ziel. Zijn gedachten gaan gedurig uit naar God en Zijn volk. Zijn ziel is begerig gemaakt naar het goede van Gods huis en het vette van Zijn paleis. Dat neemt hem geheel in beslag! Hij weet uit ervaring hoe goed het is nabij God te zijn en hij zou wel al de dagen van zijn leven in Zijn voorhoven willen verkeren.

Of is dat verlangen u vreemd? Hebt u nog nooit gezongen: "Ik zal met vreugd in 't huis des HEEREN gaan?" Hebt u nooit eens gehunkerd naar de zondag? Ging uw hart nooit eens uit naar de prediking van Gods Woord? Of, toen ge op het ziekbed terneder lag, hebt u toen nooit eens verlangd naar een van Gods kinderen?

Laat het volk maar eens getuigen van het heimwee, dat in de ziele was, toen ze die zoete overpeinzingen mochten hebben van die God, Die Zich in Christus als een God van volkomen zaligheid aan het hart openbaarde. Was er toen geen hartelijke begeerte om ontbonden te wezen en met Christus te zijn? Was u dat niet verreweg het beste? Wat waren dat aangename tijden, toen ge uitriep: "Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen!" O, die zoete en zalige gemeenschap met de HEERE, wat was ze uw ziel toch kostelijk!

De dichter heeft het ook over *bezwijken van verlangen*.

Ach, er is allerlei oorzaak van bezwijken. De ziel kan wel eens bezwijken onder bange nood en bittere smart. Wat kan de last en de druk des levens de ziel temeer buigen. Elia sprak eens: "Neem nu, HEERE, mijne ziel, want ik ben niet beter dan mijn vaderen." Welnu, zo kan ook de vurige begeerte naar datgene dat de eerste en de hoogste plaats in ons leven verkreeg, de ziel tot bezwijken toe afmatten. Dan wordt ons leven er schier door ondermijnd. Dan grijpt het heimwee ons zo aan, dat we eronder wegwijnen, als een plant die lucht en water moet missen.

Ach, wie kent dat heimwee naar de voorhoven des HEEREN in deze mate als de dichter? Wordt onze tijd niet veeleer gekenmerkt door een zucht, door een jagen naar vergankelijke en ijdele dingen, die geen waarde hebben voor de eeuwigheid?

En dat zelfs onder Gods kinderen! Leg uw oor maar eens te luisteren in de gezelschappen, als die er tenminste nog zijn. Waar hebben ze het over? In het gunstigste geval gaat het over bevindingen van vele jaren geleden. Waar merkt u nog iets van dat brandend verlangen, van dat heimwee naar Gods gemeenschap in Christus Jezus? Moet de HEERE niet van ons zeggen: "Maar Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde hebt verlaten?" Welnu dan, volk des HEEREN: op de knieën! Gaat uit in de wijken en straten der stad, om Hem te zoeken, Die uw ziel bij aanvang toch lief geworden is. En rust dan niet voor ge Hem hebt mogen vinden. Dat ge met de bruid mocht spreken: "Toen ik een weinigje van hen weggegaan was, vond ik Hem, Dien mijn ziel liefheeft; ik hield Hem vast en liet Hem niet gaan, totdat ik Hem in mijner moeders huis gebracht had, en in de binnenste kamer van degene, die mij gebaard heeft."

4. De liefde in beoefening (2)

Mijn hart en mijn vlees roepen uit tot den levenden God. Psalm 84:3b

We hebben de vorige maal het brandend verlangen van de dichter overdacht, waar hij vervuld is met heimwee naar Gods gemeenschap in Christus Jezus. We hebben gezien, dat dit heimwee een zaak is van het hart. Die innerlijke begeerte der ziel kan in de ziel echter niet besloten blijven. Zij moet zich openbaren; dat is de aard van het leven. Het hart zal zich met de daden paren. Door die naar buiten komende daden wordt dan ook de gesteldheid van het hart gekenmerkt!

Uit het verdorven hart komt echter geen goed voort: schandelijke overleggingen en gruwelijke zonden.

Doch uit het vernieuwde hart ontspruiten geheiligde begeerten en een godzalige wandel. Hoe duidelijk spreekt daarvan artikel 12, hoofdstuk 3 en 4 van de 5 artikelen tegen de Remonstranten. Wij lezen daar immers: "En alsdan wordt de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven en bewogen, maar, van God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf. Waarom ook terecht gezegd wordt dat de mens, door de genade die hij ontvangen heeft, gelooft en zich bekeert."

Nee, die uiterlijke levenswandel naar de wille Gods kan niet ontbreken, waar toch het hart vernieuwd is en niet alleen het verstand, maar ook de hand gezuiverd wordt. De HEERE eist de ganse mens voor Zich op, naar lichaam en ziel! De HEERE versterkt de slappe handen en stelt de struikelende knieën vast. Zo roept de dichter uit: "Mijn hart en mijn vlees roepen uit tot den levenden God."

Nee, hij kan zich niet langer stilhouden. Het moet eruit! Zo kunnen Gods kinderen wel eens met heimwee bezet worden naar de HEERE en dan kunnen ze het misschien wel eens een tijdje voor zich houden, maar het moet er toch een keertje uit. Dan kunnen ze gewoon niet meer zwijgen. De straatstenen zouden gaan spreken, zo zij nog langer zouden stilzwijgen.

Wat maakt de ziel nu zo begerig? Wat doet haar toch bezwijken van verlangen? Tot wie roepen hart en vlees uit? Zijn het alleen maar de woningen des HEEREN?

Ach, lees maar: "Mijn hart en mijn vlees roepen uit tot den levenden God." De dichter wordt dus verteerd door heimwee naar de levende God. En nu kan een heimwee alleen dan worden bevredigd, als men herenigd wordt met het beminde en geprezen voorwerp des verlangens. En hoe heerlijker en begeerlijker dat voorwerp des verlangens is, des te dieper wordt het gemis en de verwijdering daarvan gevoeld.

Welnu, wie is er hoger en heerlijker, groter en voortreffelijker dan de levende God? Waarbij zullen we Hem vergelijken?

Want wie is U gelijk bij al de hemelingen?

En, welke vorsten ooit het aardrijk moog' bevatten,

Wie hunner is, o HEER', met U gelijk te schatten?

Geen wonder dan ook dat degene, in wiens hart de vreze Gods is uitgestort, meermalen met zijn ziel naar God dorst, gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen. Het is waar, het hart van Gods volk wordt maar al te vaak in beslag genomen door andere dingen.

Ach ja, hoe menigmaal wordt niet het schepsel gezocht boven de Schepper; maar als ze weer eens op de rechte plaats gebracht worden, ziet ge toch telkens weer dat onmiskkenbare verlangen naar de voorhoven des HEEREN opleven. Dan roepen vlees en hart uit tot de levende God.

Omdat er een betrekking op God in het hart gewerkt is, daarom is hem ook lief alles

wat van die God is: Zijn woningen, Zijn wetten, Zijn dienst en Zijn volk. De dichter noemt Hem de LEVENDE God! Ja, Hij is die God, Die het leven is in Zichzelf en tevens is de Fontein van alle leven. Hij Zelf is de Levensbron van alle leven. Alle leven dat er is, is van Hem voortgekomen. Hij geeft het leven, Hij onderhoudt het en snijdt het af naar Zijn vrijmacht.

Hij gaf ook Adam het leven, waar Hij hem stelde als beelddrager Gods op aarde. Doch door de zonde is de dood in de wereld gekomen. Terstond na de val trad de geestelijke doodsstaat in. En nimmer zou enig schepsel ooit in Gods volzalige gemeenschap meer kunnen delen, ware het niet dat in Christus de gerechtigheid Gods van de hemel werd geopenbaard. Hij is het Die, evenals de Vader, het leven heeft in Zichzelf. Daarom heeft Hij macht het leven af te leggen en wederom aan te nemen. Hij was dan ook de Enige, Die aan de eis van het Goddelijk recht volkomen kon voldoen. Hij verlost Zijn Kerk van de tijdelijke en eeuwige straf der zonde, ja verlost van de vloek der Wet. Hij is zonde voor Zijn volk gemaakt, opdat zij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem. Zo is de tweede Adam geworden tot een levendmakende Geest! Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven. Buiten Hem is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf. Ziet, zo schenkt nu die levende God in Christus het nieuwe leven aan de zondaar, die vertreden ligt in zijn bloed op het vlakke des velds. Hij roept het die van eeuwigheid geliefden toe: "Leeft!" En dan wordt dat genadewonder aan hen verheerlijkt, waarvan Gods Woord spreekt: "Doden zullen horen de stem des Zoons van God, en die ze gehoord hebben, zullen leven!" En aanstonds wordt die levende God zijn hoogste goed, zijn heiligst verlangen! In Zijn nabijheid te mogen vertoeven, wordt zijn zaligst lot. Ja, dan roepen hart en vlees uit tot God Die leeft en aan zijn ziel het leven geeft.

Toe, kent u iets van dat uitroepen tot Hem? Stel u toch niet tevreden met de schijn van dit tijdelijke leven. Het ware leven ligt immers in de levende God. "En dit is het eeuwige leven dat zij U kennen, den enigen en waarachtigen God en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt." Ja, die Hem vindt, vindt het leven en die trekt een welgevallen van de HEERE. Zalig zijn ze, die leren hongeren en dorsten naar die gerechtigheid en naar dat leven, die door Christus' bloed verworven zijn. Zij zullen immers verzadigd worden. Straks zullen ze mogen instemmen met de dichter:

*De HEER' is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn Psalmgezag;
Hij was het, Die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang.*

DE GROTE AFVAL

TOESPRAAK door Ds. J. VAN HAAREN,

**gehouden op de Streekbijeenkomst te Amersfoort, op 17 oktober 1969.
Stichting Reformatorische Publicatie, Driebergen-Rijsenburg**

TEN GELEIDE

Het leek ons een goede gedachte de hierna volgende rede van Ds. J. van Haaren, die hij op 17 oktober 1969 in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Amersfoort gehouden heeft ter opening van onze streekbijeenkomst, voor bredere kring het licht te doen zien. Immers wordt in deze rede opmerkelijk gewezen op de schrikwekkende openbaringen van de tijdgeest, zoals deze zijn zal in het laatste der dagen. En juist omdat ook onze dag- en nieuwsbladen aan deze openbaringen niet zullen kunnen voorbijgaan, moet hieruit de noodzaak blijken van een echt, gedegen

REFORMATORISCH DAGBLAD.

In de hoop meer aandacht te mogen wekken voor deze bittere noodzaak hebben wij gemeend deze brochure te moeten uitgeven. Vanzelfsprekend hebben wij de overige toespraken, die tijdens bovengenoemde streekbijeenkomst gehouden zijn, in deze brochure niet opgenomen, omdat deze voor een belangrijk deel handelen over de zakelijke aspecten van onze dagbladactie, welke inmiddels door de gehele verdere ontwikkeling hun actualiteit hebben verloren.

Voor bredere zakelijke informatie kunt u zich echter vrijblijvend wenden tot de administratie van onze Stichting, waarbij u zich tevens kunt opgeven als abonnee op het REFORMATORISCH DAGBLAD.

Aldaar kunt u ook voor 1 of meer aandelen h f 100,-- deelnemen in het aandelenkapitaal van de door de Stichting opgerichte N.V. "Het Reformatorisch Dagblad", waarvoor het bedrag kan worden gestort op giro 159 99 99 ten name van de Stichting Reformatorische Publicatie, Bosstraat 21, Driebergen.

Gaarne rekt het bestuur erop, dat de lezing van deze brochure er velen toe mag aanzetten om onder inwachting van 's Heeren onmisbare Zegen het "REFORMATORISCH DAGBLAD" te steunen.

Tenslotte spreken wij onze hartelijke dank uit jegens Ds. J. van Haaren, die ons desgevraagd volle vrijheid verleende om zijn toespraak te vermenigvuldigen.

Driebergen, oktober 1970.

STICHTING REFORMATORISCHE PUBLIKATIE, Administratie Bosstraat 21.

Lezen: 2 Thessalonicensen 2. Zingen: Psalm 2: 1 en 2.

*Wat drift beheerst het woedend heidendom,
En heeft het hart der volken ingenomen?
De koningen verheffen zich alom,
De vorsten zijn vermetel saamgekomen,
Om God, den HEER, zelfs naar de kroon te steken,
En tegen Zijn Gezalfde op te staan.
Zij spreken saam "Laat ons hun banden breken
En van hun juk en touwen ons ontslaan."*

*Maar d' Opperheer, die Zijn gedachten stoel
Op starren sticht, en grondvest op de wolken,
Zal lachen met dat vruchteloos gewoel,
En spotten met den waan der dwaze volken.
God zal Zijn wraak ontdekken voor hun ogen;
Straks gloeit de lucht door 't vlamvend bliksemlicht;
't Is God, die spreekt; Hij dondert uit den hoge,
En jaagt den schrik Zijn haat'ren in 't gezicht.*

Vrienden,

Wij heten u hartelijk welkom op deze vergadering. Het doel van dit samenzijn is u allen welbekend. Men heeft mij aangezocht deze vergadering te openen en daarom willen wij ook een kort openingswoord uitspreken.

Wij zijn samengekomen om zo mogelijk straks te komen tot de uitgave van een eigen krant. Een krant die wij, om het heel eenvoudig te zeggen, naast Gods Woord kunnen neerleggen. Dat kan van de hedendaagse kranten helaas niet gezegd worden. Want dan moet men Gods Woord aan de ene zijde van de kamer neerleggen en de krant aan de andere zijde van de kamer. Want in die krant staan dingen, die geheel en al in strijd zijn met Gods Woord, staan verderfelijke leringen, ja, daar worden dingen ons voor ogen gesteld, waarover wij ons moeten schamen. En daarom is dat streven om te komen tot een eigen dagblad een goed streven. En wat zou het een voorrecht zijn als het bekroond werd met Gods zegen, zodat wij t.z.t. die krant in huis zouden mogen hebben. En dan heb ik u in verband daarmee een gedeelte voorgelezen uit de tweede brief van de Apostel Paulus aan de Thessalonicensen. Wij gaan daar natuurlijk nu niet in den brede over spreken, maar ik wil toch enkele gedachten er zo maar even uitlichten.

Daar spreekt de Apostel in het eerste vers over *de toekomst van de Heere Jezus Christus en dan heeft hij het over onze toevergadering tot Hem.*

Paulus spreekt over de grote dag van Christus, dat is de dag van Christus wederkomst. En inderdaad, dat mag wel genoemd worden de dag van Christus. Want dan wordt de laatste steen aan het bouwwerk des Heeren toegevoegd, onder het uitroepen van: "Genade, genade zij denzelve." Dan is Christus werk voltooid, dan wordt Hij met eer gekroond. Dan zal Hij komen als een Rechter van levenden en doden en dan zal Hij afrekenen met allen, die weigerden de knie voor Hem te buigen, die weigerden Hem te kussen, die weigerden Hem te voet te vallen.

Een zalige dag zal het zijn voor Gods kinderen, voor degenen die in Hem hun leven en hun zaligheid door genade mochten vinden. Die door de wederbarende bearbeiding

van de Heilige Geest ontdekt aan zichzelf en aan hun hemelhoge schuld aan Gods zijde leerden vallen. En die het mochten ondervinden, dat de Heere zich in genade tot hen neerboog, hen ontsluitend het heil dat in Christus is, zodat ze door het geloof daarin al hun vermaking mochten vinden. Een blijde dag.

Paulus zegt: "Dan is het onze toevergadering tot Hem en dan zal de Heere gans Zijn Kerk tot Zich nemen." Ze zullen tot Hem vergaderd worden. Als één kudde, waarover één enige Herder zal zijn, om dan eeuwig bij Hem te wezen. Dat wordt hier reeds de begeerte van de Kerk. Paulus sprak eens: "Ik wenste wel ontbonden te worden en met Christus te zijn, want dat is verreweg het beste", en wij belijden met Gods Kerk, dat aanstonds na het sterven de ziel van Gods kinderen opgenomen wordt tot Christus haar Hoofd. Maar dan is toch de zaligheid nog niet een volkomene. De volkomen zaligheid wacht tot de grote dag der dagen, waarop Gods kinderen als ware mensen, bestaande uit lichaam en ziel, eeuwig bij God zullen mogen wonen, Hem dienend in Zijn tempel, dag en nacht zonder zonde. Paulus spreekt dus over de zalige toekomst voor Gods Kerk.

Maar dan waarschuwt hij voor een gevaar. Want hij zegt dit: *"Dat u dan toch niet haastiglijk bewogen wordt van verstand, of verschrikt, noch door geest, noch door woord, noch door zendbrief, als van ons geschreven, alsof de Dag van Christus aanstaande ware."*

De apostel wil zeggen: "Die Dag komt, dat is vast." Dat is onloochenbaar en hij ziet er verlangend naar uit. "Maar denkt erom," zo zegt hij, "het is niet zo, dat die Dag van Christus aanstaande is. Daar zal nog heel wat moeten gebeuren." En dan gaat de apostel zeggen, wat er allemaal nog gebeuren moet, voordat Christus wederkomt.

Nee, wij gaan er niet diep op in, wij trekken zo maar enkele lijnen. Hij zegt: "Dat niemand u verleide op enigerlei wijze, want die komt niet d.w.z. die Dag van Christus die komt niet, tenzij dat eerst de afval gekomen zij en tenzij, dat geopenbaard zij de mens der zonde, de zoon des verderfs, die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd of als God geëerd wordt."

Dus vóór die heerlijke Dag van Christus aanbreekt, zal er een grote afval komen en zal de Antichrist geopenbaard worden.

Hij heeft het over *de grote afval*. Dat is vanzelf een grote afval van de Waarheid, die naar de godzaligheid is, een verloochenen daarvan, een zich verweren daartegen.

De afval van het Christelijke geloof.

En dan is het niet zo, dat slechts enkelen zullen afvallen, dat er zo hier en daar eentje zal breken met God en Zijn Dienst. Nee, dan wil dat zeggen, dat dit zeer velen zullen doen; ja, dat dit bijna allen zullen doen.

De afval... En dan moeten we niet denken aan de wereld, die alsmaar goddelozer wordt in zijn uitleving, die in steeds bruter wijze zich uitsprekt, met God niet van doen te willen hebben. Maar als wij spreken van de afval en als Paulus het daarover heeft in deze brief, dan moeten wij denken aan diegenen die onder de Waarheid zijn geboren, zijn opgevoed, zijn grootgebracht, die bekend zijn met het Evangelie, die heel nauw bij de Waarheid betrokken waren. Onder hén zal een grote afval komen. Steeds meerderen zullen dus van de Waarheid afwijken, en van de Waarheid zelfs niet meer willen weten.

Het is niet zo, dat zij zich zullen wenden tot een valse leer, tot halve waarheid, zij zullen helemaal breken met de Waarheid, zij zullen hun eigen weg gaan.

Een afval... Nee, het is niet een groot verval, waar Paulus van spreekt, maar het is de afval, dus een breken met de Waarheid en dat gaat ook gepaard met de komst van de

Antichrist.

Hij zegt: "Eerst moet ook nog geopenbaard worden de mens der zonde, de zoon des verderfs. Vanzelf wordt hier niet mee bedoeld de duivel, maar het is wel een instrument van de duivel, een handlanger van de duivel.

En... wat doet die Antichrist? Wel, zijn naam zegt het: *Hij stelt zich tegen Christus en tegen degenen, die van Christus zijn.* Hij komt in al zijn brutoheid openbaar, als één die van God en van Zijn Dienst en van godsdienst in het algemeen niet weten wil. Hij gaat zich verheffen boven al wat God genaamd wordt, zo schrijft Paulus het, "dien zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd of als God geëerd wordt."

Dat is nog erger dan wat in vroeger tijden gebeurde; want Nebukadnézar heeft zich ook van de Heere weinig aangetrokken, maar toch heeft hij altijd nog erkend, dat er een Goddelijke macht boven hem was, maar nu, deze mens der zonde, die opgaat in de zonde, deze zoon des verderfs die een tegenstelling is van de Zoon des Mensen, van de Heere Jezus Christus, deze Antichrist zal alle godsdienst ten enenmale verwerpen, hij zal als devies hebben: Geen God en geen hemel, dus de godsdienst zal dan van de aarde wegvloeien.

Zal daar dan een lege plaats ontstaan?

Nee, in plaats van de godsdienst zal er komen een openlijke, een brute zondedienst. Dat wordt de toekomstige godsdienst. De zonde gaan wij tot God verheffen en de zonde dienen met al onze krachten, met al onze vermogens naar ziel en naar lichaam, openlijke zondedienst, de dienst der wellust.

En dan zegt Paulus: de eerste beginselen zie je daar reeds van. Hij zegt in vers 6: "En nu, wat hem wederhoudt weet gij, opdat hij geopenbaard worde te zijner eigen tijd", want, zegt hij, "de verborgenheid der ongerechtigheid wordt alrede gewrocht. Alleenlijk, die hem nu wederhoudt, die zal hem wederhouden totdat hij uit het midden zal weggedaan worden."

Dus de opkomst van de Antichrist werd in zijn dagen, in de dagen van Paulus, al gezien, als uit de verte. Hij was toen al ondergronds aan het werk, hij was toen al bezig op te komen, maar hij werd nog weerhouden; de Heere heeft hem nog tegengehouden, opdat hij niet zich zou openbaren vóór zijn tijd, want ook de tijd van de Antichrist is een tijd, in Gods eeuwige Raad bepaald.

De duivel en de goddeloze wereld, die met God en Zijn Dienst niet rekt en die lalt: God is dood en er is geen God! Ze kunnen maar niet doen wat ze willen, ze zijn toch aan Gods leiding gebonden en afhankelijk van Gods bestuur, want God heeft de teugels van het wereldregiment in Zijn handen en alles wat ook nu geschiedt, het staat onder Zijn hoog bestuur.

Hij wordt wederhouden om straks vrij spel te hebben, want straks wordt hij niet meer wederhouden.

Die wederhouding zal minder worden naarmate de Dag van Christus nadert en nu hoeven we eigenlijk niet eens meer een toepassing te maken. Want het is dan zó, dat Paulus aan de Thessalonicensen schrijven kon dat de Dag van Christus nog niet aanstaande was, dat er nog heel wat zou moeten gebeuren; als wij nu om ons heen zien, dan mag toch gezegd worden dat het einde der eeuwen op ons gekomen is en dat het einde aller dingen nabij is. Dan mag het woord van Johannes overgenomen worden: "Kinderkens, het is de laatste uren"

Wij leven dicht bij de Dag van Christus dan menigee vermoedt en wij zien dat in de tekenen der tijden. Want hoe kunnen wij nu bemerken dat God die weerhouding gaat terugtrekken, zodat de Antichrist en antichristelijke geest meer en meer vrij spel

krijgt? Wel, dat kunnen we aan allerlei dingen merken en dan stippen we zomaar iets aan.

Dan verdwijnt de eerbied voor het gezag in het algemeen: Geen koning boven ons, geen meester boven ons, ik wil mijn eigen baas zijn'. En dat zie je in de wereld zich voltrekken. Medezeggenschap, en dat op elk terrein van het leven.

Laten we er maar niet in den brede over spreken, maar het is een zich losrukken van het gezag, dat God boven ons gesteld heeft in alle verhoudingen, zelfs tot in het gezin toe. Want waar zijn er nog kinderen, die in alle ootmoedigheid zich buigen onder het gezag van de ouders? Er is een jeugdprobleem en dat komt ook omdat er een ouderprobleem is, omdat de ouders de teugels uit handen gegeven hebben. Maar de jonge mensen, ze willen hun eigen weg gaan, alle gezag moet verdwijnen. Wèg, in de tweede plaats, met alle religie! En dat zien we toch ook in onze dagen zich voltrekken, waar men aan alles gaat tornen.

Men zet niet zo maar meer een vraagteken; nee, men zet er een streep door!

Het Woord van God, voor wie heeft het nog wezenlijk waarde? Waar men zich niet ontziet dat Woord te verlagen tot een gewoon menselijk geschrift, dat dan, nou ja..., ook nog goed zou kunnen zijn voor Gods Woord, maar waar men niet meer buigt voor do autoriteit van de Schrift. Waar men het niet meer aanvaardt als het Woord van God, van Woord tot Woord; waar men spot met degenen die nog naar dat Woord willen leven, waar men eigenlijk zich inspant om te breken met alles wat maar ruikt naar religie.

De schrikkelijke verwording komt allerwegen openbaar. Wat is nog kwaad? Het kwaad wordt beloond en het goede wordt bijna straf! Denk alleen maar eens aan Van het Reve, die goddeloze schrijver, die een boek schrijft en meerdere boeken geschreven heeft, waarin hij godslasterlijke dingen zegt en waarin hij bovendien de homosexualiteit voorstaat en homoseksuele handelingen verricht met zijn ezelgod. En zo'n schrijver krijgt nu de hoogste prijs, de hoogste literaire prijs van Nederland, de P.G. Hooftprijs! Het is alsof onze overheid hem aanmoedigt: Ga maar door, Van het Reve, op de ingeslagen weg! Probeer nog maar meer vergif te spuien, probeer maar meer ons volk tot verwording te brengen:

En dan denk ik tegelijkertijd aan Ir. Van Dis (en anderen met hem in de Tweede Kamer), die geprotesteerd heeft tegen deze schrijver. Dan wordt men uitgelachen, bespot: "Wat 'n dwaas! Die man is niet goed wijs!"

Begrijpt u? Het kwaad wordt beloond en het goede wordt in feite gestraft en daarbij komt dan ook nog dit (om niet méér te noemen): de consciëntie spreekt niet meer en dat merkt men in eigen kring.

Waar doet het Woord nog kracht? Als er gepredikt wordt: goed, gelukkig, daar zijn nog mensen onder het gehoor, daar zijn nog mensen die de Waarheid begeren; maar over het algemeen, waar wordt het hart nog eens geraakt? Waar wordt de consciëntie bewogen? Men gelooft het wel; Dat is nog minder dan het historieel geloof. En zo leeft men rustig voort. En zo staat men ook tegenover de verwording die men allerwegen kan aanschouwen.

Wij leven in de tijd van het einde en het is te vrezen dat het erger zal worden en het wordt erger: Zeker, als wij lezen wat de apostel hier schrijft, dan bemerken we dat er bange, zeer bange dagen voor de deur staan. En dan denk ik ook aan de pers, aan de berichtgeving.

Wat wordt de mens hoog geroemd als hij het kwade voorstaat: Wat wordt de zonde ons beminnelijk voorgesteld. Als men de krant openslaat, dan moet men dat haast doen met een blos op het gelaat: een blos van schaamte, als men ziet op de

advertenties, als men let op de inhoud.

En hoe verachtelijk worden diegenen ons voorgespiegeld, die daartegen protesteren, die daartegen waarschuwen. Wat geeft men Gods kinderen een slechte naam, nietwaar? Zo zouden we door kunnen gaan.

Is het dan niet nodig om een dam daartegen op te werpen? Is het niet nodig om wakend te zijn? Want zeker, Paulus wijst er nog op: "De overwinning is toch des Heeren"

Want wat gebeurt er? Wel, hij zegt in vers 8: "En alsdan zal de ongerechte geopenbaard worden, dewelke de Heere verdoen zal door de Geest Zijns monds en teniet maken door de verschijning Zijner toekomst."

Dat is de troost voor Gods Kerk, want zij zal bange tijden gaan beleven. Maar toch, de toekomst is voor Gods ware volk een rooskleurige toekomst. Het gaat door diepe wegen, maar het gaat toch naar de eeuwige triomf.

Wanneer de Antichrist op gaat bloeien en wanneer hij komt tot zijn volkomen ontplooiing, dan is dat tegelijkertijd profetie van zijn vhl. Als hij op het toppunt van zijn macht gekomen is, dan zal God ingrijpen. Hem, zoals hij hier staat, *verdoen door de Geest Zijns monds en teniet-maken door de verschijning Zijner toekomst.*

Dat is de troost voor het kleine kuddeke. Want het zal een klein kuddeke worden, steeds kleiner. Men zal zich schamen om bij dat kleine kuddeke te behoren. Daar zullen niet veel meelopers meer zijn. Schijn en wezen zullen steeds duidelijker openbaar komen. De afval!

Maar juist dáárom is het zo nodig, dat wij ons wapenen; dat wij alles doen wat onze hand vindt om te doen; dat wij met allen die nog naar het richtsnoer van Gods Woord wensen te leven de handen ineen slaan en de krachten bundelen, om in deze verworden tijd elkander tot een hand en tot een voet te zijn.

Wat zal het een voorrecht zijn, als het streven om te komen tot de uitgave van een eigen krant gezegend mag worden; wanneer wij die krant onze kinderen in de hand zouden mogen geven; wanneer we die krant niet zouden behoeven te verbergen, omdat in die krant onze kinderen goede voorlichting gegeven wordt, de gebeurtenissen geplaatst worden in het licht van de Schrift.

Nu, daarom is het dat we, onder biddend opzien tot den Heere, dat streven moeten steunen en dat we, ziende op de tekenen der tijden, waken moeten en bidden. Maar toch tegelijkertijd, als we dan geen vreemdeling van genade zijn, dat wij op Hem mogen zien, Die sprak: "Ik ga heen om u plaats te bereiden en als Ik u plaats zal bereid hebben, dan kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben."

*Al de heidnen, door Uw handen
voortgebracht in alle landen,
zullen tot U komen, Heer',
bukken voor Uw aanschijn neer;
en Uw Naam ter ere leven.
Gij zijt groot en hoog verheven.
Gij doet duizend wonderheén:
Gij zijt God, ja, Gij alleen.*

Psalm 86: 5.

MENINGSVERSCHIL OVER AANBOD VAN GENADE

Het zou niet nodig zijn om deze correspondentie van de 2 predikanten opnieuw op de halen, maar gezien het feit dat intussen alles digitaal gepubliceerd wordt op Digidbron is het wel belangrijk dat we vooral aan jonge lezers, een richtlijn geven om te zoeken naar het juiste evenwicht in de leer van de uitwendige roeping. Dat geldt alle kerken van de Gereformeerde Gezindte.

1. Saambinder 2 november 1967, Ds. van Haaren. Verkorte weergave

In de Wachter Sions vonden wij een artikel van ds. F. Mallan, ... Met een beroep op ds. G. H. Kersten heeft ds. L. Rijksen er de nadruk op gelegd, dat dit niet een nieuwe zienswijze is in de Gereformeerde Gemeenten. Ook ds. G. H. Kersten gebruikte meer dan eens de uitdrukking: Aanbod van genade. Zo schrijft hij in zijn verklaring van Zondag 11, dat het eigen schuld is, als een mens verloren gaat, en dat het oordeel dubbel zwaar zal zijn voor hen, die ONDER HET AANBOD VAN HET EVANGELIE GELEEFD HEBBEN!

Tegelijkertijd waarschuwt ds. L. Rijksen voor het schrikkelijk misbruik, dat van deze leer gemaakt wordt, doch wijst er anderzijds op, dat hoe schrikkelijk het misbruik ook moge zijn, er daarom nog geen reden is om van deze ernstvolle zaken te zwijgen of deze te verkleinen. ...

... Men mag de naam hebben van rechtzinnig te zijn door altijd maar te spreken over verlorenheid en rampzaligheid, als echter de apostolische bewogenheid ontbreekt, hapert er iets aan die rechtzinnigheid. Paulus sprak: *Wij dan wetende de schrik des Heeren bewegen de mensen tot het geloof.*

A. v. H.

2. De Wachter Sions, 17 november 1967 reactie van ds. F. Mallan. Verkort

In "De Saambinder" van 2 november was een kort commentaar te vinden van ds. J. van Haaren op een artikel dat door mij onlangs werd geschreven over de algemene aanbidding in de Synodale Gereformeerde Gemeenten.

... "Wij hadden verwacht", zo schrijft ds. Van Haaren, dat ook ds. Mallan het met deze uiteenzetting hartelijk eens zou zijn."

Met wat ds. Rijksen uit de dogmatiek van ds. G. H. Kersten citeert, ben ik het natuurlijk wel van harte eens. Maar hier is door ds. Van Haaren ook weer een vraag van mij onbeantwoord gelaten. Ik heb namelijk gevraagd, waarom ds. Rijksen niet een enkele keer het schrijven van ds. Kersten aanhaalt uit het "Kort Historisch Overzicht". Ik wens bij mijn punten te blijven. Ds. Van Haaren moet niet trachten om de aandacht daarvan af te leiden. Dit is een verkeerde tactiek.

... Maar ik wil ds. Van Haaren wel graag even mijn gevoel over die "apostolische bewogenheid" doen weten. De apostel spreekt over de verlorenheid en rampzaligheid. Dat doet hij dus nog, als we hem op de meest aangrijpende wijze in de geest van een Evangelische bewogenheid aan het woord vinden. Maar volgens ds. Van Haaren hapert er wel iets aan de rechtzinnigheid, als we altijd maar spreken over verlorenheid en rampzaligheid.

*Wij dan, wetende de schrik des Heeren, zegt de apostel, **bewegen** de mensen tot het*

geloof.

Volgens de verklaarders heeft het woord *bewegen* in de grondtekst de betekenis van *raden*. Maar omdat het de bedoeling van dit raden is, om kon het zijn onder de zegen des Heeren de mens buiten de verzoening met God alle rust te ontnemen, wordt in onze vertaling het woord *bewegen* hier gebruikt. In ieder geval kan het woord *bewegen* hier geen vermogen in de mens veronderstellen om zich uit zichzelf tot het geloof te komen. Het geloof is volgens een uitspraak van dezelfde apostel een gave Gods. Efeze 2: 8.

'Met deze apostolische bewogenheid hoop ik mijn hoorders de rijkdom der genade Gods in Christus te verkondigen. Indien men wil, dan mag men dit ook nog wel een **aanbieding** van mij noemen, maar die is dan **voorwaardelijk**. En het voorwaardelijke in die aanbieding is dan, dat ik niet laten kan om aan die vrome jas te trekken. Bij Paulus was die mantel der eigengerechtigheid hem ook ontvallen. En zo werd hij de grootste der zondaren. Nu kon hij aan anderen prediken, dat waar God uit vrije genade zich in dat ontdekkend werk in hem verheerlijkt had, dat die barmhartigheid ook aan hen kon bewezen worden. Maar dan predikte hij ook met innerlijke bewogenheid de noodzakelijkheid daarvan. Welk een Godverheerlijkende leer, waaronder een arme, ontdekte, heilbegerige zondaar ademtocht vindt! Als ik onder enige zalving en bedauwing van Gods Geest deze prediking aan mijn hoorders brengen mag, dan dank ik God dat Hij mij in die bediening heeft willen stellen.'

... Echter wil ik ds. Van Haaren niet in de waan laten dat ik er mij bij mijn onbekeerde hoorders van af wil maken, met de verzuchting uit te spreken dat God ze nog eens bekeren mocht. Integendeel, ik heb mijn hoorders de eis Gods tot bekering te spreken. Ik hoop me hier te houden aan de Vijf artikelen tegen de Remonstranten, het tweede hoofdstuk, par. 5, waar we lezen: "Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte alle volkeren en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof."

3. (Aan)raden tot het geloof, of aanbieden?

Men kan uit de preken en meditatie die Ds. Van Haaren uitgesproken en geschreven heeft, herkennen dat hij ook een *voorwaardelijke* aanbieding leerde, namelijk in die zin dat we als een *goddeloze* gezaligd moeten worden. En die gestalte van een verloren en goddeloze zondaar wil de Geest werken in de zaligmakende overtuiging.

Ds. Van Haaren hield er ook aan vast dat we zonder enige voorwaarden van zelfverbetering, eigen werken en eigen gerechtigheid onszelf *onvoorwaardelijk* moeten overgeven aan de Heere Jezus om door Hem alleen en uitsluitend gezaligd te worden. Dat is de voorwaarde: onszelf onvoorwaardelijk overgeven.

Ds. Van Haaren hield de lijn van Ds. G.H. Kersten vast voor wie hij grote achting had. (Zijn zoon ds. J.W. Kersten was de zwager van ds. Van Haaren). Uit de preken die in deze brochure opgenomen zijn en de preken in de serie 'Offerande des geklanks' blijkt overduidelijk zijn Schriftuurlijk-bevindelijke opvatting over de uitwendige roeping. De beloften in de Schrift behoren bij het Genadeverbond en het aanbod valt onder de uitwendige roeping.

Overweging

De tekst die in de discussie naar voren kwam luidt: *"Wij dan, wetende de schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof"* (2 Korinthe 5 vers 11)

In het Grieks staat het *werkwoord* *πειθω* 'peithoo. De statenvertalers hebben het vertaald: 'bewegen wij de mensen tot het geloof'. Niet, alsof Paulus dat in eigen kracht kon, maar zij wisten dat de Heere het middel van een ernstige, indringende en aansporende prediking om mensen tot het geloof in Christus te brengen. Het verdoemelijk ongeloof is de aller-grootse zonde. Laten we daar eens meer op letten. Paulus heeft Jood en heiden *bewogen* tot geloof, zoals in Handelingen 28 met hetzelfde Griekse woord *peithoo* staat.

Het Griekse woord, dat onze statenvertalers hebben weergegeven met 'tot het geloof bewegen' betekent volgens taalkundigen ook: overtuigen, bepraten, proberen iemand voor zich in te nemen, vermurwen, overreden, d.w.z. door woorden overtuigen. In de lijdelijke vorm betekent het: overtuigd worden, zich laten overtuigen, toegeven, luisteren naar, gehoorzamen, toegeven geloven, vertrouwen. Dit woord *peithoo*, wordt in onze Bijbel ook vertaald met: aanraden (Handelingen 19 vers 8), overreden (vers 26), prediken (Galaten 1 vers 10), vermanen (Handelingen 13 vers 43), verzekeren (I Johannes 3 vers 19).

Het woord *raden* (of aanraden) op zichzelf houdt een onzekerheid in. In Openbaring 3: 18 staat. 'Ik raad u dat gij van Mij koopt' .... Echter hier wordt een ander Grieks woord gebezigd, wat meestal gebruikt wordt door officiële adviseurs.

Ds. Mallan heeft geen bezwaar tegen het woord aanbieden in een goede zin; als het maar voorwaardelijk gebezigd wordt. Hij gebruikt liever het woord voorstellen, bekendmaken, etc. en hij legt de nadruk in de uitwendige roeping op verantwoordelijkheid en de eis van bekering en geloof.

Hij schrijft: *"In mijn vorig artikel wees ik er reeds op, dat ik mijn onbekeerde hoorders de EIS van bekering heb te prediken. Maar ds. Van H. kan ook wel weten, dat de eis een gebed moet worden."*

Voorstellen, raden of aanraden, zijn echter veel te vrijblijvend voor de eis van het Evangelie, namelijk eis tot bekering en geloof. Raden, zoals wij het gebruiken in onze taal is veel te zwak om de oneindige waardigheid van de Roepende Persoon aan te duiden. Het is niemand minder dan de aanbiddelijke Zoon van God, Die spreekt namens de Vader met consent van de Heilige Geest! Hoe innig en warm spreekt Paulus: *Wij bidden u van Christuswege, alsof God door ons bade: laat u met God verzoenen?*

Men zegt dat deze taal van Paulus in onze tijd op de preekstoel te ruim is, want het wordt misbruikt door een oppervlakkig christendom.

Als deze conclusie zover doorgetrokken wordt, mogen wij de Naam Jezus ook wel minder gebruiken. Want dan zouden we ook een oppervlakkig geloof kweken.

Paulus zegt elders dat het geloof *een gave van God is*. Daaruit mogen we niet de conclusie trekken om lijdelijk af te wachten of de Heere het geloof gaat werken. *Roept Mijn Naam aan*, enz.

Bij de opdracht van Gods knechten behoort ongetwijfeld dat ze veel aandacht geven aan de uitwendige roeping. Zeker in de gemeenten moeten zoals die in de Gereformeerde gezindte bestaan, waar weinigen het nieuwe leven van genade kenbaar en duidelijk bezitten.

De een van Gods knechten en legt meer de nadruk op de wet als kenbron van ellende

en de ander legt meer de nadruk op de nodiging van het Evangelie; en op de grote zonde van het ongeloof door deze liefelijke nodiging te verwerpen in onbekeerlijkheid. De een bestraft meer de zonde, een ander speelt liever op de fluit van het Evangelie. Het doel van beiden is hetzelfde: het eeuwig behoud van hun toehoorders.

De motivatie van een oprecht leraar van Jezus Christus is erop gericht dat er paarden gehecht mogen worden aan Zijn Middelaars Kroon. Er zijn leraars die vanwege het geloofs activisme in de uitwendige roeping, een andere koers inslaan. Vanwege de vrees van wettische werkheiligheid in eigen kracht aan te kweken bij de hoorders, vervallen sommigen in de lijdelijkheid. Ze ruilen als het ware de plicht van bekering en geloof te prediken in, voor een ernstige ziele-wens en bede. Het een noch het ander mag niet nagelaten worden. De ernstige aandrang en oproep tot bekering en geloof met daarbij gevoegd een ernstige verzuchting tot een levende God of Hij Zijn Geest daarmee wilt paren is Schriftuurlijk.

De oproep tot bekering in de gemeente, of het nu aanbod, voorstelling, aandrang, gebod, ja een smeken van Christuswege genoemd wordt, kan overslaan naar een oppervlakkige evangelie-nodiging, alsof een mens alleen te kiezen heeft. Dan wordt inderdaad de doodstaat van de mens geloochend, of tekort gedaan.

Maar men mag ernstige predikers die de aanbieding van genade met ernst en vurigheid preken niet lichtvaardig van zo een grote en fundamentele dwaling beschuldigen dat de doodstaat van de mens geloochend wordt. Ook al gebruikt men het woord *onvoorwaardelijke aanbieding*. Want dit gebeurt, helaas.

Het is goed als men er tevens bij zegt, dat de toehoorders geen voorwaarden moeten aanwenden in eigen kracht om geschikt te worden voor Christus. In die zin hebben Engelse en Nederlandse oudvaders het woord *onvoorwaardelijke aanbieding* altijd gebruikt, dat we absoluut aan geen enkele geschikte gestalte om Gode welbehaaglijk te zijn moeten voldoen. Jezus roept zondaren tot bekering en het geloof in Hem. Maar ieder eenvoudig en ernstige prediker en toehoorder begrijpt tegelijkertijd dat het gevolg geven aan de roeping van Jezus de voorwaarde inhoudt, dat men zich afwendt van de zonde, de wereld en eigengerechtigheid. En dat men al deze ondeugden en schulden aan Zijn voeten eerlijk belijdt.

De praktijk leert dat al te veel aandacht leggen op *voorwaardelijke* aanbieding, de toehoorders brengen tot een soort consciëntiedwang om aan de voorwaarden proberen te voldoen. Nu, is dat opzich niet erg, want Gods volk zei vroeger dikwijls: *werk je maar dood*. Maar de ervaring leert dat een buitensporige aandacht aan de voorwaarden niet goed werkt in de praktijk. Het Evangelie kan puur gepreekt worden, maar het wordt door de toehoorder veranderd in een wetmatig gebruik. Men belijdt wel dat men de voorwaarden zelf niet kan voldoen, maar deze belijdenis stoot de mensen niet uit het werkhuis waar ze langzamerhand in terecht komen.

Het gevolg is dikwijls hard oordelen over anderen die onze eigen visie niet delen. Wat is erger: *teveel de nadruk leggen op de wet en de doodstaat of teveel de nadruk leggen op het Evangelie?* Het een verheft Mozes en het andere Christus. Al is het zoals Paulus schrijft: ... *het is onder een deksel*; dwz een bedekking van onzuiverheid of onvolledigheid.

4. Bewogen toogdag Gereformeerde Bijbelstichting in Utrecht

Eerste GBS-Bijbel plechtig overhandigd, Ref. Dagblad 20 augustus 1973

De ontroering en dankbaarheid overheersten tijdens de zevende toogdag van de Gereformeerde Bijbelstichting die zaterdag in het Utrechtse "Tivoli" ruim 1500 bezoekers trok. De voorzitter, **ds. J. van Haaren**, kon namelijk de eerste met de hand ingebonden, gecorrigeerde huisbijbel in Statenvertaling aan mevrouw H. L. Kooistra-Burghart uit Damwoude overhandigen.

Mevrouw Kooistra is de weduwe van de man, die jaren geleden een oproep door Nederland deed uitgaan om zich teweer te stellen tegen de nieuwere vertalingen en een krachtig pleidooi voerde voor de handhaving van de Statenbijbel.

"Wat zou Kooistra blij en trots zijn geweest als hij dit had kunnen meemaken", zo zei ds. Van Haaren tegen mevrouw Kooistra tijdens de overhandiging van deze zoveel mogelijk van fouten gezuiverde Statenvertaling. Als een blijk van waardering werd haar de eerste GBS-bijbel als geschenk overhandigd.

Er waren meer hoogtepunten op deze dag die ondanks de hitte zoveel bezoekers trok. Nadat anderhalve week geleden een oproep voor een extra giftenstroom is uitgegaan, bleek al een bedrag van f 25.000,- te zijn binnengekomen. Na anderhalve week...!

Daar bleef het niet bij. De ochtendcollecte bracht f 13.299,- op, de namiddagcollecte f 11.000,- zodat binnen korte tijd de GBS zo'n 50.000 gulden ontvangen heeft als stimulans om dit werk voort te zetten en - zoals de plannen ook zijn - uit te breiden. De huisbijbel, waarvan ds. Van Haaren de eerste vijf exemplaren kon laten zien, zal in september a.s. in een oplage van 10.000 exemplaren verzendklaar zijn. Tijdens de toogdag kon men voor een bedrag van f 25,- voor de normale editie intekenen, waarvan velen reeds gebruik maakten. Voor zaterdag waren al 2500 bestellingen. Een derde hoogtepunt, afgezien van de toespraken, vormde de bekendmaking dat via ds. P. J. Dorsman uit Staphorst een gift was ontvangen van f 5.000,-

In zijn openingswoord richtte de predikant van de Geref. Gemeente te Amersfoort en GBS-voorzitter ds. Van Haaren, een speciaal woord van welkom tot de afgevaardigde van de Trinitarian Bible Society in Londen, de heer O. R. D. Wallis. Van de TBS heeft de GBS veel steun en sympathie ondervonden.

Ds. van Haaren maakte daarvan gewag o.a. in het Engels. Ds. Van Haaren was blij met het groot getal bezoekers, die niet mee willen doen met de verachting van Gods Woord. De vorst der duisternis heeft nog nooit zo hevig gewoed tegen het Woord als in deze jaren en dat doet hij als een engel des lichts. Zijn wapen om het Woord Gods te bestrijden is datzelfde Woord maar dan zo verklaard, vertaald en aangepast aan de mening van de moderne theologen dat die Bijbel steeds minder Gods Woord is geworden. De "vernieuwingsdrang" gaat tegenwoordig zelfs zo ver, aldus de GBS-voorzitter, dat ook de kinderbijbels het moeten ontgelden. Waar Adam en Eva nog historische figuren worden genoemd, is de kinderbijbel onbruikbaar. De kinderen moeten immers al in hun kindsheid vergiftigd worden...

De GBS-voorzitter stond ook stil bij de rol van het Nederlands Bijbel genootschap (NBG). Jarenlang heeft het NBG ons volk van goede Bijbels voorzien. Daarvoor zijn wij dankbaar. Maar de laatste jaren worden wij bitter teleurgesteld. De Statenvertaling zou bij het NBG in goede handen zijn, zo werd altijd beweerd, maar in plaats van de Statenvertaling kwam de Nieuwe Vertaling en straks krijgen we ook nog een oecumenische vertaling, zo duchtte ds. Van Haaren. Weliswaar erkende hij dat het

NBG ook de Statenvertaling uitgeeft, maar men kon het toch niet nalaten er in te knoeien. De vrees was daarom gewettigd, dat er weldra geen Statenvertaling meer zou zijn. Vandaar ook dat de Gereformeerde Bijbelstichting in 1966 is opgericht. De oproep van onze vriend Kooistra vond zoveel weerklank dat een Comité tot instandhouding van de Statenvertaling kon worden ingesteld waaruit later de GBS is gegroeid.

MIJLPAAL

Ds. Van Haaren gewaagde van deze zevende toogdag als van een mijlpaal door Gods genade. Nu is er een betrouwbare, onvervalste en onverminkte Bijbel. Een Bijbel die niet gemoderniseerd en aangepast is, waarin ook de geest van de Statenvertalers is terug te vinden.

Na de overhandiging van de eerste Bijbel aan mevr. Kooistra, memoreerde ds. Van Haaren dat deze Bijbel tegen een zeer lage prijs verkrijgbaar is gesteld. Dat is mogelijk door de giften van de 20.000 donateurs op wie de GBS-voorzitter thans een beroep deed tenminste één bestelling per donateur te doen. Het zetsel blijft het eigendom van de GBS zodat er niets meer in veranderd kan worden en zodat gemakkelijk een volgende oplage verzorgd kan worden.

De Amersfoortse predikant maakte zich voorts geen illusies over mogelijke kritiek na verschijning. Kritiek verwachten we, zo zei hij. In het verleden werden we al dwepers genoemd, die van de Statenvertaling een afgod maakten. Dat zou dan de grondtekst van de Bijbel zijn. Wij weten wel beter en onze vijanden ook. Maar hoe dan ook, de Statenvertaling is de beste Nederlandse vertaling die wij zullen handhaven, ook al omdat de Heere via deze Statenvertaling zo veel zegeningen heeft doen uitgaan.

KRITIEK

Laat men maar kritiek uitoefenen. Misschien zullen ze nog een klein zetfoutje vinden. Geheel onmogelijk achtte ds. Van Haaren dit niet omdat de zetter 6 miljoen aanslagen heeft moeten maken en waar mensen werken, worden wel eens fouten gemaakt. Maar als men ondanks de vele correcties nog fouten vindt, zullen die er bij een volgende editie uitgehaald worden.

Tot slot stond ds. Van Haaren nog stil bij het uitgangspunt van zijn openingswoord, Psalm 45: 4 en 5 waarin *de schoonheid van Christus* wordt bezongen. Voor een Held als hier genoemd, zijn geen namen genoeg te vinden, hoewel er vele worden gegeven. Deze Held beschermt Zijn Volk tegen de woede van de drie-hoofdige vijand. Niemand kan de uitverkorenen uit Zijn hand rukken. In deze tekstwoorden wordt het Woord van God niet alleen vergeleken met een zwaard, maar ook met een strijdswagen, zoals in meer Bijbelplaatsen. Het is duidelijk dat de dichter van Ps. 45 om een doorwerking van het Woord Gods in de harten der mensen vraagt.

SAMENWERKING

In goed verstaanbaar Nederlands hield vervolgens de afgevaardigde van de Trinitarian Bible Society mr. Wallis, een speech waarin hij zijn dankbaarheid uitte dat men samen voor de zaak der waarheid mag strijden en de zuiverheid van de Bijbel mag bewaren. Aan het Woord Gods mag men niet toedoen en ook niet afdoen. Dat gebeurt meermalen in vele nieuwe vertalingen gedurende de laatste twintig jaar. Op diezelfde manier van toevoegen en iets weglaten, verleide de satan al onze eerste voorouders Adam en Eva.

Mr. Wallis zei dat daarentegen "onze vertaling geloviger en geloofwaardiger is gegrond op de grondtekst van de Bijbel". Mr. Wallis toonde zich verheugd over de

samenwerking tussen de TBS en het GBS en zag ook voor de toekomst hoopvolle perspectieven. Al 142 jaar is de TBS bezig aan een grootse taak. Mr. Wallis illustreerde dit met enkele getallen zoals 335.000 verspreide Bijbels in 1972, vele duizenden Nieuw Testamenten en meer dan één miljoen Bijbelgedeelten. Het gaat er om dat de autoriteit en de geestelijke waards van Gods Woord worden geproclameerd. Daarbij spreekt God niet alleen met majesteit en met macht, maar Hij openbaart zich ook liefdevol aan Zijn volk. Mr. Wallis besloot met: wij moeten Gods Woord dat een kostbaarheid is, uitdragen.

De Hervormde predikant ds. S. de Jong uit Ouddorp sprak de belangstellenden toe n.a.v. Jer. 22:29: "O land, land, land, hoor des HEEREN Woord". In deze tekst ligt van Gods zijde een rijke genade opgesloten; niet alleen Israël, maar ook ons heeft de HEERE Zijn Woord willen toevertrouwen. We zijn echter allen in ons bondshoofd Adam afgeweken, maar toch wilde God ons in Zijn Woord de scheidbrief niet geven. Daartoe had God geen lust: niet de dood van de goddeloze, Schriftuurplaats, zelfs dat hij zich bekere. Enerzijds wees ds. De Jong op het veroordelende in deze Schriftuurplaats, anderzijds op het lokkende hierin.

WAT WILT GIJ...

De Heere vraagt van ons dat wij bukken en buigen onder Zijn Getuigenis. Erkennende de soevereiniteit Gods, moeten wij leren vragen: *Wat wilt Gij, dat ik doen zal?* Dat is in de weg der gehoorzaamheid. Ds. De Jong wees zijn toehoorders er op dat er slechts één weg strekkende tot heil van de zondaars en hij wenste hen toe dat ze deze weg door ontvangen genade mochten leren kennen.

De ochtendvergadering werd besloten door de Chr. Geref. predikant van Elburg, ds. H. van Leeuwen. Hij ging uit van Matth. 13:33 waar Christus de gelijkenis van het zuurdeeg verhaald. Ds. Van Leeuwen trok diverse vergelijkingen tussen de werking van Gods Geest in een mensenhart en de werking van het zuurdeeg in het meel. Meel, dat zijn gebroken tarwekorrels. Zo moet ook het hart verbrijzeld worden. Het meel is echter zonder zuurdeeg onbewogen, zoals het hart dood in misdaden en zonden. Dan komt het zuurdeeg en brengt het gistingsproces op gang. Zo bereidt ook Christus Zijn Bruidskerk toe om die te vergaderen. Ds. Van Leeuwen noemde voorts drie kernzaken die alles met Bijbelvertalen hebben te maken.

DRIE KERNZAKEN

1. Het erkennen van de doodsstaat van de mens en de noodzakelijkheid van de weldaad van levendmaking;
2. De beleving van de geloofsgemeenschap met Christus;
3. De geloofsvolharding als vrucht van de eeuwige verkiezende liefde en genade Gods;

Ds. Van Leeuwen verbond daaraan meteen de opmerking dat geen enkele mening of gedachte mag heersen over het Woord.

Maar deze drie kernzaken moeten wel uitkomen bij de vertaling. Daarom is het zo van belang dat vertalers ook iets kennen van die drie kernzaken. Het komt immers niet alleen aan, op een zo zuiver mogelijke vertaling van de Bijbel, maar bovenal om de zaken in het hart te verstaan en op te merken.

KANTTEKENINGEN

Na de pauze sprak de Oud Gereformeerde predikant ds. E. du Marchie van Voorthuysen over de gelijkenis van de Koninklijke bruiloft naar aanleiding van Matth.

22; 11-14. "Het was de bruiloft van God de Vader, waarbij de meeste bruiloftsgasten, geroepen door de kracht des Heiligen Evangeliums, komen uit de heggen en steggen", aldus de predikant. "Bij de bruiloftsgasten was ook een man zonder bruiloftskleed. Bij zichzelf dacht hij dat hij goed genoeg gekleed was, hij was echter nooit in de zaal der ontkleding geweest, hij was nooit ontkleed geworden. Toen dan ook de Koning aan hem vroeg hoe hij was binnengekomen, verstomde hij.

Ds. Du Marchie stelde de vraag wat nu dat bruiloftskleed was. Als antwoord hierop wees hij zijn toehoorders op de kanttekeningen in de Statenvertaling. De kanttekening zegt er van: "Dit bruiloftskleed is Christus met zijn gerechtigheid aangenomen door een waar geloof dat door de werken der liefde krachtig is en betoond wordt". De predikant voegde daar echter aan toe dat als we niet meer hebben dan de Statenvertaling, het ons zal vergaan als de man zonder bruiloftskleed. Hij sprak echter wel de hoop uit dat er nog een Bijbelvertaling mocht komen, waarbij de kanttekeningen nog zijn opgenomen.

EVANGELIEKOMPAS

De middagvergadering werd vervolgens voortgezet met een toespraak van de Vlaardingse predikant der Gereformeerde Gemeente in Nederland, ds. F. Mallan, die sprak uit 2 Petrus 1:19 „En wij hebben het profetische Woord dat teer vast is, enz". Ds. Mallan lichtte eerst het tekstverband toe waar de apostel Petrus er niet over, maar er uit spreekt. Hij wist bij bevinding dat de Schrift waar is en daarom stelde hij zijn bevinding niet boven de Schrift. De Vlaardinger predikant vond dat deze toogdag een bijzondere, een feestelijke dag was. De eerste Bijbel waar men zo lang naar heeft uitgezien, is van de persen gerold. Dat profetische Woord is een onschatbaar bezit. Sommigen zeggen wel dat de onvertaalde Bijbel de beste is. Maar als men de verschillende vertalingen nagaat, ziet men dat de Statenvertaling de beste vertaling is. De vertalers waren dan wel niet geïnspireerd, maar dan toch wel verlicht. Ds. Mallan memoreerde voorts de opmerking dat men zegt, dat deze Bijbel er over 100 jaar niet meer zal zijn. Als de wereld dan nog bestaat, geloof ik, aldus de predikant, dat dit profetische Woord dat zeer vast is, zal blijven bestaan. Door de zondeval is heel de wereld een duistere plaats geworden waarin het profetische Woord moet schijnen. Zo'n plaats is ook ons hart. Het middel om zalig te worden, blijft verborgen als gevolg van die duisternis tenzij er plaats voor gemaakt wordt en de duisternis moet wijken. Dan gaat die blinkende Morgenster op. Dan wordt de nacht die sinds de zondeval in het paradijs is ingevallen, verdreven. Heel de naald van het Evangeliekompass wijst naar de Morgenster. In het natuurkundig gebeuren wordt onder de Morgenster de planeet Venus verstaan, omdat hij de bijzonderste is. Vooral als deze het dichtst bij de zon is. Vooral vlak voor zonsopgang en in bepaalde jaargetijden vlak voor zonsondergang is deze "morgenster" goed te zien. Daarmee trok ds. Mallan een geestelijke vergelijking. De zaligheid wordt hier in het tijdelijke leven al gekend voordat de dag aanbreekt die de Roem der dagen is.

SLOTWOORD

Tot slot richtte de predikant van de Geref. Gemeente te Drachten, ds. E. Venema, een bewogen dankwoord tot allen, speciaal het bestuur, die aan de totstandkoming van deze Bijbel hebben gewerkt. De tijden zijn veranderd: hoe klein was het niet bij de eerste vergadering. Bovenal bracht ds. Venema dank aan Hem, die zorg draagt voor Zijn Woord en Getuigenis.

Hij sprak voorts uit Daniël 6:5. Waar over de standvastigheid van Daniël wordt gesproken en dat hij wordt bewaard in de leeuwenkuil. Daniël kon niet meedoen met

de tijdgeest; daarom bad hij zoals hij gewoon was te doen. Ds. Venema trok met deze geschiedenis vergelijkingen met de GBS: als je niet meedoet met de stroom van de tijd, wordt er met slik naar je gegooid. Maar God leeft. Vandaag mogen we getuige zijn van de Statenvertaling zoals die hier is aangeboden. God bewaart Zijn Woord. Allen die vijanden zijn van dit Woord, zullen in de leeuwenkuil komen. Achterin de GBS-Bijbel is een verklarende woordenlijst van zo'n 400 woorden opgenomen die niet meer direct gangbaar zijn. Aan deze uitgave is vijf jaar gewerkt.

5. Samenwerking?

Ds. Mallan schrijft in De Wachter Sions van 24 november 1967: ... "Daarom spreekt dominee Van Haaren zijn verwondering erover uit *dat de Gereformeerde Gemeenten in Ned. samen met de Free Presbyteriaanse Kerk het zendingswerk op de Mbuma-zending steunen. Er is toch een verschil van inzicht betreffende de leer van het algemeen onvoorwaardelijk aanbod van genade.*"

Ds. Mallan licht een en ander toe betreffende de samenwerking op het gebied van de Zending, ondanks dat er verschilpunten zijn.

Er werd in die tijd en er wordt thans nog de vraag gesteld, waarom er geen samenwerking mogelijk is op kerkelijk terrein als er geen verschil is in fundamentele leerstellingen? In het werk van de Mbuma-zending en de GBS wordt toch ook samengewerkt?

Na de kerkscheuring van 1953 bleven diverse meningen in de Gereformeerde Gemeente bestaan. Op zichzelf is dat niet vreemd dat er verschillende geestelijke liggingen in een college predikanten voorkomen. Het is juist Gods wil dat wij niet allen hetzelfde zijn er is onderscheidenheid van gaven en talenten, maar het is Een en Dezelfde Geest die alles in allen werkt. Dat verschil moeten wij niet wegwerken, want het is de wijsheid Gods. Eenheid is er in Christus, en door Hem in de Vader. *Een Heere, een geloof, een doop, een God en Vader boven allen en in u allen door de Heilige Geest.* Dat wil niet zeggen dat afwijkende leringen van de dogmatiek die gezamenlijk is goedgekeurd niet gecorrigeerd moeten worden. Zeker wanneer dwalingen en afwijkingen tegen de Schrift zijn en de orde in het kerkelijk leven verstoren en de onderlinge liefde verbreken.

Na de kerkscheuring in 1953 kwam er bezinning op gang welke richting men moest inslaan. Dominee L. Rijkse als hoofdredacteur van de Saambinder en docent op de Theologische school heeft een vrij strak schema aangehouden. Hij zette zich gewoonlijk niet af tegen de meningsverschillen die in de Gereformeerde Gemeente in Nederland gepreikt en gepubliceerd werden. Hij hield onverkort vast aan de Synode uitspraken van 1931 en later jaren.

Plaatselijk toonden de gemeenten in beide kerkverbanden vrij grote verschillen. Dat gebeurt trouwens in elk kerkverbanden wanneer er groei in zit.

Zo gebeurde het dat in de Gereformeerde Gemeente te Gouda een probleem ontstond toen dominee M. J. van Gelder er predikant werd in 1974 tot 1980.

De vorige predikant was dominee H. Rijkse, een zoon van voornoemde predikant. Deze week af van de eenvoudige bevindelijke leer én in zijn levenswandel. Wat erg genoeg, tot zijn afzetting leidde wegens overtreding van het 7e gebod, in 1980 - 81.

Dominee Van Gelder stond achter de leer uitspraken van de Synodes. Hij werd beschuldigd van eenzijdige leerstellingen, zoals de vroegere Goudse predikant dr. Steenblok leerde. Vanzelfsprekend was dit heel ingrijpend gezien de gebeurtenissen in achterliggende jaren.

Ds. Van Gelder verdedigde de noodzaak van het plaatsmakend werk van de Heilige Geest o.a. met een citaat van Boston:

"In een preek over Joh. 15 : 15a schrijft Boston: "Als de zondaar ten laatste, door het ontledigend werk van de Heilige Geest, ziet, dat hij zichzelf niet kan helpen, door werken noch door geloven, en niets meer heeft om te blijven hangen aan de oude stam, dan valt hij daarvan af. En terwijl hij zo in verlegenheid is en zichzelf als weggevaagd ziet door de vloed van Gods toom, wordt hij opgenomen en ingeënt in de ware Wijnstok, de Heere Jezus Christus, door een geschonken geloof.

Zoals de Wet het werktuig was om de rank af te snijden van de natuurlijke stam, zo is het Evangelie het instrument, dat gebruikt wordt tot inenting in de bovennatuurlijke stam. In het Woord van het Evangelie ontmoeten de zondaar en Christus elkaar. Christus grijpt de zondaar, en de zondaar, die door Christus gegrepen is, grijpt Hem; en zij worden één". (Saambinder 25-1-1979.)

In zijn beroep op hogere kerkelijke vergaderingen werd dominee Van Gelder in het gelijk gesteld. Dit resulteerde erin dat zijn aanklagers de gemeente te Gouda verlieten. Ook andere leden in het geheel van de Gereformeerde Gemeenten voelden zich door deze gang van zaken teleurgesteld.

Sommigen zagen er zelfs een soort rehabilitatie in van de leerstelling zoals dr. Steenblok die uitdroeg betreffende de uitwendige roeping.

In deze kerkelijke kwestie mag de naam van drs. Vergunst ook genoemd worden, die zich inzette voor de leer van de oude theologen.

Het mag niet onvermeld blijven welke grote invloed ds. A. F. Honkoop uitoefende in de Gereformeerde Gemeenten. Deze bescheiden predikant was matig in zijn voordracht op de kansel maar genoot groot gezag in zijn vaste koers volgens de lijnen die ds. Kersten had getrokken. Ds. Honkoop was gevormd door zijn vader ds. P. Honkoop die maar één leus had: *Christus boven alles*. Hij waarschuwde tegen het gevaar van tevreden zijn met uitwendig levensgedrag en voldaan met de beschrijvingen van de leer der zaligheid; maar het negeren van de Persoon van Jezus Christus. De leerstellingen tot in de puntjes beschrijven als gebod op gebod en regel op regel, maar de oneindige waarde van Christus als Borg voor goddelozen komt dan op de tweede plaats. Bij de oude theologen staat Christus vooraan en bovenaan.

In de Saambinder van 9 oktober 2003, staat een interview in verband met het 50-jarig ambtsjubileum van ds. A.F. Honkoop. Hij zegt daarin onder andere, dat hij van harte hoopt dat de gemeenten in het spoor blijven gaan dat **ds. G. H. Kersten** heeft bewandeld.

"In het jaar voordat ik op de Theologische School kwam, was ds. Kersten overleden. Toch is hij mijn leermeester geweest. Ik heb alle geschreven preken en aantekeningen van de lessen van ds. Kersten verzameld en bestudeerd. En nog vraag ik: kun je me één punt in de geloofsleer aanwijzen waarin ds. Kersten eenzijdig was of over het randje ging? Hij had niet alleen veel kennis, maar ook de innerlijke doorleving van de zaken en de omgang met Gods volk."

Het kerkelijk standpunt betreffende de uitwendige roeping werd dus in de Gereformeerde Gemeenten meer omljnd in de richting van de oude theologen. Kenners en theologen van het kerkelijk leven in Nederland spraken onomwonden hun

mening uit, *dat er sprake is van een omwenting of een keerpunt in het kerkverband.*

Men kan de leer van de Gereformeerde Gemeenten niet meer beschuldigen van een algemeen nodigende prediking die ten koste gaat van de verkiezing en de eenzijdige bediening van Gods Geest, die de doodstaat van de mens ontkent en de toehoorders aanzet tot werkzaamheden en pleiten om hen daarin zalig te spreken.

"Ik geloof dat het in 1953 en voorafgaande jaren niet primair ging om een leergeschil; het ging om iets diepers."⁶

Scholten spreekt in het vervolg van deze materie over *de ware en valse genade en het nabijkomend werk onderscheiden van het zaligmakend werk van Gods Geest*. Zie: *De waarheid hogelijk geboden*. Uitgave ds. G. H. Kerstenonderwijscentrum, Veenendaal, 1994

De leerinzichten en leerverschillen hebben de generale Synode van de Gereformeerde Gemeente in 1986 genoodzaakt een begrippenomschrijving over het aanbod van genade, enzovoort vast te leggen om uitwassen tegen te gaan. Deze Synode uitspraken kunnen niet beschouwd worden als een punt van verwijdering tussen de 2 kerkverbanden; integendeel.

Over het inhoudelijke van de *uitwendige roeping* kunnen we, zonder in detail te treden – en ondervoorbehoud van correctie - het volgende opmerken.

Ten 1^e. De leer van de roeping door het Evangelie van Jezus Christus is vastgelegd in Gods woord.

Ten 2^e. Deze bevat onderscheiden aspecten waarvan in een zekere zin de voornaamste zijn: het Genadeverbond, het Verbondshoofd en de Verbondsleden.

Ten 3^e. De prediking van het eeuwig Evangelie en de Evangeliebeloften is het werk van de Evangeliedienaar met bevel van Christus: *predikt het Evangelie aan alle creaturen*. Leidt deze prediking tot het oprecht geloof dan komen hen de Evangeliebeloften / Verbonds beloften en Verbonds sacramenten toe.

Ten 4^e. De Evangelieprediking en -beloften komen tot alle toehoorders zonder onderscheid die leven onder de bediening van het Genadeverbond. De Heilige Geest past het de uitverkorenen toe in de inwendige roeping en het geloof in Jezus Christus.

Met deze leerstellingen zijn de bevindelijke predikers en ernstige toehoorders het wat de grondslag betreft eens. Deze 4 leerpunten zijn als een kubus. Maar een kubus heeft nog een onderkant en een bovenkant.

De een predikt met overtuiging en vuur zoals hij deze zaken vanaf de *onderkant* ziet liggen: zo is het en niet anders!

Een ander predikt met overtuiging en vuur zoals hij deze zaken vanaf de *bovenkant* ziet liggen: zo is het en niet anders!

Maar wat gebeurt er?

De Heilige Geest werkt niet in alle dezelfde verlichting. Wij kunnen 25 jaar de leerstellingen volgens ons inzicht volgens de onderkant, dus volgens het fundament verdedigen. Echter daarna laat de Geest licht vallen op de bovenkant, zoals ze ook in de ogen Gods beschouwd (kunnen) worden. En dan zien wij iets wat we nog nooit

---

⁶ Scholten gebruikt dezelfde soort uitdrukking als de titel van het boekje van G. den Hertog jr. *Het kwaad zit nog dieper*. Iets over de diepere oorzaak van het leergeschil in de Gereformeerde Gemeenten, Mijdrecht 1950. Deze publicatie van Den Hertog had tot doel de leerstellingen van ds. R. Kok te verdedigen.

gezien hebben. En er gaat een lichtje op over hetgeen wat voor ons tevoren altijd verborgen was.

Als we de leer der waarheid reglementair gaan uitpluizen en beschrijven, en deze bovendien in onze eigen bewoordingen dwingend voorschrijven aan anderen, dan krijgen we een letterstelsel waarin de dynamiek ontbreekt.

De Geest, de Geest leert ons de woorden en zaken van de Schrift met geestelijke woorden en zaken vergelijken en kennen. Werken wij de verscheiden gaven en inzichten weg, dan houden we een dode romp over in plaats van het levend lichaam van Christus.

Hoezeer het kerkelijk leven Dogmatiek nodig heeft, een persoonlijke ontwikkeling in geestelijk inzicht en geloofsvisie is net zo onmisbaar. Hierover geeft Paulus de regel: *gij kunt alle spreken de een na de ander; en de geesten der profeten zijn de profeten onderworpen.*

Zo blijft er ruimte over voor correctie en om elkaar te onderwijzen. Om deze zaken mogen wij – wie wij ook zijn – smeken, ja pleiten bij de Heere; net zowel als wij mogen bidden: *Onze Vader, Die in de hemelen zijt*, enz.

Van de plicht om het allervolmaakste geloofsgebed te bidden wordt niemand ontslagen; al is het met een historieel geloof. Maar wij weten allen wel, dat in het gebed *de Geest van gebed* en de kinderlijke gestalte vereist wordt.

Is er dan ook geen mogelijkheid om met een historiële geloof te pleiten of God het zaligmakend geloof werken wil uit kracht van Zijn Verbond? Is dat ongeoorloofd?

Ds. F. Mallan, DWS 3 maart 1994, schrijft hierover als volgt:

"... Geachte mej. N.N., ik moet mijn brief besluiten. Het zal een vreselijke zaak zijn om met een gedoopt voorhoofd verloren te moeten gaan. Wij mogen met de uitverkiezing, hoewel we daaraan vast te houden hebben, niet op een verkeerde wijze werken. God heeft onder de gedoopte kinderen Zijn uitverkorenen, die Hij zeker zal toebrengen.

U hebt te vragen om waarachtige bekering en u mag er dan ook de Heere op wijzen, dat u een gedoopt voorhoofd hebt. Die doop is een teken en zegel van Gods verbond. Dat verbond wil Hij bevestigen in de geslachten. Dat laat Hij ons in elke doopsbediening weten.

En op een zelfde wijze als ook ds. Ledeboer dat in zijn vragenboekje heeft bedoeld, wil ik u doen weten dat u de Heere in het gebed mag wijzen op dat teken en zegel van het verbond dat u zonder uw eigen toedoen in uw prille jeugd ontvangen hebt.

Maar er valt niet te pleiten op enig recht onzerzijds en ook niet op een belofte die God aan ons allen persoonlijk in de doop zou hebben gedaan. God is een Waarmaker van Zijn Woord. Als Hij wat belooft, dan doet Hij het ook. Als Hij al die kinderen die gedoopt worden, de zaligheid zou beloven, dan zou er niet één van die kinderen verloren gaan. Het wáre pleiten is daarbij een daad des geloofs. De Heere geve u zo eens recht te pleiten, maar dan als vrucht van een door Hem aan u geschonken belofte. Mijn brief is lang geworden en nu deze keer ook niet zo bevindelijk van inhoud, maar het is toch wel nodig dat er ook eens een keer zo'n vraag beantwoord wordt als door u me werd gesteld."

Blijven wij hangen in een literair systeem vervallen we tot wettischisme. Dan wordt Christus niet meer de Hoofdpersoon en Leraar der Gerechtigheid, maar menselijke traditie en geboden, regel op regel, hier een weinig en daar een weinig, krijgen de

overhand. En dat is juist iets waartegen onze voorgangers zo ernstig gewaarschuwd hebben!

In het end van de 70er jaren moest ds. Mallan constateren, dat de leer van de *uitwendige roeping* extreem wordt uitgelegd in eigen kring, zoals de oude predikanten nooit geleerd hebben. Dit was zelfs een belangrijk aspect voorafgaand aan de kerkscheuring in 1980/81.

Toen ds. Mallan emerituspredikant was, moest hij bitter klagen, zowel op de kansel als in de Wachter Sions, dat het kerkverband droevig vervallen was in wereldgelijkvormigheid en dode orthodoxie. Om maar niet te spreken over een zondig leven in de week, terwijl men 's zondags met een vroom gezicht naar kerk gaat.

En op zijn oude dag 'moest hij ervaren dat extreme personen hun visie zo sterk dreven, dat er geen ruimte overbleef voor het eenvoudig bekommerd geloofsleven.' Onder het motto van *Gods Recht en de Zuivere waarheid*, werd het geloofsleven achteruit gezet en eigen visie op de voorgrond geplaatst.

Zijn grootste smart was, dat hij bitter weinig geestelijk leven aantrof bij de kerkenraden. Vleiers genoeg, maar lastdragers te weinig. Een groot gemis aan Godsvrucht, de kinderlijke vreze Gods met waarheid en oprechtheid in woord en gedrag. En eigen inzicht als norm stellen.

"... Maar anderzijds moet ik zeggen, dat het geestelijk leven de laatste jaren erg is verschaald. Wat zijn we dan toch achteruit gegaan. De doodslucht komt je als het ware tegen. Dat moeten we ook maar eerlijk erkennen. ...

Maar aan de andere kant is het geringe geestelijk leven en dat er weinig in Sion geboren worden natuurlijk wel een bewijs van het oordeel Gods, waaronder we leven. Er is weinig doorbrekend genadewerk. Maar daar wijzen wij toch ook altijd op in de prediking? Wat dat betreft staan we ons kerkverband niet hoog te houden."

Wanneer een kerkverband geen ruimte meer zou laten voor persoonlijke consciëntie zaken in leer en leven, dan zijn ze op weg naar sektarisme en niet naar een Gereformeerd kerkelijk leven, waar de liefde en het geloof de boventoon voeren.

Wij alle samen hebben God op 't hoogst misdaan en zijn van het heilspoor afgegaan, wij en onze vaders tevens.

Och, dat we samen eens oprecht diep vernederd werden voor de Heere. Dan zouden we onszelf veroordelen, en de Heere bewonderen over het goede wat Hij ons nog uit genade in de gemeenten schenkt.

6. Slotvisie

Het is interessant de visie van *ds. D. L. Aangeenbrug* te horen. Een man die vanaf het eerste uur na zijn vertrek op de Synode in 1953 en na zijn schorsing in de kerkscheuring betrokken was.

In februari 1966 interviewde het nieuwsblad 'De Vallei' de onlangs in Ederveen als hulpprediker bevestigde ds. Aangeenbrug.

In het interview was onder andere aandacht voor de visie van ds. Aangeenbrug op een mogelijke hereniging van de 'Steenblokgroep' (zoals de journalist de kring van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland aanduidde) met de 'Synodale Gereformeerde Gemeenten'.

Ds. Aangeenbrug 'zag in de toekomst wel mogelijkheden daartoe liggen, maar dan een hereniging in de rechte weg. Het zou te wensen zijn dat men van beide kanten tot een goed inzicht komt in deze zaak.'

In het interview kwam verder aan de orde zijn liefde tot de jeugd alsook de zorgen die ds. Aangeenbrug had over Nederland.

Bron: En hij noemde den naam derzelve plaats Bethel. Uitgave van de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente in Nederland te Ederveen. 2015.⁷

---

⁷ Redactie: T. van den Brink (lay-out), G. van den Dikkenberg, G. van Harten, S.E. van Harten, E. Jansen, G. van Kampen (eindredactie), J. Krijgsman, J. Westerbeke, H. W. Willemsen